

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRHUS-ÅRBOG 1975

ÅRHUS-ÅRBOG 1975

ÅRHUS-ÅRBOG

1975

UDGIVET AF ÅRHUS BYHISTORISKE UDVALG

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS 1975

OMSLAG:

Skt. Knuds Torv, marts 1975

BOGEN

er skrevet og tilrettelagt af:

Annegrete Dybdahl
Vagn Dybdahl
Kjeld Elkjær
Henrik Fode
Christian R. Jansen
Bernhardt Jensen
Peder Jensen †
Erik Korr Johansen
Lise Johnsson
Finn H. Lauridsen
Ib Møller
Gunner Rasmussen
K. H. Skott
Asbjørn Skytte
John Bech Thomsen
under redaktion af
Ib Gejl

Den 5. februar 1975 døde en af Byhistorisk Udvalgs medarbejdere gennem mange år, arkivar Peder Jensen.

©Århus byhistoriske Udvalg

Århus-Årbog 1975 er sat og trykt i
Jydsk Centraltrykkeri A/S

Indbundet af Carstens Bogbinderi A/S

Skriften er Linotype Baskerville og
Linotype Helvetica

ISBN 875 04 03 613 (indbundet)

ISBN 875 04 03 621 (uindbundet)

Indhold

1974 dag for dag	9
En gammel forretning, der lukkede i 1974	50
Stagnation (Erhvervslivet 1974)	52
De fratrådte, valgtes eller udnævntes	62
Idrætsklubberne – forening eller forretning?	68
Demokratens endeligt	78
Brogede billeder	82
Ændringer i bybilledet – Nye gågader	87
Fra nomadeliv til permanente havekolonier	93
Hen over de skrå brædder	99
Nye brandbiler	110
Biografernes (manglende) forbrugerpolitik	112
Historiske huse i Århus	117
Focus på musiklivet	123
Hvad er U-landsfonden af 1962?	131
Kørsel med heste – og nogle tanker om Vilhelmsborg	134
Det er Mack – det er kram	140
Fra dampskibsbro til honnørkaj	141
Det nye Tirstrup	142
Kender De Stefansforeningen?	144
Et nyt personvognsvaskeanlæg	150
Magdalenemøllen	152
Magten spredt i by og amt	154
Døde i 1974	163
Navneregister ved <i>Frode Hørlyk</i>	169

1974 dag for dag

Januar

Tirsdag 1. januar

Anmeldelser om hærværk, slagsmål, overfald og tilskadekomst ved afbrænding af fyrværkeri er nytårsnat så talrige, at politiet ikke kan »følge med«. Adskillige apparater i Jydsk Telefons bokse bliver ødelagt.

Onsdag 2. januar

En løbsk travhest, Penny Tilt, løber fra Jysk Væddeløbsbane ud på Carl Nielsens Vej. Den bliver påkørt og dræbt, og ved uheldet sker der skade på tre biler.

Et nyt værtshus, Plaisir, i fransk bistrostil åbner i Rio-Cafeterias tidligere lokaler i Guldsmedgade 1.

Torsdag 3. januar

Af ca. 200.000 skatteydere har 26.328 fremsat ønske om ændring af forskudsregistreringen, oplyser skattedirektøren.

Jysk Neon afskediger 15 medarbejdere på grund af forbudet mod lys i neon-reklamer og manglende vilje hos kunderne til at holde skiltene vedlige.

Byrådets anmeldelse til politiet af selvbetjeningsengroslageret Metro i Slet afleveres af kommunens administrationschef. Metro beskyldes for gennem detailsalg både at krænke lukkeloven og forudsætningerne for firmaets byggetilladelse.

Fredag 4. januar

I 1973 behandlede narkopolitiet 541 sager mod 310 i 1972. Der blev anholdt 257 personer mod 115 året før, oplyser kriminalassistent Carl P. Schmidt.

Som følge af den løbende sygeplejerskestrejke er Kommunehospitalets kirurgiske afdeling K 3 med plads til 30 patienter blevet midlertidig lukket.

Folketingskandidat, jurastuderende John Bové tager initiativ til stiftelse af en lokal forening i 4. kreds (Vestkredsen) af Fremskridtspartiet. 44 deltagere i mødet nedstemmer i første omgang oprettelse af foreningen og forlader derefter mødet, hvorefter de resterende 17 mødedeltagere stifter foreningen.

Lørdag 5. januar

En 15-årig pige fra Odder, der på hjemrejse fra ferie skal med rutebil fra Århus til Odder, forsvinder sporløst i Århus efter at have ringet hjem til forældrene. Politiet iværksætter en stor eftersøgning. Pigen bliver fundet i god behold to dage senere.

Tirsdag 8. januar

Århus Flydedok køber Ålborg Værfts flydedok II til overtagelse i 1975. Det betyder en investering på 15 mill. kr., og dokken vil kunne blive arbejdsplads for yderligere 50 medarbejdere. Det første af i alt otte forsyningsskibe, som Flydedokken skal levere til Kina, og som bærer navnet Marselisborg, afsejler til Kina.

Centrum-Demokraterne holder stiftende generalforsamling i Klub 1. Der er 25 medlemmer, og nye klubber skal dannes for hver 50. medlem.

Efterspørgslen efter billetter til De jyske Boksemesterskaber 26. og 27. januar var ganske voldsom. Nogle bokseinteresserede stod i kø i mere end 11 timer for at sikre sig adgang. Da salget åbnede, blev 3300 billetter solgt på godt 35 minutter – de jyske bokseklubber aftog alene ca. 2.000 stk. Her har en af de udholdende slået klapstolen sammen, efter at anstrengelserne er kronet med held.

Onsdag 9. januar

Som det eneste hospital i landet giver Kommnehospitalet interesserede dyrevenner tilladelse til uanmeldt at overvære hospitalets forsøg med dyr.

Ca. 45 vognmænd i Mini-Taxi beslutter, at de ikke foreløbig vil sluttes sammen med Taxa.

Torsdag 10. januar

I anledning af oprettelsen af en ny overenskomst for dagplejemødre oplyses det, at der er 650 dagplejemødre, som dagligt passer ca. 1700 børn.

Byrådet vedtager med 20 stemmer mod 9 en bevilling på 200.000 kr. til restaurering af taget på ejendommen Studsgade 33. – Det beslutes, at det tidligere forsorghjem i Vester Allé skal nedrives, idet en istandsættelse til andre formål formentlig ville beløbe sig til 10 mill. kr.

Fredag 11. januar

Kriminalpolitiet anholder i løbet af et døgn 21 personer, de fleste sigtet for tyverier.

Bestyrelsen i Den konservative Vælgerforening i 3. kreds beslutter at oprette en »pressionsklub«, der skal påvirke partiet til at føre »ægte« konservativ politik og modvirke den »venstreorienterede« politik hos de konservative.

Lørdag 12. januar

Jyllands-Postens tillæg Århus-Posten, der udkom for første gang 13. april 1973, udsendes for sidste gang.

Søndag 13. januar

To varetægtsarrestanter saver og vrider tremmerne foran cellevinduet i stykker og firer sig ved hjælp af to sammenbundne lagener ned i gården, hvorfra de over ringmuren forsvinder.

I weekenden anmeldes fire røverier til kriminalpolitiet. Ofrene er alle ældre kvinder, hvis tasker er blevet frarøvet dem af unge mennesker.

Mandag 14. januar

Ved åbningen kl. 9 af billetsalget til de jyske boksemesterskaber var der en kø på 150 mennesker, hvoraf de første havde taget opstilling 11 timer før. Der blev straks udsolgt.

Onsdag 16. januar

Hasle Bibliotek, der er flyttet fra Hasle Skole, indvier nye lokaler i Bispehaven.

Torsdag 17. januar

Socialdemokratiet afviser en opfordring fra bl.a. Byggefagenes Sammenslutning om valgteknisk samarbejde med SF og Danmarks kommunistiske Parti til det kommende kommunevalg.

Efter at Århus Teknikums blad har offentliggjort en liste over forretninger, der giver studerende rabat ved køb fra 5 til 30 %, opfordrer Århus Handelsstandsforening alle handlende til ikke at give rabat, idet man opfatter en sådan som en diskriminering mod andre befolkningsgrupper.

Fredag 18. januar

Rasmine Rogersen i Malling fylder 107 år.

Lørdag 19. januar

Fredningsplanudvalgets sekretariat har offentliggjort et forslag om at føre motorvejen 1 km vest om Bra-brand Sø, videre nord om Bilka og syd om Tilst og mener, projektet vil blive 20 mill. kr. billigere end anlæggelse af vejen øst om søen.

Coasteren Leisa af Kolding går på grund på kun ca. 40 cm vand ud for Ørnereden og må efter nogle dages forløb bringes flot af Svitser.

Mandag 21. januar

En bevæbnet røver forsvinder med 28.500 kr. fra Provinsbankens filial på Holme Mølle Vej 101.

Bestyrelsen for Boligfonden for unge under Uddannelse beslutter at sætte lejen for værelser i Skjoldhøjkollegiet op med 20 % og bebuder nye store stigninger.

Tirsdag 22. januar

En voldsom eksplosionsbrand hærger Oliefabrikkens havneanlæg (fedtsyreafdelingen). Flere arbejdere må reddes ned ad stiger, og tre med forbrændinger bliver kørt på hospitalet.

Torsdag 24. januar

Sammenslutningen af Grundejere og Erhvervsdrivende i Mejlgade vil forsøge at få gadenavnet Mejlgade ændret til det tidligere navn Middelegade.

De kursusstuderende boykoter fra kl. 12 al undervisning, og flere tusinde deltager i en demonstration fra Klosteretorv til Rådhuspladsen, hvor der holdes protestmøde mod regeringens plan om at spare 600 mill. kr. i uddannelsessektoren.

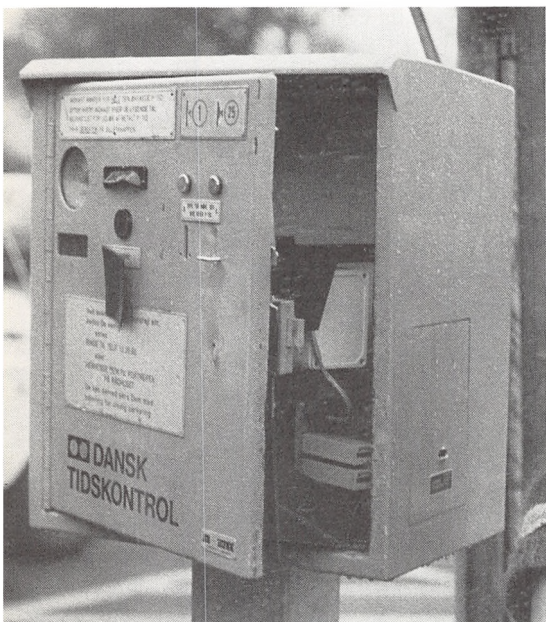
Byrådet vedtager en prisforhøjelse på gas med 10 øre pr. kubikmeter med øjeblikkelig virkning.

Fredag 25. januar

Murersvendenes Fagforening agter at sende en delegation til regeringen, til Amtet og Byrådet for at lægge pres på politikerne for at få sat arbejde i gang, idet der er 70 arbejdsløse murersvende, og antallet af ledige ventes at ville stige.

Forbud mod privat bilkørsel om søndagen, reduceret buskørsel med nødkøreplaner og indstillet drift fra 10-13 om søndagen. Dette gav naturligvis dårlig plads i busserne og misfornøjede passagerer, som dette billede viser.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

To parkeringsautomater på Kasernearealet blev sidst i januar brudt op. Udbyttet blev ca. 15 kr. – ødelagt var til gengæld de to automater til ca. 40.000 kr. Netop for at undgå at friste tømmes parkeringsautomaterne ligesom byens parkometre ofte.

Søndag 27. januar

Tyve begår for anden gang inden for en måned indbrud i Møllevangskirken, uden dog at få noget udbytte. Derimod har de to indbrud kostet ca. 12.000 kr. for reparation af ødelagte møbler m.v.

Mandag 28. januar

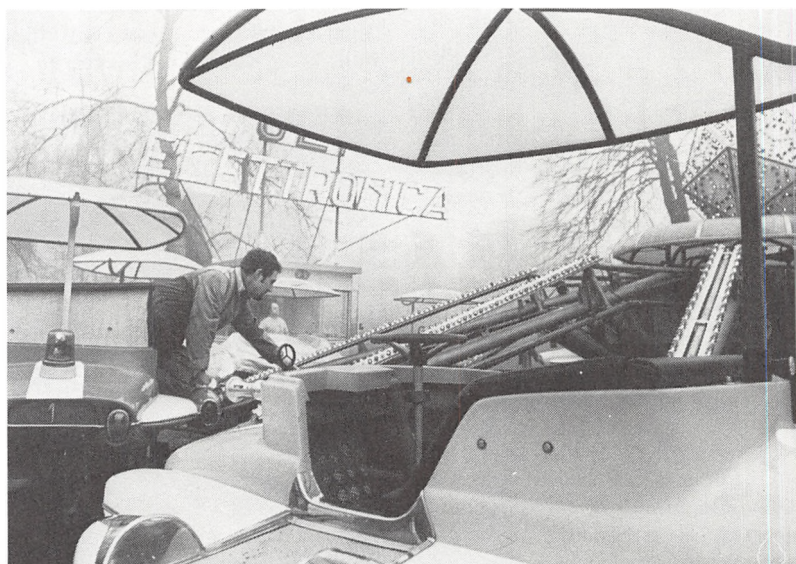
Finansbankens særlige »jubilæumskonto« på almindelige vilkår, uden opsigelsesfrist og med en rente på 12 %, har trukket 8 mill. kr. ud af de andre banker i Århus.

For at forbedre likviditeten i det af Arbejdernes Fællesorganisation ejede Kongreshus i Amaliegade beslutter fællesorganisationen at sælge de ejendomme i Sønder Allé og Fredensgade, der ligger på et areal til en planlagt udvidelse af Kongreshuset. Køberen er Mejeriet Enighedens datterselskab Ejendomsselskabet af januar 1974 A/S, og prisen er 2.415.000 kr.

Onsdag 30. januar

Kommunens præmiering af velholdte ejendomme gælder i år Dybbølgade 11, Boligforeningen af 10. marts 1943 for huse mellem Grenåvej og Dybbølvej i Risskov, Trøjborgvej 38 og Bülows Gade 37.

Tivoli Friheden modtog i februar en ny helikopter-karrusel fra Italien. På karrusellen er der 12 helikoptere, der snurrer rundt og kører op og ned. Højden kan man selv regulere med en styrepind, og endelig kan man med en fotocelle »skyde« en af de andre ned. Hvis man rammer, daler offeret, og den uheldige må selv rette sig op igen. Her ses karusellen under monteringen.

Kommunale Arbejdsmands Fagforening markerer ved en reception flytning til lokaler i eget hus i Valdemars Gade 7.

Februar

Fredag 1. februar

Ugebladet »Folk i Århus« begynder at udkomme.

Der åbnes to italienske restauranter: Garibaldi i Vestergade og Pizzeria Serrati på M. P. Bruuns Bro.

En ung ekspeditrice trues med kniv og voldtages i en forretning i Graven.

Lørdag 2. februar

Sporvejenes nødkøreplan, der har været i kraft siden 9. december, ophæves, og busserne kører atter normalt.

Mandag 4. februar

Der indvies nye biblioteker ved Kirketorvet i Tranbjerg og ved Langkærvej i Tilst, filialer af regionsbibliotekerne i Højbjerg og Risskov.

Onsdag 6. februar

På et repræsentantskabsmøde for Århus Kirkefond på Hotel Tre Ege vedtages det at nedlægge kirkefonden, der har virket siden 1917, men er overflødiggjort ved de nye kirkelove.

Plejehjemmet Kløvervangen i Skødstrup, oprettet på initiativ af Statstjenestemændenes Boligforening og med 70 beboere, indvies officielt.

Torsdag 7. februar

I Byrådets møde vedtages det at lade Universitetets geografiske institut foretage en undersøgelse af ca. 100 landsbysamfund i kommunen.

Det vedtages at forhøje gasprisen, der 24. januar forhøjedes med 10 øre pr. m³, med yderligere 13 øre.

Den ny tilkørselsgade, der tages i brug, når Frederiksgade bliver gågade, får navnet Bødker Balles Gård.

Ved By- og Herredsretten idømmes en århusianer og en københavner henholdsvis halvandet års og et års fængsel for indbrud hos en guldsmed på Søndergade og en radioforhandler i Fredensgade. Der føres ingen vidner, idet anklageren hævder, at det for tiden er umuligt at få folk til at vidne af frygt for repressalier.

Fredag 8. februar

Ca. 4000 unge går i demonstration

Studieløn til alle under uddannelse var hovedkravet ved de uddannelsessøgendes demonstration den 8. februar mod regeringens spareplaner. I Århus deltog 3-4000 i demonstrationstog, der udgik fra Harald Jensens Plads og Steen Billes Torv. De mødtes siden på Rådhuspladsen.

Ejendommen Rosensgade 38/Volden er af byrådet blevet erklæret for bevaringsværdig. Huset er fra slutningen af det 16. århundrede, men har undergået mange ændringer. I 1833 fik ejendommen sit nuværende udseende, idet facaden blev pudset, mens gårdsiden beholdt det etagedelte bindingsværk. Bygningen blev midlertidig istandsat; økonomien i restaureringen må der ses på. (Foto: Jens-Kristian Søgård)

fra Harald Jensens Plads og Steen Billes Torv til Rådhuspladsen som protest mod regeringens spareplaner på uddannelsesområdet.

Søndag 10. februar

Da-No-Linjens Oslobåd »Holger Danske« sejler sin sidste tur fra År-

hus. Fra 15. februar flyttes den til Frederikshavn, og trafikken på Århus opretholdes af færgerne »Terje Vigen«.

Mandag 11. februar

Der udbryder brand i kælderen under Kommunehospitalets børneafdeling, men der opstår kun materiel skade. Det er den 13. kælderbrand på hospitalet inden for 3 måneder.

Onsdag 13. februar

På et borgermøde i rådhushallen med ca. 600 deltagere drøftes problemerne om kasernearealets fremtid. Der er stemning for opførelse af et musikhus og i øvrigt udlægning til grønt område.

Fredningsplanudvalget for Århus Amt besigtiger vestsiden af Bra-brand Sø og henstiller til amt, kommune og motorvejskontor at undersøge mulighederne for et alternativt projekt, der fører motorvejen tæt vest om søen.

Torsdag 14. februar

Et af de farligste gadekryds, mellem Nordre Ringgade, Grenåvej, Dronning Margrethes Vej og Marienlunds Allé, lysreguleres for i alt 700.000 kr., hvoraf kommunen betaler 300.000 kr. og staten 400.000 kr.

Fredag 15. februar

Chaufførernes Fagforening erklærer blokade mod to taxa-selskaber, der nægter at indgå overenskomst på linje med Århus Taxa.

Lørdag 16. februar

Morgenavisen Jyllands-Posten meddeler, at bladets ledelse ændres fra 1. marts: Økonomidirektør Rolf Haugstrup bliver administrerende chefredaktør og direktør, Otto Lippert bliver ansvarshavende chefredaktør, chefredaktør Ole Bernt Henriksen fortsætter som medarbejder, og chefredaktør Asger Nørgaard Larsen forlader bladet.

Søndag 17. februar

Den første søndag med tilladt bilkørsel efter 11 ugers pause er præget af moderat trafik i området.

Der meldes kun om et mindre uheld på Ormslevvej. Mange kører til rådhuset, hvor der er drive-in-service for selvangivelser.

Tirsdag 19. februar

Efter ophævelsen af el-restriktionerne, der indførtes 19. november 1973, er lysreklamer, butiks- og gadebelysning atter tændt i fuldt omfang.

Den 19. februar kom lyset igen efter krisetiden. Forretningsfolk skruede op for lysreklamerne, og butikkerne blev atter belyst efter lukketid. Også kommunen begyndte langsomt at »skrue op for blusset«.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

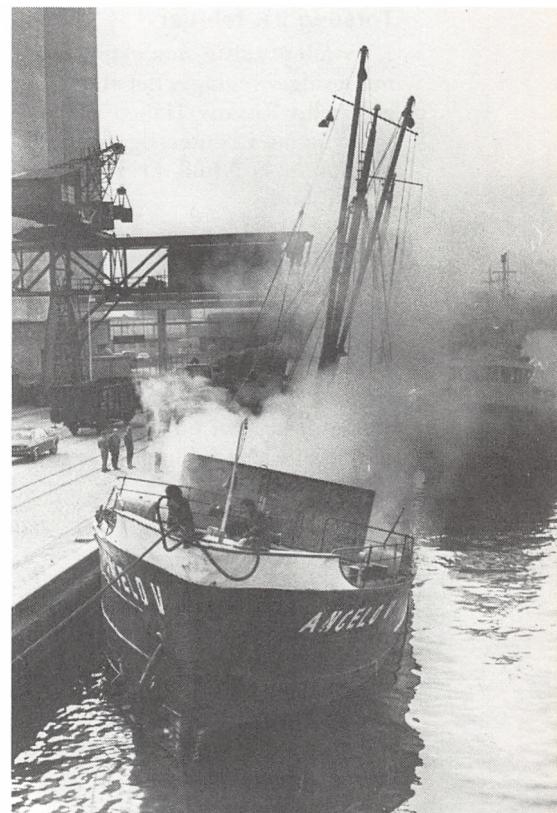

Til kommunevalget 5. marts er anmeldt 222 kandidater til Byrådet og 227 til Amdsrådet. Stemmesedlerne bliver ca. 72 cm lange med kandidaterne i 3 kolonner.

På et møde i Finnebyens Forsamlingshus orienterer rådmand Olaf P. Christensen planerne for udbygning af Hasle Ringvej til motorgade. Kvarterets beboere er modstandere af udbygningen.

Onsdag 20. februar

I rådhusen holdes et femkantet vælgermøde, hvor borgmesteren og ordførerne for de partier, der er repræsenteret i Byrådet, er i krydsild. Jakob Nielsen fra provinsradioen er ordstyrer.

Angelo V har fået slagside. Det så faretruende ud og opskræmte da også mange mennesker, der troede, at der var brand i skibet, der ydermere af to slæbebåde blev slæbt ud i havnen – dog blot for at blive vendt. Lasten bestod nemlig af jernspåner, der var varme og ydermere dampede, fordi det regnede. Slagsiden fremkom, fordi skibet først fik den ene side lastet – dernæst blev det vendt, og den anden side kunne lastes – og slagsiden blev rettet op.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Torsdag 21. februar

I Byrådets sidste møde før kommunevalget vedtages det at udbygge Vejlbj-Risskov Hallen til kongres- og mødecenter, og der bevilges foreløbig 5 mill. kr. i kommunalt tilskud.

· Svalegangen får Byrådets tilladelse til at gennemføre et toårigt forsøg med forestillinger i Gellerup Kulturcenter.

Filminstruktør Niels Malmros får af Filminstituttet en tabsudligning på 350.000 kr. for filmen »Lars Ole 5. C«.

Fredag 22. februar

Musikernes Hus, tidligere Trinbrædtet, genåbnes i Vestergade 58 efter restaurering og nyindretning.

Ugebladet »Folk i Århus« udsender sit 4. og sidste nummer. Årsagen til ophøret angives at være svigende annoncetilgang.

Lørdag 23. februar

Der holdes stiftende møde i Johannesgården for FDF's og FPF's kredsforbund for Århus Kommune. Der er tilsluttet 25 kredse med ca. 3000 medlemmer.

Blandt de indkomne 1109 forslag (381 forskellige) til nyt navn for Århus Sporveje har sporvejenes samarbejdsudvalg udpeget tre: Århus Bytrafik, Århus Nærtrafik og År-

hus Sporveje, og forelagt valget mellem de tre for Byrådet.

Mandag 25. februar

Efter brændselsrestriktionernes bortfald genoptages fritidsvirksomheden i de kommunale anlæg og lokaler i normalt omfang, bortset fra Lyseng Svømmebad, der holdes lukket på ubestemt tid, da der er konstateret alvorlige mangler i lokaler og installationer.

Sluppen kører for 143. gang fastelavnstur gennem byens gader, denne gang i en plastbåd. En travalje (træbåd), skænket af Holmen, har vist sig at være for tung.

Tirsdag 26. februar

Der er sket hærværk på Marselisborgmonumentet i Mindeparken, idet der er slået otte dybe huller i sandstensfliserne med navne på faldne i første verdenskrig. Udbedringen vil koste ca. 40.000 kr.

Det meddeles, at Karl Krøyer har solgt sin kontorejendom i Viby til Tryg Forsikring.

Onsdag 27. februar

Trafikminister Kr. Damsgaard oplyser over for Folketingets trafikudvalg, at ministeriet har standset projekteringen af motorvejen øst om Brabrand Sø. Projekteringen har hidtil kostet 900.000 kr. foruden køb af 23 ejendomme for i alt 9.5 mill. kr.

Det meddeles, at Skæring Munkgårds hovedbygning, opført 1728 og beskadiget ved en brand i 1973, er nedrevet.

Marts

Fredag 1. marts

Ved et 11-kantet vælgermøde i Rådhushallen i anledning af byrådsvalget møder der kun 91 tilhørere.

Lørdag 2. marts

Til by- og amtsrådsvalget er der ved fristens udløb afgivet 1913 brevstemmer.

Søndag 3. marts

Resultatet af den 15. alm. ejendomsvurdering viser for kommunen en samlet ejendomsværdi på 18.8 milliarder kr. eller i gennemsnit pr. ejendom 372.000 kr. Grundværdien er opgjort til 4.2 milliarder kr.

Tirsdag 5. marts

Resultatet af byrådsvalget bliver, at Socialdemokratiet får 13 mandater, Det radikale Venstre 2, Det konservative Folkeparti 4, Socialistisk Folkeparti 2, Danmarks kommunistiske Parti 2, Kristeligt Folkeparti 1, Venstresocialisterne 1, Fremskridtspartiet 2 og Venstre 4.

Den 8. marts var kvindernes internationale kampdag. En gruppe anonyme kvinder med tilknytning til Kvindehuset, Nørregade 6, klistrede om natten plakater på en række pornokioskers vinduer. Det var aktivisternes opfattelse, at kvindeskønnen fornædres gennem pornografien, og at forholdet mellem mennesker ved pornografien reduceres til et vareforhold.

Torsdag 7. marts

Byrådet vedtager at købe busruten Århus-Lystrup for 700.000 kr. kontant med overtagelse 1. april. Ligeledes vedtages det at købe Mejerikontorets grund på hjørnearealet Frederiks Allé/Søgade for 6.2 mill. kr.

Fredag 8. marts

Jyllands-Postens særlige indlæg på to sider, Århus Posten, der har erstattet det oprindelige tillæg af samme navn, inddrages (se 12. januar).

Aktivister fra Kvindehuset i Nørregade overklitrer om natten flere pornokiosker med plakater i protest »mod den fornædrelse af kvinder, pornografien er udtryk for«.

Lørdag 9. marts

På et tilbud om at bytte hjem med en århusiansk familie i ferietiden har Turistbureauet fået henvendelse fra 60 hollandske familier – men har ikke århusianske hjem nok.

Søndag 10. marts

Ved forhandlinger mellem socialdemokratiske, radikale, kommunistiske, folkesocialistiske og venstre-socialistiske byrådsmedlemmer opnås der enighed om at sikre borgmester Orla Hyllested og rådmændene Jens Arbjerg Pedersen og Thorkild Simonsen genvalg.

Samtidig indgås der aftale om et 11-punkts program for byrådsarbejdet i den kommende periode.

Mandag 11. marts

Motorfirmaet SMC flytter til nye lokaler på Grenåvej, hvor der skal være center for handel med nye og brugte biler, udlejning, reparation m.m.

Restaurant Gellerup Terrassen åbner som den første institution i Gellerupplanens nye kultur- og aktivitetcenter.

Tirsdag 12. marts

På 40-årsdagen for den første donors tapning ved Blodbanken i Århus holdes der i Rådhushallen fest for 300 af bankens 22.000 donorer. Af disse har 100 givet blod 50 gange.

Torsdag 14. marts

Århus radikale Vælgerforening vælger kontorchef Poul-Erik Jensen til formand i stedet for varmestemester Bent Skjold, Solbjerg.

Fredag 15. marts

Da en byggekran transporteres ved Jannesvej i Brabrand vælter kranens arm ned over nogle højspændingsledninger og bliver strømførende. En mand, der går ved siden af kranen, bliver dræbt, og en anden stærkt forbrændt.

Distriktpolitibetjentene J. Kirk Pedersen og Erik Svaneby ses her i det indre af byen. De færdes enten til fods eller på cykel. Ordningen med distriktpolitibetjente har nu virket et par år, og betjentene har et meget alsidigt arbejde.

De skal inddrive bøder, modtage afbetalinger, trøste familier med vanskeligheder, fjerne nummerplader fra biler, løse trafikknuder eller hjælpe borgere med officielle skrivelser m.m. Uniformen og mappen ser de gerne betragtet som almindeligt arbejdstøj, og ikke som noget afskrækkende.
(Foto: Torben Stroyer)

Lørdag 16. marts

51 ingeniører og 34 jurister er uden arbejde.

En ung mand, der er sigtet for tyveri, fortæller i retten, at han dagligt bruger 250 kr. til narkotika.

Mandag 18. marts

16 repræsentanter for den århusianske fagbevægelse, Socialdemokratiet i Århus og Demokraten forhandler med LO om øget tilskud til Demokraten. Der bliver dog ikke givet tilsagn om støtte ud over de 400.000 kr., der er bevilget for 1974.

Onsdag 20. marts

Ved et møde, hvor forholdene på behandlingshjemmet Bøgholt i Viby bliver drøftet, beslutter Socialstyrelsen, at institutionen ikke skal

lukkes, men disciplinen på hjemmet skal skærpes.

Torsdag 21. marts

Byrådet godkender, at kommunen har købt gårdejer Jens Villadsens ejendom på lidt over 18 ha. i Skødstrup for 2.275.000 kr.

Fredag 22. marts

Lederen af kriminalpolitiets narkotikaafdeling, Carl P. Schmidt oplyser, at den daglige handel i byen med morfinbase beløber sig til omkring en kvart million kroner eller ca. 90 millioner om året.

Søndag 24. marts

En chauffør bliver slået ned af en 22-årig mand i en af sporvejenes busser på Banegårdsplads, da han fastholder, at passageren skal betale for køreturen. Chaufføren må bringes på hospitalet til behandling.

Mandag 25. marts

En krydsrevision, foretaget af skattevæsenet, afslører, at nogle af de ca. 50 natlæger tilsammen har opgivet ca. 800.000 kr. for lidt på selvangivelsen.

En afstemning blandt Aarhus Stiftstidendes personale viser, at 501 medarbejdere eller 72,5 % ønsker at få repræsentation i bestyrelsen, mens 48 eller 7 % siger nej hertil.

Professor Gustav Albeck meddeler, at han efter syv års virke trækker sig tilbage som formand for repræsentantskabet i Århus By-Orkester.

Tirsdag 26. marts

Tankelæseren m.m. Uri Geller optræder i Vejlbj-Risskov Hallen.

Onsdag 27. marts

I Gellerup Center indvies et nyt bibliotek med afdelinger for voksne og børn, pladebar, møderum m.v. Børneafdelingen rummer 25.000 bøger.

Torsdag 28. marts

En influenza-epidemi på 4. uge er den voldsomste i de sidste tre-fire år, oplyser amtslægen. Inden for de seneste tre uger er antallet af anmeldte tilfælde henholdsvis 1796, 1417 og 756, hvortil kommer de ikke læge-anmeldte.

Med 20 stemmer genvælges Orla Hyllested (S) i byrådets møde til borgmester. 11 stemmer blankt. Rådmændene Thorkild Simonsen (S), Olaf P. Christensen (K), Jens Arbjerg Pedersen (S) og Aksel Haar-Nielsen (V) genvælges ligeledes.

Fredag 29. marts

Tranbjerg Kirke bliver om eftermiddagen udsat for hærværk af to unge mænd, der drikker altvin samt ødelægger adskilligt inventar og, da de opdager, at de er låst inde

i kirken, sætter klokkerne i gang.

Søndag 31. marts

Af vejdirektoratets oversigt fremgår det, at Ringgadebroen er et af landets mest trafikerede steder; i et gennemsnitsdøgn (ved seneste tælling i 1972) passerer den af 27.100 køretøjer.

April

Mandag 1. april

Marselisborg Slotspark overdrages til kommunen. Den åbnes dog først for publikum efter kongefamiliens påskeferie.

I Chr. IX's Børnehjem i Reykjaviksgade åbnes et kommunalt dag-center for pensionister.

Tirsdag 2. april

På et repræsentantskabsmøde i Århus Idrætspark bemyndiges forretningsudvalget til at arbejde videre med et projekt til en tredje stadionhal for ca. 8 mill. kr.

Onsdag 3. april

Under et heftigt tordenvejr slår lynet ned i et hus i True, ødelægger de elektriske installationer og ryster huset, så det må nedrives.

Der konstateres olie i åen. Falck-Zonen udlægger en plastic-afspærring, og olien pumpes op med slamsuger.

Århus Kunstforening af 1847 modtager fra Handelsbanken i Århus 25.000 kr. til hjælp for udstillinger i Århus Kunstbygning.

I By- og Herredsretten idømmes tre unge mænd henholdsvis 5 års, 4½ års og 3½ års fængsel for røveriet i Provinsbankens Holme-filial 21. januar.

Fredag 5. april

Dronning Margrethe og hendes børn kommer med Kalundborgbåden for at holde påskeferie på Marselisborg Slot. Prins Henrik er forsinket på grund af mindehøjtideligheden over præsident Georges Pompidou i Paris.

Den tidligere tyske studenterleder Rudi Dutschke bliver anholdt i sin lejlighed i Århus efter at have truet en nabo med en tåregaspistol.

Mandag 8. april

20 rejsemontører ved Thomas Ths. Sabroes Holme-afdeling nedlægger arbejdet for at opnå højere timeløn og kørselsgodtgørelse.

En voldsom brand hærger det polske skib »Swidnica« under losning af palmekærner ved Oliefabrikens kaj i Sydhavnen. Skibet fortsætter samme aften til København.

Salget af sommerpas til Friheden er det første tegn på, at det går mod varmere tider. Som det ses, var det dog ikke just sommertøjet, der prægede billedet, da salgsboden på Strøget åbnede tirsdag efter påske. Men købelysten var stor. Især hos pensionisterne, der får partoutkort for en tier, er ordningen populær.

Tirsdag 9. april

Der meldes om udsprungne bøggene i Vennelyst.

Onsdag 10. april

De strejkende rejsemontører hos Thomas Ths. Sabroe genoptager arbejdet.

M/S Aida, det hidtil største skib, der har anløbet havnen (222 m langt), loss 2200 japanske biler ved den ny pier IV i Nordhavnen.

Mandag 15. april

Ved et indbrud i Pelsstuen i Nørre Allé stjæles 39 pelse til en værdi af 165.000 kr.

Tirsdag 16. april

Marselisborg Slotspark åbnes for offentligheden.

Onsdag 17. april

Ved By- og Herredsretten idømmes en israeler to års fængsel for handel med morfinbase. Ved Vestre landsret får en mand, der er

dømt for samme forbrydelse, straffen nedsat fra to år og tre mdr. til to år.

Torsdag 18. april

I Byrådets møde vedtages en sommerkøreplan for busserne med en nedskæring i afgange på ca. 12 % i forhold til vinterplanen. Det vedtages at bibeholde navnet Århus Sporveje.

Der godkendes en forhøjelse af grundtaksten for hyrevognskørsel fra 4,60 kr. til 5,40 kr.

Fredag 19. april

Ved Vestre Landsret får en anklaget, der ved By- og Herredsretten var idømt et års fængsel for handel med morfinbase, straffen nedsat til fem måneders fængsel.

Lørdag 20. april

En røver med sværtet ansigt truer med kniv ekspeditricen i en kiosk i Jægergårdsgade og fjerner 3800 kr.

Mandag 22. april

På et beboermøde i Kalenderkvarteret orienterer rådmand Olaf P. Christensen om den planlagte gennemførelse af Hasle Ringvej og lover at stille kommunens teknikere til rådighed for utilfredse borgere, der ønsker en anden linjeføring.

Omkring et par hundrede rengøringsassistenter deltog i mødet på Kommunehospitalet om aftenen den 24. april, og det var ikke blide ord, der faldt om det svenske rationaliseringsfirmas arrogante og samarbejdsfjendtlige arbejdsmetoder. Resultatet af forligsmødet blev, at de faglige organisationer blev inddraget i et samarbejde omkring de fortsatte rationaliseringsundersøgelser.
(Foto: Torben Stroyer)

Tirsdag 23. april

Der er opstillingsmøde til skole-nævnsvalg ved skolerne. Jellebakskolen har størst deltagelse med ca. 200 fremmødte. På Viby Amtsgymnasium møder kun 8 forældre og 2 repræsentanter for Amtsrådet.

7 studerende fra Arkitektskolen vinder 1. præmie i konkurrence om udformning af det sydjyske universitetscenter i Esbjerg.

Det meddeles, at en astronom-kongres i Sydney har vedtaget at opkalde et månekrater efter den i 1970 afdøde astronom Axel V. Nielsen, Ole Rømer-Observatoriet.

Onsdag 24. april

Under tømning af tanke på en servicestation i Skødstrup løber 2000 liter benzin ud i kloaknettet. Det lykkes kommunens teknikere at spule nettet ud og fjerne ca. 10.000 liter benzinholdigt vand fra rens-

De seneste års miljødebat har skabt øget interesse for »genbrug«. Som et udslag heraf har flere velgørhedsorganisationer i årets løb haft stor succes med afholdelse af loppemarkeder, hvor brugte ting kunne købes for en billig penge.

Den sidste weekend i april havde Abbé Pierres Klunsøre et i Studsgade til fordel for flygtninge i Angola, men på dette kunne man dog også som det ses erhverve sig enkelte mere værdifulde effekter.

(Foto: Olav B. Hansen)

1974

ningsanlægget uden eksplosioner eller andre uheld.

Ca. 100 mekanikere og kontorfunktionærer på Skandinavisk Motor-Compagni nedlægger arbejdet på grund af en aflyst forhandling i Arbejdsgiverforeningen i København.

Under megen festivitas åbnede Gellerup Kulturcenter den 1. maj. Det satte ikke større skår i glæden, at det meste af festen druknede i regn og derfor hovedsagelig måtte foregå indendørs. Svømmehallen var rammen om de mere muntre indslag; ved aktionen her blev alle reddet.
(Foto: Torben Stroyer)

De engelske fregatter »Andromeda«, »Apollo« og »Minerva« med 759 mand aflægger et 3 dages besøg.

Torsdag 25. april

På Kommunehospitalet afværges en strejke blandt rengøringspersonalet, der protesterer mod arbejdsforholdene under den foretagne rationalisering. Et forligsforslag fra LO's konsulent accepteres af hospitalsledelsen, tillidskvinde og de faglige organisationer.

En gruppe beboere på Trøjborg holder stiftende generalforsamling i Finsensgades Skole for Trøjborg

Beboerforening, der skal virke for bedre miljø og trafikforhold i bydelen.

Fredag 26. april

De strejkende mekanikere og kontorfunktionærer ved Skandinavisk Motor-Compagni genoptager arbejdet.

Tivoli Friheden åbner sæsonen med 27.000 gæster i weekenden.

Lørdag 27. april

En ung mand stjæler en sygetransportvogn fra Falck-Zonen ved Kystvejen, men anholdes straks efter af en politipatrulje.

Mandag 29. april

Universitetet indvier Bartholin-Bygningen, der rummer institutter for medicinsk mikrobiologi, human genetik og farmakologi. I forhallen afsløres et 55 m² stort stentøjsrelief af Allan Schmidt.

Tirsdag 30. april

Finansbanken holder aktionærmøde med 1000 deltagere i Stadionhallen. Bankejer A. Brask Thomsen gør rede for bankens politik og betegner den såkaldte bagmandsrapport som et bagholdsangreb.

Maj

Onsdag 1. maj

1. majdagen fejres ved tre møder. I Tivoli Friheden taler fhv. forsvarsminister Kjeld Olesen ved Arbejdernes Fællesorganisations og Socialdemokratiets arrangement. Kommunisterne holder møde i Universitetsparken med bl. andre folketingsmand Ib Nørlund og fagforeningsmand Ove Peitersen som talere. I Botanisk Have holder SF, VS og andre foreninger møde med blandt andre chauffør Magnus Johansson og redaktør Palle Voigt som talere.

Efter endt omlægning »genindvies« Ryesgade ved festligheder dagen igennem som »halv« gågade.

Gellerup Kulturcenter indvies ved en række arrangementer, bl.a. åbning af en udstilling af Robert Jacobsens samling af masker, forestilling på Gellerupscenen, hvor Svalgangen opfører Teenagerlove, fælles kaffebord m.v.

Torsdag 2. maj

Mellem 700 og 800 kollegianere på Skjoldhøjkollegiet beslutter, at de ikke vil betale den forhøjelse af lejen, der er trådt i kraft pr. 1. maj, og som andrager ca. 75 kr., idet de mener, at lejen er for høj.

Byrådet vedtager at købe Terp Østergård i Lisbjerg for 2.075.000 kr. for at sikre arealer ved planlægning af motorvej og en eventuel lokalbane.

Viborggårdens lejere vedtager på et møde at stifte en beboerforening til at varetage deres interesser over for Arbejdernes Andelsboligforening og til fremme af miljøet i ejendomskomplekset.

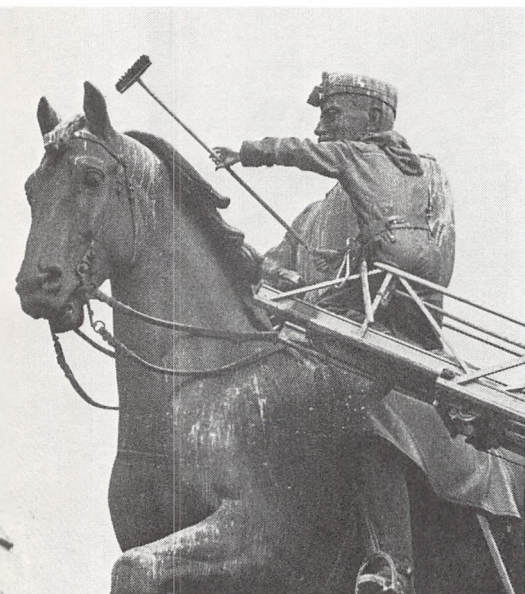
Søndag 5. maj

Frit Forum ønsker ved hjælp af plakater og mærkater at gøre opmærksom på, at lillebilchaufførerne ved selskaberne 164000 og 164700 ikke har overenskomst med Chaufførernes Fagforening, der har blokeret de to selskaber.

U-landsfonden er ikke alene om at bringe afrikansk brugskunst til byen. Samlingen her fra Nigeria og Liberia, der består af en række dagligdags redskaber, smykker, piber m.m., er kommet hertil på en noget usædvanlig vis. Det er nemlig genstande, fundet blandt olienødder og soyabønner i skibslasterne til Oliefabrikken. De er nu udstillet på Moesgård-museet.
(Foto: Torben Stroyer)

Mandag 6. maj

Studerne har stiftet Fællesorganisationen af studerende ved Århus Universitet som modvægt mod studenternes officielle organisation Studenterrådet.

Maj er forårsrengøringens tid, og også byens mange udendørs statuer og kunstværker befries i denne måned for støv og anden forurening. Normalt foretages rengøringen af stadsgartneren, men i enkelte tilfælde – som her, hvor det gælder Christian X's hest på Bispetorv – må Falck dog assistere med brandstige, vandkanon og kost.
(Foto: Torben Stroyer)

Tirsdag 7. maj

A-klubben i Århus (en klub til hjælp for alkoholikere) har sammen med Statshospitalet fundet frem til, at der skulle være ca. 15.000 kvindelige alkoholikere i

Århus og retter pr. brev en henvendelse til disse med tilbud om hjælp.

Skandinavisk Tobakskompagni afskediger 40 af sine ca. 500 ansatte, da firmaet ikke mere behøver at opfylde lagre.

Restaurant Viking i Skolegade genåbner under navnet Bøfhus Viking.

Onsdag 8. maj

Lejerne i karreen Læssøes Gade, Hedemanns Gade, Trepkas Gade og Steinmanns Gade stifter en beboerforening, hvis formål bl.a. er en gårdrydning, som beboerne selv skal betale.

Torsdag 9. maj

Thomas Ths. Sabroe og Co. har med Den demokratiske Folkerepublik Nordkorea skrevet kontrakt om leying af køle- og fryseanlæg til skibe til en værdi af ca. 40 mill. kr. Kontrakten er den første med dansk industri, siden Nordkorea oprettede en ambassade i Danmark.

På en lang række arbejdspladser nedlægges arbejdet som led i en landsdækkende strejke i protest mod regeringen Hartlings forslag til nye afgiftsforhøjelser.

Fredag 10. maj

Dagbladet Demokraten udkommer ikke, idet typograferne har nægtet at tage overarbejde til fremstilling af dagens avis (St. Bededag) i utilfredshed med manglende information om bladets planer om tryksamarbejde med Skive Folkeblad.

Mandag 13. maj

Igen i dag (se 9. maj) nedlægges arbejdet på flere arbejdspladser bl.a. Ceres, Vigo-Charcuteri, Maskinfabrikken Tempres, Seest Maskinfabrik og Skandinavisk Tobakskompagni i protest mod regeringens afgiftsforslag.

Der afholdes skolenævnsvalg på de fem af de sytten skoler, der har mere end én kandidatliste, nemlig Engdalskolen, Finsens Gades Skole, Gammelgårdsskolen, Sølystskolen og Vorrevangsskolen.

På strøget samles der ca. 1100 underskrifter på et ønske om at vente tre år med at tage beslutning om anlæggelse af atomkraftværker.

Tirsdag 14. maj

På Rådhuspladsen holdes et stort protestmøde med deltagelse af flere tusinde mennesker mod regeringens planer om afgiftsforhøjelser. Talere er formanden for de studerendes fællesråd Per Jauert og fagforeningsformændene Gurli Madsen og Børge Jørgensen.

Arbejdet nedlægges fortsat på en række store arbejdspladser. Ved havnen strejker således ca. 300 arbejdere og hos Thomas Ths. Sabroe og Co. 400.

Torsdag 16. maj

Der er igen omfattende arbejdsstandsninger på grund af afgiftslovene. Blandt de strejkende er typograferne på Aarhus Stiftstidende og Jyllands-Posten, der ikke udkommer. På Rådhuspladsen samles om formiddagen ca. 10.000 mennesker til protestmøde. Der bliver talt af fagforeningsformændene Poul Erik Hougård og Tage Nielsen.

Fredag 17. maj

Strejkerne mod regeringens afgiftspolitik fortsætter.

Til bevillingsansøgning i Byrådet om et tilskud på 30.000 kr. til forestillinger i Tivoli Frihedens teater stemte kun to medlemmer af Fremskridtspartiet imod. – Rådmand Olaf P. Christensen bekræfter, at planerne om Allégade-ringen er taget af bordet, selv om Byrådet må gøre sig overvejelser om, hvad der skal sættes i stedet for.

Mandag 20. maj

På Thomas Ths. Sabroe og Co.'s afdeling på Østboulevarden fortsætter 97 medarbejdere sidste uges proteststrejker mod regeringens afgiftspolitik.

Fra Toldkammeret oplyses det, at ca. 4200 af byens 22.000 forretningsdrivende skylder omkring 36 mill. kr. i moms. Toldvæsenet regner med, at der skal foretages i alt mellem 12.000 og 14.000 udpantninger på årsbasis.

Renovationsarbejderne, der har strejket siden torsdag, går i arbejde. Der har antagelig ophobet sig ca. 300 tons affald.

Ved en generalforsamling i Århus Kunstforening af 1847 trækker foreningens formand gennem 10 år, rektor Jens Aggebo, sig tilbage.

Der oprettes et fast kontaktudvalg mellem Jyllands-Posten og Aarhus Stiftstidende med bl.a. det formål at udvikle fælles tekniske muligheder samt gensidig hjælp ved driftsforstyrrelser og i ekstraordinære spidsbelastninger.

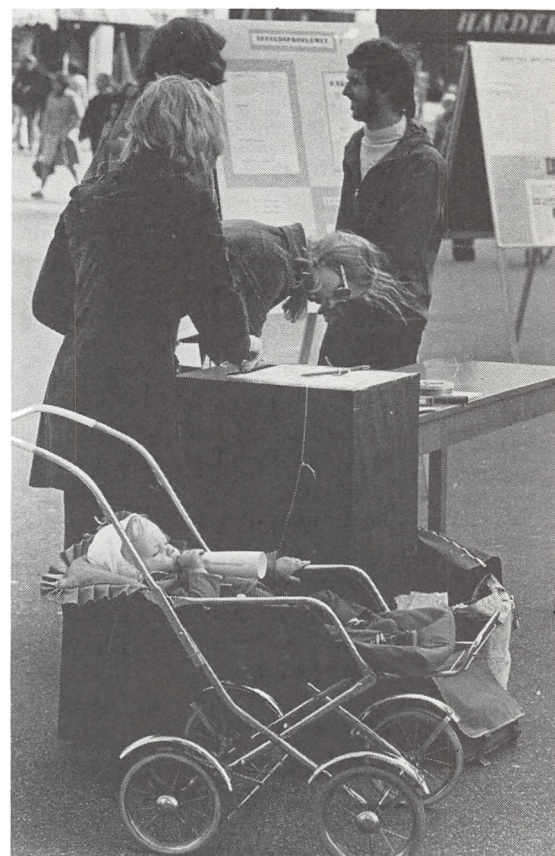
Tirsdag 21. maj

Professor Svend Bundgaard genvælges som rektor for Universitetet for en ny tre års periode med 89 stemmer mod modkandidaten, professor H. P. Clausen, der får 68 stemmer.

Onsdag 22. maj

Konfektionsforretningen Lyhne på Søndergade holder ophørsudsalg og skal lukkes senest 1. august, oplyser direktør Johs. Engelbrecht.

Underskriftindsamlingen mod atomkraft på strøget den 13. maj var organiseret af NOAH og Organisationen til Oplysning om Atomkraft i Århus. Hvis man havde lyst, kunne man fortsætte diskussionen om aftenen i Huset, hvor Jomfru Ane Teatret opførte debatstykket »De hellige køer og den sidste olie«.

Fredag 24. maj

Fogedretten har inden for de sidste tre uger haft 30 parcelhuse til tvangsauktion. Ejerne har ikke kunnet klare december termin 1973, og det frygtes, når oliekrisens virkninger melder sig, at antallet af tvangsauktioner vil stige.

Lørdag 25. maj

Ca. 500 mennesker deltager i en gårdfest i Rosensgade 34. For eventuelt overskud skal der bygges legeplads til børn.

Søndag 26. maj

To politibetjente, der om natten anholder en biltyv og sætter ham ind i patruljevognen, må se tyven låse bilens dør og køre bort. Vognen bliver senere fundet efter at have kørt ca. 300 km.

Ved ankomsten kl. 11⁵⁷ af det første Intercity-tog fra København er der på Hovedbanegården festlig modtagelse med bl.a. musik af Jernbaneorkestret.

Tirsdag 28. maj

389 syersker, ca. 30 % af medlemmerne i Syerskerne's Fagforening, er arbejdsløse.

Torsdag 30. maj

A/S Magdalene Brød beslutter med virkning fra 31. maj at standse sine betalinger. Man vil dog fortsætte driften og udarbejde en analyse af

økonomien i virksomheden, der har 150 ansatte, og som i nogen tid har haft betydelige likviditetsvanskeligheder (se 26. juli).

Fredag 31. maj

Politivagten på Hovedbanegården, der har eksisteret i ca. 25 år, nedlægges på grund af personalemangel, og området skal betjenes af de ordinære distriktsbetjente.

Juni

Lørdag 1. juni

Helligåndssognet med ca. 7000 indbyggere udskilles fra Christians Sogn.

På Moesgård-museet åbnes sommerens udstilling »Vold og borg«.

Søndag 2. juni

Der meldes om to røverier på restauranter i Jægergårdsgade. I »Hanegal« bliver en gæst slået ned og frarøvet 500 kr. I »Taverna« bliver en tjener slået ned og frarøvet 2000 kr.

Onsdag 5. juni

Byrådets udvalg for kasernearealet slutter sit arbejde med forslag om, at der udskrives en konkurrence om arealets udnyttelse.

I Vesterport bliver en mand slået ned og frarøvet 1700 kr.

Fredag 7. juni

Ved By- og Herredsretten tilkendes der en kvinde 110.000 kr. for tab af forsørger. Manden blev dræbt ved påkørsel på hovedvej A 10.

Lørdag 8. juni

Rektor Niels Nielsen, Handelshøjskolen, ønsker indført adgangsbe- grænsning ved det tosproglige korrespondentkursus. Der har meldt sig 334 ansøgere, og der er kun plads til 208.

Det meddeles, at det nedsatte lokalnævni i det forløbne år har modtaget 23 klager over politiet. De er alle fundet grundløse.

Mandag 10. juni

Den nyvalgte skolekommission vedtager på sit konstituerende møde at holde et fast månedligt møde foruden ekstraordinære møder efter behov.

250 bogbindere i Århus og Odder nedlægger arbejdet en dag i protest mod, at fagforeningens krav om genforhandling af overenskomsten efter »det sorte forlig« er blevet afvist.

To gamle bøger på Rådhuspladsen må fældes efter beskadigelser af vejsalt, særligt i vinteren 1969-70.

Tirsdag 11. juni

I Amtsrådets møde bevilges 22,3 mill. kr. til amts gymnasiet i Tilst. Et forslag fra SF og Fremskridtspartiet om udsættelse af byggeriet bliver nedstemt.

Onsdag 12. juni

På et beboermøde i Lystrup-Hallen redegør rådmand A. Haar-Nielsen og hans embedsmænd for planerne om busforbindelse til Lystrup, Elsted og Elev, når Århus Sporveje til efteråret overtager de private rutebiler.

På Skanderborgvej ud for Marselisborg Hospital indføres lysregulering, hvorved fodgængere kan standse den kørende trafik.

Ca. 500 beboere i Harlev demonstrerer til fordel for en politiassistent, der er suspenderet og tiltalt for vold mod en 14-årig knallertkører. På en af plakaterne læses: »Vi vil beholde Harlevs sherif«.

En ung mand idømmes ved By- og Herredsretten 9 måneders fængsel for bl.a. indbrud i en kiosk på Kommunehospitalen.

Det meddeles, at Byskous Eftf. A/S, der drives af Bogbinder- og Kartonnagearbejdernes Forbund, lukker sin forlagsvirksomhed og sælger sine bygninger i Åbyhøj. Biblioteksafdelingen føres videre.

Torsdag 13. juni

I forbindelse med årsafslutningen på Danmarks Sygeplejerskehøjskole i Vennelyst indvies en ny undervisningsfløj, der vil give skolen plads til i alt 200 studerende, i overværelse af medicinaldirektør Søren K. Sørensen.

Fredag 14. juni

Danmarkssamfundet i Århus afholder Valdemarsfest med højtidelighed i Domkirken og uddeling af 5 faner og 3 splitflag på Rådhuspladsen.

Lørdag 15. juni

En tagelighed i Rosensgade 24 raseres af brand. Beboerne, to unge og et barn, reddes i nattøj ned fra taget.

Mandag 17. juni

Tage Vanggaards Kjölefabrik genoptager produktionen i fuldt omfang. 150 syersker, der har arbejdet på skift en uge ad gangen, bliver atter fuldt beskæftigede.

Rådmand Thorkild Simonsen indvier et Ungdommens Hus i den tidligere biblioteksbygning ved Thorsvej i Åbyhøj.

Onsdag 19. juni

Det meddeles, at entreprenørfirmaet Jespersen & Søn i Risskov efter licitation har fået overdraget an-

lægget af den ny Hadsundbro over Mariager Fjord.

Denne 150 år gamle bøg på Rådhuspladsen bukkede under for vintersaltingen under den lange vinter 1969-70. Siden da er der gjort mange forgæves forsøg på atter at få rigtig liv i den. Da det ikke lod sig gøre, måtte det 20 m høje træ fældes i juni 1974.
(Foto: Ib Hansen)

1974

Torsdag 20. juni

Det vedtages at give torvet mellem Badstuegade og Volden navnet Pustervig.

På en forespørgsel fra SF og VS om den politiske baggrund for lukningen af Socialforvaltningens lokal-kontor i Brammersgade (6. decem-

Mange initiativer er i de seneste år blevet udfoldet for at skabe nærmere kontakt mellem beboerne i de enkelte gader og boligområder. Også i denne sommer blev der holdt mange gadefester rundt i byen. Her gøres der klar til festen i St. St. Blichers Gade den 22. juni.
(Foto: Olav B. Hansen)

ber 1973) svarer rådmænd Jens Arbjerg Pedersen, at lukningen ikke var politisk. Forsøget skulle kun vare et halvt år, og lejemålet for kontorerne udløb 1. december 1973.

Der bevilges 198.000 kr. til istandsættelse af den tidligere rugbrødsfabrik i Sølystgade, og det vedtages at indrette ældreklub og børnehave i bygningen.

Den unge århusianer, der har tilstået en række pyromanbrande, bl.a. i M. P. Bruuns Gade den 4. maj 1973, men trukket tilståelserne tilbage, idømmes ved Vestre Landsret forvaring på ubestemt tid.

Lørdag 22. juni

Der holdes flere tidlige sankthansfester i Århus, bl.a. på Børnenes Jord i Thunøgade med tale af Inger Lillelund, på Ajstrup Campingplads og i St. St. Blichers Gade, hvor der dækkes kaffebord på kørebanen.

Søndag 23. juni

Ligesom sidste år begunstiges sankthansaften og dens bålfejer på lunt og stille vejr.

Ved en sammenkomst i Frelsens Hærs lokaler tager major Odd Sørensen og hans familie afsked med Århus- og Silkeborgafdelingen for at overtage ledelsen af hærens afdeling i Odense.

Mandag 24. juni

Ved fem århusianske skoler: Frydenlundskolen, Rundhøjskolen, Søndervangskolen, Vejlbyskolen og Vorrevangskolen holdes skolegårde åbne som legepladser i sommerferien. Til hver skolegård er knyttet to pædagogiske medarbejdere.

Tirsdag 25. juni

Det meddeles, at Vesterbro Trælasthandel har købt L. Hammerich & Co.'s ejendom ved Daugbjergvej til udvidelse af Silvan Bygge Marked. L. Hammerich & Co. er under udflytning til Skejby.

Torsdag 27. juni

To beboerrepræsentanter fra Harlev overrækker justitsminister Nathalie Lind en sympatiadresse for den suspenderede politiassistent med 4500 underskrifter.

Allerede fra sommerferiens første dag var der en livlig aktivitet på de fem skoler, hvor skolegårdene samt et enkelt klasseværelse var omdannet til legepladser. På Vorrevangskolen, hvor dette billede stammer fra, var der mødt et halvt hundrede drenge og piger. Her er nogle af dem ved at tage byggematerialerne i øjesyn.
(Foto: Torben Stroyer)

Fredag 28. juni

Det meddeles, at fjernvarmeforbruget i 1973/74 viser en nedgang på 12 %, formentlig på grund af energikrisen. Både Midtkraft og Studstrupværket har i den forløbne vinter overvejende brugt kul som brændsel.

Den sidste af Oliefabrikens Mack-lastbiler, der har kørt for virksomheden fra 1923 til 1970, transporteres til et veteranbilmuseum i USA.

Dette er et billede af en puddehund, der havde det godt ved Moesgård i de varme dage efter Sankt Hans.
(Foto: Torben Stroyer)

Lørdag 29. juni

Frederiksgade indvies midlertidigt som gågade af borgmester Orla Hyllested og skuespilleren Gotha Andersen, udklædt som Frederik

I dagene 11.–14. juli afholdt Jehovas Vidner kongres på Århus Stadion. Kongressens knap 10.000 deltagere brugte tiden til at høre oplysende foredrag, ligesom der blev fremført bibelske skuespil. Billedet viser i midten den overbyggede talerstol og til siderne kulisser.

VI. Den endelige indvielse finder sted, når gaden har fået fliser, bænke og lysstandere.

149 nyuddannede læger aflægger lægeløftet i Universitetets aula. De-kanen, overlæge Palle Juul Jensen, oplyser, at 60 af kandidaterne på grund af de vanskelige ansættelsesforhold har fået stillinger i Sverige.

Aarhus Stiftstidende udkommer ikke, da det tekniske personale i

forbindelse med en lønforhandling har afvist overarbejde.

Søndag 30. juni

To unge mænd på orlov fra statsfængslet i Møgelkjær bryder ind i Jydsk Væddeløbsbanes kontor og fjerner pengeskabet. De pågribes kort efter i en stjålet bil.

Juli

Mandag 1. juli

80 % af 190.000 lønmodtageres skatteopgørelser er blevet godkendt, 16–17 % har fået forhøjelser

eller nedsættelser uden forhandling, og kun 3 % har været indkaldt.

Det kommunale bygningsråd, der blev oprettet 1. januar 1955, ophæves. Rådet har holdt 128 møder og behandlet 3348 sager i de forløbne år.

En kæmpehval, kaldet Jonas, over 20 meter lang og med en vægt af 58.000 kg udstilles i nogle dage på kasernearealet ved Frederiks Allé. Entréindtægten går som bidrag til Verdensnaturfonden.

Tirsdag 2. juli

En voldsom brand hærger tagkonstruktionen på Århus Flydedoks nye, ikke ibrugtagne svejschal.

Onsdag 3. juli

Konfektionsfabrikken P. M. Christensen og Co., Risskov, træder i likvidation, og personalet på 41 skal afskediges, når firmaets ordrer på vintertøj er leveret.

Politiassistent Frode Lyngbak i Harlev, der har været suspenderet fra tjeneste tiltalt for vold mod en 14-årig dreng, bliver ved retten fri-fundet og træder igen i tjeneste.

Torsdag 4. juli

Paskontoret har i den forløbne del af året udstedt 11.800 pas mod 9.500 i samme periode i fjor. Der er ca. 10 dages ventetid på nyt pas.

Cirkus Benneweis er på besøg i dagene 4.–21. juli og stiller op i Tangkrogen.

Byrådet bevilger 400.000 kr. til Den jyske Opera. Sammen med statstilskuddet udgør det 61 kr. pr. tilhører. Fremskridtspartiet stemmer imod, mens SF undlader at stemme. De øvrige partier stemmer for bevillingen. – I byrådets lukkede møde vedtages det at forhøje bustaksterne fra søndag 7. juli med 25 øre. En lige-ud koster da 1,75 kr., en timebillet 2,00 kr. Køb af mærker giver uændret 25 øres rabat.

Freitag 5. juli

Krybskytter har skudt seks rådyr i Marselisborg Skov. Kun to af dyrene er fundet, det ene i dybfryseren hos en krybskytte.

Mandag 8. juli

Jern- og Metalindustriarbejdsmændenes Fagforening har 154 fremmedarbejdere som medlemmer, det højeste antal uden for København.

På Mejeriet Enigheden laves for tiden ca. 750.000 is om dagen. Fabrikens andel af markedet vest for Store Bælt udgør ca. 50 %.

Onsdag 10. juli

For en indbudt kreds forevises Nordre Kirkegårds kapel, der er blevet restaureret for 180.000 kr.,

ligesom der er opstillet et nyt orgel med 550 piber til en pris af 332.000 kr.

Torsdag 11. juli

Jehovas Vidner åbner fire dages landskongres på Stadion. Der er ca. 10.000 deltagere, hvoraf 6.000 bor i teltlejr i nærheden af Stadion.

Freitag 12. juli

Kloven Charlie Rivel optræder i tre dage i Tivoli Friheden. Han er ledsaget af datteren Pauline Schumann og gruppen Les Charlives.

Lørdag 13. juli

Tømrerfirmaet Poul Christensen er trådt i likvidation. Firmaet har 82 ansatte.

Søndag 14. juli

Folkekirkens Nødhjælps Loppemarked i Gl. Munkegade 8 har i det første halvår haft et overskud på 100.000 kr.

Mandag 15. juli

Magistraten bevilger 50.000 kr. til beskæftigelse af ca. 25 studenter i ferietiden med ordning af kommunale arkiver på Erhvervsarkivet.

Midt i juli udbrød der benzinpriskrig i Rosenhøjkvarteret. Et af de store selskaber satte prisen ned som modtræk mod to lavprisselskaber i området, nemlig Haahr Benzin og KH Benzin. Lavprisselskaberne har i det hele taget vundet frem i det forløbne år i Århusområdet; de har oprettet flere tankstationer i en tid, hvor ellers flere og flere nedlægges.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Ved en demonstration den 22. juli på Clemens Bro lykkedes det gadehandlerne på gågaden at indsamle ca. 3.500 underskrifter på en protest mod, at de ikke måtte sælge deres varer på gaden. Ved en forhandling med magistraten nogle dage senere fik gadehandlerne en midlertidig tilladelse til at benytte Telefontorvet.

(Foto: Torben Stroyer)

Tirsdag 16. juli

Der har meldt sig 2311 nye studerende ved Universitetet. Det er en nedgang på omkring 10 % i forhold til året før.

Handelsministeriet meddeler kommunen, at den hidtil tolererede gadehandel på gågaden ikke er lovlig og skal ophøre (se 22. juli og 25. juli).

Onsdag 17. juli

Benzinselskaberne Texaco, Shell og Gulf sætter benzinpriserne ned i de bykvarterer, hvor lavprisselskaberne har udsalg. Det kan betyde otte øres forskel i prisen pr. liter hos samme selskab.

Venstre i Århus 4. kreds indstiller underdirektør, cand.oecon. Bent Knie-Andersen til folketingskandidat i stedet for Per Federspiel, der på grund af alder ikke ønsker genopstilling.

Ved en pyromanbrand i kælderen Vibyvej 59 i Åbyhøj må en kvinde og to børn reddes ned ad en brandstige, og beboerne i 12 lejligheder evakueres. Seks kælderrum udbrænder.

Torsdag 18. juli

Ved 8¹⁵-tiden indløber melding til brandvæsenet om, at der er lagt bomber under Rådhuset. Alarmen er falsk.

Lørdag 20. juli

Kriminalassistent C. P. Schmidt oplyser, at der hver uge sælges ca. 4000 hylstre morfinbase à 2-300 kr. pr. stk. Der er ca. 600 faste aftagere, og handelen finder i stor udstrækning sted i Skt. Clemens Stræde.

Politiet må i sommertiden afgive 32 mand af ordenspolitiets styrke på 110 til opgaver uden for Århus, oplyser vicepolititiinspektør N. A. Alexandersen.

På Nordre Kirkegård er 26 store gravsten i nattens løb væltet ved groft hærværk.

Mandag 22. juli

Gadehandlerne på gågaden demonstrerer på Skt. Clemens Bro imod at blive fjernet fra Strøget. En indsamling af underskrifter til fordel for en legalisering og bevaring af gadehandelen får tilslutning af ca. 4000 mennesker (se 16. juli og 25. juli).

Torsdag 25. juli

Ved et møde mellem politiet, gadehandlerne og Magistratens 2. afdeling opnås der enighed om, at gadehandlerne forsøgsvis i to måneder må handle på Telefontorvet (se 16. juli og 22. juli).

Fredag 26. juli

Jaka i Brabrand afskediger på grund af stigende afsætningsvan-

skeligheder 40 arbejdere, svarende til 10 % af arbejdsstyrken.

Lørdag 27. juli

I Tivoli Friheden er der premiere på sommerrevyen, Simon Rosenbaums cabaret »Jyden han bli'r stærk og sej«.

Mandag 29. juli

På Rute-Hotellet i Fredensgade bliver en 15-årig pige fra Horsens fundet død på et værelse. Pigen, der er narkoman, har om natten indlogeret sig sammen med en ca. 30-årig mand. Der er ikke tegn på vold som dødsårsag.

Tirsdag 30. juli

Dronning Margrethe, prins Henrik og de to prinser kommer med Dannebrog for at tage ophold på Marselisborg Slot.

Firmaet J. P. Kochs Tranbjerg-afdeling afskediger omkring 20 medarbejdere beskæftiget ved vejbygning og kloakering på grund af nedgang i byggeriet.

Onsdag 31. juli

Stud.mag. Poul Heinrich Riis-Knudsen, der er erklæret nazist og titulerer sig som Rigsfører, ansættes fra 1. september som undervisningsassistent på Germansk Institut ved Universitetet.

August

Torsdag 1. august

Der indgives konkursbegæring af Århus Dampmølle mod Magdalene Brød A/S, Brabrand, der standsede sine betalinger 31. maj.

Fredag 2. august

Supermarkedet Fornæs Favørmarked i Gellerup standser sine betalinger.

Mandag 5. august

En flok unge kristne demonstran-

I det forløbne år er der blevet samlet brugt papir som aldrig før i Århus, og papiret har hobet sig op hos de firmaer, der har været aftagere. Helt galt blev det sidst på året, da firmaerne ikke længere kunne komme af med materialet til papir- og emballagefabrikkerne. Med den økonomiske afmatning er forbruget af papir og emballage faldet, og derfor er efterspørgslen efter det brugte papir gået ned.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

ter protesterer mod opførelsen af den amerikanske film »Eksorcisten« i Kosmorama. Politiet tilkaldes, da salmesangen forstyrrer forestillingen.

Midt under premieren på den amerikanske djævlefilm »Eksorcisten« måtte Kosmoramas ledelse tilkalde politiet, fordi en gruppe unge kristne uden for biografen med sang og musik generede forestillingen. Politibetjente ses her i diskussion med aktivisterne i Maren Smeds Gyde.
(Foto: Olav B. Hansen)

Onsdag 7. august

På et møde i Viby med deltagelse fra Amtet og de implicerede kommuner redegør generaldirektør Povl Hjelt for planerne om nærbanetrafik mellem Århus og opland. Det menes, at trafikken kan etableres i løbet af 2–3 år.

Torsdag 8. august

Der klages over tyveri og hærværk i Den gamle By. Det er særlig gået ud over laugsskiltene, som museet for en del har måttet inddrage.

Den franske filmskuespiller og visesanger Eddie Constantine optræder i Tivoli Friheden.

Lørdag 10. august

Der holdes høstfest på Moesgård med karrusel, lykkeshjul, marionetteater, folkedansere fra Odder og den engelske sanger Leo Gillespie.

Søndag 11. august

Sjællandsgade Beboerforening holder sin 5. årlige gadefest med kaffebord, fadøl, tovtrækning, fiskedam, tombola og børneoptog. Politiet har nægtet at give tilladelse på grund af uheldige erfaringer fra sidste år, men festen forløber roligt og hyggeligt uden episoder.

Torsdag 15. august

I Byrådet bevilges 3.3 mill. kr. til udvidelse af Næshøjskolen i Harlev.

Det vedtages at oprette en ny busrute mellem centrum og industri-kvarteret i Århus Nord med endestationer ved Rutebilstationen og Skejbyvej samt en særlig linje mellem Rutebilstationen og Arbejdsformidlingens kontor ved Søren Frichs Vej.

Efter afstemning gives der Ceres-Bryggerierne tilladelse til at opføre otte tanke i 13.75 m højde på bryggeriernes areal ved Silkeborgvej.

På konservesfabrikken JAKA afskediges 120 slagteriarbejdere på grund af dalende omsætning.

Lørdag 17. august

Demokraten udkommer for sidste gang, efter at bladets bestyrelse har vedtaget at standse sine betalinger. Underskuddet for 1. halvår 1974 er på ca. 750.000 kr. Trykkeriet Marselis Tryk søges videreført.

Det meddeles, at biludstørsfirmaet Janus A. Linds Sønner A/S er trådt i likvidation.

Samtlige voksne beboere i Hørret – ialt 71 – har underskrevet en henvendelse til stadsingeniørens kontor om indførelse af 40 km hastighedsbegrænsning gennem byen.

Luftskibet »Europa« ved landing på Kirstinesminde Flyveplads den 27. august, da det besøgte Århus. Det er første gang, et luftskib er landet her, og det er årtier siden, et sådant sidst er set over byen. Næsten 100 fik en tur i skibet, der i øvrigt tiltrak sig enorm opmærksomhed – hvad der også var USA-fabrikken Good Years hensigt.

Onsdag 21. august

Sundhedskommissionen har anmodet militæret om at dæmpe skydningen ved Vester Enggård. Baggrunden er en rapport fra stadsingeniørens kontor, hvis støjmålinger viser op til 90 decibel i det nærliggende boligkvarter.

Fredag 23. august

Den fredede ejendom Studsgade 27 indvies efter gennemført restaurering som domicil for det rådgivende ingeniørfirma J. K. Myllin Lings.

Lørdag 24. august

På 25 års dagen for Danmarks op-

Første skoledag i en klasse i Ny Munkegades Skole. Det er en festdag med blomster og flag, men for de fleste elever er dagen ikke begyndelsen på en ny og uvant tilværelse. Børnehaveklassen har allerede gjort dem bekendt med skolen og dens form. (Foto: Jens-Kristian Søgård)

tagelse i NATO demonstrerer et par hundrede modstandere af pagten på Klostertorvet og Rådhuspladsen.

Søndag 25. august

Tivoli Friheden slutter sæsonen med et mindre besøgstal end i fjor, formentlig på grund af den økonomiske afmatning.

Mandag 26. august

Det tyske depotskib »Coburg« og otte ministrygere med en besætning på 316 mand aflægger et 3 dages besøg.

Den 28. august gav Livgardens Musikkorps for første gang en offentlig koncert. Det skete i Århus Stadionhal, hvor først musikkorpsets egen dirigent John Hindsberg, og siden Francesco Christofoli stod på podiet.
(Foto: Bjarke Larsen)

Tirsdag 27. august

Luftskibet »Europa«, bygget af Good Year-fabrikken i USA, lander på Kirstinesminde Flyveplads og foretager rundflyvninger over byen. Trafikken omkring flyvepladsen bryder sammen, og en redningshelikopter med en patient fra Samsø må lande i Tangkrogen.

Under en pyromanbrand i Tosparken 10 må 16 familier evakueres for at undgå røgforgiftning.

Onsdag 28. august

Livgardens Musikkorps giver sin første offentlige koncert i Stadionhallen, dirigeret af korpsets diri-

gent John Hindsberg og Francesco Christofoli fra Den Jyske Opera.

Torsdag 29. august

I Byrådets møde vedtages efter afstemning forsøgsvis at udleje 33 grunde i Harlev til parcelhusbyggeri.

Der bevilges 2 mill. kr. til istandsættelse af Lyseng Svømmebad, der har været lukket siden 15. dec. 1973.

Rådmand Olaf P. Christensen oplyser, at der på initiativ af Danmarks Naturfredningsforening er nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Kommunen og Amtet for at undersøge problemerne omkring Brabrand Sø.

Fredag 30. august

Magdalene Brød i Brabrand indstiller produktionen. Fabrikken har haft en daglig produktion af ca. 80.000 brød og dækket ca. 70 % af forbruget i Århus. Efter aftale mellem Segaltpøllens Brødfabrik i Løgten og Noba i Ålborg overflyttedes 2/3 af produktionen og halvdelen af personalet til Segaltpøllens fabrik.

Lørdag 31. august

Kongeskibet »Dannebrog« sejler fra Århus med dronningen ombord for at oplægges i København til næste sommers toget.

September

Tirsdag 3. september

Truslen om arbejdsløshed giver på tre dage et halvt hundrede nye medlemmer til HK, oplyser afdelingsformand Niels Jørgen Jensen.

Fabrikant G. A. L. Thorsen, der i længere tid har hævdet, at han vil handle fra sit anlæg på havnen, har lejet tankene ud til Nydol Handels Co. og Norsk Hydro Oil.

På en ekstraordinær generalforsamling i Demokraten A/S bliver det besluttet, at avisen skal træde i likvidation.

På Statsbiblioteket åbner under navnet »Spalte op og spalte ned« en udstilling om den århusianske presse.

Torsdag 5. september

Hjortshøj Brugsforening suspenderer med virkning fra 1. september dividendeordningen imod, at prisen på dagligvarer nedsættes.

På Arbejdsformidlingskontoret forhandler 33, fortrinsvis arbejdsløse, om at få arbejde hos Good Year-fabrikken i Sverige.

Fredag 6. september

Arbejdsformidlingen oplyser, at der under kontorets område er 2368 arbejdsløse pr. 21. august.

Restauranten i Vesterbrogade 26 genindvies efter ombygning, den hedder nu Hyttefadet og skal fortrinsvis være fiskerestaurant.

Lørdag 7. september

Den 10. festuge åbner med en højtidelighed i Rådhushallen, hvor borgmester Orla Hyllested og kulturminister Nathalie Lind taler. I Ridehuset holdes koncert med deltagelse af Århus By-Orkester og

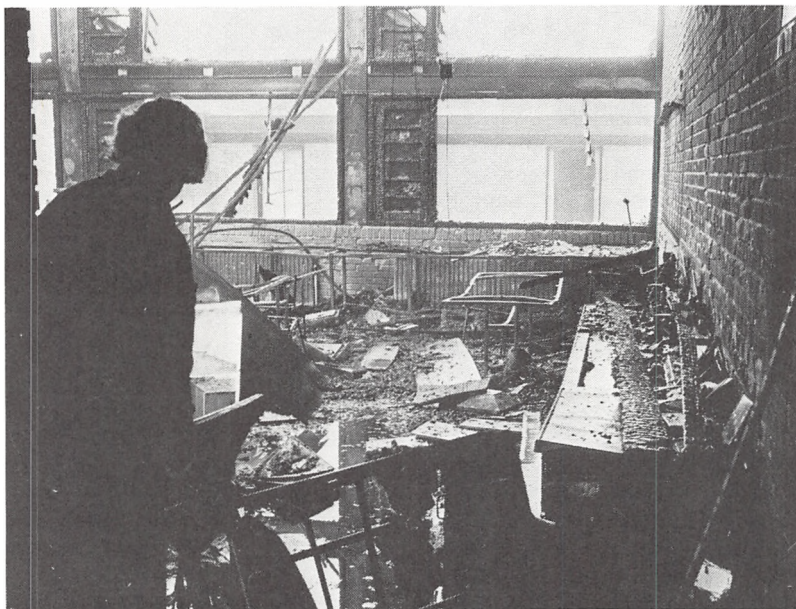
Her udfører den østgrønlandske kvinde, Melka Kuitse, en trommedans. Det foregik i Festugen på Moesgård, der dermed præsenterede et originalt bidrag til festlighederne. I øvrigt kom årets festuge til at lide under dårligt vejr.
(Foto: Preben Hupfeld)

Peder Pedersens Big-Band, og skuespilleren Dirch Passer optræder. Koncerten sendes om aftenen i TV. Blandt festugens faste arrangementer er marked i Den gamle By, børneteater i Filuren i Vester-gade 3, siciliansk marionetteater og siciliansk folkemusik på Kunst-

museet, udstilling af grønlandsk kunst i Kunstbygningen, grønlandsk trommedansere og film på Moesgård samt forskellige udstillinger på Hovedbiblioteket og omegnslbibliotekerne.

Natten mellem den 16. og 17. september udbrød der brand på Bakkegårdsskolen i Trige. Ilden opstod i en ovn, der i skolens formningslokale blev benyttet til keramikbrænding. På grund af en uheldig hulrumskonstruktion i taget var der fare for, at branden skulle brede sig til hele skolen, men det lykkedes at begrænse den til en enkelt fløj, der til gengæld blev hårdt medtaget.

(Foto: Bjarke Larsen)

Søndag 8. september

I festugens Marselis-løb, der afvikles i silende regn, deltager ca. 5000 mennesker.

Mandag 9. september

I Domkirken holdes en koncert under medvirken af Svend Asmusen og de svenske musikere, klarinettisten Putte Wickmann og pianisten Ivan Rentiden.

Tirsdag 10. september

Civilingeniør Uffe Brøndum træder ud af amtsrådet, fordi hans erhvervsarbejde ikke kan forenes med rådets tekniske udvalgs mødetidspunkter. I stedet indtræder

overportør Per Amtoft. Der opstår diskussion om, hvorvidt Brøndum har søgt om at træde ud, eller, som Brøndum udtaler, Amtsrådet »har benyttet anledningen til at komme af med mig, fordi jeg opfattes som en besværlig herre«.

Den kgl. Ballet giver to dages gæstespil på Teatret med Felix Luna, Trio og Dreamland.

Lørdag 14. september

Ca. 25.200 eller 12,4 % af de skattepligtige har indsendt forskudsskema til beregning af 1975-skatten.

Søndag 15. september

En 1½-årig pige bliver i Risskov dræbt af festugens veteran tog, der kører mellem Århus Ø og Lystrup.

Tirsdag 17. september

En heftig brand hærger natten til tirsdag Bakkegårdsskolen i Trige, hvor fløjen, der rummer bl.a. skolens bibliotek, bliver gjort uanvendelig.

Onsdag 18. september

Siger Både A/S nægter at udlevere dokumentation for køb og salg inden for de sidste tre år til skattemyndighederne til brug for en krydsrevision.

På grund af svigtende afsætning på hjemmemarkedet og til Vestyskland må Danfoss i Viby, der frem-

stiller radiatorventiler, i løbet af de kommende fire uger afskedige ca. 90 medarbejdere, heraf er lidt over halvdelen kvinder.

Torsdag 19. september

For fjerde gang i år forøves der hærværk på Nordre Kirkegård, hvor ni gravsten bliver væltet om natten.

En ungdomsklub i kvarteret omkring Jens Baggesens Vej, kaldet Frygtens Gade, åbner i Møllevangsskolens tidligere pedelbolig.

110 aktionærer i Segaltmøllen godkender, at brødfabrikken Noba i Ålborg indtræder med aktier og administrerende direktør i Segaltmøllen. Årsagerne hertil er det fejlslagne samarbejde mellem Segaltmøllen og den i likvidation trådte fabrik Magdalene Brød A/S.

Fredag 20. september

To nye forretninger åbner på Søndergade. En specialforretning, Brendholt, med tøj til børn får lokaler i gadens no. 45, og hvor tidligere Lyhne var i gadens no. 66-68, åbner en modebutik for damer. Den hedder Hennes.

Mandag 23. september

På en generalforsamling i Brand Brand Boligforenings afd. IV oplyses det, at der i de seneste fem måneder er udlejet 80 såkaldte flex-lejligheder, hvor et eller flere

rum er aflåsede for at gøre lejlighederne mindre (og billigere i leje).

Fhv. folketingsmedlem Ellen Strange Petersen genopstilles som kandidat for de konservative i Århus 1. kreds (Østkredsen).

Torsdag 26. september

Kun halvdelen af politiets styrke på 320 mand udgør det operative mandskab, mens 160 er beskæftiget ved skrivebordsarbejde, oplyses det i anledning af krav om mere politi på gaderne som følge af utrygge forhold, især i aftentimerne.

Et flertal i Byrådet bestående af socialdemokrater, konservative, Venstre og én radikal (Torsten Nielsen) vedtager, at udskrivningsprocenten for næste år skal være 13,8, grundskyldspromillen 12,5 og dækningsafgiften på forretningsjendomme 8,5.

Ordføreren for Fremskridtspartiet i Byrådet, grosserer Poul Bjerregård, får bevilget dobbelt diæt-takster for sin deltagelse i byrådsarbejdet, idet han hævder, at arbejdet går ud over omsætningen i hans forretning.

Lørdag 28. september

Formanden for Taxa opfordrer vognmænd og chauffører ved selskabet til at lade sig helbredsundersøge, idet omkring en halv snes mand ved Taxa i det sidste halve år

er døde af blodpropper. Man mener, at stress og stillesiddende arbejde kan være dødsårsag.

Søndag 29. september

Nye boligsikringsregler fra 1. oktober forårsager, at ca. 1500 fratages deres boligsikring. Ca. 18.500 vil fortsat få tilskud, dog mindre end hidtil.

Oktober

Tirsdag 1. oktober

I Amtsrådets møde oplyses det, at en afdeling med 15 senge på Kommunehospitalets neurokirurgiske afdeling har stået tom i henved 2 år. Årsagen menes at være dels sygeplejerskemangel, dels samarbejdsvanskeligheder.

Torsdag 3. oktober

Lærlingenes Landsorganisation demonstrerer ved at bisætte to medlemmer, der foregives døde af sult, i et af arbejdsløse murere opført »gravkapel« på Skt. Clemens Bro.

Lørdag 5. oktober

Den toetages bindingsværksbygning Studsgade 22 hærger af brand.

Den første uge af oktober blev af Lærlingenes LO (LLO) erklæret for aktionsuge i Århus; der demonstreredes mod arbejdsløsheden og de lave lærlingelønninger. Protestformen var lige lovlig effektjagende. To unge henvendte sig med et af LLO udstedt »rabatkort«, der gav ret til at købe brød og havregryn for halv pris i Salling. Da de to blev afvist, faldt de »døde« om af sult. De blev herefter begravet i et kapel, demonstranter fra LLO nogle dage tidligere havde opført på Clemens Bro.
(Foto: Bjarke Larsen)

Der klages over knallerterror på gågaden i aften timerne. Politimester Ib Trolle udtaler, at den eneste løsning ville være at indsætte motorcykel-patroljer.

En 21-årig ung mand bliver livsfarligt såret med knivstik i Asylgade.

Onsdag 9. oktober

A/S Laur. Knudsen, Nordisk Elektrisk Selskab, indvier nybygning på hjørnet af Grenåvej og Lystrupvej med lagerhal, kontorafdeling, ekspedition, udstillings- og foredragssal.

Torsdag 10. oktober

I Byrådets møde vedtages det at forhøje gasafgiften med 21 kr. til 75 kr. årlig og el-prisen med 7 øre pr. kilowatttime.

Det vedtages at etablere buskørsel til Elev og Lystrup fra 1. dec. og til Vejlbj Vest fra 1. februar.

Efter afstemning forkastes en indstilling fra teknisk udvalg om tilladelse til at udvide Hotel Marselis med en fløj omfattende svømmebassin og opholdslokaler. Hotellet er i forvejen bygget på dispensation fra naturfredningsloven.

I Sparekassen SDS' afdeling Randersvej 69 anholdes en tyv, der iført gasmaske og med skærebrenner er i færd med at åbne et pengeskab.

Fredag 11. oktober

Det meddeles, at Jazzhus Cotton Club (P. Max Hansen) ved en fodegforretning er sat ud af Skægstubben i Gellerup Center. Skægstubben drives videre af Mosqito Bodega.

Lørdag 12. oktober

Der holdes pløjstævne ved Mejlby, og Carsten Balle, Lisbjerg, to gange danmarksmester, bliver amtsmester i pløjning.

Mandag 14. oktober

Den indiske teatertrup Bhartiya Lok Kola Mandal viser indisk folkedans og marionetteater på Forhistorisk Museum.

Søndergades og Skt. Clemens Torvs Sammenslutning arrangerer børneunderholdning i gågaden med optræden af bl.a. en elefant og en lama.

Tirsdag 15. oktober

Århus Teknikum holder årsafslutning i Skt. Annagades Skole og dimitterer 131 ingeniører. Rektor Oluf Jacobsen oplyser, at tilgangen til teknika er halveret de sidste 10 år, men at antallet af teknikumingeniører i erhvervslivet er dobbelt så stort som antallet af civil- og akademiingeniører.

Onsdag 16. oktober

På en generalforsamling i Taxa vedtages det at opsigse det kollektive abonnement på Falck-Zonen som protest mod korpsets transport af »siddende« patienter til sygehuse-
ne.

Torsdag 17. oktober

Arbejdet med udvidelsen af Silkeborgvej til fire spor mellem Hasle Ringvej og Gellerup Center er begyndt, og der er pålagt ejendommene langs vejen ny byggelinjer.

Århus By-Orkester giver koncert i Kongreshuset med optræden af den russiskfødte islandske pianist Vladimir Ashkenazy.

Fredag 18. oktober

Som protest mod Arbejdsrettens dom over arbejderne ved Svendborg Skibsværft for strejken i maj nedlægger ca. 1200 mand arbejdet i Århus, bl.a. hos Thomas Ths. Sabroe, Århus Flydedok og Århus Maskinfabrik. På et møde mellem fagforeningsformænd vedtages en skarp protest mod Arbejdsretten og Dansk Arbejdsgiverforening.

Færgeruten Århus-Kalundborg må aflyse to overfarter på grund af to strejkende sømænd.

Lørdag 19. oktober

Den engelske sanger Rod Stewart og beatgruppen The Faces optræder i Vejby-Risskov-Hallen.

Søndag 20. oktober

Trige Kirke genåbnes efter restaurering.

Mandag 21. oktober

Ca. 400 mand på Århus Flydedok fortsætter strejken.

Skjoldhøjskolen tager sine nye bygninger i brug. Mellem sommer- og efterårsferien er børnene blevet undervist på Tovshøjskolen.

Det oplyses, at der er anholdt 11 børn og unge, som har tilstået meddelagtighed i overfaldene i Rådhusparken.

Tirsdag 22. oktober

Abbé Pierre besøger Århus for at tilse oprettelsen af et klunserfund og taler ved et møde om sit liv og sine ideer.

Torsdag 24. oktober

I Byrådets møde bevilges 30 mill. kr. til en ny skole i Lystrup og til udbygning af Beder Skole samt 8 mill. kr. til udvidelse af Solbjergskolen.

Der bevilges 257.000 kr. til omlægning af anlægget foran Marselisborg Hospital og 150.000 kr. til vedligeholdelse af Folkemusikskolen i Guldsmedgade.

Fredag 25. oktober

Den fredede bindingsværksbygning Bækkelund, Studsgade 35, indvies efter endt restaurering.

Som bidrag til underholdning for børn i efterårsferien var der både elefant og lama på gågaden.
(Foto: Hans Bølcho)

Syv typografer på Brabrand Bogtrykkeri nedlægger arbejdet på grund af bogtrykkerens afvisning af forhandling om husoverenskomst.

Den 25. oktober blev den gamle Studsgade-gård fra 1749, Bækkelund, også kaldet Brandts gård, indviet efter restaureringen. Kommunen har ofret ca. 4 mill. kr. på gården, der efterhånden var kommet i en sørgelig forfatning. Endnu er der ikke truffet beslutning om, hvad den nyistandsatte og smukke gård skal bruges til. Billedet viser gårdsiden.
(Foto: Børge Venge)

Lørdag 26. oktober

I Jydsk Telefons nybygning ved Gunnar Clausens Vej afsløres et vægmaleri i fire felter, udført af maleren Karin Nathorst Westfelt.

Tre 17-årige drenge, der er fængslet i forbindelse med røverierne i Rådhusparken, flygter under en gårdtur fra arresten.

Søndag 27. oktober

Tre schæferhunde, der har strejft rundt i kvarteret omkring Venne-lyst i tre dage, overfalder flere folk på gaden. To af hundene må skydes af en politibetjent og en Falckredder.

Tirsdag 29. oktober

Beboerne i 7 kollegier meddeler, at de vil deponere deres husleje fra 1. november i protest mod huslejeudligningen inden for kollegiebyggeriet, hvorved et værelse vil komme til at koste op mod 700 kr. om måneden.

Politiet anholder i løbet af et døgn 17 personer, deriblandt de to sidste af de undvegne fra arresten 26. oktober.

Onsdag 30. oktober

Studenterrådsvalget ved Universitetet bliver en klar sejr for Studenterfronten, der besætter otte af ni faglige råd. Kun hos de jurastuderende er der flertal for Moderate Studenter.

Det meddeles, at der i kommunen er 171 usolgte parcelhuse og 412 tomme udlejningsboliger.

November

Fredag 1. november

Arbejdsløshed og forhøjede bilpriser har bevirket, at antallet af kørelærere inden for det sidste år er faldet med ca. 20 % fra 100 til 80, oplyser PR-chefen for Århus Trafiklærerforening.

En Falck-ambulance under udrykning bliver slået til vrag ved et sammenstød med en anden bil i krydset Vestre Ringgade/Søren Frichs Vej. Ambulancens patient fra en anden trafikulykke er død ved ankomsten til hospitalet.

Lørdag 2. november

Ca. 900 af 30.727 personer i Århus, der tilsammen skal tvangsopspare 50 mill. kr., har søgt om fritagelse eller lempelse i deres tvangsopsparing, oplyser amtsskatteinspektøren.

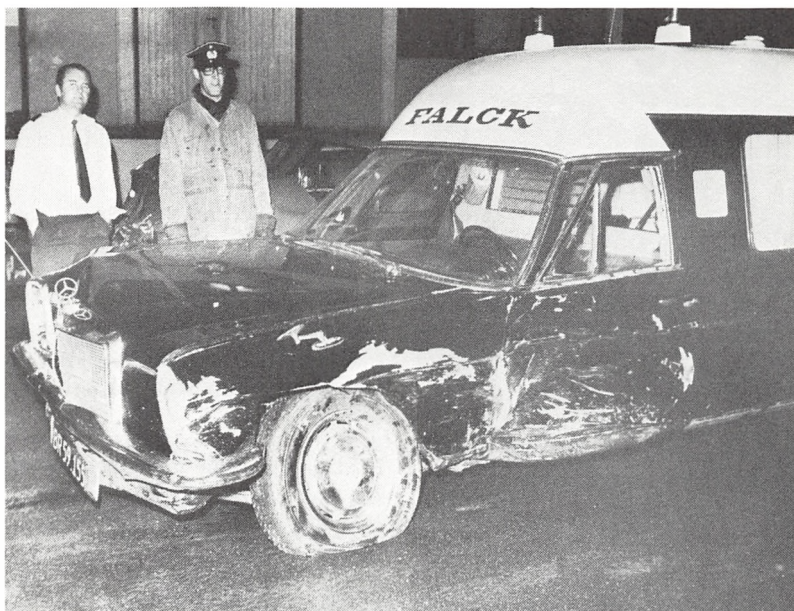
Mandag 4. november

Udstødningssgas fra lastbiler, der læsser varer i Gellerup Centers modtagelsesafdeling, har været skyld i 13 falske brandalarmer i det sidste halve år, idet centrets avancerede røgmelderanlæg reagerer på udstødningssgasen.

Onsdag 6. november

Århus Flydedok oplyser, at firmaet har et skitseprojekt til et nyt værft på et areal mellem Grenå havn og Fornæs, og at flydedokken føler sin udvikling truet, idet havnemyndighederne i Århus har afslået en ansøgning om en forøgelse af værftets areal på 2000 kvadratmeter.

Politiet har fjernet godt 100 nummerplader på de ca. 1500 biler, der i de seneste tre måneder er undersøgt ved paragraf 13-eftersyn.

Torsdag 7. november

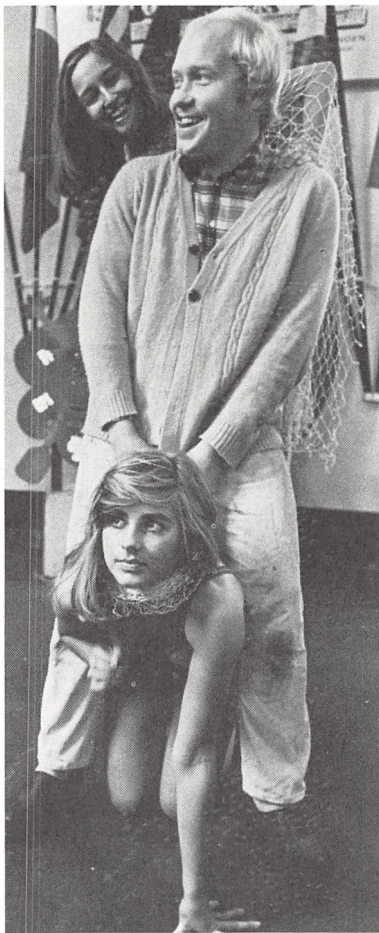
Århus Byråd vedtager at overdrage den tidligere rugbrødsfabrik i Sølystgade 30-32 til en selvejende institution med beboerindflydelse og med dagligt tilsyn af en kommunal tilsynsmand. Huset skal indrettes til beboerhus, børnehave og ældreklub.

En overskridelse af bevillingen på 2,5 mill. kr. til 3,2 mill. kr. for restaurering af Brandts gård i Studsgade 35 giver anledning til fornyet debat om de gamle Studsgade-gårde.

En ambulance under udrykning blev den 1. november ramt af en personbil i krydset Søren Frichs Vej-Vestre Ringgade, da den kørte frem for rødt lys. Den transporterede en trafikkvæstet, der hurtigt blev overført til en anden ambulance; den kvæstede var imidlertid død ved ankomsten til hospitalet. Denne ulykke og en anden senere på måneden satte atter gang i den gamle debat om det forsvarlige i udrykningskørsel.
(Foto: Jørn Timm)

Fredag 8. november

Supermarkeds-kæden Refa standser sine betalinger. Forretningerne – fem i alt – fortsætter dog, mens der forhandles med kreditorerne.

Den 9. november havde Keyserlig Mayestait's Acteurs premiere på studenterrevyen »Stumpvis«. Anmeldelserne var blandede, men enkelte numre blev dog særdeles positivt omtalt, bl.a. dette med Rapport-piger i en scene om ugebladsdrømmerier.

(Foto: Hans Bølcho)

Lørdag 9. november

Dansk Amatør-Orkesterforbund holder lørdag og søndag landsstævne i Rådhushallen. Et danmarksmesterskab bliver tildelt Tonic i Århus.

Studenterrevyen 1974 »Stumpvis« har premiere i Stakladen.

Mandag 11. november

Socialkontoret har i de sidste par måneder haft ca. 30 % stigning i ansøgninger om hjælp, bl.a. til husleje.

Forlaget Aros meddeler, at det traditionelle julehæfte »Jul i Århus« ikke udkommer i år på grund af de store prisstigninger.

Onsdag 13. november

Ved et møde fastslår Skolekommissionen, at den ikke er bekendt med, at der finder marxistisk indoktrinering sted i Århus-skoler, samt at der ikke findes nogen konkrete klager herover. Kommissionen kan derfor tage afstand fra undervisningsdirektør Baunsbak-Jensens påstand om marxistisk indoktrinerende lærere.

Torsdag 14. november

Arkitektskolen tager et nyt auditorium og nye udstillingslokaler i brug i den tidligere Seest' Maskinfabrik i Kaløgade og åbner i lokalerne en udstilling om byudvikling og planlægning i Århus og København.

Fredag 15. november

Ifølge det vesttyske blad Der Spiegel er den 59-årige eksil-bulgare Boris Arsoff Illiew for ca. tre måneder siden blevet bortført fra Århus af bulgarske efterretningsagenter.

Fabrikant og opfinder Karl Krøyer indgår tvangsakkord med sine kreditorer, således at der sikres 58 kreditorer fuld dækning over en to-årig periode.

Beat-orkestret Slade holder koncert i Vejlbjby-Risskov Hallen for ca. 1400 tilhørere, fortrinsvis børn og unge. Koncerten udarter i aftenens løb til vold, hærværk og slagsmål.

Søndag 17. november

Professor Gustav Albeck rejser i Aarhus Stiftstidende spørgsmålet, om ikke den tidligere leder af Den jyske Opera Torben Wiskums dispositioner som leder af operaen nu bør undersøges til bunds, før Wiskum eventuelt tildeles en ny topstilling ved Det kgl. Teater.

Entreprenørfirmaet Vagn Petersen A/S er trådt i likvidation, hvorved ca. 100 medarbejdere i dets Århus-afdeling bliver ledige.

Mandag 18. november

Ved udløbsfristen for ansøgning om køb af 76 kommunale parcelhusgrunde i Malling og Hjortshøj har der kun meldt sig fem købere, der alle ønskede grunde i Malling.

Tirsdag 19. november

Ved et møde om motorvejsproblemer udtaler civilingeniør Øjvind Boldsen, at anlæggelsen af motorvejen øst eller vest om Brabrand Sø sikkert vil blive udskudt til færdiggørelse i 1990 på grund af energikrisen og spareforanstaltningerne.

Torsdag 21. november

I Byrådets møde afvises et kommunistisk forslag om fremskyndelse af planlagte anlægsarbejder. En gruppe demonstranter, der viser ordet »arbejdsløshed«, bliver udvist.

Det vedtages at købe den tidligere J. E. Schmalfelds tobaksfabrik på hjørnet af Vestergade og Grønne-gade for 1.1 mill. kr.

Det vedtages at nedrive Smedegade 4 i Vejlbj som led i centerplanlægningen, skønt beboerne i kvarteret har protesteret.

Ved By- og Herredsretten idømmes en 18-årig ung mand 1½ års fængsel for et røverisk overfald i Rådhusparken 20. september, hvor offeret kom i livsfare.

Lørdag 23. november

En sprængningsgruppe fra Hjemmeværnet fjerner den 35 m. høje skorsten i det tidligere Tømmermestrens Høvleværk ved Hjortensgade.

Søndag 24. november

I de fleste forretningsgader er der juleudsmykning med fuld belysning i modsætning til sidste års mørklægning under energikrisen.

Efter seks års forløb genoptages TV-serien »Spørg Århus« med fem udsendelser, denne gang fra Kasino-studiet.

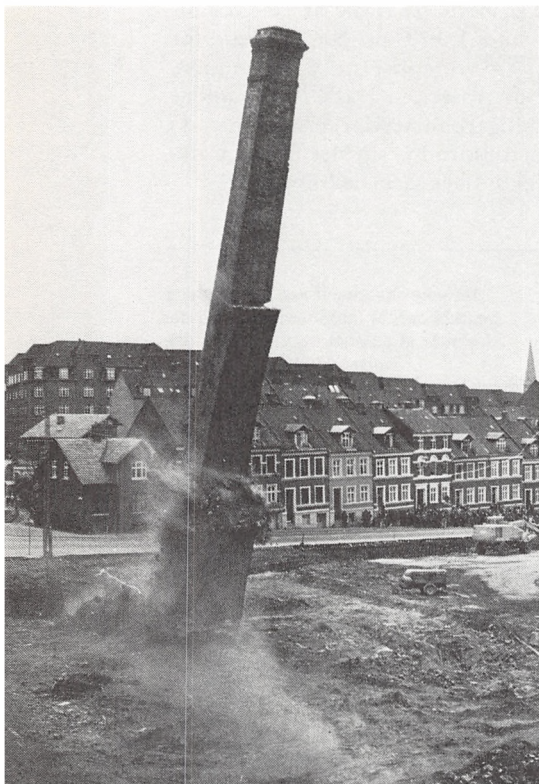
Mandag 25. november

I By- og Herredsretten idømmes en 19-årig århusianer 16 måneders fængsel for bl.a. deltagelse i røveriet i Rådhusparken 20. september.

I et møde på Hasle Skole gør rådmand Axel Haar-Nielsen rede for fjernvarmepriserne i kommunen. Når priserne i Hasle (som i andre tidligere forstæder) er højere end i den indre by, skyldes det bl.a. defekte fjernvarmeledninger.

Det tekniske udstyr ved en moderne beatkoncert er imponerende, som det fremgår af billedet fra den musikalsk vellykkede Slade-koncert i Vejlbj Risskov Hallen den 15. november. Den berømte firemandsgruppe havde ikke mindre end 17 tekniske assistenter til hjælp ved deres musikalske udfoldelser.
(Foto: Børge Venge)

Forvandlingen fra en 35 m høj skorsten til en bunke murbrokker tog 5 sekunder. Sprængningen foregik den 23. november på hjørnegrunden Hjortensgade-Møllevejen, hvor skorstenen var det sidste, der var tilbage af Tømrermestrenes Høvlværk. (Foto: Jørn Timm)

Tirsdag 26. november

Henved 2000 jyske arbejdsløse, deriblandt mange fra Århus, rejser

med særtog til København for at deltage i en demonstration mod regeringen på Christiansborg Slotsplads. Der er ingen strejker i Århus, men der sendes resolutioner fra en række arbejdspladser. Om aftenen holder Arbejdernes Fællesorganisation møde i Kongreshuset med taler af folketingsmedlemmerne Svend Auken (S), Freddy Madsen (DKP) og Aage Frandsen (SF).

En fiskekutter afleverer en velbevaret magnetmine fra Kalundborg-bådens sejlrote i fiskerihavnen. Søværnet fører den til Begtrup Vig, hvor den bliver demonteret.

Torsdag 28. november

Langenæskirken holder julemarked med tombola, amerikansk lotteri og optræden af Langenæs Menighedsbørnehave. Der er over 1000 gæster, og indtægten er 16.000 kr.

Fredag 29. november

En 17-årig bliver ved By- og Herredsretten idømt 21 måneders fængsel, bl.a. for et røveriforsøg i Rådhusparken.

I Ungdomshuset på Gudrunnsvej i Brabrand opstår der slagsmål mellem tyrkiske gæstearbejdere og nogle unge. Politiet må gribe ind, og der foretages fem anholdelser.

December

Søndag 1. december

Sporvejenes vinterkøreplan træder i kraft med åbning af linje 13 til Skejby, Terp og Elev og forlængelse af Linje 5 til Sigridsvej i Brabrand. Linje 9 fra Grøfthøj til centrum føres videre ud til Lystrup og Elsted, og den tidligere Lystrup-rutes materiel overdrages ved en reception af rutebilejer Aksel Jensen til rådmand A. Haar-Nielsen.

Ellevang Kirke i Vejlbj Nord, tegnet af arkitekt Knud Friis indvies af biskop Henning Høirup.

Mandag 2. december

Forhistorisk Museum meddeler, at man under udgravning syd for Vor Frue Kirke har fundet et benskaft med dragehoved fra vikingetiden.

Tirsdag 3. december

Beboerne i Langballe, Fulden og Beder har protesteret over for Amtsrådet mod den planlagte forlægning af Oddervej mellem Skåde og Vilhelmsborg.

Onsdag 4. december

Arbejdsretten giver bogtrykker Chr. Pedersen, Brabrand Bogtryk, medhold over for de strejkende typografer, idet de betragtes som fra-trådt (se 25. oktober).

Fragtskibet »Margot«, der er oplagt i havnen, og hvis sejltiladelse er inddraget på grund af brandfare, raseres af en brand.

Torsdag 5. december

I Byrådets møde bevilges 55.000 kr. til projektering af isoleringsarbejde i kommunale bygninger. I byrådsalen er temperaturen under mødet 18°.

Der bevilges 6 mill. kr. til udvidelse af Sabro-korsvejskolen.

Det vedtages at købe Kolkærgård i Kasted for 2.6 mill. kr.

Lørdag 7. december

Der holdes valgmode i Kongreshuset, arrangeret af Fremskridtspartiet, med taler af Mogens Glistrup og af Erhard Jakobsen, Centrum-Demokraterne.

På Rådhuspladsen tændes lysene på et norsk juletræ under musik af Århus Sporvejes Orkester og taler af borgmestrene Birger Eriksen, Moss, og Orla Hyllested.

Mandag 9. december

På et møde mellem repræsentanter for Sporvejene og ca. 20 private rutebilselskaber meddeler rådmand A. Haar-Nielsen, at kommunen i øjeblikket er interesseret i at overtage 10 ruter, fordelt på 7 selskaber, når koncessionerne udløber.

Tirsdag 10. december

I Amtsrådets møde vedtages det at indrette det kommende amtssygehus med 480 senge og udbygge det nuværende Århus Amtssygehus med 60 senge.

Det vedtages trods beboerprotester at ekspropriere de nødvendige arealer for udvidelse af Viby Ringvej til fire spor fra Silkeborgvej til banelinjen.

Ved By- og Herredsretten idømmes to 15-årige drenge hver to års fængsel, og to får betingede fængselsstraffe, mens en 17-årig får 18 måneders fængsel, alt for røverier i Rådhusparken.

På en generalforsamling i AGF's fodboldafdeling gør hovedformanden Jens F. Harmsen rede for foreningens økonomiske situation og oplyser, at man må anmode kommunen om fritagelse for skatter og afgifter til el, varme og vand.

Onsdag 11. december

Der stiftes et nyt aktieselskab til videreførelse af Magdalene Brød i

Ellevang Kirke i Vejlbj Nord blev indviet den 1. december. Hyggelig er den netop ikke, fremhævede provsten, men det er heller ikke meningen. Den skal først og fremmest være en moderne kirke. En mindre demonstrationsgruppe stillede på skilte det spørgsmål, om det var rimeligt at ofre 5-6 millioner kr. på en kirke.
(Foto: Hans Bølcho)

Denne lille fine drage stammer stilistisk fra tiden lige efter år 1.000.

Den blev fundet ved afslutningen af en ærkæologisk undersøgelse ved Vor Frue Kirke, der blev mulig, da det lille anlæg foran kirken skulle lægges om.

Den lille drage har været håndtag for et eller andet redskab, hvilket vides ikke så nøje.

(Foto: Ib Hansen)

Brabrand. Aktiekapitalen er på 600.000 kr., og aktionærerne er ca. 150 bagermestre, købmænd og tidligere medarbejdere. Produktionen genoptages fra nytår 1975 (se 30. august).

Torsdag 12. december

Amtsrådet holder en to dages kulturkonference på Hotel du Nord i Grenå med indlæg fra bl.a. fhv. kulturminister Niels Matthiasen, rådmænd Thorkild Simonsen og teaterchef Henrik Bering Liisberg.

Købmand Jørgen Frost åbner værtshuset Åstedet i sin tidligere kolonialhandel på Åboulevarden.

Fredag 13. december

Århus Kommunes Biblioteker sætter nye bøger i kraft fra nytår 1975.

Taksten for for sent afleverede bøger, plader m.v. bliver 3 kr., efter 1. hjemkaldelse 10 kr. og efter 3. hjemkaldelse 30 kr.

Tirsdag 17. december

DSB indvier automatisk personvognsvaskeanlæg vest for Ringgadebroen.

Der bliver stjålet 58.000 kr. fra Sømændenes Fagforenings kontor i nordhavnen af en tyv, der formentlig har hentet nøglen i kontorbestyrerens hjem.

Torsdag 19. december

I Byrådets møde bevilges 53.2 mill. kr. til opførelse af et forbrændingsanlæg i Lisbjerg. Arbejdet overdrages firmaet Bruun & Sørensen A/S.

Det vedtages at yde Tivoli Friheden et rentefrit femårigt lån på 5 mill. kr. og at yde et ekstra tilskud til Turistforeningen på 150.000 kr.

Kiksfabrikken Jul. A. Jørgensen A/S har fået en ordre på for 1,9 mill. kr. vitamin-kiks til skolebeispising i Iran.

Fredag 20. december

Dronning Margrethe med familie kommer med Kalundborgbåden for at holde juleferie på Marselisborg Slot.

På Ceres-Bryggeriernes generalforsamling meddeles det, at der ikke vil blive udbetalt udbytte for året 1973. De frie reserver på 8 mill. kr. bruges til at styrke likviditeten.

Mandag 23. december

Sportsforretningen J. O. Sport på hjørnet af Frederiks Allé og Bane-gårdsgade hærger af brand. Årsagen menes at være fyrværkeri, kastet ind ad brevsprækken.

Tirsdag 24. december

Tre trætgætsfanger flygter fra ar-resten efter at have oversavet vinduestremmerne med en nedstryger. De to pågribes straks, den tredje undslipper.

Lørdag 28. december

Det oplyses, at Esbjerg Industrial Leasing A/S har købt Toldbodgade 6 og to andre ejendomme i Århus til oprettelse af kommanditselskabet Gamma. Ejendommene udstykkes i 900 anpartar à 10.000 kr. med kontant indskud på 1500 kr.

Søndag 29. december

En utæt gasledning og afbrænding af fyrværkeri giver anledning til en voldsom eksplosion i kloaknettet under Hovedgaden i Brabrand. En række kloakdæksler i gaden bliver sprængt, .men ingen kommer til skade.

Mandag 30. december

Det meddeles, at 10 telefonskabe ved Taxas holdepladser er blevet ødelagt i juledagene.

Det norske skib »Idebjerg« anløber havnen med 600 tons amerikansk ammunition til Forsvarets Materieldepot. Brandvæsenet foretager omfattende brandsikring af kajen, og losningen afbrydes nytårsaften og nytårsdag, som skibet tilbringer ude på bugten.

Tirsdag 31. december

Testrup Højskole ophører som sygeplejeforskole og fortsætter som almindelig højskole.

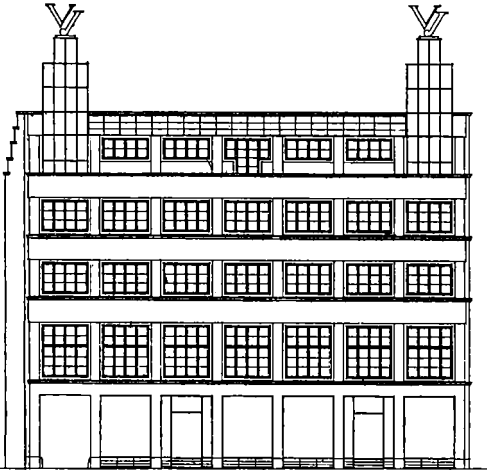
Nytårsaften er der stort forbrug af lysfyrværkeri, og Kommunehospitalet har 14 indlæggelser med øjenskader. I Nørre Allé såres en ung mand livsfarligt af knivstik.

En gammel forretning, der lukkede i 1974

Den gang mænd gik med flipper, kraver, manchetter og cravats, og kvinderne blev lokket til hastige indkøb ved åbningstilbud på festons, kniplinger, kulørt cretonné, satins- og musselins-tøjer, åbnede hvidevare- og udstyrsforretningen Viggo Jørgensen i »Axelhus« – Guldsmedgade 22 i Århus. Det var lørdag den 3. april 1897. Nu eksisterer forretningen ikke mere; den blev lukket i forsommeren 1974 efter næsten 77 års virke blandt byens kvinder.

Købmand Viggo Jørgensens forretning fik en forrygende start, og allerede efter 10 års forløb var lokalerne i Guldsmedgade for trange, og udstyrsforretningen – som den benævnte sig selv – flyttede til Clemens Stræde. Strædet ved Strøget. Snart blev også pladsen her for trang, og en større udvidelse blev gennemført i 1917. Den hastige succes skyldtes ikke mindst, at forretningen lige fra starten søgte at placere sig som specialbutik i senge og sengeudstyr.

Selv om forretningen ikke er mere, vil byens borgere sikkert fortsat kalde den store grønne 5-etagers bygning med lagkagehusfacaden mel-

Tænder De paa at leje nye og bedre Forretningslokaler, bør De i egen Interesse først indhente Oplysninger og Tilbud om Lejemaal i min nye moderne Forretningsejendom til Aagade, centralt beliggende for Godsbane, Havn, Post, Telegraf.

Der findes i Stueetagen: 4 Butiker a ca. 40 m², evt. 2 a 40 og 1 a 80. I Etagerne er paa 1. Sal ca. 40 m² disponibel. Paa 2. og 3. Etage ca. 200 m² i hver og 4. Etage 100 m²

Alle moderne Bekvemmeligheder.
Yderst moderat Leje.
Event. Indretning efter Ønske.
Indflytning kan ske omkring 1. Oktober 1931.
Henvendelse til

Viggo Jørgensens
Udstyrs-Magasin
Specialforretning
Clemensstræde 20. Telefon 11.
Århus

I efteråret 1931 var Viggo Jørgensens nye forretningsejendom klar til indflytningen. Her er annoncen fra Stiftstidende, da lokalerne blev udbudt til leje.

lem Clemens Stræde og Åboulevarden for Viggo Jørgensens hus. Den var blevet opført i 1930–31, da udstyrsmagasinet igen var kommet i pladsnød.

I december måned 1931 blev det nye hus præsenteret for offentligheden og blev da genstand for stor beundring. Det var en ganske betydelig udvidelse, manufakturforretningen undergik. I stueetagen fik man 380 m² og i sengeudstyrsafdelingen, der blev placeret på 1. sal – alt regnet fra Clemens Stræde – 150 m². Stueetagen blev særlig indrettet til salg af undertøj, metervarer, gardiner og tæpper. De moderne stålvinduer i hele facadens 22 meters bredde gav gode naturlige lysforhold for varerne.

Ned mod Ågade – den senere Åboulevard – var der indrettet 4 butikker på hver ca. 40 m². De skulle udlejes ligesom den del af huset, Viggo Jørgensen ikke selv kunne udnytte. Jernbetonhusets arkitekt var den i Århus bekendte Chr. Frøhstuck Nielsen. For yderligere at tiltrække opmærksomhed var det fra starten planlagt, at forretningens navn skulle placeres øverst på bygningen, hvorfra et moderne »lysskilt skulle flamme Viggo Jørgensens navn ud mod Clemensbroens færdsel«. I København var bygningskomplekset Vesterport netop blevet fuldført i 1931. Dette kompleks var i flere henseender forbillede for Viggo Jørgensens hus, en af Århus første forretningsejendomme i beton.

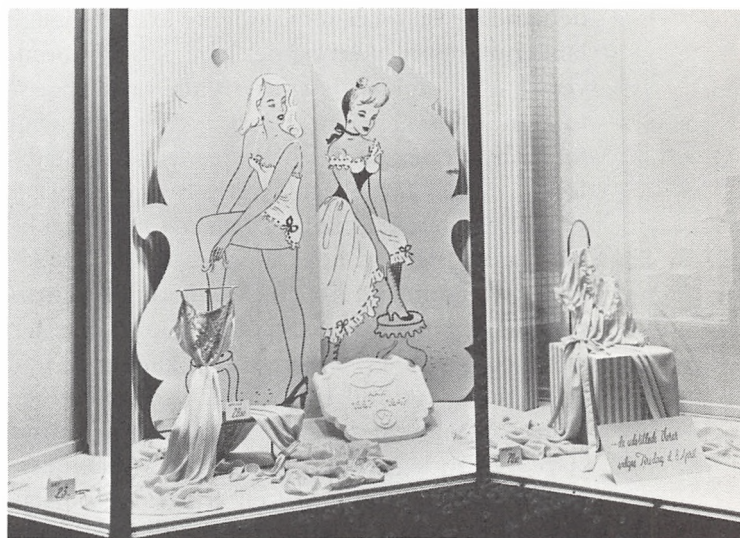
I 1934 døde Viggo Jørgensen, og forretningen blev overtaget af hans søn Svend Jørgensen, der førte den videre til årsskiftet 1972/73. Den blev da solgt til Odensefirmaet Arthur Hansen A/S, der førte den videre under det gamle navn. I

forvejen drev den nye indehaver forretninger af samme art i Odense og Slagelse.

Den store forretning hører nu fortiden til. I april måned var ophørsudsalgsannoncen i Stiftstidende. Den lokkede med gardiner og ægte tæpper.

H.F.

I april 1947 kunne udstyrsmagasinet fejre sit 50-års jubilæum, hvilket blev gjort ved udsendelse af en lille jubilæumsbog og ved en særlig vinduesudstilling. Her ses en del af udstillingen mod Clemens Stræde. Det er natkjoler, der tilbydes, og den moderne 1947-kvinde og hendes 50 år ældre søster sender interesserede blikke til herlighederne.

Stagnation

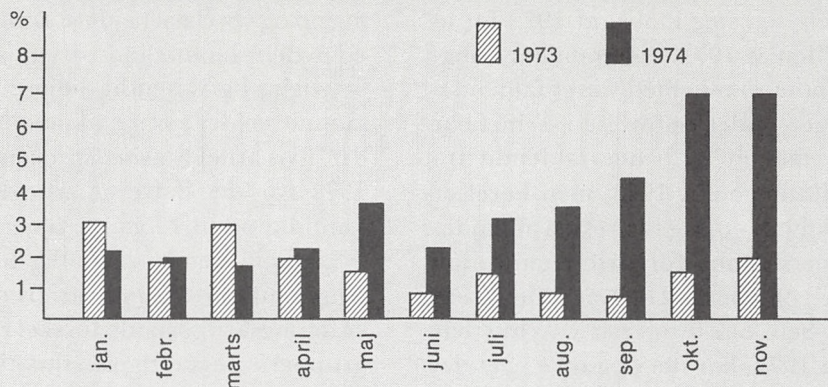
Erhvervslivet 1974

Krise, arbejdsløshed, lukning, nedgang, det er ord, der især i sidste halvdel af 1974 har præget avisernes overskrifter. I hele Vesteuropa er der sket et tilbageslag i den høje økonomiske aktivitet og beskæftigelse, der herskede i begyndelsen af dette årti, og Danmark har følt dette hårdere end de fleste andre lande. De høje oliepriser har været medvirkende hertil, men også en række indenlandske faktorer som tidligere års betydelige låntagning i udlandet og det høje pris- og lønniveau har bidraget til den nuværende vanskelige situation. Omslaget har vist sig ved et betydeligt fald i byggeriet og heraf følgende høj arbejdsløshed inden for byggefagene. Byggesektorens problemer har fået konsekvenser for en række industrier, der er nøje knyttet til den, f.eks. møbel- og tæppeindustrien. Når der ikke opføres så mange ejendomme, falder efterspørgslen efter tæpper og møbler. Men vanskelighederne har også vist sig for andre brancher. Arbejdsløse er nødt til at skære deres forbrug ned for at kunne klare sig for dagpengene, og følgen af den betydelige ledighed har været en afmatning i efterspørgslen. Denne situation er yderligere blevet

forstærket af den førte økonomiske politik. I såvel efteråret 1973 som foråret 1974 blev der gennemført en række forhøjelser af de allerede eksisterende afgifter samt pålagt en ny afgift på hårde hvidevarer. Det har ført til, at folk har været tilbageholdende med køb af de afgiftsbelagte varer. Salget af biler, der fik forhøjet vægtafgiften og registreringsafgiften med 50 %, er således gået stærkt tilbage. Også skattestigningen, tvangsopsparingen og det offentliges besparelspolitik har betydet, at der er færre penge i omløb og nedgang i efterspørgslen over næsten hele linien.

En overdramatisering af de nuværende vanskeligheder er imidlertid uheldig. De forekommer så alvorlige, dels fordi vi i 1960'erne har vænnet os til stadig økonomisk fremgang, dels fordi man indtil for nogle år siden regnede det for givet, at den økonomiske udvikling blev styret eller i hvert fald kunne styres, således at større økonomiske svingninger og omfattende arbejdsløshed kunne undgås. Ved vurderingen af ledigheden i det forløbne år må man holde sig for øje, at vi her i landet frem til slutningen af 1950'erne havde en alvorligere arbejdsløshed end den nuværende, og selv i de gode 1960'ere var der år, 1963 og 1968, hvor ledigheden nærmede sig 1974-niveauet. At sammenligne – som det jævnligt ses – såvel arbejdsløsheden som en række andre forhold under den øjeblikkelige konjunkturaufmatning, der ikke har været et år endnu, med situationen i 1930'erne, er ganske misvisende. Sådanne sammenligninger bidrager kun til at forværre tilstandene. Er det en udbredt

Arbejdsløshedsprocenten 1973 og 1974 i Århus ved månedernes slutning*

* December er ikke anført, da denne måneds tal er påvirket af ferie- og helligdage.

opfattelse, at der er en alvorlig krise, handler folk derefter. F.eks. vil de være tilbageholdende med at indgå afbetalingshandler og i stedet spare op med henblik på fremtidige vanskeligheder. Herved vil efterspørgslen blive yderligere sænket og situationen for erhvervslivet dårligere.

Arbejdsløsheden

Nogen trøst for de allerede arbejdsløse eller dem, der går i frygt for at miste arbejdet, er der næppe i at vide, at arbejdsløshedsprocenterne ikke er så høje som i 1930'erne, og at der også i 1950'erne var dårlige år. De har kun kunnet se, hvorledes arbejdsløsheden stadig er steget i årets løb, og at de få ledige stillinger har tiltrukket et utal af ansøgere. Af diagrammet over arbejdsløshedsprocenten måned for måned i 1973

og 1974 i Århus ses, at det allerede var i årets første halvdel, ændringen i beskæftigelsessituationen indtraf. Fra og med april 1974 har ledigheden i Århus været væsentlig højere end i det foregående år. Nu var beskæftigelsen dette år særlig god, og en sammenligning af 1974-arbejdsløshedsprocenterne med et mere »normalt« år viser, at der først nogle måneder senere var tale om en ekstraordinær situation. Men fra sommeren nåede de enkelte måneders arbejdsløshedsprocenter en højde, der ikke er set siden 1950'erne.

Som ofte før har murerne haft vanskeligst ved at finde arbejde; i de sidste måneder af 1974 var hver 3. murer uden beskæftigelse. Forklaringen herpå er allerede nævnt, nemlig den lave byggeaktivitet. Århus har imidlertid indtaget lidt af

en særstilling på byggeriets område. For hele landet var byggeaktiviteten på boligområdet konstant i 1971, men den steg i løbet af 1972 for at kulminere i midten af 1973. Siden da har boligbyggeriet for landet som helhed været faldende. Antallet af boliger under opførelse i Århus har derimod været næsten uafbrudt faldende fra 1970 frem til slutningen af 1973, men herefter begyndte det – i modsætning til i resten af landet – at stige. Denne stigning fortsatte frem til juli 1974, hvorimod oktobertallene var lidt lavere end jultallene. Selv om byggeriet i Århus har været stigende i 1974, har det dog ikke nået det niveau, som var gældende i de første år af 1970'erne. Det er opførelsen af etageboliger, der gennem en betydelig vækst har fået det samlede boligbyggeri i Århus til at gå op. Parcelhusbyggeriet har derimod vist en faldende tendens, der formentlig vil blive forstærket i det nye år. Når en stigning i boligbyggeriet kan finde sted samtidig med, at arbejdsløsheden blandt murerne og i øvrigt også andre bygningshåndværkere er høj og opadgående, skyldes det netop, at det er etagebyggeriet, der er vokset. Denne form for byggeri er i høj grad industrialiseret og kræver derfor ikke så mange faglærte bygningshåndværkere.

Ved siden af de faglærte inden for byggefagene har de beskæftigede i beklædningsindustrien i Århus den største arbejdsløshedsprocent. Da denne industri i betydeligt omfang beskæftiger kvinder, har ledigheden her bevirket, at kvindernes arbejdsløshed relativt set er større end mændenes.

Sammenlignet med ledigheden i de ovenfor nævnte fag er arbejdsløsheden blandt arbejdsmænd og specialarbejdere samt ansatte i nærings- og nydelsesmiddelindustrien lav, selv om den er betydelig og væsentlig højere end normalt. Det samme gælder for metalindustrien og HK-området, hvis arbejdsløshedsprocenter i slutningen af 1974 var det halve af arbejdsmændenes, men samtidig op til 10 gange højere end i 1973.

Ligesom der er væsentlig forskel på ledighedens omfang fra industrigrenen til industrigrenen, er der også afgørende forskel i de enkelte aldersgruppers beskæftigelsessituation. En undersøgelse i begyndelsen af november pegede på, at en trediedel af de arbejdsløse var mellem 18 og 25 år, og da denne gruppe ikke udgør en trediedel af de arbejdsløshedsforsikrede, vil det sige, at de unges ledighed ligger væsentlig over gennemsnittet. Hertil kommer, at unge under 18 år formentlig har en endnu større arbejdsløshedsprocent, og de kan tilmed ikke tilmeldes en arbejdsløshedskasse og får derfor ikke dagpenge.

Industrien

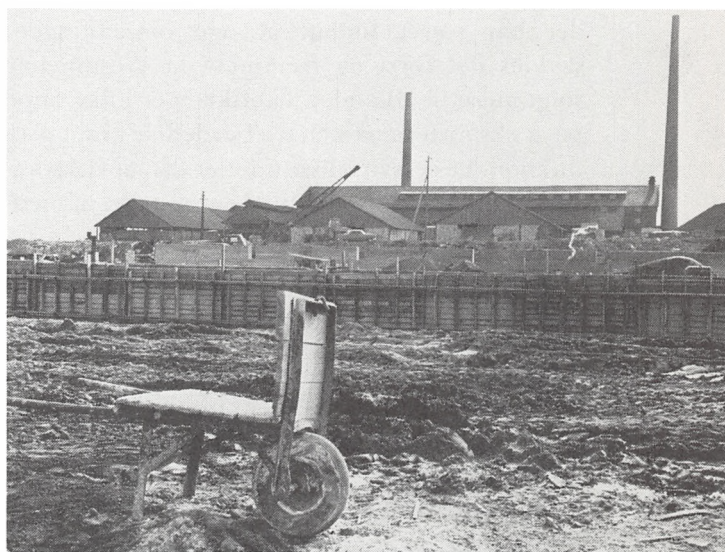
En årlig redegørelse for erhvervslivet i Århus vanskeliggøres af de forholdsvis beskedne oplysninger, der er alment tilgængelige. Den officielle statistik for handel og industri er sjældent så detaljeret, at et enkelt område kan pilles ud, og da de indsamlede tal først skal bearbejdes, går der ofte lang tid, før de bliver publiceret. Det skal dog siges, at Århus kommunes statistiske kontor er meget hurtig med at fremkomme med

tal for f.eks. byggeriet og arbejdsløsheden. Kontoret opgør imidlertid ikke tal for udviklingen inden for de enkelte handels- og industrigræne i Århus. En væsentlig årsag hertil er formentlig, at det kan være vanskeligt at få relevante oplysninger fra de enkelte virksomheder. Denne holdning fra nogle virksomheders side kan være forståelig, idet man ikke med rimelighed kan forlange, at de skal give oplysninger, der kan anvendes til skade for dem. På den anden side er der næppe tvivl om, at den lukkethed, der ofte præger erhvervslivet, bidrager til de falske forestillinger, der hersker om dets forhold. Man kan da også i de senere år se en holdningsændring i mange firmaer, idet de i langt højere grad end tidligere meddeler oplysninger.

Som følge af de nævnte forhold må denne artikel om erhvervslivet i Århus først og fremmest bygge på dels arbejdsløsheds- og byggeristatistikken, dels virksomhedernes egne oplysninger. Arbejdsløshedsstatistikken er i sig selv en udmærket indikator for, hvordan det går firmaerne inden for de enkelte brancher. Den høje arbejdsløshedsprocent inden for byggefagene sammen med byggestatistikken viser således, at byggefirmaerne her i byen har vanskelige kår, og nogle har da også standset betalingerne i det forløbne år. Hertil kommer, at en række industrivirksomheder, hvis produktion især går til byggeriet, melder om stagnerende eller faldende omsætning. Det kan således ikke undre, at De forenede Teglværker beretter om en nedgang i ordretilgangen og større lagerbeholdning end normalt. I modsætning til mange andre teglværker har

De forenede Teglværker dog kunnet fortsætte driften af de teglværker, selskabet har i Højbjerg, Grundfør, Slet, Tilst og Laven mellem Silkeborg og Ry. En række Århus-firmaer, der fremstiller komponenter til VVS-branchen, har også følt nedgangen i byggeriet. Eksempelvis har Jysk Varmekedelfabrik i Brabrand haft en

Fra gammel tid har der ligget en række teglværker omkring Århus, ja, der har endog været teglværker i det, der i dag er en del af byens centrum, nemlig ved Vesterbro Torv og i Sjællandsgade-kvarteret. Billedet viser et af de endnu arbejdende teglværker fra omegnen, nemlig Slet teglværk, der hører til De forenede Teglværker i Århus. Denne virksomhed dannedes i 1905 ved en sammenslutning af Emiliedal i Højbjerg og Tilst teglværk; i forbindelse med sammenslutningen købtes Slet teglværk, og yderligere en række andre er senere kommet til.

omsætningsfremgang på 10 %, men da løn- og prisstigningerne har været større, vil det i realiteten sige, at firmaet har haft tilbagegang. Dette er et forhold, der generelt kan siges at gælde for hele erhvervslivet: De enkelte firmaer må som følge af løn- og prisstigningerne fremvise en omsætningsstigning på mindst 15 %. En svagere fremgang må almindeligvis tages som udtryk for, at enten salget eller indtjeningen er faldet.

Weston Tæppefabrik er et udmærket eksempel herpå. Også denne virksomheds omsætning er nøje knyttet til byggeriet, og den har i 1974 et mindre tilfredsstillende resultat end året før. Omsætningen er ganske vist steget med ca. 30 mill. kr. og er dermed nået op på 250 mill. kr., men fremgangen har ikke været tilstrækkelig stor til at forhindre et fald i indtjeningen. Når det har været muligt at øge omsætningen, skyldes det først og fremmest, at Weston har solgt mere til udlandet. Fabrikken er i dag oppe på at eksportere næsten tre fjerdedele af sin produktion. Et særsyn i disse tider er det, at virksomheden har været i stand til at øge antallet af medarbejdere.

Som ledigheden inden for byggefagene kunne tages som udtryk for vanskeligheder for branchen og de hertil knyttede industrier, således er den betydelige arbejdsløshed blandt syersker et klart tegn på, at beklædningsindustrien er trængt. Det skyldes dels en kraftig stigning i importen af tøj til priser, dansk beklædningsindustri ikke kan konkurrere med, dels nedskæring af forbruget af beklædning o.l. i folks bestræbelser

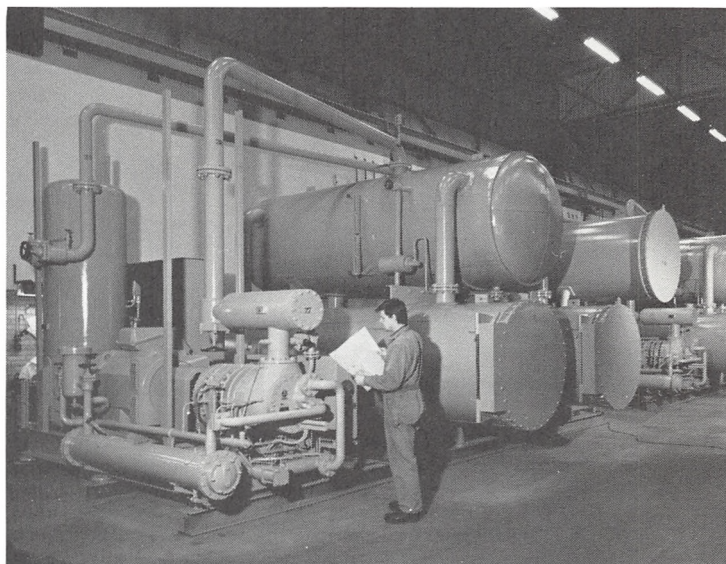
på at spare. Udviklingen inden for branchen har ført til likvidation af konfektionsfabrikken P. M. Christensen & Co. i Risskov, og også en række andre firmaer er hårdt trængt. Landets største kjolefabrik, Tåge Vanggård, har således i 1974 kun haft en omsætning på lidt under 30 mill. kr. For blot 2 år siden var den på 35 mill. kr. En af fabrikkens dispositioner i det forløbne år viser tydeligt branchens ændrede situation. I 1973 oprettedes en filial i Fjerritslev i Nordjylland som følge af vanskeligheder med at skaffe tilstrækkelig, kvalificeret arbejdskraft i Århus. Filialen blev i slutningen af 1974 solgt, bl. a. fordi der nu var tilstrækkelig arbejdskraft her i byen, og der gennem nedlæggelsen kunne gennemføres en rationalisering.

Nærings- og nydelsesmiddelindustriens problemer har givet anledning til en del offentlig omtale i 1974. Alvorligst har situationen tegnet sig for Magdalenemøllen, hvis forhold imidlertid er omtalt andet sted i årbogen. En anden Brabrand-virksomhed, hvis udvikling har været mindre god, er konserverfabrikken JAKA, der ejes af 7 nordjyske slagterier. Afsætningsvanskeligheder, ikke mindst i USA og England, bevirkede, at man i foråret lod en del medarbejdere tage ferie på skift. Det viste sig at være utilstrækkeligt til at løse problemerne, og i juli-august blev et stort antal arbejdere og funktionærer afskediget. Desuden har vanskelighederne medført, at to københavnske konserverfabrikker, som JAKA overtog i 1971, Hafnia og Hans Jensens Konserverfabrik, blev lukket i 1974, ligesom der er tilført andelselskabet kapital ved, at de 7 slagterier har

udvidet andelskapitalen og ydet virksomheden lån.

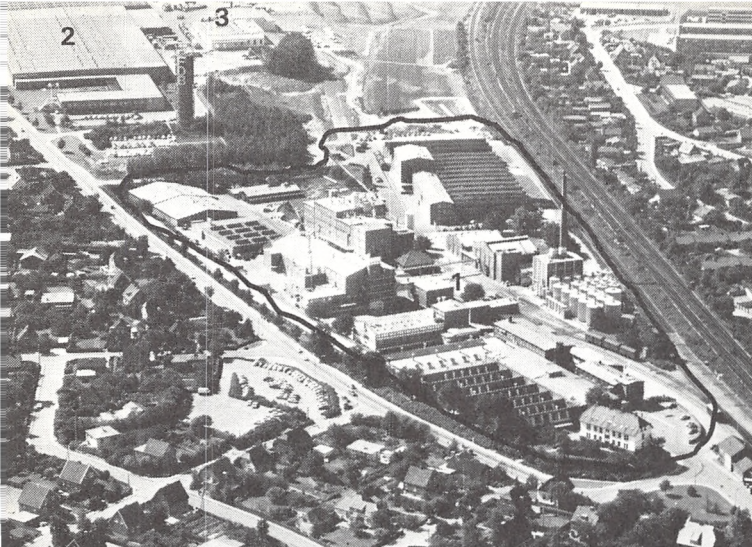
Som nævnt sidste år har Ceres i begyndelsen af 1970'erne haft en række problemer, men sidste års regnskab pegede dog i retning af, at disse var ved at være overvundet. Regnskabsresultatet for 1973-74 viste imidlertid et overskud på kun ca. 450.000 kr. mod sidste års ca. 2,4 mill. kr., og der blev således ikke noget udbytte til aktionærerne. Bryggeriet har dog – ikke mindst takket være øget eksport til Sverige – haft en omsætningsfremgang, men omkostningerne er steget kraftigere og været hovedårsagen til det dårlige resultat.

Mens et overskud for Ceres på 450.000 kr. må siges at være et dårligt resultat, er et mindre underskud hos kiksfabrikken Jul- A. Jørgensen det ikke. Det skyldes den dårlige baggrund, virksomheden har haft i 1970'erne. Som omtalt i behandlingen af erhvervslivet i 1971, købte Göteborg Kexfabrik AB fabrikken dette år af General Food Corp., der havde overvejet at lukke den som følge af den urentable drift. I virkeligheden måtte Jul. A. Jørgensen og Göteborg Kexfabrik begynde helt fra bunden i 1971, og derfor er et mindre underskud under fortsat omsætningsfremgang og udsigt til overskud i 1975 et positivt resultat. Jul. A. Jørgensen har efterhånden fået en ikke ubetydelig eksport; udover til de skandinaviske lande sælges der til en række afrikanske stater og Japan. Lige før jul kunne virksomheden desuden meddele, at moderselskabet i Sverige havde placeret en eksportordre til Iran på ca. 2 mill. kr. hos Århus-firmaet.

Disse store kølemaskiner, der er fremstillet af Thomas Ths. Sabroe & Co., blev i begyndelsen af 1974 sendt til Brasilien, hvor de skal benyttes ved bygningen af et dæmnings- og vandkraftprojekt. Maskinerne bruges til at nedsætte temperaturen på det støbemateriale, der anvendes ved bygningen. Herved opnår man at forlænge hærtningsprocessen, og det betyder, at betonen bliver stærkere. Værdien af anlægget er 3 mill. kr.; det er småpenge i forhold til den ordre, Sabroe fik i foråret 1974 på køle- og fryseanlæg til koreanske skibe. Ordren har en værdi af ca. 40 mill. kr. og er den største i firmaets historie.

Nærings- og nydelsesmiddelindustrien har andre lyspunkter. Ved siden af Jul. A. Jørgensen må FDB's Fabrikker i Viby tælles blandt disse. I sidste årbog hed det, at der ikke blev produceret margarine her i byen. Det var en fejl. Fejlen er så

FDB dækker et betydeligt areal i Viby. Området ses her fotograferet mod sydvest. Vejen, der går midt gennem billedet, er Holme Ringvej og Søndervangs Allé, mens jernbanelinien er forbindelsen Skanderborg-Århus. FDB's Fabrikker, Viby, ligger inden for det område, der er markeret 1, mens 3 er FDB's Kød- og Viktualiefabrik. Bygningerne med de flade tage, markeret med 2, er et af FDB's 7 centrallagerafdelinger. Herfra forsynes brugsforeninger i Øst- og Midtjylland.

meget mere beklagelig, som FDB's margarinefabrik, der er en af de 5 fabrikker, der går under betegnelsen FDB's Fabrikker, Viby, på dette tidspunkt var den største margarinefabrik i Danmark. I mellemtiden er den faldet ned på andenpladsen, fordi Otto Mønsted har koncentreret sin produktion i Sønderborg. Ud over margarinefabrikken hører en rebfabrik, en salatfabrik, en teknisk-kemisk fabrik samt en krydderimølle under FDB's Fabrikker, hvis samlede omsætning i det forløbne år har været over 200 mill. kr., en

stigning på over 20 %. Ved siden af FDB's Fabrikker i Viby ligger FDB's Kød- og Viktualiefabrik, der er en selvstændig enhed med egen direktion i forhold til FDB's Fabrikker. Kød- og Viktualiefabrikken har haft en vældig fremgang gennem de sidste år. I 1967 havde den en omsætning på ca. 22 mill. kr.; tallet var i 1973 103 mill. kr. for i 1974 at stige med næsten 40 % til 142 mill. kr. En af årsagerne hertil er, at produktionen af kød- og pålægsvarer inden for FDB efterhånden bliver koncentreret i Viby.

Den industrigren, der synes at klare sig bedst under konjunkturafmatningen, er jern- og metalindustrien. Når bortses fra virksomheder, hvis produktion er knyttet til byggeindustrien og dermed beslægtede brancher, viser de århusianske firmaer inden for denne industri gennemgående en pæn omsætningsstigning og et tilfredsstillende overskud. En af de større virksomheder, Aarhus Flydedok, beklagede sig ganske vist i sin halvårsberetning over, at første halvdel af 1974 ikke havde været så god som samme periode i 1973, idet overskuddet kun var på 1,7 mill. kr. mod 2,4 mill. kr. for første halvår 1973. I betragtning af, at 1973 var det bedste år i værftets historie, må resultatet for 1974 dog vel siges at være pænt. De problemer, som flydedokken tilsyneladende har, nemlig mangel på arbejdskraft og plads ved havnen, forventer man at høre om i gode tider og hos et firma i stærk fremgang.

Også Frichs har haft et godt år. Hertil har ikke mindst den ordre på en serie vogne til den københavnske S-togs trafik, fabrikken modtog i

foråret, bidraget. Frichs understreger imidlertid selv, at virksomheden fremstiller andet og mere end togmateriel, således alle former for stålkonstruktioner og maskiner. En afdeling, der fremstiller cylinderforinger til dieselmotorer, er en vigtig del af fabrikken, ligesom en vinduesrammefabrik i Galten.

Engroshandel og havnen

1974 har uden tvivl været dårligere for engroshandelen end 1973. Sidstnævnte år var imidlertid også usædvanlig godt. De to store firmaer her i byen inden for engroshandelen, Korn- og Foderstof Kompagniet og Det danske Trælastkompagni, havde i 1973 en omsætningsfremgang i deres koncerner på henholdsvis 47 % og 38 %. 1974 vil vise en betydelig mindre stigning, ja måske endog nærmest stagnation for Det danske Trælastkompagni – i hvert fald hvis omsætningen gøres op i varer og ikke i kr.

Omsætningen på havnen er en sikker indikator for udviklingen inden for engroshandelen. Mens 1973 viste en stagnation i den ind- og udlosede mængde på havnen, var der i det forløbne år en direkte tilbagegang. Især de sidste måneder af 1974 viste nedgang. De varegrupper, der især har vist tilbagegang, er olie som følge af oliekrisen og den milde vinter samt sand og grus, som der ikke er så stor efterspørgsel efter på grund af den lave byggeaktivitet. En del af den nedgang, der også har kunnet konstateres i anløbet af skibe, kan henføres til DA-NO Linjens nedskæring af afgang fra Århus i for-

bindelse med passagerskibet Holger Danske flytning til Frederikshavn. Et område, hvor omsætningen er forøget, er stykgodstrafikken; ikke mindst antallet af containere, der passerer Århus havn, har bidraget hertil. Containertrafikken har i løbet af ganske få år nået et forbløffende højt niveau, og det må forventes, at stigningen i de kommende år vil blive mere jævn. Fra havnens side er der gjort meget for at tiltrække containertrafikken, bl.a. ved at lade en stor, kraftig containerkran og en containerterminal bygge. Det sidste nye er, at pier 4, der ligger yderst i Nordhavnen, nord for containerpieren og øst for fiskeri- og lystbådehavnen, er blevet færdig efter at have været under bygning siden 1970. Med den nye pier er der skaffet yderligere plads til containere.

Detailhandelen

En følge af konjunkturafmatningen er som tidligere nævnt, at forbruget er faldet. En række århusianske forretninger har mærket det, men der er betydelig forskel på, hvilke brancher, det er gået ud over. Det er allerede i forbindelse med omtalen af beklædningsindustrien nævnt, at der er blevet sparet på beklædningsudgifterne, og det har tekstil- og konfektionsforretningerne samt til dels skobutikkerne følt. Selv om lukningerne ikke direkte er forårsaget af efterspørgselsnedgangen, er det dog karakteristisk, at netop en række kendte strøgforretninger inden for beklædningsbranchen har lukket i det forløbne år. Nævnes kan i Søndergade Lyhne,

Detailhandlerforretninger pr. 15. februar i Århus og forstæder.

	1962	1973	1974	1975
Bagere	391	220	194	173
Cigar- og tobakshandlere	191	130	131	134
Forhandlere af el-artikler og radio	123	129	126	133
Kolonialhandlere	556	316	316	272
Manufakturhandlere	331	266	247	231
Slagtere og viktualiehandlere	231	166	148	140

der dog er afløst af en anden tøjbutik, nemlig den svenskejede Hennes, på Clemens Bro K. Madsen, på Store Torv Hector Sko, og ved årets slutning meddelte Stjernemagasinet på Rådhuspladsen, at også det lukkede. Ud over beklædningsbutikkerne har møbel- og tæppeforretningerne samt radio- og fjernsynsforretningerne mærket en dalende efterspørgsel.

Derimod har fødevarerbutikkerne haft et efter omstændighederne godt år. Efterspørgslen efter nærings- og nydelsesmidler har været jævnt stigende frem til efteråret, da den begyndte at vise en nedadgående tendens. Det samlede resultat er blevet en vis, om end svag fremgang. Blandt dem, der har klareret sig bedst, er bagerforretninger og frugt- og grøntforretninger, men også kolonialhandlerne har haft en pæn fremgang. Den største omsætningsstigning finder man hos supermarkeder og varehuse. Ikke mindst synes brugsforeningerne at have vundet markedsandel her i byen.

Centertanken, der for nogle år tilbage vandt så stærkt frem og førte til, at der kom butikcentre som Veri centret, Gellerup centret, Rundhøj centret og en række flere, synes i dag ikke at have så mange tilhængere. I 1974 er der ikke kommet nye til, og ingen er under bygning. To er ganske vist under projektering, nemlig et Hasle storcenter, som Boligselskabet Præstehaven vil opføre ved Bispehaven, og et butikcenter i Lystrup, men i betragtning af, at flere af de eksisterende centre – ikke mindst de sidst tilkomne – ikke har været den forventede succes, er det ikke utænkeligt, at der vil gå flere år, før nye centre bliver bygget.

Rejsebureauer

Gennem de sidste par år er der sket meget inden for rejsebureaubranchen i Århus. Indtil begyndelsen af 1970'erne var der en række gamle, velrenommerede bureauer, der som Bennett, Oversøisk Passagerbureau og DSB's Rejsebureau hovedsagelig fungerede som billetudstedende rejsebureauer og kun i mindre omfang producerede selskabsrejser. Desuden fandtes der en række små, lokale bureauer, der selv organiserede rejser, ikke mindst busrejser. Der begyndte imidlertid at ske noget, da Tjæreborg i november 1971 åbnede et salgskontor i BP-huset. Hermed var de store charterflyselskaber kommet til byen. Ved årsskiftet 1972-73 startede fire tidligere medarbejdere fra Tjæreborg et nyt rejsebureau, Intersol, der fik kontor i Marie Christensens tidligere bagerforretning i

Kannikegade. Bureauet blev kort efter starten døbt om til Unisol og midt på året overtaget af A. P. Møller, hvorefter det sammen med rejsebureauerne Bang og Raffel indgik i rederiets rejsebureauvirksomhed. Unisol havde i 1973 og begyndelsen af 1974 et betydeligt antal rejser fra Tirstrup, men det er her sidst på året så godt som ophørt hermed og har koncentreret trafikken på Kastrup. 1974 har også på anden vis bragt forandringer inden for rejsebranchen i Århus. Der blev oprettet et nyt bureau i Nørre Allé med navnet Ultra Rejser, men dets levetid her i byen blev kort, idet det i forbindelse med Herning-rejsebureauet Falke-Rejsers krak flyttede til Herning. Et andet bureau er flyttet og har indskrænket. Det er Stjernerejser, der indtil i sommer havde et stort salgskontor i Gellerup centret, men salget her var dårligt, og man flyttede derfor til mindre lokaler ved Banegårdspladsen. Af andre nyheder inden for rejsebureaubranchen kan nævnes, at der er dannet et par nye lokale bureauer i det forløbne år.

Udsigter

Generelt er der intet, der viser kriselignende tilstande inden for det århusianske erhvervsliv, men der er nok tale om en vis afmatning. Der er ingen tvivl om, at man må vænne sig til en langsommere økonomisk vækst i de kommende år, end man har været vant til i 1960'erne og de første år af 1970'erne. Det vil for erhvervslivet betyde kun jævnt stigende produktion, omsætning og udbytte. Det indebærer formentlig også

en højere arbejdsløshed end tidligere. Det kan måske være en trøst, at situationen her er bedre end i mange andre byer. Erhvervslivet i Århus er velkonsolideret, differentieret og i høj grad eksportminded. Det sidste har ikke mindst bidraget til, at arbejdsløsheden i det forløbne år har været lavere end i byer som Ålborg og Odense.

C.R.J.

De fratrådte, valgte eller udnævntes

Aggebo, Jens,
rektor.

20. maj fratrådt som formand for
Århus Kunstforening af 1847.

Alexandersen, Niels A.,
politikommissær.

(meddelt 26. april:) Vicepolitii-
spektør i Århus.

Amtoft, Per,
overportør, Egå.

10. september indtrådt i Århus
Amtsråd.

Andersen, Hans Henrik,
lektor i fysik.

29. november dr. phil. på afhand-
ling om atomare kollisioner i faste
stoffer.

Andersen, Hans M. K.,
dyrlæge, lektor.

27. september dr. med. på afhand-
ling om cytomegalovirusinfektion.

Andersen, Jack,
inspektør for »Ekko Danmark«,
København.

1. juni restaurationschef i Tivoli
Friheden.

Andersen, Preben,

kontorchef i Provinsbanken.

1. oktober meddirektør i Aarhus
Discontobank.

Balling, Morten,
lektor.

(meddelt 9. juni:) Professor i finan-
siering og kreditvæsen ved Han-
delshøjskolen i Århus.

Balslev, Erik,
mag. scient.

1. august professor i matematik ved
Århus Universitet.

Bang-Nielsen, Oluf,
politiassessor.

(meddelt 24. april:) Vicepolitime-
ster i Århus.

Barnow, Poul,
direktør, konsul.

1. december afsked fra Århus
Tømmerhandel A/S og fra stillin-
gen som svensk konsul i Århus.

Bennedsen, Jørgen,
læge.

18. januar dr. med. på afhandling
om antistoffer under mykobakte-
riel infektion.

Berg, Edvard,
direktør.

31. december fratrådt som leder af
Århus Handelstandsforenings og
Provinshandelskammerets kontor.

Bertelsen, Jes,
universitetsadjunkt.

26. juni dr. phil. på afhandling om
selvets strukturer.

Bjerg, Henning,
forretningsfører.

1. januar formand for Dansk Ty-
pografforbund.

Bjerg, Svend,
universitetslektor.

28. juli indsat som hjælpepræst i
Harlev-Framlev.

Black, Finn Trunk,
læge, universitetslektor.

8. november dr. med. på afhand-
ling om T-mycoplasma.

Blaabjerg, Aksel,
fængselslærer, Sønder Omme.

1. august leder af Huset i Vester
Allé.

Borring, Kjeld,
sekretær i Jydsk Håndbold-For-
bund.

19. november valgt til formand for
Idrætsforeningen Lyseng.

Breum, Knud,
seminarielærer, Godthåb.
1. august skoleinspektør ved
Skjoldhøjskolen.

Broch-Petersen, Tonny,
lærer ved Elsted Skole.
1. juli skoleinspektør ved Lystrup
Skole.

Brøndum, Uffe,
civilingeniør, Risskov.
10. september udtrådt af Århus
Amtsråd.

Budtz-Jørgensen, Ejvind,
lektor, Århus Tandlægehøjskole.
8. maj dr. odont. på afhandling
om svampeinfektion i munden.

Bundgaard, Svend,
professor.
21. maj genvalgt som rektor for
Århus Universitet.

Carstens, Lauritz,
organist.
1. december fratrædt som organist
ved Skt. Johannes Kirke.

Christensen, C. J.,
toldinspektør.
30. april afsked fra Toldvæsenet.

Christensen, Olaf P.,
rådmænd.
13. december formand for Århus
Turistforening.

Christensen, Poul Aage,
politiassessor.
(meddelt 24. april:) Vicepolitimester
i Århus.

Clausen, Cai,
bankdirektør.
(meddelt 2. februar:) Fratræder
som direktør for Købmands- og
Håndværkerbanken.

Due, Otto Steen,
professor.
13. december dr. phil. på afhand-
ling om Ovids Forvandlinger.

Ejbye-Ernst, Arne,
afdelingsforstander, prorektor.
1. september rektor for Danmarks
Journalisthøjskole.

Espersen, Preben,
ekspeditionssekretær i Indenrigs-
ministeriet.
12. juni dr. jur. på afhandling om
beslutning og samtykke.

Frandsen, Preben,
skolebestyrer, Skt. Knuds Skole.
1. august forlagssekretær ved Gjel-
lerups Skolebogsforlag, Køben-
havn.

Gandrup, A.,
overingeniør hos Bruun & Søren-
sen.
12. juni valgt til formand for Dansk
Eksportforening.

Hammershaimb, Erling,
professor i semitisk filologi.
31. marts afsked fra Århus Univer-
sitet.

Hansen, Frode H. F.,
læge i Brabrand.
1. juli distriktslæge i Hjemmevær-
net.

Hansen, Jes Krøyer,
ingeniør.
1. august leder af Park-Teatret i
Risskov.

Hansen, Karl P. Brogaard,
reservelæge ved Fødselsanstalten.
17. maj dr. med. på afhandling om
spermaantistoffer.

Hansen, Kay A.,
lærer ved Møllevangskolen.
15. maj sognepræst i Sønder og
Nørre Onsild.

Hansen-Jacobsen, Daniel,
oberstløjtnant i Frelsens Hær.
(meddelt 10. august:) Korpsleder
for Frelsens Hær i Århus.

Helm-Petersen, Karen Vibeke,
gartneriejer.
(meddelt 22. maj:) Valgt til for-
mand for Hjortshøj-Egå Handels-
og Håndværkerforening.

Holm, Kjeld,
mag. art.
1. december indsat som sognepræst
i Ellevang Kirke.

Hørder, Mogens,
læge.
6. december dr. med. på afhand-
ling om pyrosfat.

Isager, Søren,
viceskoleinspektør.
(meddelt 20. juni:) Skoleinspektør
ved Åby Skole.

Iversen, Holger,
direktør.
31. juli afsked som fagkyndig di-
rektør i Jyllands Kreditforening.

Iversen, Jørgen V.,
kriminalkommissær.
(meddelt 26. april:) Vicepolitii-
nspektør i Århus.

Jacobsen, Tage,
bankdirektør.
(meddelt 27. november:) Fratræ-
der som formand for Århus Turist-
forening.

Jakobsen, Bent Anker,
ingeniør.
(meddelt 29. marts:) direktør for
Hotel Marselis.

Jensen, Johan Fjord,
lektor.
1. februar professor i almindelig og
sammenlignende litteraturhistorie
ved Århus Universitet.

Jeppesen, Jens,
afdelingsleder, Statistisk Institut.
1. august professor i statistik ved
Århus Universitet.

Jepsen, Ole Bent,
reservelæge, Statens Seruminstitut.
29. november dr. med. på afhand-
ling om sårinfektioner.

Karring, Thorkild,
tandlæge.
8. januar dr. odont. på afhandling
om cellevækst i mundhulens slim-
hinder.

Knudsen, Jørgen,
smedemester, Rønede.
(meddelt 19. maj:) Formand for
Åbyhøj Amatørteater.

Koch, Poul-Børge,
lærer.
31. juli fratrådt som leder af Huset i
Vester Allé.

Kristensen, Lis Vibeke,
dramaturg, Svalegangen.
(meddelt 11. maj:) Leder af Fiolte-
atret i København.

Kristiansen, Bitten,
diakonassistent.
1. oktober medforstander for alko-
holikerhjemmet Egåhus.

Kristiansen, Erik,
diakon.
1. oktober medforstander for alko-
holikerhjemmet Egåhus.

Kyng, Birthe,
lektor ved Psykologisk Institut.
4. april dr. phil. på afhandling om
opvækstvilkår og udvikling.

Ladefoged, N. Th.,
skoleinspektør.
31. oktober afsked fra Elsted Skole.

Lange, N. F.,
kontreadmiral.
1. oktober fratrådt som chef for Sø-
værnets Operative Kommando,
Århus, og tiltrådt som chef for
Østersø-kommandoen i Kiel.

Larsen, Asger Nørgaard,
redaktør.
1. marts fratrådt som chefredaktør
for Jyllands-Posten. – 1. maj leder
af Berlingske Tidendes søndags-
udgave.

Larsen, Knud N.,
direktør for De Danske Provins-
bankers Forening.
(meddelt 2. februar:) Direktør for
Købmands- og Håndværkerban-
ken.

Laursen, Paul D.,
underdirektør.
(meddelt 13. februar:) Fratræder
som økonomichef i Ceres-Brygge-
rierne.

Lebel, H.,
skoleoverlæge.
1. november afsked fra Århus
Kommunes Skolevæsen.

Lucht, Ulf,
læge.
25. oktober dr. med. på afhandling
om knogleceller.

Lundqvist, Bengt Ingemar,
tekn. dr.
1. august 1974 professor i fysik ved
Århus Universitet.

Lundstrøm, Villy,
restauratør, indehaver af Løgten
Kro.
Overtager 1. juni forpagtningen af
Restaurant Ørnereden.

Lyngsbo, Henning,
advokat.
6. februar fratrædt som formand
for Det konservative Folkepartis 3.
Århuskreds.

Madsen, Poul Kjær,
civilingeniør.
31. august afsked som direktør for
A. Jespersen & Søn A/S, Risskov.

Mammen, Hans,
arkitekt.
(meddelt 6. april:) Professor ved
Arkitektskolen i Århus.

Markers, Erik,
distriktschef.
31. august fratrædt som di-
strikts-salgsschef ved SAS, Århus.

Mikkelsen, Thorvald,
fhv. folketingsmand.
22. april fratrædt som formand for
Åby Socialdemokratiske forening.

Mouritzen, Erik,
viceskoleinspektør.
(meddelt 29. november:) Skolein-
spektør ved Elsted Skole.

Munch, Gunnar Andreas,
politikommissær.
31. august afsked som leder af Ci-
vilpolitiet i Århus.

Müller, Gerhard,
lektor.
(meddelt 21. juni:) Afsked fra År-
hus Katedralskole.

Myrup, H. P.,
lektor.
1. august professor i offentlig
driftsøkonomi ved Århus Univer-
sitet.

Møller, Preben Nue,
læge.
30. juni fratrædt som distriktslæge i
Hjemmeværnet.

Møller-Nielsen, Hans Erik,
ejendomsmægler, Mundelstrup.
23. maj distriktschef for KFUM-
spejdernes 15. distrikt, Århus Amt.

Nielsen, Kai Møller,
adjunkt.
29. november dr. phil. på afhand-
ling om Homeroversættelser og
heksameterdigte.

Nielsen, Poul,
værkstedschef.
30. juni afsked som leder af Cen-
tralværkstedet i Århus.

Noack, Eva,
residerende kapellan i Vejlyb.
(meddelt 25. april:) Sognepræst i
Saksild-Nølev.

Nørregaard, Georg,
professor i historie.
31. august afsked fra Århus Uni-
versitet.

Papsø, Ole,
cand. jur., fuldmægtig.
1. april tiltrædt som byrådssekretær
i Århus Kommune.

Paulsen, Helge,
installatør.

15. juni valgt til formand for Dansk Håndbold-Forbund.

Pedersen, Erik,
afdelingschef.

2. maj udnævnt til skattedirektør i Århus Kommune.

Pedersen, H. M.,
kontreadmiral.

1. oktober chef for Søværnets Operative Kommando i Århus.

Pedersen, Henning,
læge.

15. marts dr. med. på afhandling om den menneskelige sædcelle.

Pedersen, Mogens N.,
lektor ved Institut for Statskundskab.

1. januar professor i statskundskab ved Odense Universitet.

Petersen, Carl,
biografdirektør.

8. juli fratrådt som leder af Folke-teatret.

Petersen, E. Feldballe,
biografdirektør, Regina.

9. juli tiltrådt som leder af Folketeatret.

Petersen, Eggert,
direktør for Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut.

1. august professor i arbejdspsykologi ved Århus Universitet.

Post, Elin,
hjelpepræst.

10. oktober indsat som residerende kapellan i Holme.

Rasmussen, Finn,
seminarielærer.

(meddelt 15. juni:) Rektor ved Jydsk Børnehav-Seminarium.

Rasmussen, Harald,
lektor.

1. august forstander for Statsungdomshjemmet Bøgholt i Viby.

Rasmussen, Ove Vagn,
lektor ved Institut for Jysk Sprog og Kultur. 7. juni valgt til prorektor ved Århus Universitet.

Reske-Nielsen, Erik,
rektor.

(meddelt 15. juni:) Fratræder som rektor for Danmarks Journalisthøjskole.

Rishøj, Hans,
redaktør.

31. januar fratrådt som chefredaktør ved Demokraten; fortsætter som politisk redaktør.

Røed, Jørgen,
direktør for Scanticon.

(meddelt 19. december:) Svensk konsul i Århus.

Rygaard, Jørgen,
læge.

15. november dr. med. på afhandling om kirtlen thymus eller bris-selen.

Schou, Henning,
fabrikant.

(meddelt 22. maj:) Fratræder som formand for Hjortshøj-Egå Handels og Håndværkerforening.

Seiersen, Flemming,
redaktionssekretær.

1. februar chefredaktør ved Demokraten.

Sejersen, Mogens,
bogtrykker.

6. februar valgt til formand for Det konservative Folkepartis 3. Århuskreds.

Sigurdsson, Elisabeth,
klarinetist.

(meddelt 1. november:) Professor ved Det Jydske Musikkonservatorium.

Skødt, E.,

direktør for Dansk Mejeri Konsum. 1. september direktør for Mejeriselskabet Danmark.

Sloth, Herluf,

skoleinspektør.

31. juli afsked fra Åby Skole.

Staal, Gunnar,
juridisk direktør, byrådssekretær.
31. marts afsked fra Århus Kom-
mune.

Svendsen, Per,
inspektør ved Hotel Marselis.
1. august direktør for Hotel Tre
Ege.

Sørensen, Bent Lohse,
overassistent.
1. august leder af Falcks vagtcentral
ved Kystvejen.

Sørensen, R. K.,
vicetoldinspektør.
15. marts afsked fra Toldvæsenet.

Sørensen, Søren,
professor.
9. april valgt til formand for Århus
By-Orkester. – 1. oktober tiltrådt
som formand for Statens Humani-
stiske Forskningsråd.

Sørensen, Viggo,
politikommissær.
31. januar afsked med Århus Politi.

Thomsen, Ras,
vicepolitikommissær.
1. april politikommissær i Århus.

Tofft, Alfa,
rektor.
14. juni afsked med Jydsk Børne-
have-Seminarium.

Velling, Børge,
restaurationschef, Tivoli Friheden.
1. juni leder af Diskotek Torden-
skjold, Ålborg.

Vestergaard, Leif A.,
cand. theol.
8. september indsat som hjælpe-
præst ved Skt. Pauls Kirke.

Villaume, Mogens,
distriktschef.
31. august tiltrådt som di-
striks-salgsschef hos SAS, Århus.

Wind, H. C.,
lektor.
29. august dr. theol. på afhandling
om historicitet og ontologi.

Zacho, Erik Brøchner,
politiassistent.
1. april vicepolitikommissær i År-
hus.

Aalkjær, Vilhelm,
professor, overkirurg.
31. maj afsked fra Århus Kommu-
nehospital. – 31. juli afsked fra År-
hus Universitet.

Idrætsklubberne – forening eller forretning?

I efteråret 1973 blev der for alvor sat gang i diskussionen om idrættens placering og funktion i samfundet – en diskussion, der fortsatte året 1974 igennem.

Det er måske på tide at stille sig det spørgsmål, om denne diskussion har nogen praktisk betydning for idrætten og den enkelte idrætsudøver, eller der blot er tale om en teoretisk diskussion, der giver mere eller mindre venstreorienterede personer lejlighed til at udvide deres generelle negative samfundskritik til også at omfatte den etablerede idræt. Med andre ord, kan der f.eks. i Århus iagttages udviklingstendenser i idrætten og dens strukturer, der berettiger til en diskussion af idrætten og dens forhold til det omgivende samfund?

Meget tyder på, at udviklingen inden for idrættens verden kører helt parallelt med udviklingen i det øvrige samfund. Den stigende tendens til centralisering og byrokratisering inden for erhvervs- og i den offentlige sektor har sit sidestykke i idrættens foreningsdannelse og organisation.

Dette er ikke stedet at behandle idrættens mangesidige organisatoriske overbygning i DIF

(Dansk Idræts-Forbund), DdSG&I (De danske Skytte- Gymnastik- og Idrætsforeninger), DdGU (De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger) og DFIF (Dansk Firma Idrætsforbund) – de fire hovedforbund, der organiserer langt størstedelen af den idræt, der udøves her i landet. Artiklen her vil forsøge at kaste lys over de betingelser, som idrætslivet udfolder sig under på lokalt plan.

Medens vi i de sidste år har oplevet, at mange små forretninger og andre småvirksomheder enten har måttet give op i konkurrencen eller har sluttet sig sammen i større virksomheder (fusioner), har vi set, at nogle århusianske idrætsklubber er gået samme vej og har foretaget en sammenslutning – »fusion«. Allerede i 1966 blev Århus' næststørste klub, Hjortshøj-Egå Idrætsforening (HEI) dannet, da Skæring-Egå og Hjortshøj idrætsforeninger gik sammen. I 1970 fandt Holme og Kragelund idrætsforeninger sammen og dannede storklubben Lyseng. Den 14. juni 1973 blev den nu største forening i Århus, Idrætsforeningen Hasle-Fuglebakken (IHF) dannet af Fuglebakken, Svømmeklubben Hasle-Fuglebakken og dele af Hasle Boldklub.

Året efter, den 11. juni 1974 dannedes endnu en storklub i Århus ved »fusion«, idet Tranbjerg IF blev sluttet sammen med AIA (Arbejdernes Idrætsklub i Aarhus) til »Idrætsforeningen AIA-Tranbjerg«. Sammenslutningsdrøftelserne mellem de to klubber begyndte i slutningen af 1973, da et forsøg på sammenlægning mellem AIA og Viby Idrætsforening led skibbrud. Den nye klub har ca. 1500 medlemmer. Den sidste sammenlægning af idrætsklubber fandt sted i ok-

tober 1974, da Lisbjerg og Lystrup idrætsforeninger sluttede sig sammen. Vel, det blev der ingen storklub af, men tendensen er klar nok.

De 10 største idrætsklubber i Århus pr. 1. januar 1974:

Nr.	Klub	Medlemmer
1.	IHF (Hasle-Fuglebakken)	2.901
2.	HEI (Hjortshøj-Egå)	2.879
3.	Skovbakken	2.566
4.	VRI(Vejlby-Risskov)	2.504
5.	AUS (Universitetssporten)	2.120
6.	Århus 1900	1.898
7.	AGF	1.856
8.	Lyseng	1.790
9.	Brabrand IF	1.713
10.	VIK (Vejlby)	1.510
	I alt	21.737

Kilde: Aarhus Stiftstidende den 21. marts 1974. Optællingen er foretaget af Idrætssamvirket, der omfatter ca. 47.000 medlemmer, fordelt på 107 foreninger.

Men hvad er det da, der betinger denne tendens til få, men store idrætsklubber? Noget kunne tyde på, at det dels er betinget af den almindelige vækstideologi: »Stagnation = reel tilbagegang«. Dels er det et spørgsmål om at kunne sætte tilstrækkelig magt bag idrætsklubbernes krav om bedre faciliteter. For AIA's vedkommende var det problemet med at få tilstrækkelig mange unge mennesker til at melde sig ind i klubben, der fik ledelsen til at se sig om efter en samarbejds-

partner, først i Viby – senere i Tranbjerg. I kvarteret omkring AIA's udmærkede anlæg på Åhavevej er der ikke længere tilstrækkelig tilgang af unge. AIA's ideologiske og sociale oprindelse som en arbejdernes idrætsklub dannet i opposition til de borgerlige idrætsforeninger synes overhovedet ikke at være indgået i overvejelserne.

De samme rekrutteringsproblemer har to så kendte håndboldklubber som Århus KFUM og AGF, der holder til i Stadionhallen. Skønt Århus

Susanne Nielsson, AGF har god grund til at glæde sig over sine resultater i 1974. Skønt kun 14 år satte hun 4 danske rekorder i svømning og repræsenterede Danmark ved europamesterskaberne i Wien. Inden for international svømning er der på kvindesiden en klar tendens til, at topresultater opnås af stadig yngre svømmepiger.

KFUM blev danmarksmester i håndbold, er foreningens tilgang af unge betænkelig lav. Det synes at være en sandhed med modifikation, at top skaber bredde.

Vigtigere for en idrætsklubs tilslutning synes det at være, at de tilstrækkelige faciliteter findes dér, hvor det befolkningsmæssige underlag er til stede. Netop dette har da også i en halv snes år været begrundelsen for Fuglebakkens krav til myndighederne. I 1962 søgte Fuglebakken om at få flere baner stillet til rådighed. Samtidig indledtes byggeriet af Frydenlundskvarteret, der gav ca. 5000 nye beboere i klubbens naturlige område.

Ved sammenslutningerne har IHF og AIA-Tranbjerg fået lovning på de to førstkommende idrætscentre i kommunen, henholdsvis Hasle Vest og idrætscentret i forbindelse med Grønlykkeskolen i Tranbjerg. Repræsentanter fra foreningerne har været inviteret med kommunen på studieture til Aalborg og Odense for at studere tilsvarende anlæg.

Men er det da entydigt en fordel med disse store klubber? Lad os se på, hvordan disse klubber har indrettet sig med baneforhold, økonomi og trivsel i klubberne. AGF er en af de få klubber, der endnu ejer sit eget anlæg. Det giver klubben en del problemer. Sidste år var der et rekordunderskud på ca. 145.000 kr. Alene anlægget i Fredensvang gav et underskud på 100.000 kr. Selv om AGF gør en dyd af at ville klare sig selv, har klubben i de senere år ligget i næsten konstante forhandlinger med kommunen for at få tilskud til anlægget. Med nogen ret påpeger AGF

den store forskel, der er mellem klubber, der kvit og frit får stillet kommunale anlæg til disposition, og så de klubber, der nok får offentlig støtte til drift og vedligeholdelse, men som selv må financiere udvidelser, nyanskaffelser o.l. Samtidig har AGF igennem en årrække haft kontakt med skiftende firmaer, der har fået klubbens medlemmer til at løbe rundt som reklamesøjler med »Meny Kaffe«, »Jägermeister« o.a. på brystet.

I efteråret løb AGF's gymnastikafdeling ind i en konflikt med oplysningsforbundene AOF og FOF. Fritidsloven åbner mulighed for, at gymnastik – som den eneste idrætsgren – kan dyrkes med tilskud via fritidsloven. Dette indebærer bl.a. at lederhonoraret er på højde med timebetalingen for den øvrige aftenskoleundervisning. AGF-lederne hævdede bombastisk, at denne lovgivning simpelt hen var en hindring for et stort frivilligt arbejde, og at de gamle klubber ville dø, hvis ikke dette vanvid blev stoppet.

I deres varetagelse af klubbens interesse overså disse ledere det positive i, at andre – her oplysningsforbundene via fritidsloven – kan tilbyde motion til de mennesker, som foreningerne af den ene eller anden grund ikke kan indfange som medlemmer. Det er i den forbindelse tankevækkende, at vor tids store opsving i motionsdyrkningen (»kondibølgen«) i vid udstrækning finder sted uden for de etablerede idrætsklubber.

Århus' største idrætsklub indtil i år, Skovbakken, skabte sig for år tilbage en fantastisk forbedring af de ydre rammer, da idrætscentret i Vejlbj-Risskov blev skabt på klubbens initiativ. Klubben ejer dog ikke anlægget, der er organiseret

som selvejende institutioner (Idrætshøjskolen og Vejlbj-Risskov Hallen). Skovbakken må således leje sig ind på anlægget på linje med andre.

I mange år har idrætsklubberne måttet financiere deres arbejde ved bankospil, lotterier o.l. For år tilbage blev der åbnet mulighed for, at klubberne kunne tegne kontrakt med private

firmaer, der for et hemmeligt, men sikkert ikke ganske lille beløb, kunne få firmanavnet fæstnet på spilledragterne. Denne ordning er ikke lige populær alle steder. AGF har oplevet, at en spiller på førsteholdet nægtede at bære reklame på brystet, og på Stiftstidende borttraderes møjsommeligt alle reklamer på sportsbillederne.

Kondibølgen ruller! Aldrig har vel så mange mennesker dyrket motionsidræt under en eller anden form, som tilfældet er i dag. På veje og stier, i parker og ved stranden kan man især i weekenden iagttage kondifolkets forskelligartede udfoldelser.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Skovbakkens fodboldafdeling er nu begyndt at opføre sommerhuse for at bedre økonomien. AIA's forskellige afdelinger har dannet et aktieselskab, der opfører et parcelhus i Lystrup. Jo, vor tids idrætsledere er skam med helt fremme i forreste række, når der skal stables penge på benene.

Ledelsen i IHF ser tilsyneladende anderledes på spørgsmålet om idrættens finansiering. IHF har gjort sig til talsmand for, at kommunen skal stille anlæg til rådighed for klubberne, og at der skal ske en omfordeling af det offentlige kulturpenge, så der bliver flere penge til idrætten. Desuden ønsker IHF, at fritidsloven skal revideres, så der åbnes mulighed for en »Århus-ordning« med faste tilskud til foreningerne efter medlemstal.

Men de ydre rammer betyder ikke alt.

Der har de sidste år været en tendens til i større udstrækning at betragte idrætten ud fra et sundheds- og socialpolitisk sigte. Men idrætten indeholder også helt åbenbare holdningsdannende, pædagogiske elementer. I slutningen af juni måned 1974 kom den første kulegravning af dansk idræt, da kulturministeriets idrætsudvalg afgav betænkningen »Idrætten og friluftslivet«. I denne betænkning hedder det (side 30):

»Den folkelige tradition i idrætten bør formidle idræt, da kulturministeriets idrætsudvalg afgav idrætslige opgaver, som skal løses bedst muligt. Men sådanne opgaver kunne strengt taget varetages også af andre, f.eks. offentlige instanser, og det er således ikke det, der karakteriserer en folkelig idræt. Det er derimod et engagement i det,

der sker i samfundet og imellem mennesker. Karakteristisk ved bestræbelserne på at gøre »almuen til ranke, frigjorte mennesker« eller sagt mere nutidigt gøre mennesker aktive og medansvarlige. Karakteristisk ved at deltage i den samfunds- og tilværelsesdebat, der altid må føres. Karakteristisk ved ikke at være til for idrættens skyld, men for deltagerens. Karakteristisk ved at vedkende sig opdragende, pædagogiske og udviklende opgaver over for mennesker«.

Dette krav om medmenneskeligt engagement trives dårligt i de anonyme mastodontklubber, hvor kravet om vækst og effektivitet er sat i centrum. Til overraskelse for mange stod der pludselig i sommer et stærkt kritisk indlæg i Skovbakkens medlemsblad, »Målet« fra et medlem i fodboldafdelingen. Han skrev: »I dag kan man se, hvad der er blevet af de tidligere drømme om et fælles klubliv på tværs af alle afdelinger. De er på mange måder blevet kvalt på grund af manglende kontakt fra toppens ledelse til de jævne medlemmer. Et center, der totalt er uden miljø, idyl, atmosfære og i det hele taget medmenneskelig omgang«. ... »... Man har til dags dato kun fået henvendelser om forskellige beslutninger næsten efter, de var blevet foretaget. Det er for mig ufatteligt, at så få kan få så stor magt over så mange sportsudøvere. Man bliver nærmest betragtet som et forretningselement uden ejeren får egentlig økonomisk gevinst men i stedet prestigemæssigt omdømme«.

Det modsatte af idrætsbetænkningens krav om aktivitet og medansvarlighed lyser ud af dette indlæg. Indlægget medførte da også en debat i

bladet – en debat, der forhåbentlig for medlemmerne af Skovbakken og andre fører til en holdningsændring hos de folk, der er ansvarlige for idrætslivet på dette store center i Vejlbj-Risskov.

Konklusion:

Ved storklubbernes kapitulation over for kommerzielle interesser fjernes det sociale og pædagogiske indhold i klubbernes arbejde mer og mer. Derved fjernes en af hovedgrundene til, at det offentlige (stat og kommune) skulle investere i idrætten, »vor tids største kulturfaktor«. Vejen frem bør præges af en begrænsning af »forretningsfolkernes« indflydelse i idrætsklubberne. De aktive idrætsudøvere rundt omkring i foreningerne må påtage sig dette arbejde. Til gengæld må de statslige og kommunale myndigheder formulere en idrætspolitik, der sikrer, at idrættens organisationer kan eksistere på idrættens egne præmisser. (Det vil bl.a. sige gode og tidssvarende idrætsfaciliteter, bloktilskud til de mange foreninger efter medlemstal og gode uddannelsesstilbud til idrætslederne).

J.B.T.

Citius, altius, fortius – hurtigere, højere, stærkere.
Hvis man vil leve op til dette de olympiske leges bombastiske motto, kræves der en koncentreret indsats fra barnsben.
(Foto: Torben Stroyer)

Stævnekalender 1974

12. januar

Brydeforeningen Thrott, Åbyhøj, må afstå fra at holde sit traditionelle landsstævne på den uopvarmede Åby skole p.g.a. energikrisen. I stedet må bryderne tage på Åby Kro og afholde et mindre stævne.

3. februar

De japanske verdensmestre i gymnastik giver opvisning i Århus Stadionhal. Japanerne gæstede sidste gang Århus i november 1970.

9. februar

Århusianeren John Nielsen vinder »Kumite«, d.v.s. fri kamp ved de første officielle danmarksmesterskaber i karate i Vejlbj-Risskov Hallen.

10. og 17. februar

Den store motionsturnering i badminton strækker sig over to weekender. Der afvikles i alt 474 kampe.

2.-3. marts

De danske mesterskaber i boksning afholdes i Århus Stadionhal. Sportsligt er der ikke meget at råbe hurra for.

14. marts

Århus KFUM sikrer sig det danske mesterskab i håndbold ved en sejr

på 18-15 over bysbørnene fra Skovbakken.

31. marts

For 60. gang afholder Århus Fremad sit traditionsrige Risskov-løb. Vinder bliver Torgny Björgquist, Sverige.

7. april

Bryderen Benny Jensen fra Thrott, Åbyhøj bliver dansk mester i 57 kg-klassen.

24. april

Rugby-spillere fra den nystartede Århus Rugby Klub taber 12-7 i en venskabskamp mod et hold engelske marinesoldater.

12. maj

Jesper Tørring, Skovbakken springer 2,23 m i højdespring i en holdturneringskamp på Århus Stadion. Dette »flop« er dansk og nordisk rekord.

Århus får to danske mestre i bowling: Hos damerne sejrer Anni Theis, Exodus, og hos herrerne vinder Torben Würtz, Viking.

1.-3. juni

I det dejlige pinsevejr afholder sejlsportsfolkene nordiske mesterskaber for soling-klassen på Århus-bugten. Østtyskeren Roland Schwartz vinder.

22.-23. juni

På Århus Stadion afholdes seks-landskamp i atletik mellem Schweiz, Østrig, Spanien, Holland, Belgien og Danmark. Danmark bliver nummer 5.

5. juli

Århus-mandskabet Gunnar Asmussen, Niels Fredborg og Jan F. Petersen forstærket med Jørn Lund, Esbjerg vinder det danske mesterskab i 4 km holdforfølgelsesløb på Århus Cykelbane.

14. juli

To bliver nummer 1. Århus-sejleren Torben Olesen må dele det danske mesterskab i finn-jolle med Jørgen Lindhardtzen, Hvidovre.

22. juli

Der bliver vist fremragende atletik ved de internationale Århus Games i atletik på Århus Stadion. Jesper Tørring og Tom B. Hansen sejrer henholdsvis i højdespring og 1500 m løb.

28. juli

De nordiske mesterskaber i bueskydning bliver afholdt på Vejlbj-Risskov Idrætscenter. Arne Jacobsen vinder herrerne konkurrence, medens Lena Sjöholm, Sverige sejrer hos damerne.

Niels Fredborg vinder sit 23. danmarksmesterskab; denne gang i sprint på Odense Cykelbane.

1. august

Ved det store idrætsstævne for handicappede, Stoke-Mandeville Legene i England vinder Henning Wagner og Karl Vilhelm Nielsen, Lavia i Århus bronze i bordtennis.

2.-4. august

De århusianske svømmere vinder 6 mesterskaber ved danmarksmesterskaberne på Århus Svømmestadion. Der bliver sat ikke mindre end 15 nye danske rekorder.

4. august

50 års jubilæumsløbet på Jydsk Væddeløbsbane samler op mod 10.000 tilskuere. Den festlige eftermiddag giver en rekordomsætning på over 1 mill. kr.

14. august

Den tidligere landsholdsmålmand Henry From overtager træningen af AGF's 2. divisionshold i fodbold efter englænderen Jimmy Strain i et sidste forsøg på at spille holdet tilbage til 1. division.

Den tidligere verdensmester og olympisk mester Niels Fredborg er skuffet over sin placering ved verdensmesterskaberne i cykling i Montreal. Han bliver nr. 6 i 1000 m med fast start.

18. august

Gert Olsen og Jeppe Meinert ror, medens Ejvind Christensen styrer, da Århus Roklub vinder danmarksmesterskabet for to års inrigger.

24.-25. august

Årets danmarksmesterskaber i kano- og kajakroning afvikles på Brand Sø.

26. august

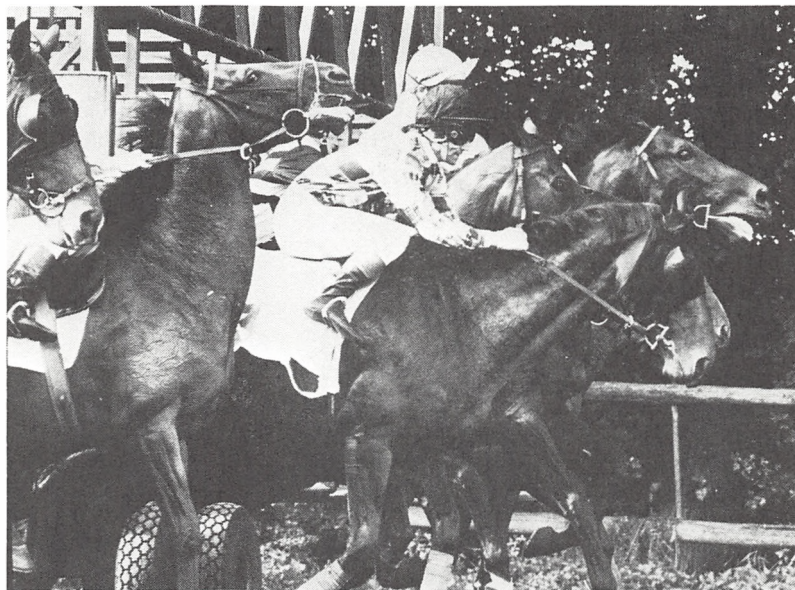
Århus Cykelbane afholder VM-revanche i professionelt sprint mellem den nykårede verdensmester Peder Pedersen og hans finale-

modstander John Nicholson. John Nicholson vinder.

4. september

For første gang i 28 år får Danmark en guldmedalje ved europamester-

Veltrænede heste, over 10.000 tilskuere og rekordomsætning i totalisatoren var ingredienser i succes den 4. august på den lidt forsinkede 50-års jubilæumsdag for Jydsk Væddeløbsbane. Allerede før 1900 havde der nu og da været afholdt hestevæddeløb ved Århus på Skejby Mark. Den 3. juni 1923 indviedes det nye baneanlæg på Stadion Mark mellem Observatoriet, Stadion og Holmevej. (Foto: Torben Stroyer)

skaberne i atletik. Jesper Tørring fra Skovbakken sejrer i højdespring ved at sætte dansk og nordisk rekord med et spring på 2,25 m.

8. september

Samme dag som ca. 5000 århusianere kæmper sig igennem regn og pløve i festugens store motionsløb, Marselisløbet, spurter Tom B. Hansen sig til en sølvmedalje i 1500 m løbet ved europamesterskaberne i Rom.

14. september

Cykelløb. Festugens traditionelle gadeløb på Åboulevarden bliver vundet af Verner Blaudzun, Herning.

20. september

Mona Nørgård fra Pan i Århus bliver verdensmester i orienteringsløb i det krævende skovterræn omkring Silkeborg.

1. oktober

De japanske verdensmestre i judo giver opvisning i Vejlbj-Risskov Hallen. På 12. min. kaster verdensmesteren Nobujuki Sato 9 danske judokæmpere.

28. oktober

Villy Pedersen og Mogens Sørensen fra AAC genvinder deres verdensmesterskab i B-gruppen i cykelbold i byen Heerlen i Holland.

13. november

For første gang i mange år kan man opleve fribrydning, »Catch as catch can« i Århus Stadionhal. Ca. 2000 tilskuere er dog de eneste, der i deres utilfredshed viser krigerisk sindelag.

24. november

Ved de jyske mesterskaber i Hasle Svømmehal vinder Skovbakken Jydsk Svømme-Unions 1. division. Susanne Nielsson, AGF føjer ved samme stævne endnu en dansk rekord til sin samling; denne gang i 400 m crawl. (I forvejen er hun indehaver af rekorder i 100 og 200 m brystsvømning og 200 m medley).

5.–10. december

Niels Fredborg deltager som amatør i Herning-Hallernes forsøg på at genoplive 6-dagesløbene. Det er 13 år siden, der sidst blev kørt 6-dagesløb i Jylland. Det sidste blev kørt i 1961 i Århus-Hallen.

Turneringsresultater

Atletik

1. *Division herrer (9 hold)*
Skovbakken nr. 1
AGF nr. 3

1. *division damer (9 hold)*
Skovbakken nr. 4

Badminton

2. *division (8 hold)*
Højbjerg nr. 4

3. *division Vest (8 hold)*
Århus Badmintonklub nr. 1
Skovbakken nr. 4

Basketball

1. *division herrer (10 hold)*
Viby nr. 6
Skovbakken nr. 8

1. *division damer (6 hold)*
AUS nr. 4

2. *division herrer (10 hold)*
Åbyhøj nr. 2

Bordtennis

2. *division herrer (8 hold)*
Rytterparken nr. 1
MBK nr. 2

3. *division Vest herrer (8 hold)*
Viby nr. 1
CB nr. 2

Damedivisionen (8 hold)

MBK nr. 5
Rytterparken nr. 7

Bowling

1. division herrer (8 hold)

Viking nr. 3
Exodus nr. 5

1. division damer (8 hold)

Exodus nr. 6
Puds nr. 7

Fodbold

2. division herrer (12 hold)

AGF nr. 7
IHF nr. 12

Danmarksseriens kreds 4 (12 hold)

Skovbakken nr. 1
AGF nr. 6
AIA nr. 7
Åbyhøj nr. 8
VRI nr. 12

Firmafodbold

Aarhus Stiftstidende nr. 1

Gymnastik

2. division herrer (5 hold)

ASG nr. 1

3. division herrer (6 hold)

AGF nr. 2

Grand Prix damer

AGF nr. 3

Håndbold

1. division herrer (10 hold)

Århus KFUM nr. 1
Skovbakken nr. 8
AGF nr. 9

1. division damer (10 hold)

AIA-Tranbjerg nr. 5

2. division herrer (10 hold)

Viby nr. 4

2. division Vest damer (10 hold)

Skovbakken nr. 1
AGF nr. 4
VRI nr. 9

3. division Nord herrer (10 hold)

VRI nr. 1
AIA nr. 7
CB nr. 10

2. division Vest herrer (10 hold)

Skovbakken nr. 3
Ny Munkegade nr. 4
ASV nr. 7
IHF nr. 10

Ishockey

2. division Vest herrer (8 hold)

Skovbakken nr. 4
CB nr. 6

Svømning

Jydsk Svømme-Unions 1 division (6 hold)

Skovbakken nr. 1
AGF nr. 4

Tennis

1. division (6 hold)

Århus 1900 nr. 3

2. division Vest (6 hold)

Brabrand nr. 2
ALTS nr. 3
AGF nr. 4

Vandpolo

1. division herrer (8 hold)

Lyseng nr. 8

Volleyball

1. division herrer (10 hold)

Ny Munkegade nr. 4
ASV nr. 7

1. division damer (8 hold)

ASV nr. 4

Demokraten endeligt

På vej mod de 92 år måtte også Demokraten bukke under for den økonomiske krise, som i de senere år har ramt dansk presse. En vis afmatning i abonnementstal og annoncemængde, der satte ind i sommeren 1974, var mere, end avisen kunne bære.

Krisen omkring Demokraten begyndte samtidig med, at man i 1970–71 inden for A-Pressen omsider måtte erkende, at de store omlægninger bl.a. med opførelse af to moderne bladhus var en total fiasko, og i et interview i Fagbladet 25. januar 1971 proklamerede LO's formand Thomas Nielsen, der tillige er formand for A-Pressens bestyrelse, at Demokraten's trykkeri »tænkes nedlagt«, og trykningen derefter udført i det nye bladhus i Erritsø.

Udtalelsen vakte selvfølgelig opmærksomhed hos Demokraten's medarbejdere, der omgående reagerede over, »at formanden for LO tillader sig at fremsætte sådanne betragtninger uden om pressens egne organer«. Men meningen var tydelig nok. Hvor mange pæne ord og gode ønsker for Demokraten der end blev udtalt i den følgende tid, kom A-Pressens bestyrelses politik over for

Demokraten klart til udtryk i en udtalelse på et møde med LO 18. marts 1974, hvor forbundsformand Paulus Andersen sagde: »Vi havde – ud fra økonomiske betragtninger – hellere set, at Demokraten var gået ind i stedet for at blive selvstændig i 1972«.

På lokalt plan dukkede den gamle kongstanke om at gøre Demokraten til et selvstændigt foretagende op igen. Så sent som i 1959 og i 1965 var disse planer fremme, men dengang ville A-Pressen ikke give slip på Demokraten. Nu kom der imidlertid gang i planerne. Et utal af møder blev holdt med bl.a. Arbejdernes Fællesorganisation, byens kooperative virksomheder, Socialdemokratiet i Århus, A-Pressen og LO og sidst men ikke mindst med bladets medarbejdere.

Avisen skulle føres videre som aktieselskab med ret til tegning af A-aktier for de førnævnte foreninger og virksomheder, mens enkeltpersoner kunne købe B-aktier. Et forslag om, at medarbejderne kunne købe A-aktier, blev opgivet til fordel for en treårig lønreduktion på 4 %, der ville være en værdifuld hjælp for bladets likviditet.

Fra A-Pressens bestyrelse blev der givet tilsagn om et tilskud for de nærmeste år på 200.000 kr. årligt, ligesom der blev truffet aftale om leje af lokaler, overtagelse af inventar og maskiner m.v., altsammen værdier Demokraten selv havde skabt, men som hørte til A-Pressens samlede aktiver, og nu måtte købes tilbage.

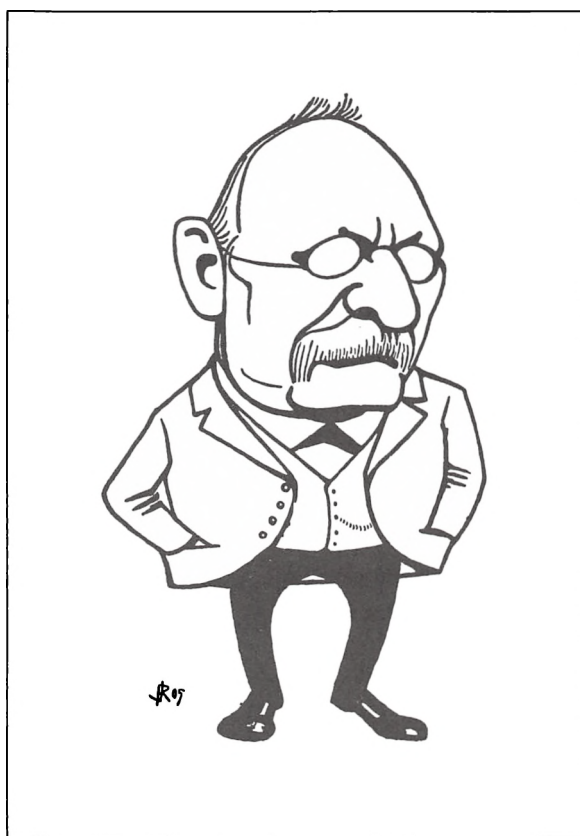
Den 21. april 1972 holdtes stiftende generalforsamling. Dagbladet Demokraten A/S som en selvstændig Århus-avis var nu en kendsgerning.

Også ind ad til i bladhuset betød den nye situation ændrede forhold. Ønsket om øget medarbejderindflydelse og demokratisering i den daglige drift blev genstand for en lang række drøftelser og resulterede i, at medarbejderne inden for de forskellige afdelinger dannede selvstyrede grupper med ansvar for egen funktion.

I samarbejde med Den grafiske Højskole blev der lagt planer for en ansigtsløftning af Demokraten. Den bestod bl.a. i ændret ombrydning af avissiderne, samt en delvis omlægning af format, således, at for- og bagside blev i tabloidformat (frokostformat), og første opslag i avisen udgjorde over to normale sider én stor forside, kaldet Hovsa-siden. Forandringen bragte både mishag og begejstring, men var trods alt med til at skabe fornyet interesse om eksperimentet, der så dagens lys første gang den 16. november 1973.

Ændringen var ment som foreløbig. I 1974 blev det besluttet at udskifte den gamle traditionelle teknik i bly med en ny moderne fotosats, der ville give langt smukkere avis i udseende, ligesom apparaturet er langt mindre pladskrævende end den gamle tekniks, og i det lange løb billigere i drift. Forberedelserne var så langt fremme, at de stod for at blive realiseret. Men da var Demokraten løbet ind i den sidste økonomiske krise. En række møder med A-Pressen og LO om en ekstraordinær støtte under en eller anden form til brug til investeringer blev til slut afgjort med et klart nej. Løbet var kørt. Lørdag den 17. august 1974 udkom det sidste nummer af Demokraten.

Harald Jensen (1851–1925) – lidt spydigt kaldt »kong Harald« – blev ikke blot grundlægger af den socialdemokratiske presse i provinsen. Frem for nogen enkeltperson var han manden, der med stor dygtighed inspirerede og organiserede den socialdemokratiske bevægelse uden for hovedstaden i 1880'erne og 90'erne.
(Tegning: Jens Ravnholt)

Efter at Demokraten i de første vanskelige år var blevet fremstillet i et gammelt kulkur i baggården Banegårdsvej 6, flyttede avisen til større og bedre lokaler på Sønder Allé, lige ved den gamle kirkegård, hvor nu rådhuset ligger. På dette sted havde Demokraten til huse fra 1886–1897. (Tegning: Martinus Hougård)

Det var 19. juni 1883, Demokraten første gang præsenterede sig for den århusianske befolkning, dengang som et ugeblad med navnet Soci-

aldemokratisk Ugeblad. Grundlæggerne var to typografer, Harald Jensen og Emil Marott, der begge arbejdede på Århus Amtstidende, hvor også de første numre af ugebladet blev trykt. For nogle få sammensparede penge købte Harald Jensen selv en trykmaskine og installerede den i et baggårdshus på Banegårdsvej 6, hvor der tillige i forhuset blev indrettet et lille redaktionslokale. De to mænd udgjorde hele personalet: redaktion, teknik og administration. Men når det var tryktid, kunne det hændes, at en eller anden partifælle kiggede ind og hjalp med at trække maskinen.

Antallet af abonnenter på ugebladet gik støt fremad og tre-dobledes i løbet af det første år. Harald Jensen, der blev sjælen i foretagendet i mange år, havde så stor tillid til bladet og dets fremtid, at han den 1. oktober 1884 vovede springet og ændrede ugebladet til et dagblad under navnet Demokraten. Fremgangen på alle områder fortsatte, lokalerne på Banegårdsvej blev for små og primitive, og avisen flyttede i 1886 til bedre forhold i en ejendom i Sønder Allé.

Men trods stadig fremgang var økonomien også dengang anstrengt. I 1888 havde Demokraten en gæld på 20.507,96 kr., der modsvarede af aktiver for 6.982,11 kr., og for at komme ud af denne situation tog bladets kontrolkomité det skæbnesvangre skridt at sælge avisen til Social-Demokraten i København, der på dette tidspunkt var bedre økonomisk stillet.

Ud ad til mærkedes det nye ejerforhold ikke. Demokraten fortsatte som før. Abonnementsfremgangen fortsatte støt år for år, og bladets

økonomi bedredes efterhånden. Endda i så høj grad, at Demokraten i de kommende år blev moderblad for en lang række socialdemokratiske provinsblade i Jylland. Nogle af disse blev hurtigt selvstændige, mens andre i flere årtier blev drevet som aflæggerblade.

Det var en bladpolitik, der kostede Demokraten store summer af det overskud, der nu begyndte at vise sig. Men idealerne, begejstring og troen på udbredelse af de socialdemokratiske ideer betød for Harald Jensen og de mænd, der flokkedes om ham, langt mere end den forretningsmæssige side af sagen ved udgivelsen af en avis. Havde Demokraten anvendt disse mange penge alene til bladets drift og nødvendige investeringer m.v., kunne alt måske have set anderledes ud i dag.

I 1897 flyttede bladet igen, nu til de af mange århusianere velkendte lokaler i Østergade, hvor man trods efterhånden trange forhold holdt ud til 1936, da Demokratens store moderne bladhus på Banegårdsplads blev taget i brug.

Og med domicil her på byens bedste plads sluttede den snart 100-årige avis brat sin tilværelse hin augustdag i 1974.

P.J.

I Østergade 36, hvor nu den store sygekassebygning ligger og venter på nye funktioner, voksede Demokraten sig stor og indflydelsesrig i årene 1897–1936. I 1918 afløstes Harald Jensen af redaktørerne M. Simonsen og Niels Ejbye-Ernst, der i 1934 blev afløst af Frede Højmark og Hoiger Eriksen. I 1936 flyttede Demokraten til sit sidste domicil, Banegårdsplads 1.
(Tegning: Martinus Hougård)

Brogede billeder

Karakteristisk for disse års udstillingsvirksomhed er den store spændvidde; enhver interesseret kan finde noget at studere. I det forløbne år har den ældre kunst dog været mindst repræsenteret, idet der kun har været en enkelt udstilling, nemlig i påsken, hvor Viby Bibliotek viste hollandske tegninger fra det 17. århundrede.

Århus Kunstmuseum præsenterede dog også ting af lidt ældre dato, dels en plakatudstilling – i Festugen med arbejder af Miro og Picasso fra dette århundredes begyndelse, dels en fremvisning af nyerhvervelser, ligeledes fra dette århundrede. Det drejer sig bl.a. om malerier fra den københavnske kunstsamler Elise Johansens samling, testamentariske gaver, som først er kommet i hus nu. Herfra kan nævnes fire malerier af Richard Mortensen, som fortræffeligt supplerer de billeder, museet i forvejen ejer. Da Richard Mortensens kunst har betydet så meget for den senere udvikling af den non-figurative kunst, må det hilses med tilfredshed, at det nu er muligt at se en samlet repræsentation af så stor en dansk kunstner. Museets samlinger er yderligere

blevet forøget med bl.a. et par Jorn'er, et par Egill Jacobsen'er og et stort lærred af Svend Wiig Hansen. Også en århusiansk kunstner er i år blevet ophængt på museet, nemlig Mogens Gissel.

Sammen med tre andre århusianere, Jørgen Brask, Teddy Sørensen og Ib S. Østergård deltog Mogens Gissel iøvrigt på udmærket vis i den første udstilling i den nyistandsatte kunstbygning i januar måned. Disse fire er siden blevet efterfulgt af flere »indfødte«, som f.eks. Freddy Eriksen, der i marts viste nogle spændende, tætte collager, samlet af gammelt medtaget træ, kork og metal, materiale, som han kan have samlet på stranden i Thy, hvor han nu bor. Farverne i hans malerier spænder over den skala, som vi kender fra Allan Schmidt, men kompositionen er en anden, mere stram og regelret og ikke så fabulerende.

Allan Schmidt har selv aflagt barndomsbyen en markant visit, idet han har opstillet et af Danmarks største vægreliéffer – og vi har virkelig adskillige bemærkelsesværdige – på Århus universitet i det nye institut for mikrobiologi. Samtidig vistes på Kunstmuseet et halvt hundrede stenrelieffer i et mere gængs format og – måske utilsigtet fra kunstnerens side – virkende som en art forarbejder, idet de skønt hver for sig en helhed alligevel rummer den blanding af eksperiment, koncentration og erfaring, der må ligge til grund for det andet store arbejde. Et indtryk af den rent tekniske fremstilling fik man ved fremvisningen af en række lysbilleder fra det pottemagerværksted i Frankrig, hvor relieffet blev brændt.

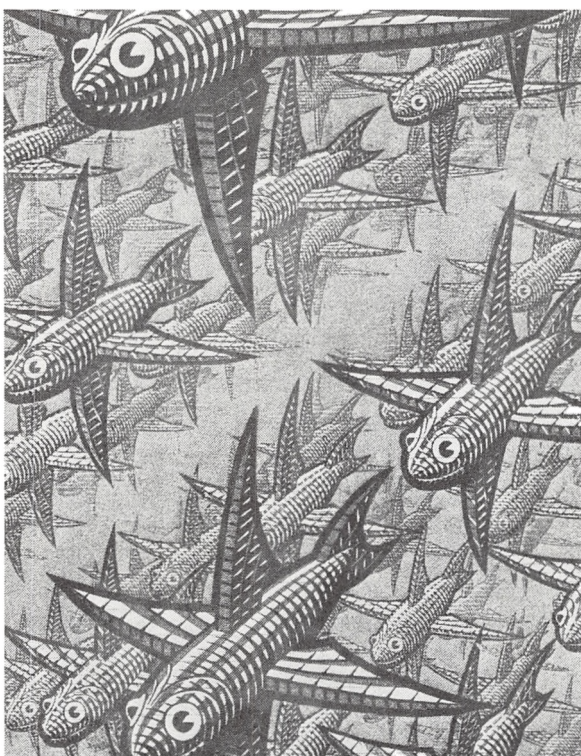
Det synes, som om der i årets løb har været udstillet flere arbejder af danske kunstnere, ikke blot århusianske, end vanligt er, men det ville være en fejlurdering, hvis man deraf udledte nogen ny bølge herhjemme. Langt mere nærliggende er det nok at søge årsagen i det økonomiske, i den stramning og afmatning, som også kan konstateres på andre områder, og som lægger visse bånd på aktiviteterne og giver en tilbageholdenhed over for større og dyrere opgaver, som meget må beklages. Om de talrige udstillere, der i årets løb har vist sig i Århus, gælder det, at der er adskillige, hos hvem man forgæves søger det mål af engagement, som skal til, for at arbejdet skal have nogen mening på længere sigt. Hos andre møder man en teknisk færdighed, der resulterer i et fortræffeligt arbejde, hvis der var tale om at bruge det i reklameøjemed, men som synes at være blottet for enhver form for indleven og kunstnerisk fornemmelse.

Det århusianske kunstliv har to årlige højdepunkter: påsken og Festugen. Påsken, hvis mange helligdage altid har fristet til kulturelle aktiviteter af forskellig art, og Festugen, hvor alle sætter så mange sejl til, at man kunne ønske at få de mange »tilbud« udmøntet over en væsentlig længere periode. Ved begge lejligheder er der mange små udstillinger, og nogle af disse dukker op de mest uventede steder, som Tandlægehøjskolens trappegang (den engelske maler Jim Rayment), Musikonservatoriet (en gruppe unge ekspressionistiske kunstnere) og Kunstakademiet, der havde en række jyske billedvævere.

I Grafisk Galleri kunne man i Festugen forny bekendtskabet med Niels Sylvests stentryk og raderinger, denne gang dog med et nyt motivvalg fra Bornholm. Harbo Sølvsten viste samtidig tegninger af den græske flygtning og arkitekt, Yannis Politis, tegninger med et emnevalg, som går igen også i megen grafik: arkitekturmiljøer. Det fandt man således på Kunstnernes påskeudstil-

Et kunstnerisk indslag i hverdagen leverede maleren Per Arnoldi med sin Føtex-dekoration. Ud fra varegrupper, Føtex fører, valgte han 10 motiver til dekorationen. De er udført i størrelsen 1x1 m.
(Foto: Torben Stroyer)

M. C. Eschers »Dybde« er et udmærket eksempel på hans problemstillinger: Fladens perfekte udnyttelse forenes stærkt med den rumlige dimension, samtidig med at den stadige gentagelse af det ellers ret stilfærdige motiv føles som en trussel, måske om en kommende krig i rummet.

ling, KP 74, hvor Per Lange havde en serie grafik fra Brøndby Strand-bebyggelsen. Allermest spændende sås det behandlet på den nyligt afdøde hollandske grafiker M. C. Eschers udstilling i maj (Kunstforeningen i Kunstbygningen). Den

ne berømte kunstner studerede problemerne i kampen mellem det to- og tredimensionale, i adskillige tilfælde helt eller delvist iagttaget gennem konkave eller konvekse linser. Samtidig trak han modsætningen mellem den sorte og den hvide flade så skarpt op, at man fornemmer en vældig kraft, på samme tid betagende og uhyggelig.

Enkelte kunstnere havde arbejdet med det samme tema på »Tyske Tendenser« (Rådhushallen i påsken). Her havde Leif Dierks samlet ca. 200 arbejder af 31 tyske malere og billedhuggere, hvorved han fortsatte den linje, han har drevet sit galleri efter i snart mange år: Han har bragt talrige nye, men anerkendte kunstnere til landet, deraf nok flest tyske, f.eks. Peter Nagel, Paul Wunderlich og Gerd Winner. Den nævnte udstilling stod Kunstforeningen som indbyder til, mens Kunstmuseet i oktober havde en salgsudstilling af Gerd Winner, også i samarbejde med Galerie Dierks, og her dukkede igen arkitekturmiljøet op, idet Winner i silketryk har lavet serier med dokkerne i London, arbejderboliger fra industrialismens begyndelse og lignende realistiske temaer.

Museet viste i påsken nyere hvervelser inden for tegninger og grafik, så linjen fra sidste år blev fulgt op med bl.a. Lundstrøm, Richard Mortensen, Sonja Ferlov Mancoba og Albert Mertz. Museets mere utraditionelle linie blev også fortsat, idet man samtidig med grafikken havde en udstilling i den store sal om videnskabens nye billeder, en meget spændende samling af helt usædvanlige fotos, f.eks. en fængslende serie om et fosters udvikling. I forbindelse hermed var der såkaldte

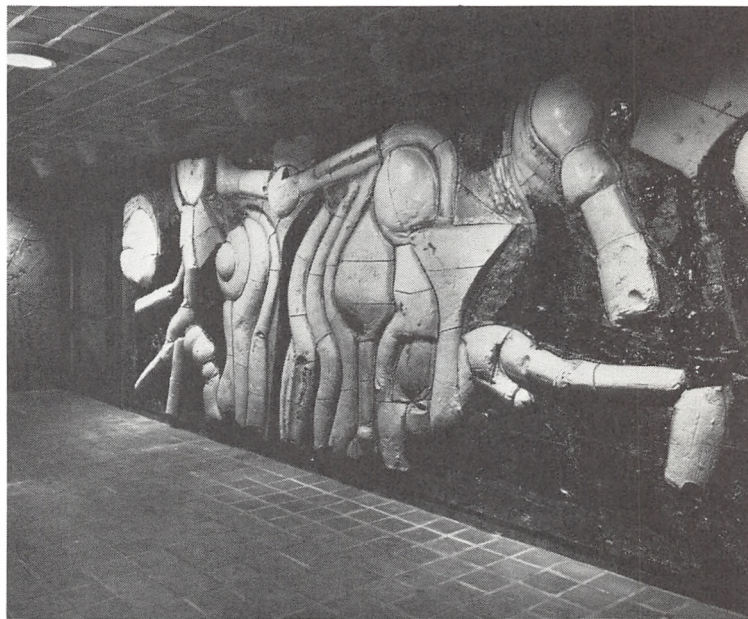
dialog-omvisninger med fagfolk som professorerne Olaf Pedersen og Axel Stenderup. En god idé, der nok kunne bruges også i andre sammenhænge andre steder, så der blev skabt en mere belærende eller forklarende udstillingsform. I november holdt museet – om ikke den gamle museumsmåned med al dens festivitas – så dog en art minimuseumsmåned, idet der vist film med forskellige kunstneriske emner lørdag og søndag hele måneden.

Af andre fornyelser kan nævnes Gellerup-kulturcenters åbning, der skete ved et kæmpekaffebord, og som for den bildende kunsts vedkommende indebar kunstforeningen Tagskæggets udstilling af afrikansk kunst. Her er tale om den omdiskuterede samling af masker og dukker, som Robert Jacobsen har skabt og nu overdraget Gladsaxe kommune. Det var en fremvisning, som ved sin gode opsætning (forklarende tekster og illustrerende fotomontager) skabte respekt om afrikansk kunst, en kunst, der går århundreder tilbage. Den samme fornemmelse for tradition fandtes i Kunstforeningens Festugearrangement: Grønlandsk kunst i dag. Det var nutidskunst og naturligvis præget heraf, men samtidig lå traditionerne som et sikkert fundament underneden.

Efter i oktober at have set Guirlanden og Å-udstillingen kunne man fristes til – hvis det ikke hørte en svunden tid til at tage varsler – optimistisk at se hen til de udstillinger, der kan ventes i vinteren 74–75, for her fandtes den medlevende og meningsfyldte skaben, parret med erfaringens tekniske dygtighed, som måtte efterlyses

mange gange i den forløbne sæson. Her var der linier tilbage til både naturalistiske og non-figurative stilformer, der er kendt og accepteret af »de unge på fyrrer« (undertitlen på Å-udstillingen), og som har hjulpet dem frem til deres egen opfattelse af nutiden.

I april 1974 indviedes Allan Schmidts store stentøjsrelief i universitetets mikrobiologiske instituts forhal. Dermed føjede kunstneren endnu et værk til de dekorationsarbejder, han tidligere har udført, nemlig i Vestteatret, Brabrand og i Mejerikontorets forhal. (Foto: Thomas og Poul Pedersen)

Hvad oktober lagde op til, blev fulgt i november med to fine udstillinger: Ib Geertsen i Kunstbygningen og Wilhelm Freddie på Kunstmuseet, to vidt forskellige kunstnere, men begge dygtige og interessante. Geertsens arbejder dækkede fuldt ud udstillingens navn Farver og rum, og man så dokumenteret, hvorledes der ved ganske få variationer i farver og former skabtes helt nye rumlige perspektiver. Det var en fortræffelig præsentation, som ikke alene sluttede ringen af århusianske – Ib Geertsen er dog forlængst »emigreret« til hovedstaden – udstillere i 1974, men også satte sit festlige præg på den.

Tilbage er at nævne Freddie's retrospektive udstilling i den store sal på museet. Retrospektive ophængninger er ofte mere interessante end andre, fordi man her kan samle sig et indtryk af den udvikling, kunstneren har været igennem. På denne får man tillige et indblik i, hvad der sker med øjnene, der ser, når samfundet forandrer sig med hast: Den før så forkætrede Freddie har vundet sig ikke blot en plads, men en meget fin placering, og hans arbejder er med rette kendte og respekterede også ude i det, man kalder »den store verden«. Det er ikke alt sammen umiddelbart tilgængeligt: Freddie's surrealistiske kunst appellerer til fantasien, men giver til gengæld også beskueren en forstærket fornemmelse i nogle tilfælde af varme og poesi, i andre af uhygge og mareridt.

Årets udstillinger er blevet vel besøgt, melder de fleste arrangører, og en gæst, der ikke synes at have forsømt nogen lejlighed, er Århus kommune. Det lille skilt »Købt af Århus kommune« duk-

ker op til stadighed, og det er fortræffeligt, både for kunstnerne og for os andre. De købte værker hænger og står rundt omkring i kontorer og mødeværelser, nogle tilgængelige for alle, andre kun for en mindre kreds. Noget overblik over deres samling har borgerne ikke. Men det kunne de få, hvis nyanskaffelser med et par års mellemrum blev samlet og udstillet i Rådhushallen; så kunne de egentlige købere en uge eller to også mærke samlerglæden.

A.D.

Ændringer i bybilledet

Nye gågader

Ryesgade og Frederiksgade

Århus første gågade blev åbnet lørdag den 9. september 1972 og omfattede »Strøget« mellem Kannikegade og Sønder Allé, altså den sydlige del af Skt. Clemens Torv og hele Søndergade.

Gågaden betød en nyskabelse i byen. Det nye bestod ikke alene i gadestrækningens ændrede trafikale udnyttelse, men også i en total forandring af hele gadebilledet. På grund af fjernelsen af den kørende trafik kunne gadebelægningen føres jævnt fra husmur til husmur, idet der ikke længere var behov for fortove og kørebane. I sin fulde bredde kunne gaden møbleres med bænke, blomsterkummer, springvand, skulpturer m.m. og beplantes med enkelte træer, ligesom en ny og mere intim belysning kunne etableres ved hjælp af lygtestandere. Der var herved skabt et menneskevenligt miljø, hvor fodgængerne kunne færdes og opholde sig i sikkerhed for kørende trafik og befriet for dens støj- og luftforurenende gener.

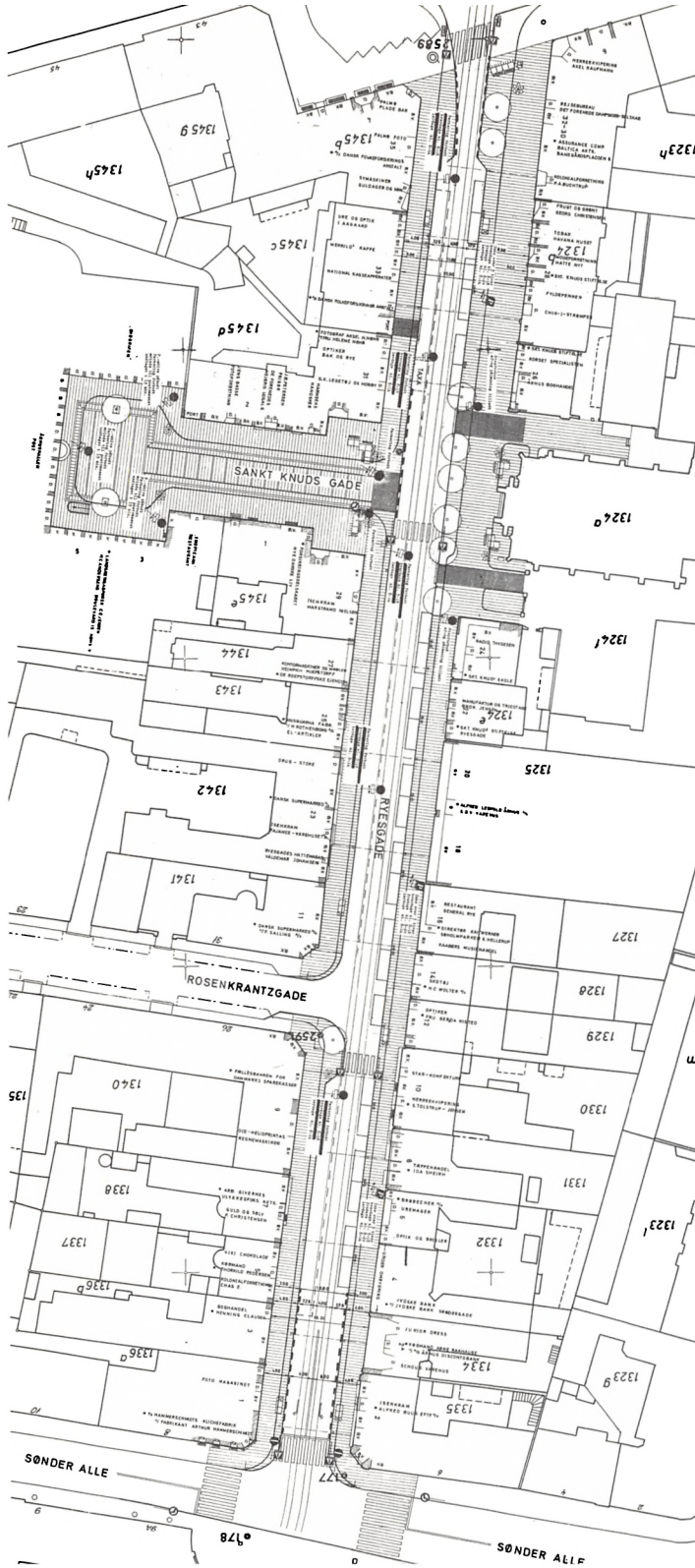
Gågadeideen viste sig da også at blive en succes. De til nyskabelsen stillede forventninger blev indfriet såvel hos de erhvervsdrivende på gåga-

den som hos borgerne. Som følge af succesen har også andre gader i byens centrum ønsket at opnå gågade-status.

En sådan status forudsætter først og fremmest, at der kan etableres såkaldte bagadgangsveje til gadens enkelte virksomheder, således at gågaden virkelig kan befries for kørende trafik. Det betyder i realiteten, at der på begge sider af en gågade må være eller anlægges parallelveje, hvorfra der er adgang til gårdene bag de enkelte ejendomme.

Netop denne nødvendige forudsætning kom til at forhindre, at Ryesgade kunne opnå virkelig gågade-status, således at det i Søndergade skabte gademiljø kunne føres videre til Banegårdspladsen. Men selv om Århus kommune ikke kunne imødekomme ønsket om at omdanne Ryesgade til en virkelig gågade, lykkedes det dog ved et nært samarbejde mellem kommunen, grundejerne og gadeforeningen at nå frem til et for alle parter tilfredsstillende resultat, idet gaden blev omdannet til en slags »halv gågade«.

Ryesgade er en ung gade. Den blev anlagt i begyndelsen af 1870'erne og var betinget af, at den

Kort – udarbejdet af stadsingeniørens kontor – over Ryesgade som »halv Gågade«. På kortet ses bl.a. de nye, brede fortove (med angivelse af de gamle fortovskanter), møbleringen og beplantningen, parkeringsbåsene, placeringen af færdselsskiltene samt Skt. Knuds Gade, der er ømdannet til et torr.

banegård, der var bygget i forbindelse med åbningen i 1862 af den første del af den jyske længdebane, strækningen Århus-Randers, var blevet placeret syd for byen. Sin virkelige betydning – som en del af den direkte vej fra Store Torv til Banegården og den hurtigt voksende, nye bydel, Frederiksbjerg, der lå syd for banen – fik Ryesgade dog først, efter at Skt. Clemens Bro var taget i brug i 1884.

I slutningen af 1920'erne gennemgik Ryesgade en betydelig ændring i forbindelse med reguleringen af banegårdsforholdene. Oprindeligt skråede Ryesgade fra Sønder Allé jævnt ned mod Banegårdspladsen. Men da byens tredje banegård, indviet i 1929, blev hævet én etage i forhold til den tidligere, betød det, at Banegårdspladsen måtte opfyldes, og at de tilstødende gadestrækninger, bl.a. i Ryesgade, måtte hæves tilsvarende. Resultatet blev, at Ryesgade kom til at skråne ned mod midten fra begge ender. Samtidig med reguleringen blev der bygget nye, store og anelige huse på begge sider af gaden mellem Banegårdspladsen og Kattolsk Kirke, og på østsiden blev Skt. Knuds Gade anlagt.

Ved den nye omlægning, der blev påbegyndt den 10. april 1973, blev Ryesgade ensrettet fra

Banegårdspladsen mod Sønder Allé for at begrænse den kørende trafik, og kørebanen blev indsnævret til 8 m mod tidligere henholdsvis 11,5 og 10 m. I begge gadesider blev der afsat plads til langsgående parkering, således at den ensrettede trafik skulle afvikles via en vognbane på 4 m.

Men ellers knyttedes Ryesgade visuelt så nær til den eksisterende gågade som muligt. De nye, bredere fortove, der nu er 4 m mod før 3 m – dog er det vestlige fortov fra Banegårdspladsen og forbi Katolsk Kirke 8,5 m – er belagt med fliser af samme type, som findes i Søndergade, d.v.s. med en overflade af frilagt Vesterhavsgruß. Belysningen består af Søndergade-lamper, altså en stålmaster med 12 store glaskupler i to etager med kultrådspærer. Møbleringen med bænke og blomsterkummer m.m. samt beplantning og udsmykning er den samme som i Søndergade. I forbindelse med omlægningen af Ryesgade er Skt. Knuds Gade omdannet til et flisebelagt torv, som er udsmykket på samme måde som Ryesgade.

I fortovene, men ikke i kørebanen, i Ryesgade og i Skt. Knuds Gade er der nedlagt snesmeltingsanlæg, hvis varmecentral er placeret i en kælder tilhørende Katolsk Kirke og beliggende syd for denne. Anlæggets driftsudgifter incl. afskrivning og forrentning betales af gadens grundejere.

Den nye Ryesgade adskiller sig således fra Søndergade ved, at der på det 8 m brede kørebaneareal tillades nødvendig kørsel for af- og pålæsning samt kundeparkering.

Arbejdet med gadens bundbelægning var afsluttet inden julehandelen i 1973. Hele gadebelægningen var færdiggjort i februar 1974, beplantningen og møbleringen var afsluttet i april, og selve genindvielsen af gaden fandt sted onsdag den 1. maj 1974.

Gågade-strøget i centrum fik endnu en udvidelse i 1974. Det var den midterste del af Frederiksgade, der via det nye Telefontorv fra 1972 naturligt vil komme til at knytte sig til gågaden i Søndergade.

Ryesgade set fra Banegårdspladsen efter genåbningen den 1. maj 1974. På de usædvanligt brede fortove er der plantet træer, møbleret med bænke og blomsterkummer samt rejst lamper af samme udseende som i Søndergade.

Frederiksgade er Århus' gamle udfaldsvej mod syd og som sådan jævngammel med byen. Med sin lave bebyggelse, sin ringe bredde, sin stærke stigning og sit svagt bugtede forløb har gaden bevaret en hel del af sit middelalderlige præg. Gaden hed Brobjerggade indtil 1824, da navnet ændredes til det nuværende i forbindelse med Frederik VI's besøg i byen.

Ved etableringen af Busgaden, der blev taget i brug i 1971, blev husene på den nederste del af Frederiksgades østside nedrevet, hvad der var et alvorligt indgreb i gaden (se Århus-Årbog 1973, s. 97–102). Man må derfor hilse gadens nye status med glæde, idet den uden tvivl vil virke bevarende på den resterende del af gaden.

Indvielsen som gågade af den del af Frederiksgade, der ligger mellem Østergade/J. M. Mørks Gade og Telefonørvet, skete lørdag den 29. juni 1974. De nødvendige bagadgangsveje var da etableret. Ved gadens østside var der i forbindelse med Busgadens etablering udlagt de nødvendige, private gårdarealer med tilkørsel fra Telefonsmøgen tværs over Busgaden. For vestsiden blev forholdene ordnet ved frivillig overenskomst med de berørte lodsejere, hvorved der skabtes en fælles, privat adgangsvej, der fik navnet Bødker Balles Gård, og som fra J. M. Mørks Gade giver mulighed for varetilførsel og egenparkering for ejendommene Frederiksgade 24–60. Bødker Balles Gård åbnedes samme dag som gadestrækningen fik status som gågade.

Ved udlægningen af den midterste del af Frederiksgade som gågade er gaden blevet delt i tre

dele. Det har ganske vist været gadeforeningens primære ønske at holde de tre dele sammen i så høj grad som muligt, i det mindste visuelt. Men det må erkendes, at en sådan visuel forbindelse foreløbig kun er mulig for de to nederste dele af Frederiksgade, strækningen fra Åboulevarden til Østergade.

Inden det nye gågademiljø er skabt, forestår der store arbejder. Først skal de nødvendige forsyningsledninger omlægges, fornyes, efterses eller nyanlægges. Således skal der installeres et snemeltningssanlæg svarende til det i Søndergade, hvis varmecentral i ejendommen Søndergade 10–12 er disponeret til også at kunne betjene Frederiksgade, og hvorfra der allerede er ført ledninger frem til Frederiksgade.

Selve gadebelægningen er tænkt anlagt med et gennemgående gangareal midt i gaden og belagt med 9 rækker af kommunens gågadefliser, altså 4,5 m bredt. Ved at anvende samme slags fliser på alle gågader understreges disse gaders særlige, fælles status. Gangarealet er tænkt friholdt for al møblering. De to yderste fliserækker udformes som rendestenselementer, der skal opsamle overfladevandet, og som skal danne overgangen til det bælte af chaussésten, der skal ligge på begge sider af gangarealet. Anvendelsen af chaussésten skyldes, at de er lette at tilpasse facadernes spring, lyskasser, nedløb m.v., og at de i udstrakt grad er anvendt på Telefonørvet, hvis belægning består af gågadefliser med bånd af chaussésten.

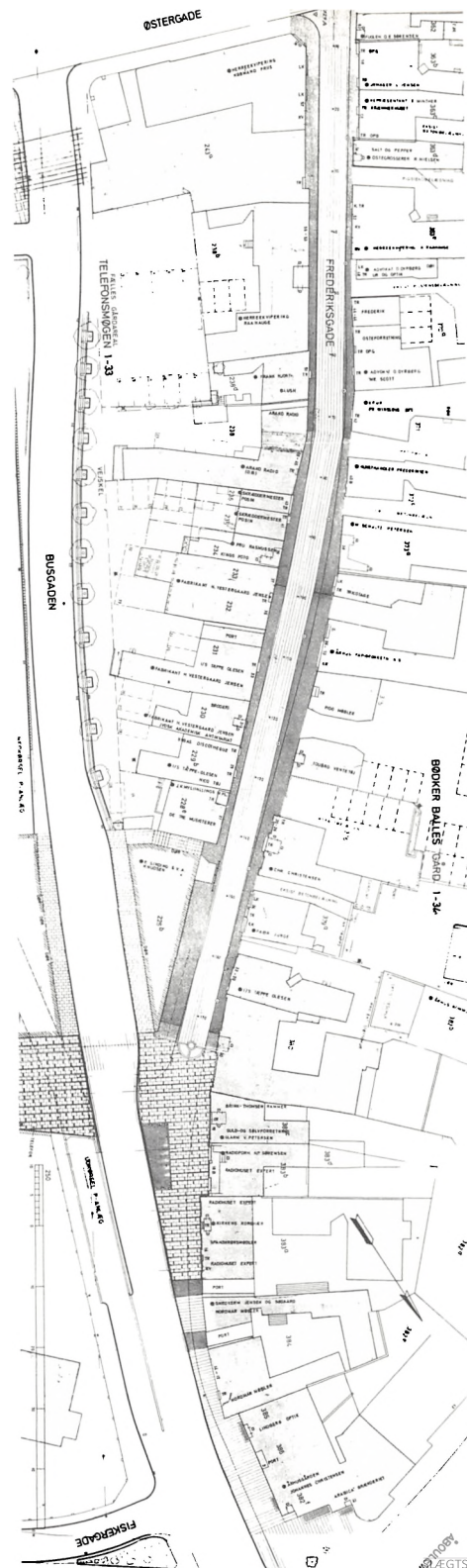
Gadeafsnittet fra Telefonørvet til Åboulevarden vil blive knyttet til gågadeafsnittet ved, at

det eksisterende fortov langs vestsiden gøres bredere og belægges med gågadefliser og forsynes med snesmeltningsanlæg.

Gågadeprojektet indeholder mulighed for at opstille en skulptur ved Østergade og en vandkunst midt i gadeafsnittet. Hvad angår selve møbleringen er der endnu ikke taget endelig stilling. Men man finder ikke de i Søndergade benyttede blomsterkummer og affaldskurve egnede til Frederiksgade på grund af denne gades mere intime karakter. Til belysning tænkes anvendt en række lygtestandere med Albertslundlygten i vandalsikker udførelse. I selve gågadestrækningen er det planen at anbringe lygtestanderne langs den vestlige side af gågadearealet. I den øvrige del af gaden tænkes lygterne ophængt i konsoller på facaderne. Ved anvendelse af samme lysarmatur i hele Frederiksgade får denne i det mindste et belysningsmæssig sammenhæng.

Anlægsarbejderne er igangsat. Ledningsomlægningen blev påbegyndt den 20. januar 1975 og ventes tilendebragt i maj, hvorefter de afsluttende belægningsarbejder udføres i umiddelbar fortsættelse heraf. Også i Frederiksgade er der tale om et nært samarbejde mellem kommunen, grundejerne og gadeforeningen.

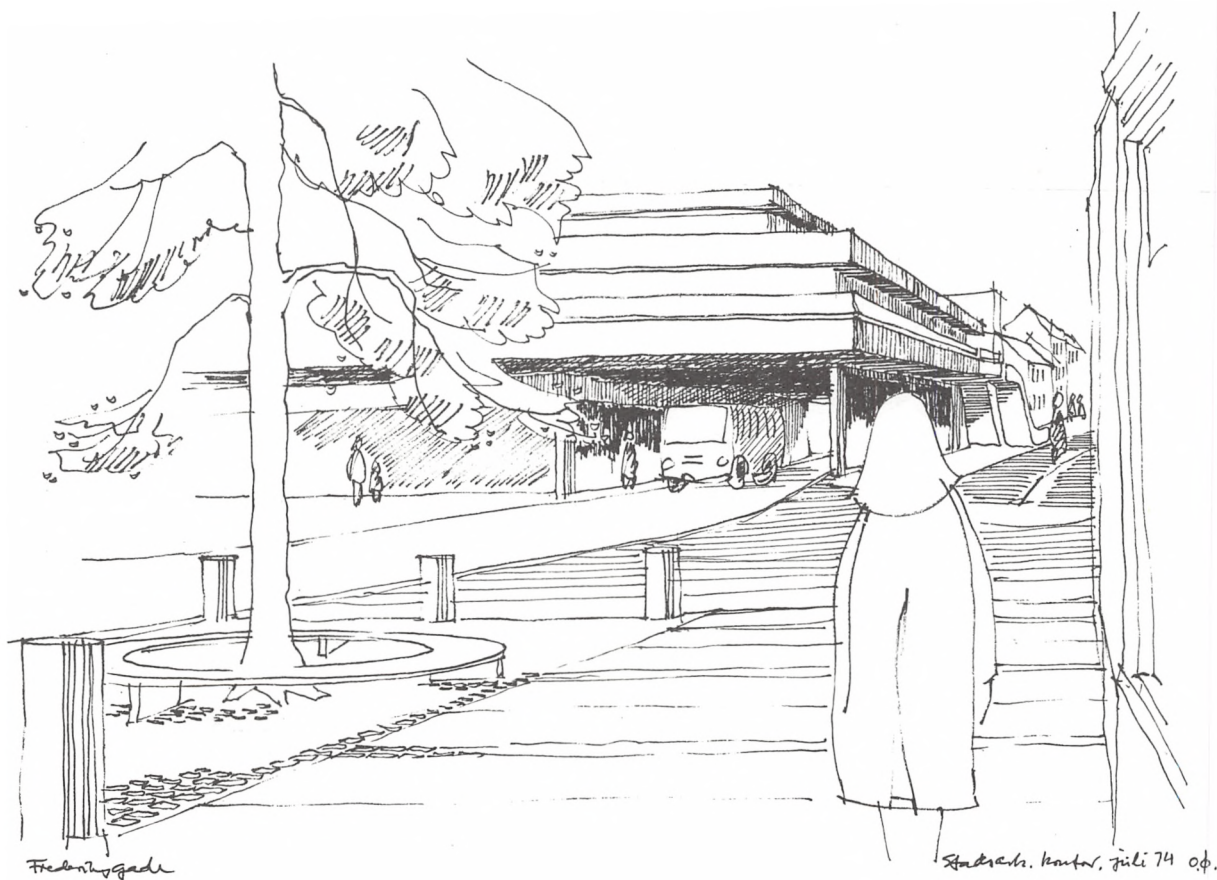
Kort – udarbejdet af stadsingeniørens kontor – over Frederiksgade mellem Østergade/J. M. Mørks Gade og Åboulevarden. Tegningen viser gågadens fremtidige belægning med det gennemgående gangareal fra Østergade til Busgadehuset. Via Telefontorvet er der forbindelse til Søndergade. Mellem Busgaden og Frederiksgade ses det fælles gårdareal til ejendommene på Frederiksgades østside.

Med de etablerede gågadestrækninger, der nu omfatter »Strøget« fra Kannikegade til Bane­gårdspladsen, Frederiksgades midterste del og Telefon­torvet, og med andre »soignerede« gader, som f.eks. Skt. Clemens Stræde, er der skabt store miljømæssige forbedringer i byker­nen til gavn og glæde for byens borgere, såvel

unge som gamle, der her kan slentre eller sidde i fredfyldte omgivelser og nyde eller filosofere over tilværelsen. Man må blot håbe, at borgerne vil værne om disse nye miljøer, således at ikke alt inventar nødvendigvis skal være i vandalsikker udførelse.

G.R.

Fra nomadeliv til permanente havekolonier

På Ringgaden står der i nærheden af Seruminstituttets bygning et gammelt æbletræ, der i sin tid voksede i en kolonihave; forresten den, som tilhørte Kolonihaveforbundets lokale kredsformand gennem 23 år, havnebud Frederik Jensen. Det er ikke det eneste minde om en landskabelig omvæltning. Også på den anden side af gaden, i Universitetsparken, finder man stadig træer fra de kolonihaver, der blev fortrængt af byudviklingen.

For 50 år siden, da Århus talte 76.000 indbyggere, strakte en bred bræmme af kolonihaver sig i en bue vest om byen fra syd til nord, stort set liggende på begge sider af den nuværende Ringgade. Med denne store færdselsåres anlæggelse først i 30'erne og den fremrykkende bebyggelse sprængtes det grønne bælte. Byen skubbede havekolonierne foran sig længere og længere ud, og mange af dem fik intet nyt fodfæste, fordi også forstæderne havde fået vokseværk og lagde beslag på arealer, der kunne være taget i brug til haveformål.

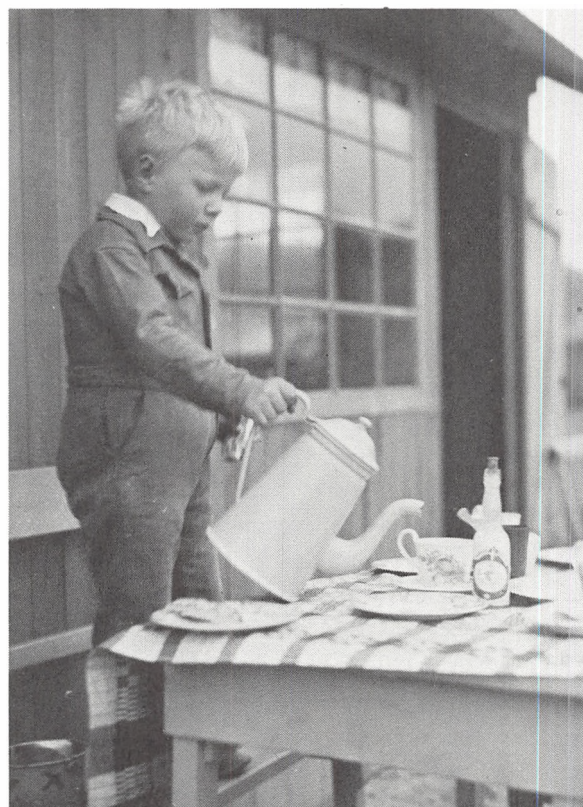
Den moderne kolonihavebevægelse under foreringsform stammer fra 1890'erne. Den havde

en forløber i de såkaldte fattighaver eller frihaver, som man kendte i Århus fra 1827. De var tilvejebragt af byens fattigvæsen efter regeringens tilskyndelse i et cirkulære fra året før, hvor man under henvisning til gunstige resultater af et forsøg i købstæder inden for hertugdømmerne Slesvig og Holsten opfordrede til »her i riget« at udlægge havelodder og derved give »uformuende familiefædre lejlighed til selv i deres fritimer, og i særdeleshed ved deres koners og børns hjælp, at vinde bidrag til deres underhold«. Måske kunne sådan beskæftigelse også »formindske krogang« og »befordre sundheden ved, at den arbejdende klasse hyppigere nyder haveurter«.

I 1827–28 anlagdes de første 27 frihaver – som altså blev overladt de fattige familier uden lejeafgift – bag Galgebakken nord for Munkeforten (Munkegade), og i 1829 var tallet 36 haver. En beretning fra dette år oplyser, at der i haverne er avlet ikke mindre end 7595 hovedkål, 12.170 grønkål og 163 tønder, 6 skp. kartofler, men også krydderurter gav man sig i kast med og frembragte f.eks. 9 pottes kommen og 27 pottes senep. Flere frihaver anlagdes på den såkaldte

Billederne her er fra haveforeningen »Skovlunden«, og de stammer fra 1934, året efter, at »Skovlunden« var blevet oprettet på Skovridergårdens mark i det dejlige terræn ved Marselisborg Slot. Den er traditionelt kolonien med det største antal faste sommerbeboere. Ud af billederne taler 1930'ernes danske kolonihaveidyl.

Vindmølletoft (Vesterbro Mølle), og her – på det areal, der nu udgør Blomsterdalen i den nyere del af Botanisk Have – disponerede byens sociale udvalgte endnu i 30'erne over 150 frihaver.

Men sidst i 1800-tallet begyndte andre kredse i Århus at oprette havekolonier, der ikke skulle sortere under fattigvæsenet. Således dannede en kreds af havnearbejdere en koloni ved Vandbeholdervej (v. Langelandsgade), Centralværkstedernes arbejdere havde et stykke jord på Frederiksbjerg, og ved Fodfolkskasernen, der delvis fortrængte de første frihaver, havde underofficererne en havekoloni. Forfatteren Harry Søberg, der henlevede sin barndom og ungdom i Århus, har i første del af sin selvbiografiske roman-trilogi, »En kvindes kamp«, skildret søndagslivet i disse haver, hvor underofficererne gik »i deres hvide hjemmetrøjer og syslede med havearbejdet« og spiste frokost og drak kaffe i familiens skød eller hos hinanden.

Efter byens køb af godset Marselisborg i 1896 kom der fart i udstykning til haver af store dele af markjorderne fra skovkanten helt over til Langelænæs. Mest eftertragtede var de haver, der lå lige uden for »Friheden«, for her kunne man om aftenen og søndag eftermiddag sidde og høre musikken fra traktørstedet. Ved århundredets begyndelse lå her i hundredvis af haver, organiseret i fem foreninger, der igen havde sluttet sig sammen i »De samvirkende Haveforeninger«. Før den tid havde kommunen ved sine markbetjente udlejet hver enkelt parcel og opkrævet lejen, men nu overtog foreningerne administrationen.

I 1919 gik de fleste af de da eksisterende havekolonier ind i Kolonihaveforbundet og dannede forbundets 3. kreds, der siden har repræsenteret havefolket i forhandlinger med kommunen og andre myndigheder og afsluttet kontrakter om leje af arealer, ligesom forbundet også selv har erhvervet jord til haveformål.

Opgaven har ikke været let. Kolonihavefolket har været nutidens nomader, stadig på vandring til nye markjorder og uden garanti for, hvor længe de har kunnet blive der. Man var i de første år glade for blot at få tilsagt et år ad gangen med

Og her »Skovlunden«, som kolonien ser ud i dag.

nogle måneders opsigelsesfrist. Men skal en have blive til noget, der er af værdi for den enkelte og for bysamfundet, kræves der tryghed over en årrække. I 1921 opnåedes dog et 10-årigt lejemål på et areal ved Viborgvej, hvor den såkaldte Mønsterkoloni blev anlagt på det område, der nu beslaglægges af Handelshøjskolen, 4. maj-kollegiet og andre institutioner. En anden 10-årig kontrakt fik man i 1929 med Statsbanerne om et areal ved Søren Frichs Vej. Universitetsbyggeriet i 30'erne kostede flere hundrede haver. En delvis overflytning blev mulig ved Kolonihaveforbundets leje af 12 tdr. land ved Skovvangsvej, hvor Frue Sogns Præstekasse ejede et større areal. Her skabtes kolonien Kirkevangen (der i dag også er blevet indhentet af byudviklingen). En anden flytning måtte foretages, da kolonien Oldjorden på samme tid måtte vige for det nye amtssygehus. Den flyttede til arealerne bag Vestre Kirkegård, hvor den sammen med haveforeningerne Oldhøjen, Frydenlund og Solvangen udgør et sammenhængende smukt grønt område, der efter afgivelse af jord til kirkegårdens udvidelse endnu tæller 425 haver, som foreløbig har mulighed for at ligge uforstyrret til 1988, og som egentlig burde kunne ligge her permanent.

Mod syd forsvandt i 20'erne og 30'erne etapevis de fleste af Marselisborg-haverne, som Frederiksbjergs mellemkrigstidsbyggeri nu hviler på. Mange ældre århusianere kan erindre, at de eller deres forældre har dyrket kartofler på Baunes Plads eller haft lysthus på Harald Jensens Plads! Lige op til 2. verdenskrig bestod endnu ca. 900 haver på Langenæs, men så kom den store be-

byggelse her, og det var umuligt for Århus kommune at skaffe erstatningsjord inden for byens grænser. Men ved købet af Viby Mosegård og andre ejendomme i Viby kommune skabtes der grundlag for en række store kolonier i ådalen, og vest for byen anlagdes kolonier bl.a. på Trillegårdens og Haslegårdens arealer. Her var også Statens Jordlovsudvalg behjælpelig med grundervervelser.

Alt i alt er dog kolonihavernes antal gået tilbage både i forhold til tilstanden for 50 år siden og til antallet lige efter sidste krig, da man i 1948 nåede et højdepunkt med ca. 6000 haver, heraf godt 5000 under Kolonihaveforbundet. I 1964 – for 10 år siden – var der i det område, der udgør den nye Århus kommune, 4.459 kolonihaver, hvoraf 3.685 var tilsluttet Kolonihaveforbundet; i dag har forbundet kun 3.275 haver i Århus, fordelt på 30 foreninger. En mindre del af tilbagegangen i årenes løb må dog tilskrives det forhold, at en del områder – som i Vorrevangen, i Hasle og i Holme – har været udlejet med forret for brugerne til senere at overtage haverne til bebyggelse med parcelhuse. Og dette er nu sket.

Ofte har det været forbundet med et enormt slid at starte med at forvandle markjord til haver, ikke mindst hvor der var tale om gamle lossepladser for dagrenovation, hvor man måtte opgrave gamle blikspande, divaner og alskens andet skrald for i løbet af et år at kunne præsentere en ny havekoloni. Den slags var med til at befordre ønsket om langtids-lejemål. Spørgsmålet blev taget op i en kommission, Århus Byråd vedtog at nedsætte i efteråret 1963. Tre repræsentanter for

byrådet og tre for Kolonihaveforbundet skulle overveje en ændring i havekoloniens status og opstille muligheder for og vilkår for permanente haveområder. Resultatet blev en betænkning med konkrete forslag til flere allerede bestående havekoloniers overgang til 50-årige lejemål efter en standard-lejekontrakt. Endvidere påpegedes behovet for byplanmæssig sikring af nye arealer til kolonihaver på grund af en øget efterspørgsel. I alt 13–1400 haver, væsentligst i områderne langs ådalen, har nu 50 års kontrakter, og det er tydeligt, at det resulterer i langt mere velholdte haver end dér, hvor opsigelsesmuligheden stadig hænger over hovedet på havelejerne. Man investerer i bedre huse og dyrere planter.

I det hele taget har kolonihaverne ændret karakter op gennem århundredet. Fra at være rene nyttehaver blev de mere og mere til et rekreativt fritidsområde for brugerne, præget af huse, der kunne bruges til beboelse i sommermånederne, og af blomster og buske, der øgede den rekreative værdi. Dog blev der i krigsårene påny lagt vægt på mulighederne for tilskud til husholdningen, og igen i den seneste tid har de høje priser på gartneriprodukter fået mange havefolk til at sløjfe blomsterbedene til fordel for kål og kartofler eller jordbær. Der må ikke holdes dyr i havekolonierne – dog med to undtagelser: Brevduefolkernes koloni Dybkjær, tidligere Højvang, og en nyanlagt koloni i Bjødstrup Mose, hvor der må være husdyr af alle slags.

En undersøgelse, Egnsplankommissionen i 60'erne foretog i fem havekolonier, deraf fire af dem, der nu har fået permanent status, viste, at

58 procent af indehaverne benyttede deres have til varigt sommerophold, og dette tal er næppe mindre i dag. Højest lå kolonien Skovlunden med 70 procent sommerbeboere. Denne koloni, der i 1933 oprettedes på Skovridergårdens mark, ikke uden en vis modstand i byrådet, blev »aristokraten« blandt havekolonierne med ret luksuriøse huse, men har nu fået efterfølgere i den henseende flere steder, således i den kun få år gamle koloni Søholm, hvis 112 haver har udsigt over Brabrand Sø.

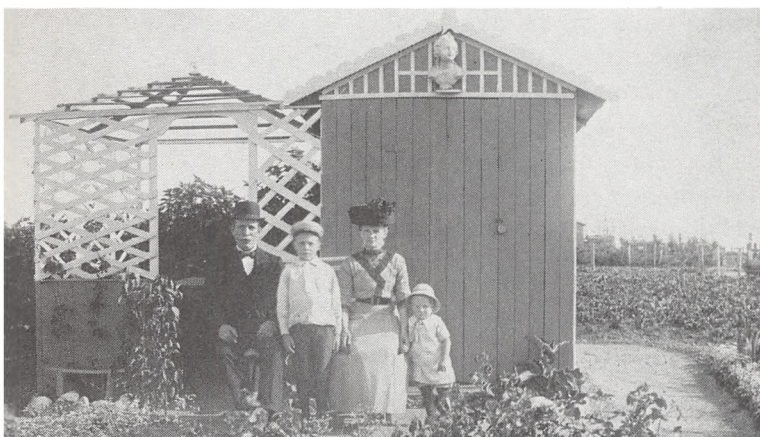
Selv om haver indenfor Kolonihaveforbundet ikke kan »sælges«, men overdrages til nye lejere efter foreningens ansøgerliste og efter vurdering, kan det altså efterhånden være et ganske pænt beløb, man må af med for at blive den lykkelige besidder af en have. Og for dem, der starter en ny koloni, er spøgen heller ikke gratis. I den nye haveforening Humlehaven ved Skejby har mange af de 79 nybyggere, der har måttet optage lån til vej- og ledningsanlæg m.m., en månedlig udgift på ca. 125 kr.

I mange år lå den kommunale jordleje på 4 øre pr. kvadratmeter, og først i 1951 dristede byrådet sig til at forhøje den til 5 øre! Nu er den oppe på 33 øre. Havernes gennemsnitlige størrelse blev i 1964 opgjort til 575 kvadratmeter. De nye haver er kun på 400 kvm., men til gengæld er kravet til fællesareal i kolonierne, bl.a. til parkering, blevet forøget.

Som i ældre tid er det stadigvæk fortrinsvis arbejdere, der udgør kolonihavefolket, viste Århus Kommunes statistiske Kontors undersøgelse i 1964. 55,4 procent tilhørte denne gruppe. 13

procent var pensionister. Det er den ældre aldersklasse, som er stærkest repræsenteret i kolonihaverne. 36 procent var således i 1964 over 60 år, og 12,5 procent endda over 70. Nu er det således, at der ved ophævelse af havekolonier og oprettelse af nye gives fortrinsret for de ældste, så dette bidrager naturligvis til bevarelse af den ældre medlemsmasse. Men der synes dog samtidig at være en voksende interesse hos ungdommen for kolonihavesagen – og alle haveforeninger har i dag lange ventelister, som der ikke er megen chance for at kunne gøre en snarlig ende på – med mindre der snart udlægges nye store arealer til haveformål. Mange håber derfor på, at de moderne byplanlæggeres tanker om at få kolonihaverne indpasset i byplanlægningen i ikke al for store afstande fra boligområderne og med samme status som parker og idrætsanlæg snart må give sig praktiske udslag i en helt anden målestok end hidtil.

B.J.

Her er bødker Søren Nielsen med sin hustru Boline og børnene i deres kolonihave ved Læssøesgade nogle år efter århundredskiftet. Billederne synes taget med få års mellemrum og har været anvendt som postkort til venner og bekendte.

Hen over de skrå brædder

Teateråret 1974

Århus Teater

1974 var for Henrik Bering Liisberg anden halvdel af hans første sæson som direktør og første halvdel af hans anden. Midt imellem faldt indførelsen af det nye abonnementssystem, der bliver administreret af ARTE. Tilslutningsmæssigt er det blevet en endog meget stor succes, hvilket vel dels skyldes den betydelige reduktion på billetprisen (50 %), dels at man i et af de to systemer – »sendte-billetterne« – slet ikke året igennem behøver at ulejliges sig i Skolegade, hvis man vel at mærke måneder forud kan fastlægge den aften, man vil gå i teatret. Den anden mulighed – »hente-billetterne« – arbejder lidt tungere, fordi det af og til – på grund af »sendte-billetterne« (det er indviklet) – ikke er muligt at få plads i den købte prisgruppe. Forholdet har bevirket, at der, for at få alle med, har måttet arrangeres ekstraopførelser af et par forestillinger.

Som dette var nyt, var også nytårspremieren det. Den fandt ikke, som i en årrække, sted nytårsaften, men først 2. januar. Det var Bert Brechts »Hr. Puntila og hans tjener Matti«, skrevet mens Brecht nogle måneder i 1940 opholdt

sig hos den finske forfatterinde Hella Wuolijoki. Handlingen foregår i Finland; men det er ret ligegyldigt – med mindre da de umådelige mængder spiritus, der konsumeres på scenen, kan betegnes som et finsk karaktertræk. Hr. Puntila er en godsejer, der er menneskelig, når han er fuld, og godsejer, når han er ædru. Det er skåret ud i pap. Matti er tjener eller rettere chauffør. Det bliver han ved med, og det er just det gode ved ham. Stykket er et af den slags lidt naive lærestykker, som man kan blive lidt sur på. De rummer noget umiskendelig rigtigt – og samtidig noget forkert, fordi mennesker nu en gang er mennesker. Aksel Erhardtson var Puntila med larm og bulder, men også med sind og varme. Det sidste bevirkede, at hans »godsejer« ikke stod nær så godt og ægte som hans fulderik. Som Matti havde Nis Bank-Mikkelsen det fortrin at ligne en finne. Hans søster Birgitte var godsejerdatteren, som havde garnene ude efter ham, og som måtte resignere, fordi ulige børn ikke leger bedst. Handlingsforløbet var kædet sammen af Ulla Henningsen, der til musik af Paul Dessau i sang med harmonikaledsagelse fortalte om spillets mennesker og begivenheder. Det gjorde hun egentlig godt.

I et interview i tilknytning til »Hr. Puntila« skældte Erhardtson ud på professionalismen. Den er røvkedelig, sagde han, og fremhævede til gengæld amatørerne, der tør vove noget, prøve noget, der ikke har været prøvet før. Den slags ser godt ud i en avis. Den store skuespiller er ikke blevet højrøvet (hvad han ellers efter samme interview bliver af gode anmeldelser). På

Erhardtson, Bering Liisberg,
Dyveke Reumert og Edwin Tiemroth ved overrækkelsen
af Poul Reumerts mindelegat.

den anden side ved Erhardtson godt, at det ikke passer, ikke helt i al fald. Meget godt teater bliver først godt i helt professionel regie og udførelse. Det gælder også de ting, der skal mod til at tage op.

I al fald var det professionalismen, der bar næste premiere igennem: Roger Vitrac's »Victor« eller »Når børnene finder ud af det« (1. februar), en grim maskefarce om en genial dreng og hans veninde, der gennemskuer de voksnes verden og, for drengens vedkommende, dør af det. Det

er et svært stykke med megen dybsindighed og mange allusioner til specielle franske forhold. Af de sidste lod kun de færreste sig følge. Alle voksne bar masker, og det var der symbolik i; men bortset herfra var maskerne irriterende. Lho Jansberg var en pruttende skæbnegudinde, ikke en gris, der træder uden for selskabslivets vedtagne regler, men et udtryk for tidens og tilværelsens opløsning. Steen Springborg var Victor, tredjeårs elev og fuldfærdig skuespiller. Det har han siden bekræftet i »Hesteguden« på Det kongelige. En enkelt anmelder gennemskuede det allerede her i februar.

Var »Victor«'s masker illusionsbrydende og afstandsskabende, så var van-Gogh-malerierne i Ernst Bruun Olsens »Postbudet fra Arles« (16. marts) det modsatte. Det var et kup af den tjekiske scenograf Jindrich Dusek at projicere et antal malerier op på scenens baggrund og lade dem spille med i stykket. Det hed om »Postbudet fra Arles«, at det havde været antaget af Det kongelige Teater, men at man der havde opgivet at sætte det op, fordi rollerne ikke kunne besættes. Noget sludder naturligvis. Forklaringen er nok snarere, at man var lidt bange for det, måske anså det for kedeligt? Hvis det er et rigtigt gæt, er det uretfærdigt. Stykket har mange kvaliteter. Det følger ret nøje van Goghs tilværelse i Arles, således som den kendes fra hans biografier. Men maleren er ikke selv hovedperson. Det er postbudfamilien Roulin, som han har portrætteret, og det er byens borgere, som først, da van Gogh har begået selvmord, bliver klar over, hvad der er foregået – »pas på malingen«.

Endnu en gang skabte Aksel Erhardtson en af sine drukkenbolte, ganske vist en mere stilfærdig end så mange andre, han har gjort. Men hvorfor skulle han partout være tidligere kommunard? Ja, selvfølgelig fordi der ellers var meget, Bruun Olsen ikke kunne have fået sagt – og alligevel: Roulin var ingen kommunard, ikke en gang en forhenværende. Til gengæld var han et frodigt, alvorligt og morsomt menneske – på det allerbedste suppleret af sin kone, som Karen Wegener tegnede i stærke, rene streger. Stig Hoffmeyer var van Gogh, fint maskeret, men uden udtryk for mandens vælde – i al fald således som denne kan tolkes af hans billeder – snarere lidt ynkelig og pivet.

I slutningen af marts, mens »Postbudet« endnu opførtes, modtog Aksel Erhardtson som den 15. i rækken Poul Reumerts studielegat på 12.000 kr. Ved overrækkelsen udtalte Reumerts datter, Dyveke, bl.a.: »Du har det, der mangler mange steder i dagens teater; det er ikke nok at kunne sit hverv – det kræver ånd og følsomhed«. De grimme professionelle har græmmet sig; men det var vel ikke meningen – på den baggrund?

Havde »Postbudet« været bedre end sit rygte (lidt medtaget af, at Det kongelige Teater, som nævnt, ikke ville spille det), var dets afløser »Hvem er bange for Virginia Woolf« (således kaldet, fordi det af ophavsretslige grunde ikke måtte hedde »Who is Afraid of the Big Bad Woolf«) fuldt på højde med sit. Det var virkelig en knaldperle eller rettere kanonslag (2. april i Randers, 16. april i Århus). Handlingen er nok velkendt: Et universitetslektorægtepar, der en

sen natte-time afreagerer deres frustrationer og had-kærlighed på et ungt kollegapar, der for sent opdager, hvad der foregår. Opførelsen var – undskyld – superprofessionel: Elin Reimer og Erno Müller som rektordatteren og hendes historikermænd og Ilse Rande og Bendt Hildebrandt som de to unge. Hver bevægelse, hvert skridt var tilrettelagt, hver betoning og hver grimasse. Det var strålende teater, grusomt ud over

Bendt Hildebrandt og Elin Reimer i en clinch fra
»Hvem er bange for Virginia Woolf«.
(Foto: Torben Stroyer)

al måde og morsomt, elegant og uendelig vulgært. De, der så med, kan efter behag føje flere rosende adjektiver til for en sjælden oplevelse.

Forårets sidste forestilling var Arnold Weskers »Den gyldne By«, iscenesat af forfatteren (17. maj, Skandinavienpremiere). Stykket handler om nederlag, idealer, der svigtes, det engelske Labourpartis forræderi mod socialismen og om hovedpersonens, en arkitekts, personlige nederlag og svigten. Det er store sager, der bevæger sig i fortid, nutid og fremtid; men det var sat prægtigt op med den største sceneopbygning, en katedral, der nogensinde har været praktiseret på Århus Teater. Nis Bank-Mikkelsen stod smukt som arkitekten, der ville bygge ni idealbyer og kun nåede en, fordi hjertets renhed ikke slog til; men det var endnu engang Erhardtsen, der som Labourpolitikeren og den konservative minister løb med mennesket.

Mens »Den gyldne By« var under forberedelse, kom teatret til debat i amtsrådet. Pelsdyravler Ib Stæhr, der er valgt for Fremskridtspartiet, konstaterede her, at der daglig gives et tilskud på 32.893,41 kr. til teatret. »Det er ikke i overensstemmelse med hovedparten af skatteyderne i Århus amt, at der gives så store tilskud«, sagde Stæhr, og han tilføjede, »hvis vi havde siddet på Erik Plovpenning's tid, havde vi mistet hovedet inden aften«. Det havde de gode amtsrådsmedlemmer nu ikke, hvis tilskuddene dengang som nu havde været lovbundne. Problemet er jo imidlertid gammelt og vil også fremover indimellem sætte sindene i bevægelse.

I slutningen af maj kom pludselig teaterdirektørens person ind i en fornem sammenhæng: som mulig leder af Det kongelige Teater efter Peer Gregaard. Bering Liisberg sagde på forhånd nej tak. Arbejdet i Århus var spændende nok. Desuden havde han ingen lyst til at styre sig ud i den københavnske »heksekedel«.

Derefter var der, som altid om sommeren, stilhed til en dyb indånding, før det gik løs igen, nu med en dramatisering af Hans Falladas succesroman fra begyndelsen af 30'erne »Lille mand, hvad nu« (30. august). Betegnelsen succesroman er i grunden kun et fattigt udtryk for den opsigt, bogen dengang vakte, og den næsten dyrkelse, der blev den til del. Ikke blot udtrykte den i en grad, som kun sjældent er set for skønlitteratur, alment sin tids stemning og tragiske situation; men den var også specielt for Tyskland, et forvarsel om det, som kunne komme – og som kom. Dramatiseringen, ved Tankred Dorst og Peter Zadek, er blevet til en slags musical. Familien Pinnebergs skæbne er så nogenlunde fastholdt; men den formidles i form af en række sketches, der bestandig afbrydes af sang- og danseoptrin, hvis formål er at supplere og accentuere den egentlige handling. Tanken ledes naturligt hen på den berømmelige »Cabaret«. Stykket havde fået en overordentlig flot opsætning med dansekor, skønne kostumer og Grethe Thordal som gæst som Pinnebergs mor. Det var dog, som om glimmeret kvalte helheden, d.v.s. historien. Det gav ikke baggrund nok og virkede trods alt for moderne. Det sidste gjaldt også et par af skuespillerne, uden at

det dog ligefrem ødelagde illusionen. Erno Müller var god som fru Pinneberg seniors elsker Jachmann. Han kan se på en person udefra. I en enkelt scene var der nøgne damer og herrer. Det gav anledning til politisk murren, hvor der ligefrem blev givet udtryk for, at man fra de bevillende myndigheder burde have hånd i hanke med sådan noget. Nye tider, nye toner.

»Lille mand, hvad nu« måtte have ekstraforestillinger på grund af den ovenfor nævnte komplikation med »hente-billetterne«; men 14. oktober blev han omsider afløst af et tidligt Shakespeare-skuespil, forvekslingsfarcen »Tvillingerne«. Handlingen, der er hentet hos den romerske komediedigter Plautus og udspilles i Efesos i Lilleasien, er noget pjat, og den kendsgerning var så søgt afbødet ved en morsom og farvestrålende scenografi – ikke uden held forresten. Der var to hold tvillinger, herrer og tjenere, og af disse var Flemming Sørensen faktisk meget morsom som den ene tjener. Stykkets to hoveddamer, Anne Jensen og Ilse Rande, gengav i hver eneste bevægelse en slags orientalsk mavedans. Det var rædsomt; men det må instruktør Asger Bonfils nok lastes for. I programmet stod noget om »identitetsproblemet«. Det var også rædsomt.

Året sluttede med endnu en klassiker, en dansk, Hostrups »Genboerne« (30. november). Interessen samlede sig her, som så ofte før, om Løjtnant von Buddinge. Rollen var betroet den unge John Martinus, som angiveligt ikke kendte noget til de store hedengangne, Olaf Poulsen og Poul Reumert, og spørgsmålet var så, om der

kunne laves noget nyt? Det kunne der faktisk. Man fik en dansende løjtnant, morsom og helt ufarlig om end ind imellem noget anstrengt, det sidste måske fordi der i hele udførelsen lå en stor fysisk præstation. Student Klint, der samler og dirigerer løjerne, var overladt Bendt Hildebrandt. Han var nydelig, men uden autoritet. Det nydelige gjaldt for alle øvrige medvirkende, og hvis man så bort fra en del af tekstens tidspræg med det nedladende syn på filistre og spidsborgere, viste hele forestillingen, at i al fald nogle af de gamle sangspil stadig kan tages på repertoiret til glæde for både skuespillere og publikum.

Århus Teaters Studio

I 1968 var Edward Bonds »Frelst« en sensation på Det kongelige Teater. Stykket rummer en ualmindelig fæl scene – nogle knægte afreagerer deres trang til vold ved at stene et lille barn i en barnevogn til døde. Det var nu næppe denne knytnæve, der havde inspireret Studio til at opføre det i Århus (18. januar), men dets budskab om den tvang, der former det moderne menneske. I moralen, uddannelsen, den industrielle økologi, konformiteten, ligger tvangen, som kun volden kan frigøre fra, hvis man da ikke i stedet vil lade sig kue. En af knægtene, Len, vil ikke acceptere dette; men om han når nogen vegne, står ikke klart ved slutningen. Personerne er pigen Pam, hendes forældre, Len, overknægten Fred og flere knægte. De blev alle givet med stor sikkerhed og realisme, selv om råhe-

Mændene under »tortur« i »Lysistrate«.
(Foto: Torben Stroyer)

den måske ikke helt fik den dimension af afstumpethed, som det nok havde været meningen. For Pam, Merete Hegner, og Len, Flemming Sørensen, blev »Frelst« et slags gennembrud. Det var kontant, præcist og rystende godt.

Om »Serbskij-Instituttet« (19. marts), en dokumentarfiktion af Jess Ørnsbo, skrev pressen ganske meget, i øvrigt uden at nogen syntes at have erindret Jens Bjørneboes »Amputationen« på Svalegangen for et par år siden. Ørnsbos stykke er mere dybtgående og alment, selv om emnet er det samme: Anbringelsen – i Rusland – af anderledestænkende på særlige »behandlingsanstalter«. Systemet er vanvittigt, personalet er det, og de indlagte bliver det. Alt i alt en dyster sag, fortælling mere end drama, demonstration mere end virkelighed, men ikke uden effekt, og velspillet af et personale, der var et ensemble mere end enkeltskuespillere. Det sidste er vel egentlig en sjældenhed. Publikum sad på sygesenge. Det var også sjældent – og inderlig ubekvemt.

Stykket fik et lille Nachspiel: en pressedebat mellem forfatteren og teaterdirektøren om ændringer og strygninger, »indirekte teatercensur«, skuespillere, der ikke ville medvirke i et stykke, der angreb Sovjet o.a. Tonen var skarp, især fra forfatteren, der tilbageviste direktøren »løgn« for »løgn«. Nogen indflydelse på besøget havde debatten vist ikke.

Studios sidste opførelse før sommerferien var egentlig en ekstraakt: Den græske komediedigter Aristofanes' »Lysistrate« (20. maj), om de græske kvinders – forholdsvis heldige – forsøg

på at bremse mændenes krigslyst ved at besætte finanshovedkassen – og klemme lårene sammen. Opførelsen var egentlig skuespillerskolens eksamensopgave, et samarbejde mellem 2. og 3. års elever; men vel fordi den blev så god, valgte man at vise den offentligt nogle dage. Det var rapt, festligt og frækt og forargede da også en og anden, dem om det. »Vi har lært at glemme vores blufærdighed«, sagde Birgitte Bank-Mikkelsen i et interview om skolen – ja da!

»Panik før lukketid« havde Leif Petersen kaldt sin komedie, der kom op efter sommerferien (5. september). Titlen er dobbelttydig. Den går dels på den kvindelige hovedfigurs sidste mulighed for erotisk udfoldelse, her med en fremmedarbejder, som hun lader bo hos sig både for at gøre sin virksomhed en tjeneste og for at vise det »rette« sindelag – dels på selve fremmedarbejderen, som oliekrise og truende arbejdsløshed sender tilbage til det mørke, hvorfra han kom. Modpolen med de ikke særligt frisindede »danske« synspunkter repræsenteres af en fagforeningsmand og hans pige, herligt sat på scenen af Erhardtson og Lone Rode. Tove Maes var damen, der var ved at komme for sent til livet, nervøs og hysterisk, men også diskret. Dimitrius Papanicolaou, græker, var fremmedarbejderen. Han kunne ikke gøre for, at instruktøren Harry Katlev havde bedt ham spille abe. Han gjorde det charmerende.

Med »Forestillingen om kærlighed« (16. oktober), af de to svenske piger Suzanne Osten og Margareta Garpe, sparkede Studio endnu en gang i løgsovsen. Stykket, med indlagte forbin-

dende sange, gør i collage- eller revyform op med tidens opfattelse af kærligheden, således som den fremstilles i ugeblade og formidles af den kapitalistiske sexindustri. Fire skuespillere springer ud og ind af en stribe roller. Illusionen brydes bestandig, og der klippes som i en film. Der er unge og ældre, forældre og børn, kærlighedshandlere og aftagere. Frigjortheden er ikke mere en mulighed; den er blevet en betingelse. Over det hele står orgasmen og spærrer for det frie valg til at leve, som man er, og til at udvikle sig som man vil. Karen Wegener og John Martinus tog sig af de ældre roller, Birgitte Bank-Mikkelsen og Lars Junggreen af de unge. Det var godt skuespil og vedkommende teater – og så var det morsomt. Om udenværkerne også var det, kan diskuteres, og blev det og endnu en gang også på politisk plan. Der er kommet så meget nyt. Udenværkerne var præservativer og fybilleder, der kastedes i hovedet på publikum, og det var sexredskaber og pornofilm i garderoben. For en og anden har noget vel været et chock eller skabt nyfigenhed; men egentlig var det vist nødvendigt. Mange ved ikke, hvad der foregår lige for deres øjne. Der var delte meninger, også på Samsø, som teatret med denne forestilling besøgte for første gang i 74 år, d.v.s. første gang overhovedet.

Århus Teaters Scala og opsøgende forestillinger.

Som tilfældet har været i de senere år, spilledes på Scala i julemåneden (5. december) og hen i januar en børneforestilling, denne gang en dra-

matisering af Klods Hans, skrevet, sat i musik og instrueret af Benny Poulsen, der er skuespiller ved teatret. Det var blevet til en sammensætning af alverdens eventyr eller rettere eventyrellementer og lå ind imellem, i al fald sprogligt, lidt for højt for den aldersklasse, det var bestemt for.

De opsøgende forestillinger havde premiere i Randers 21. februar med Ulla Dahlerups »Bare jeg var som de andre« – om børn og voksne, om hvordan de voksne gerne vil have, børnene skal være, og hvordan de selv vil være. Det sidste ved de ikke – bare det er som de andre. De må eksperimentere og spørge sig for. Stykket blev godt serveret af fire unge skuespillere i Caspar Kochs instruktion. Det kom ikke til Skanderborg. Skolevæsenet der var blevet træt af al den »venstreorienterede snak«.

»Anden opsøgende« startede i Scalas forhal i festugen (9. september). Det var »Må jeg være med« af Kim Procopé og Leif Nilsson – om en dreng, der med en gammel kone cykler ud i verden og møder problemer og finder ud af, at de kan løses, hvis man vil være sammen og hjælpe hinanden. Lennart Hansen og Elsebeth Steentoft var drengen og den gamle kone. Problemerne var personificeret som dukker, der vældig godt gik ind i den livlige forestilling, der ind imellem var tilsat et stænk af rørelse. Dekorationen var et rulletæppe med tegninger.

Svalegangen

Det er svært med få ord at give et indtryk af årets første forestilling på Svalegangen, Keith Johnstones »Den sidste Fugl« (17. januar). Baggrun-

den er Vietnamkrigen, men stykket er et symbolmisk mask med masker: en dronning med tandsæt, hvor andre kvinder har nok så inspirerende omgivelser. Hun æder derfor sine børn og efterlader sine elskere blødende rundt omkring i sit palads. Hun regerer ved bødler og mishandler naturligvis sit folk. Jesus stiger ned fra sit kors og prøver at hjælpe menneskene; han snakker fynsk og opvækker døde. Den sidste fugl er en engel, man har klippet vingerne af o.s.v. o.s.v. o.s.v. Formentlig har budskabet lokket teatret til at spille stykket; men det druknede i alt det andet. Pressen var ikke blid, især ikke Stiftstidende, og det resulterede i det ret sjældne, at forfatteren forsøgte at svare igen. Det gjorde han lidt naivt; men derfor er problemet om anmelderens ansvar lige aktuelt og uløseligt.

Langt mere kontant var Dario Fo's »En tilfældig anarkists hændelige død« (15. marts). Grundlaget er den såkaldte Pinelli-affære: Under et forhør hos politiet i Milano styrter en anarkist ud af vinduet fra 14. sal og slår sig ihjel. Politiet siger selvmord; men en undersøgelse viser, at den døde har fået et karateslag over nakken. Politichefen er karateekspert – og så var der ellers lagt op til en af de seneste års mest pinlige sager i italiensk retsvæsen. Stykket handler om sagen og om den magt, som alle myndigheder og foresatte, offentlige såvel som private, praktiserer over for arbejderklassen. Men på ægte Fo'sk maner behandles det hele i en vild farce – og lad så det adjektiv være nok for noget, der bare var godt. Sandø stod i spidsen for løjerne som en is-

triomanisk psykopat, der har held til på en totalt ødelæggende måde at blande sig i det hele. En is-trioman er en person, der lider af rollesyge, hele tiden vil spille en eller anden. Ordet er Fo's påfund. »Anarkisten« blev en kæmpesucces, så stor at den måtte tages op påny i slutningen af september. Under opførelserne fik Waage Sandø den særlige teaterpris fra Horsens, Teaterkatten, med 1.500 kr. Han fik prisen for ledelsen af Svalegangen og for Billy Jack i »Teenagerlove«.

Den sidste var han ikke helt færdig med. 1. maj indviedes den med længsel imødesete Gellerupscene i den store »plan«'s nye kulturhus. Indvielsen blev en festaften, hvor også »systemet« og »de etablerede« fik lov at udtale sig. Og Lotte Hermann fik »Teaterforeningen«'s legat – til alles glæde. »Teenagerlove« gik en halv snes gange i Gellerup, stadig vespillet, men med lidt for meget strøm eller støj på. Om der helt kommer det ud af det derude, som i al fald Waage Sandø har forestillet sig, nemlig et samspil mellem selve stedet og dets beboere, mangler der endnu svar på. Man kan have sine tvivl. Men byen har fået en teatermulighed mere, og det skal nok svare regning.

I et interview i Stiftstidende 19. maj blev Sandø spurgt, om han ikke havde slidt for meget på sig selv. Det erkendte han; men han ville ikke svigte og springe fra Svalegangen i dens nuværende situation. »Der sker så meget«.

Og det gjorde der fortsat. Den tredje scene, »Tivoli Friheden«, blev endnu en gang sommerbesat (24. maj). Stykket var af Nanna Sonne og hed

»Hurra for et hundeliv eller Den politiske papirkriger«. Holberg lurede i baggrunden. Hovedskikkelsen hedder Herman Bremenfeldt, og det er holbergsk nok; men han er ellers skåret over en vis advokat af bornholmsk oprindelse, hvad Ejnar Hans Jensens maskering heller ikke lod nogen i tvivl om. Miljøet var sat ned i byformat, og også det førte tanken hen på en ø – Fyn, og en by – Fåborg, det sidste især hvis man

Waage Sandø og Claus Wegener under en karateduel i
»En tilfældig anarkists hændelige død«.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

tænkte sig om. Heller ikke Gladsaxe gik ram forbi, så det hele var med for fuld sommerudblæsning og helårstalent.

Efter sommerferien gik det løs i Gellerup. »Bulder, Blomsten, Baby og Bruden« (7. september) af forfatterparret fra Studios »Forestillingen om kærlighed«, Suzanne Osten og Margareta Garpe, handler om børn i en voksen verden, deres problemer hjemme, deres ensomhed og deres afreageren i gruppen, der ofte bliver til aggression. Stykket skulle være et led i eksperimen-

Et af kontaktforsøgene i Gellerupplanen har været diskussioner med publikum efter forestillingerne. Her ses Waage Sandø med løftet pegefinger efter en aften med »Teenagerlove« i maj.
(Foto: Torben Stroyer)

mentet med Gellerupmiljøet, hvor man hele tiden vil drage erfaringer af virkningen af det, man viser, for at nå frem til det fællesskab om tids- og stedrelevant teater, der er målet.

Opsøgende spillede man i september Labiche-farcen »En mystisk affære«, for ældre, og i oktober klasseværelsespillet om abortproblemet, »Merete«, af Hanne Brandt. 25. september viste to skuespillere fra Staatsteater Darmstadt Franz Xaver Kroetz' »Männersache«. Sproget var bayersk; men det mindskede ikke interessen. Der måtte gives ekstraforestilling samme dag.

Gellerups sidste premiere var Kjeld Abells klassiker fra 1935 om »Melodien, der blev væk« (30. oktober). Klassiker, fordi stykket aldrig er blevet glemt, og fordi »Sangen om Larsen« med mellemrum har været taget på repertoiret af den ene og den anden. Og så må det da heller ikke glemmes, at TV har opført det. Svalegangens fristelse har vel været den, at det var blevet aktuelt påny, eller rettere, at man har formodet, at det i en ny arbejdsløshedsperiode atter havde noget at sige. Det er nok kun delvis rigtigt. »Melodien« er stadig en integreret del af 30'erne og 30'ernes teater. Det er i sjælden grad tidsbundet; men naturligvis kan der findes paralleller: borgerligheden i Ediths hjem, den fæle arbejdsgiver, skrankepaver m.v. Svalegangen fandt melodien: Ole Wegener som Larsen og Lotte Hermann som hans kone Edith. Ejnar Hans Jensen var en skæg Ediths far. Alle var gode eller havde tilløb til at være det.

Da året var ved at rinde ud, kom det rygte, at lederen Waage Sandø ville forlade Svalegangen,

det lille teater, der var på vej til at blive meget stort. Pressen erindrede ham ikke om den ovenfor citerede udtalelse fra 19. maj, og det var såmænd pænt af den, for der var i virkeligheden sket alt for meget. 11 forestillinger med 400 opførelser har »på en måde taget magten fra os – vi har ikke tid til at finde ud af, hvad vi egentlig laver«, sagde Sandø i et nyt interview. Og senere »vi forsøger i øjeblikket at finde ud af, om store produktion kan skade et teaters indre dynamik – slå kvaliteten i stykker og ændre de mål, vi har haft«. Svaret må vist blive: ja, det er da en mulighed. Men det problem må I løse so oder so, for det kan vel egentlig ikke løses med det sædvanlige middel: flere penge. Eller kan det? I den megen beskæftigelse med det »voksne«

teater må det ikke glemmes, at børneteateret Filuren stadig eksisterer og udfolder en livlig virksomhed. Men også helt nye teatre er på vej: Amatørscenen Århus, der er fire år gammel, er ved at indrette det tidligere bogtrykkeri Rosensgade 24 til en fast scene (indviet i januar 1975) Amatørerne lavede i øvrigt, som sidste år, en udmærket revy i festugen, ligesom de ved andre forestillinger har deltaget i byens sommeraktiviteter. To andre amatørteatre, Århus Studenter-scene og Thespiskærren er ved at indrette sig i den tidligere drivremmefabrik Mejlgade 39. Foreløbig skal lokalerne bruges til prøver; men der er mulighed for et lille intimteater med plads til 30 tilskuere. Begge projekter støttes økonomisk af Århus kommune.

F.H.L.

Nye brandbiler

En iøvrigt velmenende stiftamtmand udtalte engang i forrige århundrede, at endnu var ingen ildebrand opstået i Århus, uden at den var blevet slukket. De tider er imidlertid forbi, da brandvæsenets opgave udelukkende bestod i at slukke brande. Der gøres i dag et stort arbejde for at undgå, at disse overhovedet opstår, f.eks.

gennem sikkerhedsvagter i teatre og lignende, ved vagter i forbindelse med benzin- og ammunitionslosning, gennem tilsyn med udsatte bygninger og konsultativ assistance ved projektering af industrivirksomheder, hoteller etc. Betydningen af det forebyggende arbejde kan efter brandvæsenets opfattelse næppe overvurderes, idet det er ved dette, de store brande med de dyre skader formindskes. Er ulykken sket, gælder det ikke blot om at slukke, men også om at gøre det hurtigt og effektivt, så skaderne bliver så små som muligt.

Århus Brandvæsen, der sammen med Falck-Zonen og brandvæsenet i Skanderborg og Odder står for brandslukningen i kommunen, er gennem det sidste års tid blevet væsentlig bedre rustet til en effektiv indsats. I februar 1974 modtog brandvæsenet således blandt andet en ny automobildrejstige til ca. 700.000 kr. Stigen på vognen er ca. 30 meter lang og kan nå op til omkring 10. etage. Yderst på stigen kan der monteres en kurv, hvorfra det er muligt at manøvrere med stigen. En sådan kurv er en væsentlig hjælp ved nedtagningen af personer, der er spærret inde af ilden. Den nye stigevogn ses på billedet til venstre ved præsentationen i februar. Af andet materiel, brandvæsenet modtog ved samme lejlighed, kan nævnes en pulverlukningsvogn, der benyttes ved tankvognsbrande og brande i virksomheder med særligt brandfarlige stoffer, og en beredskabsvogn.

Et udrykningskøretøj, der gennem en længere årrække ikke mindst i udlandet har vist sig at være særdeles anvendeligt og effektivt, er en

så kaldt snorkel. Det er en vogn med en hydraulisk løftebom, i hvis ende der er monteret en kurv, hvorfra rednings- og slukningsarbejde kan foregå. En sådan snorkel fik Århus Brandvæsen ved årsskiftet 1974-75. Den ses på billedet til højre. Samtidig fik man en tankbil med vandkanon. Falck-Zonen har allerede et par år haft en sådan tankbil, hvis indsats kan være afgørende, hvor vandforsyningen er dårlig eller helt mangler.

For at få plads til det nye materiel har en del af det ældre måttet ud af brandstationen i Ny Munkegade, ligesom der her også er blevet bygget nogle nye garager.

C.R.J.

Biografernes (manglende) forbrugerpolitik

På »Den internationale festival for børne- og ungdomsfilm i Teheran« blev »Lars Ole 5.C« tildelt juryens specialpris: Den gyldne Statuette, Kulturministeriets pris samt De teheranske filmkritikers diplom for bedste spillefilm. Filmen er lavet af Nils Sigurd Malmros, som allerede havde skabt ry om den herhjemme – bl.a. fordi han havde lavet den helt uden offentlig støtte. På billedet ses Søren Rasmussen i titelrollen. Man skal helt tilbage til tiden omkring 1910 (»da Århus var Hollywood«) for at finde århusiansk film repræsenteret i international sammenhæng.

Det forgangne år bragte to strukturændringer med sig i byens biografverden. Direktør Feldballe, som i mange år har stået for Reginas drift, fik i løbet af året også stillingen som ansvarlig leder af Folketeatret, og Århus Teaters direktør, Henrik Bering Liisberg overlod i efteråret Scalas repertoiresammensætning og tilhørende annoncering til direktør Betzer, Royal-biograferne. Det vil sige, at der nu kun er fem biografdirektører indblandet i slagsmålet om udlejernes kassefilm og deres fordeling på byens i alt syv premiere-biografer.

Det, man nu kan give sig til at undersøge som filmforbruger, er, om denne koncentration har haft nogen mærkbar indflydelse på filmudbudet og – især – på biografernes politik over for publikum. Og noget er der da sket. Man er blevet enige om en fælles reklamepolitik, der går ud på at begrænse de store avisannoncer til mandage og fredage (traditionelle premieredage) og på ugens øvrige dage holde sig til filmspalten, hvor de enkelte biografer står opført i alfabetisk rækkefølge, og hvor der normalt kun oplyses spilletider, titel og et par linier om hver film. Denne ordning må siges at være yderst tilfredsstillende ud fra et forbrugersynspunkt; det er blevet mere overkommeligt at få et hurtigt overblik over, hvad der udbydes i byens biografer på en enkelt dag.

Med hensyn til bedømmelse af eventuelle forandringer i repertoierne ligger det straks lidt tungere. Som bekendt er den enkelte biografdirektør helt afhængig af, hvad der bliver tilbudt ham fra filmudlejningselskaberne. Når det gæl-

der de store publikumstrækkere, giver det jo helt sig selv. De kommer op i byen ret hurtigt efter Københavns-premieren og bliver på plakaten tilstrækkelig længe til, at enhver, der føler sig fri-stet, kan nå at se dem. Derimod er der en stor beholdning af film, som ryger ind og ud mellem de langvarige, film, der kommer op om mandagen og ofte allerede er væk igen fredag, og det er tit en urimelig kort tid, for blandt disse kortvarige premierer findes en stor del af de kunstnerisk væsentlige værker; men biografernes ensformige og ligegyldige annoncetekster levner ikke publikum en chance for at opdage dette.

På den anden side må man tage med i betragtning, at det oftest er særdeles vanskeligt på forhånd at bedømme en films chancer hos publikum. En hastig oversigt over det forløbne års premierer vil afspejle dette.

Kosmorama satsede således stort på »Eksorcisten« og »Den store Gatsby«, men ingen af dem opnåede den storstilede publikumstilstrømning, som reklametrommerne forud havde lagt op til, selv om de begge gik bedre end gennemsnittet. *Kosmorama* holdt sig stort set til sin traditionelle linie med hovedvægten lagt på den bedste del af amerikansk film – fra John Waynes magtfulde entré i politifilmens verden, »McQ renser ud« til Jack Lemmons oscar-præstation i »Manden i midten«. For den filminteresserede var årets højdepunkt i dette teater dog utvivlsomt James William Guercios »På farlig patrulje«, som blev opreklameret som endnu en politifilm.

Regina-teatrene markerede sig med årets to længste succeser, »Sidste stik« og »Olsen-ban-

Robert Shaw, Robert Redford og Paul Newman – trekløveret i årets største succes: »Sidste stik«, som gik over et halvt år i Regina I.

dens sidste bedrifter«, som begge helt fortjent opnåede det store publikums gunst. Og ind imellem blev der også plads til Steven Spielbergs vittige og gribende kidnapper-film, »Sugarland Express«. *Regina II*, den lille eksklusive kunstbiograf, var i 1974 præget af tre langvarige Fassbinder-successer, men fik også tid til forsinkede Århus-premierer på så forskellige amerikanske film som »Stem på McKay!« og »Pat Garrett og Billy the Kid«.

Jacqueline Bisset og Jean-Pierre Léaud i Truffauts
»Den amerikanske nat«, en fremragende film
om at lave film – typisk for Biografens høje kunstneriske
niveau.

Biografen holdt sin førsteplads som byens mest publikumsvenlige. Filmene går længe på dette teater og er normalt udsøgt med usædvanlig finsans for at kombinere det kunstneriske med det underholdende. Det turde være nok at minde om så gode amerikanske film som »Sidste nat med kliquen«, »Den hårde straf« og »Aflytningen«, el-

ler de nyeste værker af Truffaut og Chabrol, »Den amerikanske nat« og »Rød som blod«. Undertegnedes største oplevelse blev dog western-filmen »The Culpepper Cattle Co.« (med den misvisende danske titel »Støv, sved og skud fra hoften«), som demonstrerede, at det stadig kan lade sig gøre at skabe fornyelse i amerikansk films fornemste genre.

Scala begyndte året i sædvanlig fin stil med mange kvalitetsfilm, både de specielle film som Warhols »Heat« og Fellinis »Amarcord«, men også Robert Altman's »Det lange farvel« og Joseph Mankiewicz' teaterfilmatisering »Dobbeltspil« med Laurence Olivier og Michael Caine i fuld udfoldelse, samt John Ford-klassikeren »Samfundets fjende«. Desværre må man konstatere, at det administrative samarbejde med Royal har medført en klar forringelse af repertoireet på »byens største biograf«. Sensationsfilmen »Guld« med Roger Moore siger vist alt.

Palads har endnu ikke helt arbejdet sig ud af dødvandet fra før direktørskiftet for to år siden, men tegnede sig dog for en del relevante film, bl.a. Richard Lesters specielle Dumas-udlægning, »De tre Musketerer« og Esben Højilund Carlsens velfortjente debut-succes, »Nitten røde roser«.

Folketeatret er stadig en underligt håbløs biograf, hvor alting køres af i hastig rækkefølge.

Men værst står det dog til med *Royal-biografene*, der køres som et supermarked med knald til højre og ramasjang til venstre, men med et imponerende og bredt filmudbud. For eksempel vises ind imellem nogle virkeligt gode film: bl.a. den gedigne Simenon-film »Katten« med Jean Gabin

og Simone Signoret, og Robert Altmans poetisk-venodige 30'er-bankrøverfilm, »Tyve som os«. De fik fire dage hver, og næsten ingen nåede at blive opmærksomme på, at det var noget særligt.

Generelt må det vel gælde, at jo længere tid en film er på plakaten, jo større er chancerne for, at det brede publikum bliver opmærksom på den og begiver sig afsted til en forestilling. På dette område må der kunne gøres en større indsats fra biografernes side med hensyn til en bedre forudannoncering og en lidt grundigere redegørelse for, hvad der gemmer sig bag de enkelte filmtitler.

I stedet går tendensen desværre imod at satse i alt for høj grad på de »store« film, og det vil i vore tider sige film, hvis største tiltrækningskraft hviler på en ren spekulation i sex og vold. Hvis man kaster et blik ud over 1974's julepremierer i centrum, viser de med al tydelighed denne dominans: fra Regina I og Royal AB's nye James Bond-film (det 9. opus i rækken) og Folketeatrets Charles Bronson-skabelon, »Mr. Majestyk«, over Scalas solide Eastwood-underholdning, »Thunderbolt«, til Kosmoramas mere sobre Frederick Forsyth-filmatisering, »Odessa-Kartoteket«. For den der er interesseret i filmen som kunstart, var der kun Biografens Chaplin-film »Diktatoren« og Regina II's finske succes »Jorden er en syndefuld sang«, og de gik begge længe før jul! Og endelig kunne man så hente hæderlig familie-underholdning i Biografens Disney-Robin Hood og Palads' og Lesters Dumas-fortsættelse »De fire Musketerers hævn«.

Det var virkelig en pauver filmjul for biografgængerne. Samtidig må man dog retfærdigvis konstatere, at alle kunstnerisk-værdifulde film – med ganske få undtagelser – kommer op i Århus, om end ofte med mange måneders forsinkelse, og den gældende filmlov rummer ikke engang som den gamle den betingelse for biografbevillingen, at man viser et vist antal kvalitetsfilm hvert år.

Det århusianske publikums filmtilbud er således varieret nok. Det, man i høj grad savner som filmforbruger, er bedre struktur og koordination imellem de enkelte biografer. Det er udmærket, at Royal ofte kører de andre biografers film videre, således som det f.eks. skete med »Sidste stik« og »The Way We Were«, og det er udmærket, at man foran Palads' forestillinger kan se »trailer« til den aktuelle film i Kosmorama og omvendt, men hvorfor ikke gøre det endnu mere forbrugervenligt?

Biografens direktør, Poul Pedersen, har flere gange luftet en idé om en fuldstændig sammenkøring, som vil kunne medføre en lang række fordele – både for direktørerne og for publikum.

Poul Pedersens grundtanke er, at byens biografdirektører bør udpege en fælles administrativ leder fra egne rækker, evt. ansætte en mand udefra. Denne leder skulle have som arbejdsopgave at holde sig orienteret om alle nye udlejertilbud og fordele dem på byens biografer efter nøjere aftalte retningslinier, hvorunder man kunne tilgodese de enkelte biografers særinteresser med hensyn til bestemte filmtyper o.s.v.

Det hensigtsmæssige ved en sådan centralisering er indlysende. Det ville blive muligt at fordele de nye film på en mere tilfredsstillende måde, således at man f.eks. undgik at starte 3–4 film af samme type på den samme dag, men i stedet fik dem placeret over et længere stræk. Det ville dermed også indebære, at man kunne planlægge repertoiret for en meget længere periode, end man gør nu, hvor man åbenbart må stå på tær for at få fat på en særlig god kassefilm. Endelig ville denne langtidsplanlægning kunne udvides til også at omfatte publikum, f.eks. ved hjælp af en fælles tryksag, som kunne uddeles i alle biografer, og som hver 2. eller 3. måned kunne give en grundig redegørelse for de næste par måneders premierer.

Det siger sig selv, at et sådant udvidet samarbejde ikke i sig selv ville højne filmkvaliteten, men det ville give biografernes publikum den samme service, som idag ydes teaterpublikummet – at man ved, hvad man får tilbudt i den nærmeste fremtid og dermed bedre bliver i stand til at udvælge, hvad man vil se.

Det kritiske punkt er naturligvis, om man kan få alle biograferne med. Vil de foretrække at fortsætte den sædvanlige, vilkårlige repertoirepolitik, eller vil de kunne overbevises om hensigtsmæssigheden ved en fælles administration? Som trofast biografgænger kan man ikke være i tvivl og kan derfor kun bakke op bag Poul Pedersens initiativ – og håbe, at det vil lykkes.

A.S.

Historiske huse i Århus

Bevaring i Århus bykerne

Som en værdig optakt til »Det europæiske bygningsfredningsår 1975« og som en passende indledning til den i bygningsfredningsåret planlagte oplysende virksomhed i Århus har »Udvalget for bygnings- og miljøbevaring« i 1974 afsluttet sin gennemgang af bygninger, gader og gårde i den indre by. Med stadsarkitektens kontor som sekretariat er resultatet offentliggjort i betænkningen »Bevaring i Århus bykerne. Redegørelse fra Bygningsbevaringsudvalget. Februar 1974« og forelagt byrådet den 15. august 1974.

Bevaringsudvalget har eksisteret i ca. 12 år, idet det holdt sit første møde den 21. november 1962 hos borgmester Bernhardt Jensen på rådhuset. Udvalgets første betænkning forelå i februar 1964 og omhandlede husene i Vestergade. Kort efter fulgte vurderingen af Mejlgedes ejendomme.

Det viste sig imidlertid, at udvalgets arbejdsopgave ikke kunne løses en gang for alle, men måtte være af mere permanent karakter, idet det gjaldt om ikke blot at registrere den øjeblikkelige situation, men også om til stadighed at overvåge ud-

viklingen i de gamle, karakteristiske bykvarterer. Derfor vedtog byrådet den 18. april 1968 nærmere regler for udvalgets kompetence og sammensætning. Det blev fastslået, at bevaringsudvalget skulle være et rådgivende, sagkyndigt udvalg for bygnings- og miljøbevaring med den opgave at fremkomme med forslag på nævnte område og at afgive udtalelser til magistratens 2. afdeling i forbindelse med byggesager vedrørende bevaringsværdige bygninger og byplanlægning i bevaringsværdige områder. Udvalget skal vælges efter hvert byrådsvalg og bestå af fire medlemmer, som skal være sagkyndige i arkitektur og byhistorie. Medlemmerne udpeges af byrådet og skal repræsentere: Arkitektskolen i Århus, Danske Arkitekters Landsforbund, Århus byhistoriske Udvalg og Foreningen for Bykultur i Århus.

Udvalget, der har udarbejdet den foreliggende betænkning, bestod af lektor, arkitekt Johannes Exner (Arkitektskolen i Århus), arkitekt Aksel Skov, formand (Danske Arkitekters Landsforbund), bibliotekar, dr.phil. Helge Søgaard (Århus byhistoriske Udvalg) og arkitekt Thyge Klemann (Foreningen for Bykultur i Århus).

Den foreliggende betænkning omfatter, som det fremgår af titlen, Århus bykerne, der er nogenlunde identisk med det område, som byen dækkede i midten af forrige århundrede. Det vil sige dels det areal, som begrænsedes af den daværende »Vej bag om byen«, der svarer til de nuværende gader: Sønder Allé, Vester Allé og Nørre Allé, dels kvarteret omkring de nuværende gader: Nørregade, Nørreport og Mejlgade omtrent

Opmåling af facaderne i Volden, 1:400, november 1968, stadsarkitektens kontor. Alle de viste huse – Voldens vest-side – er af bevaringsudvalget klassificeret som bevaringsværdige. Tegningen afslører enkeltheder på bygningernes facader, se f.eks. nr. 7, som man meget let overser ved en tur gennem gaden.

7

9

11

15

til Mejlborg. Inden for dette område har bevaringsudvalget registreret lige godt 300 bevaringsværdige bygninger, der er fordelt på 38 gader.

Hver enkelt af de registrerede huse er beskrevet i betænkningens tekst og markeret på et farvelagt kortbilag, målestok 1:2.000, der er udarbejdet af stadsarkitektens kontor. Teksten er udformet som en fortegnelse over de bevaringsværdige bygninger, der er opført under gadenavn og husnummer. Også matrikelnummer er anført. Efter at bygningens anvendelse er oplyst, følger tre faste rubrikker: Beskrivelse af husets nuværende tilstand – Bemærkninger bl.a. om evt. bygningsændringer og mulige gode eller dårlige miljømæssige omgivelser – Historie med evt. angivelse af årstal for opførelse og ombygninger. Endelig er det nævnt, hvis huset er fredet. Som eksempel kan anføres teksten til den første bygning, der er omtalt i betænkningen:

MEJLGADE NR. 1

Matr.nr. 725

Byens tidligere rådhus.

Nu politistation.

Beskrivelse: 2 etager. Hovedhuset er i rød mur med sandstensbånd. Tværfløjen er pudset. Den øverste etage er glatpudset, den nederste refendtsfugtet (d.v.s. forsynet med vandrette fuger).

Bemærkninger: Huset synes næsten uændret. Trægaragerne og plankeværket skæmmet det meget.

Historie: Opført 1857, ombygget i det indre 1907–1908.

Navnlig de historiske oplysninger er meget sparsomme. Især hvis man sammenligner med de af Det særlige Bygningssyn og Nationalmuseet i de sidste 15 år udgivne bevaringsplaner for forskellige danske byer, hvor oplysningerne om de historiske huse er meget fyldige, idet der bygges på såvel trykt materiale som arkivalisk stof. Når der i den foreliggende betænkning ikke er lagt vægt på at tilvejebringe fyldige, historiske oplysninger, kan forklaringen være, at bevaringsplanen for Århus ikke er udarbejdet – med evt. salg for øje – til en større kreds, men tværtimod er planlagt som internt arbejds materiale til brug for byrådet og byens embedsmænd.

19

21

23

25

27-29

KLOSTERGADE

På den anden side kan man godt undre sig over nogle af de meddelte historiske oplysninger. Under Fredens Torv nr. 6 – prokurator J. Chr. Hee's ejendom fra 1849 – er der i rubrikken »Historie« bl.a. anført »ombygning 1936«. I 1936 tilføjedes der på husets gårdside i plan med østgavlen en grundmuret tilbygning i hele husets højde til trapperum. Men i 1942 påbyggedes en fuld etage, samtidig med at selve loftetagen blev genskabt. Ombygningen i 1942 har ændret husets helhedspræg mere end tilbygningen i 1936 og burde derfor også have været anført.

Til tekstafdelingen slutter sig en række opmålingstegninger af facaderne af alle bygninger – altså ikke blot de bevaringsværdige – i ni gader og på ét torv. Tegningerne er udført af stadsarkitektens kontor og gengivet i målestok 1:400. Tegningerne dækker, nævnt i den rækkefølge de findes i betænkningen, Mejlgade, Vestergade, Volden, Graven, Studsgade, Mindegade, Fredens Torv, Fredensgade, Skolegade og Klostergade. Disse tegninger er uhyre værdifulde ved studiet af de enkelte gader. Man må derfor beklage, at det ikke har været muligt at udarbejde facade-

tegninger af alle de gader, der er angivet som værende af helhedsinteresse.

På det allerede nævnte farvelagte kortbilag – men altså ikke i fortegnelsen over de enkelte huse – er de registrerede bygninger delt i to kategorier: dels »Fredede bygninger og andre huse, som absolut bør bevares«, dels »Bygninger som udvalget lægger vægt på at bevare«. Den førstnævnte gruppe omfatter ca. 1/8 af de registrerede ejendomme, eller ca. 50 % flere end de officielt fredede bygninger i Århus.

På kortet er endvidere markeret de gadestrækninger og de gårdinteriører, som har helhedsinteresse set ud fra et miljømæssigt synspunkt.

Endelig er Århus Å – hvis uoverdækkede del udvalget ønsker bevaret, samtidig med at træbevoksningen på begge sider reetableres – angivet på kortet og nævnt allersidst i teksten, men udeladt eller glemt i indholdsfortegnelsen.

Den tætteste koncentration af bevaringsværdige bygninger – i alt ca. 5/6 af de nævnte ejendomme – findes dels langs nogle gader i den middelalderlige bykerne (Graven, Volden, Bad-

stuegade, Rosengade) og langs udfaldsvejene herfra (Mejlgade, Studsgade, Vestergade–Vesterport, Frederiksgade, Skolegade), dels langs nogle yngre gader (f.eks. Fredens Torv og Fredensgade fra ca. 1850).

Resten af de registrerede bygninger – ca. 1/6 – udgøres af en række eksempler på tidstypiske huse i den indre bys periferi. Ved at medtage disse nyere huse har udvalget villet gøre opmærksom på en hidtil upåagtet eller forkættet tids byggeri, som for det meste befinder sig i udmærket stand. Denne gruppe omfatter bl.a. Mejlborg-komplekset, det tidligere Casino (nu Danmarks Radio) i Rosenkrantzgade, Katolsk Kirke, Kunstbygningen i J. M. Mørks Gade og Erhvervsarkivet.

Som det fremgår af de lige nævnte eksempler, er det ikke udelukkende gamle bygninger der er omfattet af bevaringsplanen. Således er også medtaget Mejlgade nr. 4, Katedralskolens bygning fra 1957–58.

For at undgå misforståelser gør udvalget udtrykkelig opmærksom på, at den omstændighed, at enkelte huse ikke er omtalt i fortegnelsen eller markeret på kortbilaget, hvor en gadestrækning har helhedsinteresse, ikke behøver at betyde, at udvalget mangler interesse for de pågældende huse, men kan skyldes, at udvalget finder dem fremmede for gadens helhedsbillede, uden at man dermed har taget stilling til deres arkitektoniske kvalitet.

Bevaringsplanens antal af bevaringsværdige bygninger, gader og gårdinteriører kan måske virke overraskende stort, fordi mange af byens

borgere hidtil har været af den opfattelse, at Århus er fattig på historiske huse. På denne baggrund må bevaringsplanen for bykernen – dens tekst, dens facadetegninger og dens kortbilag – hilses med tilfredshed af de kredse, der finder det »nødvendigt, at vi, samtidig med at vi interesserer os for nybyggeriet, gør en alvorlig indsats for at pleje vore ældre bydele« (borgmester Bernhard Jensen i Århus byråd 18. april 1968).

Man må håbe, at ejerne af de bevaringsværdige bygninger vil forstå betydningen af at tage vare på de gamle, karakteristiske huse, således at de vedligeholdes og eventuelt restaureres på forsvarlig måde. Men dette forudsætter forståelse og måske økonomisk hjælp fra myndigheder eller fonds. Foreløbig har kommunen vist vilje og evne til at stille sig i spidsen for bevaringsbestræbelserne ved bl.a. at gå ind for restaureringen af de fem Studsgade-ejendomme nr. 27–35. Og ved fredningsårets begyndelse er nr. 35 – »Bækkelund« eller »Købmand Brandts Gård« – færdigrestaureret. Tilsvarende har private ejere istandsat en række af de bevaringsværdige bygninger på udmærket måde.

Bevaringsplanen er imidlertid ikke det eneste resultat af det arbejde, der er udført af »Udvalget

Udsnit af kortet over »Bygningsbevaringsudvalgets reviderede forslag til bevaring af bykernen. Mål 1:2000. Februar 1974«. Udsnippet dækker den nordlige del af den gamle bykerne, hvor ikke blot mange bygninger, men også mange gadestrækninger, pladser og gårde ønskes bevaret.

Fredeede bygninger og andre huse,
som absolut bør bevares.

Bygninger som udvalgt
lægger vægt på at bevare.

Gadestrækninger og gårde
som har helhedsinteresse.

for bygnings- og miljøbevaring«, siden det blev nedsat. Gennem årene har udvalget udført en påskønnelsesværdig indsats for bl.a. at »rense« de historiske huses facader for store og skæmmende reklameskilte, således at bygningerne og dermed gadeinteriørerne ikke skæmmes unødigt.

En spadseretur gennem f.eks. Mejlgade af den, der kan erindre gadens udseende for 10–20 år siden, vil uvilkårligt – eller burde i hvert fald – fremkalde tilfredshed og glæde samt forårsage, at mange venlige og taknemmelige tanker blev sendt til bevaringsudvalget. G.R.

Bevaringsudvalget har med rette medregnet Fredens Torv til de pladser og gadestrækninger, der har helhedsinteresse. Torvet er anlagt i slutningen af 1840'erne og navngivet i 1850 i forventning om den kommende fred. Bygningerne ved torvet er alle fra omkring midten af forrige århundrede. På fotografiet (fra 1972) af torvets nordvestlige hjørne ligger til højre nr. 6, prokurator J. Chr. Hee's ejendom, fra 1849–50. På denne bygning ses mod gården – i flugt med den frie gavl – den i 1936 tilføjede grundmurede tilbygning til trapperum. I 1942 påbyggedes en fuld etage, idet man samtidig genskabte loftetagen. Alle bygningerne ved torvet ønskes bevaret, selv om navnlig nr. 6 og nr. 8 er blevet uheldigt moderniseret i nyere tid m.h.t. facadebeklædning og vinduer.

Focus på musiklivet

Det er ofte i danske musikkredse blevet påpeget, at Århus' musikliv i de senere år har bevæget sig ind i en stilstandsfase, hvad der skal ses dels i relation til hovedstadens musikaktiviteter, dels ud fra en sammenligning med den øvrige provins – man tænker i den forbindelse specielt på Holstebro.

Selv om Den jyske Opera – provinsens svar på Den kgl. Opera og Danmarks Radios Provincesafdeling, der i 1974 skabte adskillige musikudsendelser i Århus, har sæde her i byen, og selv om man råder over lignende musikinstitutioner og sammenslutninger som København, d.v.s. professionelt symfoniorkester, en række amatør-orkestre og -kor, flere musikforeninger, jazzhus, koncertdirektion, musikskole og statsdrevet musikkonservatorium, synes interessen for byens musikdrift stort set ringere end i det øvrige land. Dette skyldes flere omstændigheder, bl.a. usikre lokaleforhold for både udøvende og publikum, som Kongreshuset efterhånden har udartet sig til at være et eksempel på, og ikke mindst den klike-dannelse, der proportionalt med en stadig større uddybelse af kløften mellem den finkulturelle og

den folkelige musik har splittet koncertpublikummet op i »interessegrupper«. Derfor synes det stadig vanskeligt at kunne genskabe den ensartede musikbegejstring, der uafhængig af miljø og musikalsk opdragelse siges at have været kendetegnende for Århus musikliv i tidligere tider.

Det er givet, at Den jyske Opera har erkendt dette problem, når ledelsen i år (1974) fortrinsvis satsede på musikdramatiske værker med en folkelig og underholdende karakter og dermed forsøgte at samle et bredere publikum. Det lykkedes både med Rossinis »Tyrken i Italien«, der havde premiere i marts, og Offenbachs »Hoffmans Eventyr«, der blev sat op i november, begge på Århus Teater. Imellem disse to udspil lå Festugeforestillingen »Drømmerne« af Ebbe Hamerik, bygget over Karen Blixens fortælling af samme navn – en blanding af skuespil og polytonal musikdramatik. Men da de forholdsvis få opførelser af dette markante værk henvendte sig til et mere kræsent publikum, udlignede man fordelingen ved at genoptage »Tyrken« på Helsingør Teater. Denne tendens – at spille nyt og gammelt på samme tid – har længe præget institutionens

Den jyske Operas største udspil i år blev en overdådig opsætning af Offenbachs opera »Hoffmanns Eventyr«, hvori man hverken havde sparet på udstyr eller grotesk virkende effekter. Forestillingen blev en sikker publikumssucces, trods det, at det karrieremæssigt unge sangerensemble ikke helt magtede de musikalske krav. Billedet viser Hanne Marie Fischer og Åge Haugland. (Foto: Hans Bølcho)

operaplanlægning i Festugen, men også i den fremtidige, *årlige* tilrettelægning vil man i højere grad end tidligere satse på et vekselspil mellem den moderne, utraditionelle operaform og den klassiske – i sidstnævnte tilfælde måske med tilbøjelighed til den populære, idet også operetten fra 1975 vil blive inddraget i repertoiret.

Hvad der især har været bemærkelsesværdigt i dette års operaarbejde er en landsomfattende *ekspansion* af forestillinger, specielt »Tyrken i Italien«, der i sin originale dobbeltbesætning turnerede landet rundt i efteråret med skiftende landsdelsorkestre. Samtidig antog Det kgl. Teater denne forestilling, hvorved Den jyske Opera fra i år af for alvor opnåede at realisere en stor del af den målsætning, som institutionen igennem længere tid har kæmpet hen imod: landsdækkende operavirksomhed og dermed samarbejde med alle orkestrene samt Det kgl. Teater.

En bekræftelse heraf kunne man opleve den 7. november, hvor Den jyske Opera havde ikke mindre end 4 hold opera i gang på samme tid: I Tønder og på Det kgl. Teater opførtes »Tyrken«, i et TV-studie optog man forrige års »Gilgamesh« af Per Nørgård, og på Århus Teater indledte man prøverne på »Hoffmann«.

Desuden blev der også tid til opsøgende skoleforestillinger med to tidligere opførte enaktere, Poulenc's »Stemmen« og Cimarosas fornøjelige »Kapelmasteren«. Men der melder sig nogle problemer i forbindelse med operaudbredelsen i provinsen, idet mange af de lidt større byer ikke besidder en til operaopførelse velegnet scene. Hidtil har man forsøgt sig med kammeroperaer,

der lader sig udspille i mindre lokaler. Det medfører dog, at man må have et repertoire, der ligger i yderkanten af, hvad folk har mulighed for at forstå. Derfor indleder Den jyske Opera i 1975 et forsøg på i provinsen at opsætte traditionel opera *utraditionelt*, d.v.s. at benytte de forhåndenværende sale eller haller, såsom idrætshuse og lignende samt at tilpasse kulisser og i det hele taget iscenesættelsesarbejdet til disse lokale forhold.

Også Århus By-orkester forsøgte nye veje i 1974. Med oprettelsen af et kammerorkester, bestående af ca. halvdelen af strygerbesætningen, med sammenslutningen af en lang række blæsere til et 13 mands blæserensemble (inkl. en enkelt bassist) samt med dannelsen af en blæserkvintet, har Århus By-orkester udvidet den koncerterende virksomhed og med de mange kammerkoncerter udfyldt en vigtig plads i byens musikliv. Men bortset herfra synes orkesteret som helhed fra tid til anden at lide under en ujævn publikumsinteresse. Dette skyldes måske, at man i de seneste år i for høj grad har satset på opmærksomhedsvækkende solister i koncertplanlægningen i stedet for at have koncentreret opmærksomheden omkring orkesteret gennem »rene« orkesterkoncerter, d.v.s. symfonikoncerter uden solister, således som det har været praktiseret i Odense. Thi også programlægningen bærer præg af at være domineret af et *solistvælde*, idet man ofte »gemmer« en solo-koncert til sidst for at være sikker på, at publikum ikke svigter i pausen. Det kan dog have sine fordele som f.eks. ved fælleskoncerten med Ålborg By-orkester i begyndelsen

Festugens afslutningskoncert var traditionen tro med Århus By-orkester, og solist var den polske violinist Henryk Szeryng, der på forunderlig vis forløste solopartiet i Beethovens populære violinkoncert. By-orkesteret indledte festkoncerten med Tsjajkovskijs 6. symfoni, som ville være kommet bedre til sin ret, om den havde afsluttet aftenen. Men for at sikre sig fuld publikumstilslutning aftenen igennem »gemmer« man ofte den solistiske optræden til sidst i programmet, da det ofte hænder, at en stor del af koncertgængerne »forsvinder« i pausen. Denne tendens – at placere solisten i anden halvdel af koncerten – har længe præget By-orkesterets programlægning, men dog ikke altid gavnet den tilsyneladende hensigt: at skabe større interesse omkring orkesteret.

af november, hvor violinisten Yehudi Menuhin var det store trækplaster. Her kunne man være sikker på udsolgt hus, og derfor kunne man samtidig driste sig til at sætte Stravinskij's »Sacre du Printemps« på programmet som aftenens egentlige hovedværk. Absolut et positivt træk, idet det måske var dette værk, der blev aftenens oplevelse.

Mellem Århus By-orkester og Århus Unge Tonekunstnere (AUT), der er en søsterorganisation til Det Danske Unge Tonekunstnerselskab (DUT), er der fra i år indledt et givtigt samarbejde. Nogle enkelte musikere fra By-orkestret har medvirket ved flere AUT-koncerter i efterårssæsonen, og desuden var man fælles om at arrangere koncerten i Helsingør Teatret i december med værker af bl.a. Schönberg i anledning af 100-året for hans fødsel.

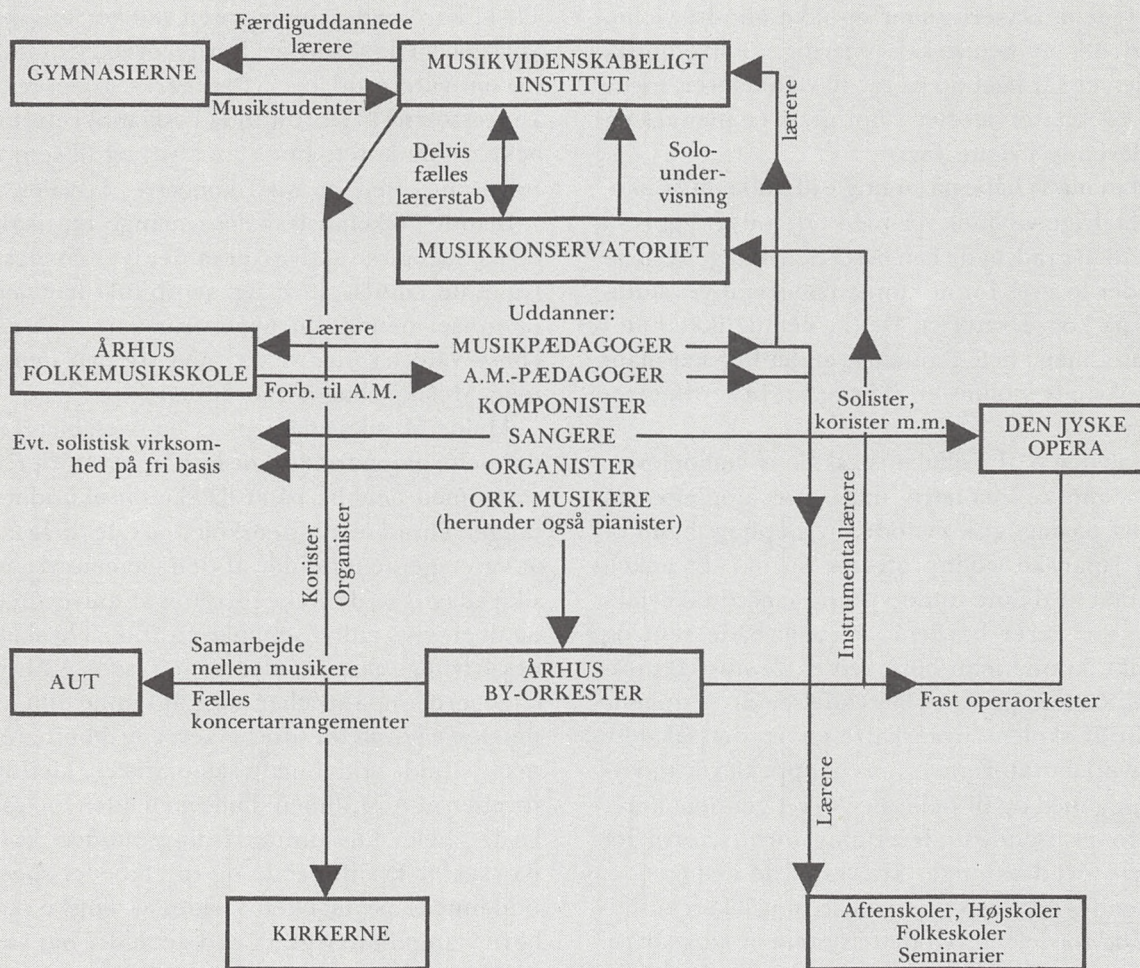
AUT, der opdeler året i en forårs- og en efterårssæson, må siges at være en særdeles aktiv institution. Der foranstaltes ca. 25 koncerter årligt, hvad der er beundringsværdigt for en forening af AUT's størrelse, specielt når man tager den forholdsvis lille støtte, foreningen modtager fra den kulturelle fond, i betragtning. Samtidig forstår AUT at forny koncertformen, idet man i år indførte begrebet »Musik og Malerier«, arrangementer i forbindelse med kunststillinger i Århus Kunstbygning. Skal man blandt AUT's fornemme koncerttilbud udvælge sig »årets koncert«, må det blive Festuge-arrangementet på Musikkonservatoriet med bl.a. opførelsen af Stockhausens »Kontakte«. Her blev der ydet en prisværdig arbejdsindsats fra især den tekniske

stab, der sørgede for fremskaffelse af special-bånd fra Wien samt, at elektrofonien i 4 kanals-stereo fungerede perfekt sammen med de »levende« instrumenter, klaver og slagtøj.

Men til hvad man generelt kalder for »Århus Musikliv« – hvorved der almindeligvis er underforstået de forskelligartede musikarrangementer, der foranstaltes i byen og dermed de institutioner, der driver koncerterende virksomhed, som beskrevet i det ovenstående – hører samtidig en frodig musikopdragelse i form af udøvelse og uddannelse, der ofte er betingende for, at byen kan byde på alsidig musikudfoldelse. Til grund for denne form for musikaktivitet er der tre undervisningsanstalter, der i det følgende skal beskrives nærmere. Det drejer sig om Folkemusikskolen, Det jydsk Musikkonservatorium og Musikvidenskabeligt Institut, der er en gren af universitetets Humaniora, og som ofte blandt udenforstående forveksles med musikkonservatoriet.

Mens konservatoriet og musikvidenskabeligt institut fortrinsvis uddanner henholdsvis *professionelle* musikere og gymnasielærere, er Folkemusikskolens arbejde koncentreret om at oplære og stimulere et bredere musikpublikum og at udvikle dets evner, specielt instrumentalisternes, således at der skabes dygtige og brugbare *amatører*. Folkemusikskolen, der i år fejrer sit 40 års jubilæum, er, som navnet antyder, en »folkets musikskole«, hvor alle uanset alder og musikalsk niveau kan få undervisning i snart sagt enhver musikdisciplin, også når det gælder moderne, rytmisk musik (jazz, beat og becifringsspil). I de sidste år er der nemlig fremkommet en lang række nyskabel-

Det århusianske »Musikvæsen«

ser på Folkemusikskolen, især inden for holdundervisningen, da man mener det tvivlsomt fortsat at satse på den forholdsmæssigt dyre solo-undervisning. Dog er der stadig stor tilgang hertil inden for fagene klaver, guitar og ikke mindst violin, hvad der er bemærkelsesværdigt: Folkemusikskolen er i år nået op på ca. 40 violinelever, mens der på konservatoriet i høj grad er mangel på studerende i dette fag.

Man må så håbe på, at nogle af Folkemusikskolens talrige violinelever med tiden dygtiggøres i en sådan grad, at de kan bestå den optagelsesprøve, der kræves for at kunne påbegynde et studium på konservatoriet. Det er nemlig ikke kun i Århus, men i hele Danmark, at der hersker mangel på gode violinister til brug for bl.a. orkestrene.

Halvdelen af Folkemusikskolens violinelever, d.v.s. ganske små børn, undervises dog efter en særlig pædagogisk metode, hvis ophavsmand er den japanske violinprofessor Suzuki. Et enkelt resultat af denne undervisning med dukkevioliner, der lærer børnene at spille både rent og smukt, kunne man høre ved Skolemusikfestivalen i Rundhøjhallen i begyndelsen af Festugen.

En af skolens nyanskaffelser er det såkaldte »klaverlaboratorium«, en gruppeklaverundervisning med op til 7 elorgler styret gennem høretelefoner. Denne undervisningsform, hvortil der ingen forudsætninger kræves af de deltagende, anvendes desuden på de højere musiklærestalter, og fordelene ved dette system er langt flere, end det er muligt at skabe gennem den individuelle undervisning (enetimer) – bl.a. indføres ele-

verne i gruppeklaver i fag som rytmisk sammen spil, improvisation og gehørspil.

Folkemusikskolens trumfkort er måske det elitekor, der bestående af piger og drenge i alderen 11–17 har vundet førsteprisen ved korsangskonkurrencer i de senere år. Børnekorets ry strækker sig endvidere ud over Danmarks grænser: En koncertturné til Dortmund (Tyskland) i efteråret bekræftede korets fine standard, og til sommer følges succesen op med koncerter i Wales.

Blandt Folkemusikskolens mange musikalske og pædagogiske aktiviteter er der især én, der ud fra et uddannelsesmæssigt synspunkt har særlig interesse, nemlig en *forberedelsestlinie* til Musikkonservatoriet, der sigter mod specielt den Almen Musikpædagogiske uddannelse.

Almen Musikpædagogik er en nyetableret uddannelse inden for de danske konservatorier, oprettet med henblik på at dække musikundervisningen i højskoler, aftenskoler og i det hele taget at varetage de områder af den elementære musikpædagogik, der ikke forrettes af universitetets og til en vis grad af seminariets folk. Thi skolerne frivillige musikundervisning, som A.M.-pædagogerne også stræber efter at kunne opnå, synes desværre alt for ofte blokeret og domineret af mangelfuldt uddannede seminarister. Med indførelsen af A.M.-linien skulle med tiden folkeskolernes hele musikundervisningsområde kunne dækkes af kvalificerede og til embedet specielt uddannede pædagoger, således at danske skolebørn i langt højere grad, end det hidtil har været tilfældet, får mulighed for en alsidig musikalsk opdragelse.

De studerende i Almen Musikpædagogik trænes i adskillige discipliner, og foruden bl.a. obligatorisk sang- og klaverundervisning indgår der også i denne uddannelse træning i jazz-teori og arrangement samt i udøvelse af nutidige musikformer. Sideløbende hermed har konservatoriet indført et permanent kursus i jazz, åbent for alle de studerende, der ønsker et supplement til deres klassisk traditionelle repertoire. Thi inden for de nuværende økonomiske rammer er der ikke mulighed for at skabe en alternativ jazz-musikalsk uddannelse. Til gengæld har Det jydsk Musik-konservatorium i de senere år formået at opfylde andre studiemæssige krav: Visse bifagsdiscipliner er blevet ændret og tilpasset de studerendes hovedfag, samtidig med at der er indført obligatorisk træning i musik efter 1945. Nyere aspekter er fremkommet i faget musikorientering med bl.a. musikpsykologi, sociologi og oplysning om de lovgivningsmæssige forordninger inden for musiklivet. Sangstuderende fik i år tilført faget fysiodramatik, der er en intensiveret musikdramatisk undervisning, som dels sigter mod opera-medvirken, dels gavner de udtryksmæssige sider af lied- og oratorie-sang, og endelig bør det nævnes, at også harmonikaen har fået plads som seriøst instrument blandt de mange instrumentale undervisningstilbud – hvad der kun kan være en dansk bekræftelse af den betydning, man tillægger dette instrument i store dele af Europa.

Tilgangen til Det jydsk Musik-konservatorium er stadig stor – 215 elever i år samt 180 fra musikvidenskabeligt institut, der får instrumental solo-undervisning på konservatoriet. Derfor har

det fra i år været nødvendigt at skærpe optagelseskravene, hvorved der er tale om *adgangsbe-grænsning* – ikke så meget af hensyn til de studerendes muligheder, når de er færdiguddannede, idet alle hidtil har kunne finde arbejde, som af økonomiske grunde.

Der er stadig et stort udækket behov af konservatorieuddannede musikpædagoger og organister rundt om i landet, måske en af forklaringerne på den livlige tilslutning til A.M.-linien og den kirkemusikalske uddannelse, som Det jyske Musik-konservatorium har oplevet i år. Samtidig har der været stor tilgang til guitar, sang og visse blæseinstrumenter, mens interessen for klaver har været behersket.

Mange af disse studerende vælger den musikpædagogiske uddannelse og/eller en diplomeksamen, selv om det må være målet for enhver musiker at kunne tage solisteksamen og dermed afslutte sit studium med en *debutkoncert*. Til solistklassen, der omfatter alle instrumenter samt sang, hører en særlig optagelsesprøve. Denne står åben for alle, også uanset nationalitet, og eksamensbeviset, debutkoncerten, der er offentlig, aflægges normalt i København. Disse solister har dog kun få chancer for koncertmæssig karriere her i landet, hvorimod der i vore nabolande Norge og Sverige findes statsdrevne solistisk virksomhed med pædagogisk sigte, nemlig de såkaldte *Rikskoncerter*. Dog har en solisteksamen også en vis betydning herhjemme i forbindelse med ansættelse af orkestermusikere, idet man ofte ved en orkesteroptagelsesprøve i ansøgningspapirerne skeler til, om den pågældende

musiker har haft debut eller ej, hvad der i bekræftende fald i sig selv er en anbefaling.

Som før nævnt modtager de universitetsstuderende i faget musik deres instrumentale solo-undervisning på konservatoriet, d.v.s. primært den obligatoriske klaverundervisning, sekundært et frivilligt supplement i et andet instrument. Mange af de musikvidenskabelige discipliner er dog i grundprincippet overensstemmende med konservatoriets, det gælder bl.a. fag som musikteori og hørelære, mens den forskningsmæssige side af musikstudiet er forbeholdt universitetets musik-

videnskabelige institut. Derfor kunne det måske i fremtiden være hensigtsmæssigt at *koordinere* musiklærestalterne til én musikinstitution, hvor alle uanset fag og pædagogisk område hentede deres musikundervisning, således som det praktiseres i Amerika. Derimod bør al forskning fortsat høre under universitetet – hvis man så blot tør stole på, at forventningerne herom også bliver indfriet. Thi musikforskningen ved Århus Universitet afviger i en sådan grad fra den, der drives på Københavns Universitet, at det måske med tiden vil blive vanskeligt for århusianske kandidater at klare sig i konkurrencen om ledige gymnasiestillinger.

L.J.

Hvad er U-Landsfonden af 1962?

For snart 15 år siden samlede en gruppe elever og lærere ved Århus Statsgymnasium 765 kr. ind. For dem skulle der købes varer i Ghana, og når de var solgt, skulle overskudet bruges til at støtte en højskole i den unge vestafrikanske stat og til at købe nye varer for.

Hermed var grunden lagt til det, som senere skulle blive til U-Landsfonden af 1962. UNESCO-udstillingen på Århus Rådhus i 1963 skabte stor interesse for den særlige arbejdsform, og efterspørgslen efter varer til udstillinger på skoler, museer og foreninger voksede hastigt.

Der blev senere oprettet en afdeling af U-Landsfonden i København og butikker i Århus, og i dag arbejder også grupper fra andre organisationer i flere byer med salg af Fondens varer fra faste udsalg. Nationalmuseet har vist så stor interesse for Fondens arbejde, at man i afdelingen i Brede kan købe Fondens varer.

Mellem U-Landsfonden og grupper på gymnasier og andre skoler er der efterhånden opbygget et videregående samarbejde, der for eksempel har medført, at elever og lærere flere

Kan De huske plakaten for Tanzania-besøget i 1973?

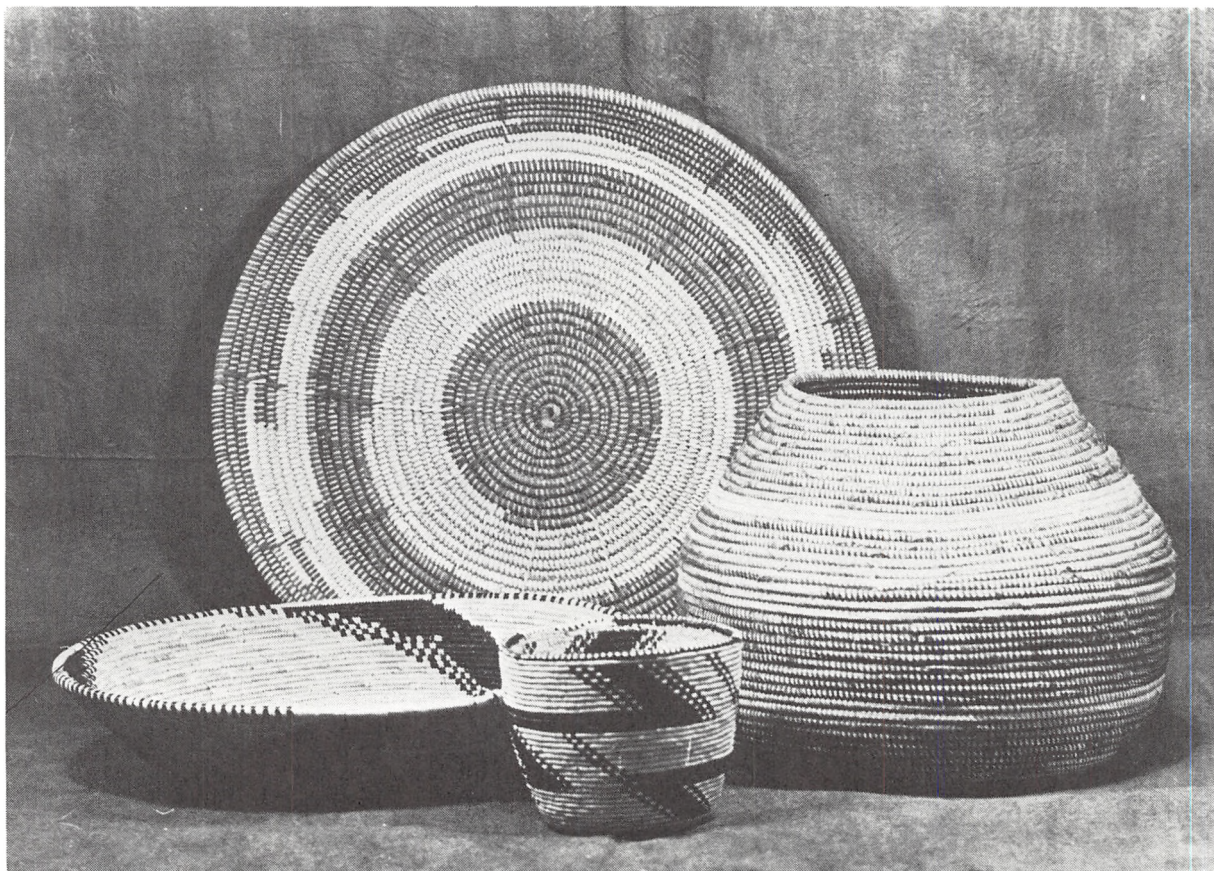
steder betaler en frivillig »U-landsskat« til udviklingsprojekter.

U-Landsfondens hidtil største indsats i oplysningsarbejdet er det seks uger lange besøg, sukumaerne aflagde i Danmark i 1973. De optrådte

på skoler, på Moesgård Museum, Nationalmuseet i Brede og mange andre steder og gav tilskuerne et spændende indblik i en fremmed kultur.

Grundlaget for hele virksomheden er interessen for udviklingslandene og deres kultur og en forståelse af, at u-landenes problemer ikke blot er deres egne, men også vore. De, der påtager sig

arbejdet med en udstilling, får varer i kommission og kan bruge indtil 25 % af salgsbeløbet til at støtte en skole, et håndværkerkooperativ eller et andet projekt, men hverken de, Fondens arbejdsgruppe eller bestyrelse kan få nogen form for vederlag for deres indsats.

Det er en del af forklaringen på, at formuen er vokset fra de 765,- kr. til over en million; men udviklingen kunne ikke være gået så godt, hvis ikke myndigheder og private organisationer havde haft en positiv holdning. Århus Statsgymnasium har stillet lagerrum til rådighed, udstillingslokaler og butikker er gratis eller fås for en symbolsk leje, private fonds har støttet projekter, og af arbejdskapitalen er 300.000,- kr. et indskud fra udenrigsministeriet, der også har bevilget midler til nogle af Fondens projekter.

Der har været en stærk vækst i Fondens arbejde, men er det ikke en så lille ting, at den reelt er betydningsløs? Trods alt er det jo småpenge.

Naturligvis er pengene vigtige, men de er ikke det eneste formål med arbejdet. Herhjemme kan interesserede få lejlighed til at blive mere fortrolige med den materielle kultur i udviklingslandene, og det kan blive en genvej til at øge forståelsen af værdierne i deres samfund og levevis. Ved kontakten med de enkelte projekter kan udviklingsproblemer blive langt mere nærværende: Det drejer sig ikke om uoverskuelige statistikker, nationalindkomst og bytteforhold, men om, at der skal skaffes 3.500,- kr. til udvidelse af en sko-

le, som den lokale befolkning selv opfører, eller om, at der på den håndværkerskole, der er knyttet til Sukuma-museet, skal skaffes løn til lederen og 4 lærere og penge til undervisningsmaterialer i 1975. Lederens årsløn er 8.389,50 kr., hver af lærerne skal have 4.441,50 kr. om året, og til materialer og andet udstyr skal der bruges 4.277,00 kr. For 30.500,- kr. kan der altså gives undervisning i et år. Værdifulde håndværkertraditioner får en chance for at overleve, og en ny teknik kan vinde indpas. Nogle mennesker får på langt sigt mulighed for en arbejdsindtægt, de ellers ikke ville have.

Og vi får ting, vi kan lide.

Det er et hverdagsarbejde uden dramatik, men det har betydning for nogle mennesker nogle steder i udviklingslandene. En lille gruppe herhjemme kan være med til at løse problemer for en større gruppe i et udviklingsland.

Er der endnu flere i Århus, som mener, at det har betydning, og som vil samarbejde med kredse i Danmark og med kredse i udviklingslandene?

U-Landsfonden af 1962 er en af mulighederne for det.

K.H.S.

Det er kun mænd og kvinder over 50 år, der kan lave kurve som dem, der er vist på billedet.
Nu lærer de unge det på Sukuma Museets skole.

Kørsel med heste – og nogle tanker om Vilhelmsborg

Køresporten i Århus og Danmark

Fhv. borgmester Bernhardt Jensen opfordrede i 1971 til, at der i forbindelse med Århus Festuge blev arrangeret en opvisning med hestekøretøjer. Dette blev den direkte anledning til, at der i Århus samme år blev stiftet et køreselskab. Under festugen kørte knap en snes ekipager samt en større rytter- og trompetereskorte ind på Moesgårds slotsplads for derfra at bringe borgmesteren gennem skovene til Århus Stadion, hvor 8000 mennesker gav denne og følget en varm velkomst.

Køresporten i Danmark er nu i 1974 blevet organiseret således, at de lokale køreselskaber er tilknyttet et Dansk Køre Forbund, der er associeret Dansk Ride Forbund. Køreselskaberne er sportsforeninger, hvor det primære er kørsel, men hertil knytter sig jo mange interesser. F.ex. hesteavl, for derigennem at finde de rette heste, køretøjer, deres bygninger og restaurering, sele-tøj – ja, hele den kulturhistorie, kørslen er et udtryk for.

Idealet for kørekunsten er den forfinede kørsel, der især blev dyrket i England hos »det bedre

Fjernsynet bragte juledag en udsendelse om den kongelige staldetat. Om end hoffet ikke har nogen afdeling af denne i Århus, er der også her en levende interesse for kørsel med heste. Østjysk Køre Selskab blev stiftet i 1973 og har nu ca. 70 medlemmer, aktive og passive, fortrinsvis boende på Århus-egnen. Formanden for Østjysk Køre Selskab og Dansk Køre Forbund, arkitekt, m.a.a. Ib Møller, Beder (der selv har ca. 30 vogne af forskellig slags samt 5 heste) fortæller her om køresporten og sin idé med et transportmuseum.

selskab«. Herhjemme har der før i tiden været adskillige, der kunne køre et spand heste, men få, der mestrede kunsten at sammensætte og køre den fuldendte ekipage. Køresporten er nu ikke længere forbeholdt det såkaldte »bedre selskab«. Før var rollerne som herremand eller kusk forud tildelt, og det blev der ikke ændret ved. I dag kan køresportens udøvere selv vælge, om de vil spille rollen som herremand eller kusk. Som regel vælger de det sidste.

Dansk kørsel i udlandet

I 1974 deltog Danmark for første gang i internationale kørekonkurrencer. I foråret modtog Dansk Køre Forbund en invitation til deltagelse i Royal Windsor Horse Show's Internationale Grand Prix for 4-spand på Windsor-slot i England. Den dygtige kusk Benny Olsen fra Hvam ved Kjellerup, der i det daglige er tandtekniker, kørte det danske spand og blev nr. 5 og slog derved såvel den engelske dronnings staldmester som Prins Philip, der blev henholdsvis nr. 6 og 7.

Dette medførte en invitation til deltagelse i verdensmesterskaberne i Schweiz i eftersommeren. Blandt 37 deltagende ekipager var Danmark denne gang nr. 8, hvilket er en pæn præstation, når der tages hensyn til, at næsten alle deltagende var professionelle beridere eller militære, f.ex. fra østlandenes statsstutterier, der har adskillige heste at vælge mellem og rigelige mængder af staldpersonale. Heroverfor stillede Benny Olsen med kun 2 egne heste, og de resterende 3 (der hører som bekendt altid en reservehest til et 4-spand) var lånte. Den ene havde endda kun været få dage i prøve. Det danske hold var sammensat af kørevenner plus familie, der hjalp til som vogntjenere, pudser og staldkarle, og som lånte ud, hvad der manglede af heste og udrustning. En moderne form for andelsbevægelse kaldte englænderne det, for her kom jo pludselig »husmænd« og konkurrerede på lige fod med kongelige, militære og millionærer.

Gennem det internationale hesteforbund F.E.I. (Federation Equestre Internationale), der har Prins Philip, Hertugen af Edinburgh, som præsident, er der udarbejdet konkurrenceregler for kørsel med 4-spand. Disse er opdelt i 4 klasser: Præsentation, dressur, marathon og forhindringskørsel. Ved præsentation bedømmes tilstanden og det generelle indtryk af heste, køretøj, seletøj, kusk og vogntjenere. Her er englænderne suveræne med deres forfinede sans for den rette sammensætning og detaljerne. De overspiller ikke, som det undertiden ses i misforstået iver, når kuske stiller med høj hat og smoking, når de blot kører en almindelig char-a-banc på skovtur.

Ved dressurkørsel skal køres et nøje fastlagt program, hvor kuskens herredømme over hestene samt præcisionen og harmonien i de forskellige gangarter og manøvrer bedømmes. Bl.a. skal kuskene foretage forskellige manøvrer blot med én hånd. Der skal foretages drejninger i ottetal samt rykning. At få et 4-spand til at trække en vogn er ikke så svært, hvis man har lært at køre et 2-spand, men at køre et 4-spand *korrekt* er uhyre

Det danske hold foran Windsor Castle, maj 1974.
Hestene er danskavlede heste, dels Dansk Sportsheste Avl og dels Frederiksborger. Køretøjet er en jagtvogn bygget i Haderslev. Kusk er Benny Olsen, og datteren Susanne er passager.
(Foto: Ib Møller)

Fra et hollandsk hestestævne.
Mr. Chardon, deltager i Windsor og VM, kører et 16-spand
i galop. Dette er artisteri og ren opvisning.

vanskeligt. Heste er aldrig ens af temperament. Hver enkelt har sine særheder, og en kunst er det derfor at få alle 4 til at gå nøjagtig ens, i harmoni og foretage skiften i gangarter og drejninger præcist. Dette opnås kun gennem lang træning og med en kusk, der har de rette egenskaber, hvilke ifølge Wrangel, Håndbog for hestevenner fra 1888 »ere sund Menneskeforstand, Aandsnærværelse, Taalmodighed, Kjerlighed til Heste, en udviklet Retfærdighedsfølelse, et skarpt Øje og en kraftig men blød Haand«.

Marathonkørsel regnes for den sværeste disciplin. Ved VM i Schweiz i 1974 skulle der tilbagelægges ca. 40 km i bjergrigt terræn med overvindelse af højdeforskel på 600 m. Distancen var inddelt i 5 sektioner, hvoraf de 3 skulle køres i trav og de 2, der hver var på 1 km, i skridt. Hver sektion skulle køres på bestemt tid, og det gav strafpoint at komme såvel for tidligt som for sent. Den største hastighed var 16 km i timen i snit, men da der var indlagt flere forhindringer undervejs, såsom skarpe drejninger ud og ind mellem træstammer, stejle bakker, grusgrave og passage af vandløb, måtte man op på ca. 20 km i timen – uden at slå over i galop. Kun veltrænede heste og en dygtig kusk kan klare dette, og det skal endvidere tages i betragtning, at vognen skal veje 600 kg foruden de 4 personer, som skal være med. I Schweiz var en engelsk ekvipage så uheldig at mase det ene forhjul, men man fortsatte uanfægtet de sidste 10 km på de resterende 3!

Forhindringskørsel svarer populært sagt til skiløbernes slalom, hvor det gælder om på kortest mulig tid at køre en fastlagt rute gennem ca. 20 »porte« uden at røre disse. Portene er kun ca. 40 cm bredere en sporvidden, gangarten er fri, og 4-spandet fra Czekoslovakiet med de 180 cm høje, skimlede Kladruber-hingste gennemkørte ruten med kun én påkørsel – i galop!

Køresporten er ikke blot at køre med 4

Men køreselskabernes formål er ikke blot at udanne 4-spand til VM. Det brede sigte er lige så vigtigt, nemlig at skabe interesse og forståelse for

køresporten og hjælpe dem i gang, der har lyst, til at begynde.

Man skal være klar over, at kørsel med heste er dels strabadserende dels ikke ufarligt. Det tager adskillige timer at bringe en ekvipage i fuldendt stand. Hestene skal strigles, seletøj og vogn pudses og smøres. Materialet skal altid efterses og være i fineste orden. Springer noget af seletøjet eller knækker en vognstang, kan der indtræffe de alvorligste uheld. En rytter er ikke så udsat, han sidder på hesten og kan føle, hvis den bliver urolig, og er han dygtig, kan han blive siddende, uanset om seletøjet er gået itu. Anderledes med kusken. Han har kun føling med hesten via linerne. Knækker de, er han prisgivet, og hvad videre er – også hans passagerer og dem, der måtte stå i vejen for en løbsk ekvipage.

Jeg vil tro, det også er farligere at køre heste i dag end tidligere. Nu er der tilsyneladende kun få trafikanter, der erkender risikoen ved hestene, at dømme efter den måde, de nærmer sig hestekøretøjer på: Kører for tæt eller hurtigt ind på hestene, og bruger hornet. Næppe af ond mening, men sikkert uvidende om, at en forskrækket hest reagerer pludseligt, kun tænker på flugt og derfor kan springe ind på midten af vejbanen eller i grøften selv med den bedste kusk på bukken.

Køresporten og hoffet

De europæiske kongedømmer har fra gammel tid været førende, når det gjaldt kørsel, og er samtidig de steder, hvor traditionerne – omend i beskedent omfang – stadig holdes i live. Her fin-

des endnu heste, køretøjer, seletøj og personale, der mestrer kørekunsten. Kongehuset har været førende inden for køresporten i England, men også m.h.t. opbygningen af de internationale køreregler. Prins Philip og dronningens staldmester, Sir John er således de ihærdigste herfor såvel nationalt som internationalt.

I Sverige er der netop ved at blive stiftet et Køre Forbund som det danske, og én af de ivrigste initiativtagere er Øverstechefen for H.M. Konungens Hofstall, og det vides, at kong Carl Gu-

Benny Olsen og hans heste i arbejdstøjet. Træningsvognen er en almindelig fladvogn. Billedet er taget under træningen til Windsor stævnet. (Foto: Ib Møller)

stav er positivt interesseret. Det ville være en styrkelse for kørekunsten og – sporten i Danmark, om dronning Margrethe ville lade sig repræsentere ved de nationale og internationale kørestævner.

Vilhelsborg som et levende transportmuseum?

Det er, som om interessen for biler er altovervældende, når man ser på de hastigt opståede og stærkt besøgte bilmuseer. Dette skyldes måske, at vi har det som barnet og et nyt stykke legetøj. Og så har vi jo kun haft bilen i det 20. århundrede – hvorimod mennesket i de foregående 2x20 århundreder, ca. 4000 år har været undergivet andre former for transport, hestens især.

Århus har ved erhvervelsen af Vilhelsborg en enestående chance for at opbygge et transportmuseum, der videnskabeligt, pædagogisk og turistmæssigt kunne blive en attraktion på linie med Den gamle By og Forhistorisk Museum på Moesgård. På Vilhelsborg findes i avlsbygningerne mindst et par tusinde m² velegnede udstillingsarealer. Og der er alle muligheder for at gøre museet til noget levende. I hestestalden kan opstaldes mindst et halvt hundrede heste, gårdspladsen er ideel til opvisninger, og omgivelserne giver mulighed for at arrangere køreture for

Grundlovsfest i Fulden.
Borgmester Orla Hyllested og tækkemand Hans Hansen med fruer
køres fra Vilhelsborg til Fulden i landauer forspændt
2 holstenske heste med kumteseler. Forfatteren er kusk.
Medlemmer af Århus Rideklub eskorterer.
(Foto: Kurt W. Sørensen)

publikum f.ex. mellem Moesgaard og Vilhelmsborg.

Der findes endnu velbevarede køretøjer i private samlinger og på en del museer. Ikke alle får den pasning, de behøver, for kun i de sjældneste tilfælde anvendes køretøjerne, som de var beregnet til. Men man savner et sted i Jylland, hvor køretøjerne kan samles, restaureres eller plejes. Nationalmuseet i Brede har en fin samling, men disse køretøjer kan man ikke tænke sig at lade køre. De er museumsgenstande. I Haderslev findes en privat samling på 150 køretøjer, herimellem nogle meget værdifulde. De er dog normalt ikke tilgængelige. På Sparresholm ved Næstved og Egeskov på Fyn er der i løbet af de sidste år opstået fine vognsamlinger og begge steder med tilhørende opvisnings- og træningsbaner. Fyns Køre Selskabs medlemmer har ved en ihærdig og uegennyttig indsats opsnuset køretøjerne og fået sat mange i fineste stand.

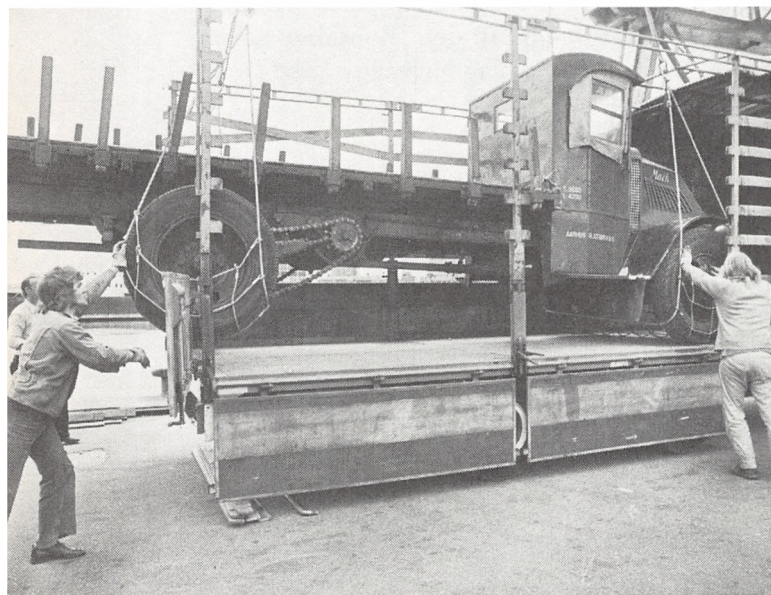
Men det haster med at redde de sidste køretøjer, og især udnytte den viden og kunnen, som de gamle håndværkere sad inde med. Få er tilbage, der er uddannet som karetmagere, hjulmagere, beslagsmede, sadelmagere og vognmalere og få, der er i stand til at undervise i kørsel. Mon ikke mange af disse ældre håndværkere og kuske ville være lykkelige over at få lejlighed til at være med i restaureringsarbejde og videregive deres erfaringer?

Vilhelmsborg kunne dog ikke blot være et levende hestevognsmuseum, men i egentligste forstand et transportmuseum. Således kunne Brandværnsmuseet og Sporvognshistorisk Selskabs mange køretøjer naturligt placeres her. Såvidt vides har byrådet besluttet at sætte hoved- og avlsbygningerne i forsvarlig stand, men uden endnu at tage stilling til den fremtidige anvendelse. Måtte dette forslag blive taget med i overvejelserne.

I.M.

Det er Mack – det er kram

Dette er ikke en helsides annonce, hvad nogle måske ville tro efter overskriften. Det er derimod beretningen om enhver bilfabriks mareridt: En bil, der kører næsten 50 år eller over 1 mill. km og stadig ikke er opslidt. Mange århusianere vil

endnu huske Aarhus Oliefabriks Mack-er, lastvogne med kædehjulstræk, der så sent som i 1960'erne stadig sås i byens gader. Billedet viser den sidste af disse vogne, der i juni 1974 blev sendt til USA, hvor den skulle opstilles på fabrikken Mack Trucks Inc.'s eget bilmuseum. Oliefabrikken købte de første Mack-er i 1919 fra et overskudslager for krigsmateriel, og i begyndelsen af 1920'erne købte man yderligere et antal, således at bestanden i alt var på over et dusin. Den sidste, nu afsendte vogn blev indkøbt i 1923 og først afmeldt motorregisteret i 1970.

Mack'erne blev først og fremmest benyttet til transport mellem Aarhus Oliefabriks byfabrik ved Bruunsgade og havnefabrikken. Nogle fik påmonteret tanke til transport af flydende varer; de blev kaldt »rullepølser«. Vognene var fantastisk solide; et sammenstød med en Mack indebar ofte betydelig skade for modparten og måske en ridse i lakken på Mack'en. Som nævnt havde de kædehjulstræk, og bremsen virkede på trækhjulet og ikke på selve kørehjulet.

Deres tid er nu forbi i Århus, men man behøver ikke tage til USA for at gense dem. En række danske bilmuseer har fået et eksemplar.

C.R.J.

Fra Dampskibsbro til honnørkaj

Århus havn har i 1974 fået en ny og – når beplantningen først er vokset til – også fornem honnørkaj til anvendelse ved modtagelse af officielle gæster.

Stedet er næsten identisk med den gamle Dampskibsbro, der blev bygget ved havneudvidelsen i 1847–52, da det første bassin uden for åmundingen blev skabt. Denne Dampskibsbro var det trafikale centrum i Århus før jernbanens åbning i 1862, og her lå op gennem tiderne de forskellige rutebåde til København, til Ålborg, til Flensborg og til Kalundborg. Til sidst var dog kun københavnerbådene tilbage.

Men efter at D.F.D.S. havde indstillet passagertruten til hovedstaden i 1970 og fragtruten det følgende år, og efter at selskabets terminal med kontor, ventesal og pakhús var blevet helt ødelagt ved en påsat brand den 31. juli 1972, blev kajen disponibel til anden anvendelse. Havneudvalget benyttede den givne situation til her at skabe en officiel modtagelseskaj til afløsning af den som honnørkaj brugte nordlige side af pier 1, ud for Toldboden.

Med sin beliggenhed i hjertet af hele havneområdet og tæt ved Europaplads har honnørkajen trafikalt set en fin placering. Til understregning af kajens særlige karakter er der udlagt et areal med græs og plantet træer. Selve kajfronten er asfalteret og adskilt fra det bagved liggende areal med et rækværk af svært tømmer. Der er også her rejst seks flagstænger, som det ses på billedet.

G.R.

Det nye Tirstrup

I Århus Årbog 1972 skrev fhv. borgmester Bernhardt Jensen om de planer, der gennem de sidste 40 år har været fremme om at få en lufthavn nær Århus. Det foreløbig sidste af sådanne projekter var Hammel-lufthavnen. Det var imidlertid allerede i 1972 klart, at folk i det midtjyske område i en overskuelig fremtid ville være henvist til fortsat at benytte Tirstrup lufthavn, selv om dens placering ikke er særlig gunstig. Hammel-planerne betød naturligt nok, at de 4 kommuner, Århus, Randers, Grenå og Ebeltoft, der står for driften af den civile del af flyvepladsen ved Tirstrup, var tilbageholdende med at udvide den. Det kunne ellers nok være nødvendigt. Trafikken var kraftigt stigende, og forholdene i lufthavnsbygningen var mildt sagt ikke gode. Så snart Hammel-projektet var skrinlagt, begyndte kommunerne en modernisering af Tirstrup. I marts 1973 kunne en ny terminalbygning, bestemt til chartertrafik, indvies, ligesom den gamle lufthavnsbygning, der fortsat benyttes til rutetrafikken, er blevet moderniseret. Når en helt ny charterterminalbygning blev opført i Tirstrup, skyldtes det, at en række rejsebureauer var begyndt eller ønskede at begynde direkte charterflyvning til udlandet fra Tirstrup. I løbet af 1973 og 1974 er der da også foretaget et betydeligt antal flyvninger af denne karakter. I 1973 befordredes således ca. 44.000 passagerer. Den nye bygning ses her på billedet til venstre fra lufthavnsområdet.

Chartertrafikken var hovedårsagen til, at Tirstrup lufthavn i 1973 oplevede den kraftigste opgang i passagertallet i en årrække. Behovet for

større parkeringspladser øgedes, men også det blev tilgodeset i 1973. Den dyreste udvidelse af lufthavnen fandt imidlertid sted i sommeren 1974, da baneanlægget blev forstærket. Prisen på dette arbejde var knap 7 mill. kr. Det var nødvendigt, hvis Tirstrup skulle kunne tage de store, moderne fly. Allerede i 1967 havde SAS ytret ønske om at indsætte større maskiner på ruten Kastrup-Tirstrup; men først i 1974 blev der med banernes forstærkning skabt betingelser for, at Metropolitan- og Caravellemaskinerne kunne blive afløst af DC-9'erne, der tager omtrent dobbelt så mange passagerer. En detalje fra bygningen af banerne ses på billedet til højre.

Det nye Tirstrup er ikke i det forløbne år blevet den succes, som man kunne have forventet. Passagertallet er gået ned i 1974. Årsagerne hertil er flere. Den økonomiske krise har bevirket, at rejsebureauerne har beskåret deres vinterplaner og flyttet flyafgangene til andre lufthavne. Desuden har indsættelsen af de større maskiner på ruten Kastrup-Tirstrup betydet, at afgangene er blevet reduceret. Dette sammen med højere billetpriser og den stramme økonomi har formentlig været årsag til, at også antallet af passagerer i rutetrafik er dalet.

C.R.J.

Kender De Stefansforeningen?

Nej vel! Det er også mange år siden, den ophørte med sin virksomhed – i al fald som landsforening. Det skete i 1920. Om den lokale Århuskreds nogen sinde formelt er ophævet, er ikke helt klart. Den bevarede forhandlingsprotokol, der nu udelukkende bruges af børnehaven »Børnely«, har ingen indførsler derom; men det er nu også uden reel betydning. Det mangeartede arbejde, der udfoldedes i forrige århundredes sidste fjerdedel, trives ikke mere. Det er standset af moderne tiders socialforsorg.

»St. Stefansforening for christelige Kjærlighedsgjærningers Fremme i Menighederne« blev stiftet på et kirkeligt møde i Århus 6.–7. september 1876. Navnet tog man til minde om diakonen Stefanus, om hvem der kan læses i Apostlenes Gerninger 6. kap. Forud var gået et møde i Vejle 6. juni samme år, hvor man også havde dannet en forening, »nærmest af købstadspræster«, som det hedder, til fremme af diakongerningen i folkekirken eller kirkelig virksomhed for børn, fattige, syge, faldne og fremmede. Den nye forenings formål lagde

Århuspræsten, lic.theol. Th. Hansen frem i et foredrag på mødet. Med mange ord og megen retorik gjorde pastor Hansen det klart, at der var en ægte trang i samfundet for hjælp – hjælp ud over det, som love og anordninger påbød. Børnene, de forældreløse og de, hvis forældre begge måtte arbejde, trængte til hjælp; de fattige og ensomme syge trængte til hjælp, og det gjorde drankerne (det kunne dengang kun være mænd) og de »faldne« kvinder. Hjælpen skulle komme i form af f.eks. børneasyl, børnehjem, søndagsskoler, sygepleje, sømands-, soldater- og arbejderstuer samt kristelige værts-huse, hvad man nu ellers har forstået ved det.

For sygeplejens vedkommende var den allerede i gang. En menighedsdiakonisse havde virket fra 1. september 1875. Hun havde af byen fået bolig på Fattiggården i Vester Allé, og hun havde gennem indsamlinger fået midler til indkøb af børnetøj, mad o.a. til særlig hårdt trængende. Diakonissen havde i det forløbne år taget sig af ca. 50 familier og enkeltpersoner, som hun havde plejet fra nogle få dage til et halvt år. Hun havde holdt nattevågen, syet børnetøj, gjort søndagsbesøg, læst højt, gået ærinder o.s.v., alle tjenester, som lå for og var nødvendige for, at et småkårshjem kunne fungere i en belastet situation.

Også søndagsskolen, som pastor F. E. Seidelin på mødet redegjorde for, var i funktion og ser på dette tidspunkt ud til at have været det et års tid. Den var oprettet efter københavnsk forbillede og havde til formål at formidle en gudstjeneste, der skønnedes umiddelbart tilgængelig

for børn. Formen var den, der lige siden har været anvendt, med salmer, enkle taler af forstanderne og en slags samtaleudlægning af teksten for små grupper. Skolen, der holdt til i Fri-skolen i Vestergade, havde fået god tilslutning. Den var begyndt med små 100 børn; men tallet var i løbet af vinteren vokset til ca. 350.

En tredie af de aktiviteter, man planlagde for foreningen, ser også ud til at have været i gang før dens dannelse. Det var arbejdet for sømændene. Ganske vist siger jubilæumsskriftet for Århus Sømandshjem fra 1931, at det begyndte i efteråret 1876; men det fremgår af pastor Hansens udsagn på mødet, at der allerede eksisterede en sømandsstue eller læse- og foredragsværelse for søfolk. Stuen, der havde til huse i Fredensgade 22, var, formentlig også i 1875, startet efter en indsamling, der havde givet ca. 1.000 kr. Der var afholdt forskellige foredrag – »for alt for få tilhørere«, og der var afholdt en nytårsfest »med juletræ og smågaver«. Th. Hansen forestillede sig aktiviteten udvidet for andre grupper, således at der to aftener om ugen var åbent for soldater, to aftener for arbejdere og endelig de resterende tre for søfolk. Denne opdeling synes dog aldrig praktiseret.

Med flere af de skitserede formål i god gænge på lokalt plan var det naturligt, at de herværende medlemmer oprettede en Århuskreds af Stefansforeningen. Det skete 23. oktober 1876 på initiativ af de to ovennævnte præster samt købmand Carl Bertelsen. Godt to uger senere, 9. november, åbnedes i sømandsstuen et hjælpeasyl eller en børnestue, hvor et antal arbej-

»Børnely« var tegnet af arkitekt Carl Lange (1828–1900), der bl.a. havde været konduktør hos F. Meldahl ved opførelsen af Frijsenborg i 1860'erne. Om det var derfor, asyltet blev et minislut, er vel ikke let at afgøre; men en mærkelig bygning er det med »løvefodder og gesvejsninger« – og med indgangen som en hel lille portbygning. (Tegning: Martinus Hougaard 1946).

Sømandshjemmet var en så bemærkelsesværdig nyindretning, at det fandt vej til Illustreret Tidendes spalter. Teksten til billedet fortæller, at der i stueetagen var en spisestue og bag ved den et læseværelse. På første sal boede værten, og under taget var indrettet nogle logiværelser. Bortset fra, at der blev holdt morgenandagt og bordbøn om middagen, fungerede huset som ethvert andet hotel. Der blev dog ikke udskænket vin og spiritus og af bajersk øl kun en halv flaske. Banden og usømmelig tale var forbudt, og der måtte ikke synges drikkeviser og uanstændige sange i lokalerne. Omkring 1910 flyttede Sømandshjemmet til Havnegade 20, hvor det endnu i dag har til huse. (Tegning: Illustreret Tidende 26. marts 1882)

dende forældre i dagtimerne kunne få deres børn mellem 2 og 9 år passet, foreløbig af frivillige »Stefanskoner«. 10. januar 1877 overtog kredsen sømandsstuen, og 14. januar begyndte man i samme lokaler et søndagshjem for tjenestepiger. Formålet var naturligvis at holde pigerne borte fra de verdslige fristelser. Hjemmet, der var åbent fra 18–21,30 bød på opbyggelig underholdning med salmesang, oplæsning af evangelium og fortællinger – og te kl. 19,30. Man havde også, efter mønster fra hovedstaden, planer om et Magdalenehjem for de piger, der alligevel faldt i; men det kom først i 1896 og da ikke i Stefansforeningens regi. Det bør endvidere nævnes, at der med besøg hos gamle, f.eks. i enkeboderne på Graven, ved kredsens damer, fandt en virksomhed sted, om hvilken der kun har nedfældet sig få vidnesbyrd.

Mens en tilslutning på 40 børn ansås for et fint tal for asylet, var man mindre tilfreds med tjenestepigehjemmet, der kun hver søndag besøgtes af 20–30. Asylet tog i øvrigt i 1877 på sommerophold hos rebslager O. Poulsen »ved havet« – på Strandvejens venstre side ca. hvor Vigo Charcuteri A/S i dag har til huse. Man medtog også her i det omfang, det var muligt, kirtelsvage børn, der ellers ikke kom på asylet. Arrangementet blev så stor en succes, at man tog september med derude. Med sømandsstuen gik det slet ikke. Den var lukket i sommeren 1876, og selv om der var planer om det, ser den ikke ud til mere at være kommet i virksomhed. Dens væsentligste mangel havde været, at den ikke

bød på mulighed for overnatning, et forhold, Stefansforeningen meget vel var klar over. Problemet blev løst 1881, da landsforeningen erhvervede Havnegade 38 og der indrettede et egentligt sømandshjem, således som man kendte dem fra de engelske Sailor's Homes – et gæstehjem for besøgende søfolk, der i kortere eller længere tid var nødt til at opholde sig i byen.

Hjemmet kom til at optage en del tid for foreningens Århuskreds, der påtog sig at administrere det. Trods udmærkede menneskelige resultater var det hele tiden skralt med økonomien. Bestyrerne skiftede ofte, og en af dem, der desuden arbejdede i »Foreningen til Redning af forvildede Børn«, blev endog anholdt for usædelighed over for mindreårige piger. 1897 forsøgte kredsen selv at klare ærterne ved at overtage sømandshjemmet for egen regning; men 1904 gav man op og overdrog det til Indenlandsk Sømandsmission under Indre Mission.

Som forholdene udviklede sig, blev det asyl, der blev Stefansforeningens egentlige mærkesag i Århus, asyl, og i nogen grad også diakonissesøgeplejen. Med lukningen af sømandsstuen stod man uden lokale. Det problem blev klaret ad flere gange. Først lejede man i oktober 1878 af kommunen det tidligere militære sygehus i Frederiksgade 15. Her var man i små to år til november 1880, da man flyttede til Søndergade 4, der også blev lejet af kommunen (de to ejendomme var blevet mageskiftede). Også dette lejemål varede i to år, så begyndte et drama.

Kommunen opsagde atter foreningen, fordi bygningen skulle bruges til andet formål, og det

var nu blevet klart, at man måtte stræbe efter at komme i eget hus. Man havde kig på forskellige grunde. Kommunen tilbød en i Spanien; men den sagde bestyrelsen nej til, fordi man fandt beliggenheden nær gas- og kalkværk for usund. Man standsede ved to andre: en på Frederiksbjerg på hjørnet af Halls Vej og Fredericiagade og en i købmand Spliids have, langs Pistolstræde (nuv. Asylgade). Den sidste mulighed fik redaktør J. M. Mørk til at fare i flint, og han optrådte under hele byrådets behandling af sagen, der blev langvarig, bestandig som djævelens advokat.

Mørk ønskede for det første hjemmet anbragt på Frederiksbjerg, den fattige nye bydel, der virkelig trængte til det. For det andet gav han udtryk for, at når foreningen havde mest tilbøjelighed for Pistolstræde – og det havde den umiskendeligt – skyldtes det hensynet til de frivillige damer og til den øvrige virksomhed, man ville udfolde i en eventuel ny bygning. Desuden var Spliids grund til ca. 10.000 kr. mere end tre gange så dyr, som det man skulle give for en tilsvarende på Frederiksbjerg. Diskussionen kom til at bølge frem og tilbage i flere møder – undertiden i en ret pinlig stemning og med beske sidebemærkninger. Et af Mørks festligste indlæg var, da han i mødet 22. februar 1883 fremførte, at det ikke ville være heldigt at benytte lokalerne til pige-hjem, da de ville trænge til en meget stærk udluftning. Han specificerede ikke, om det var efter børnene eller efter pigerne. Carl Bertelsen, der som byrådsmedlem forsvarede foreningen, lod Mørk vide, at hans modstand

måske skyldtes, at han ikke selv havde fået nok for en grund, som han nylig havde solgt. »Det kunne jo være kedeligt nok; men det var der jo ikke noget at sige til nu«. Personligheden besvarede Mørk med at erklære, at Bertelsen var meget vanskelig at diskutere med, »hvilket altid er tilfældet, når man skal behandle religiøse emner. (Bertelsen: Nej!) Jo, det er tilfældet; jeg er ikke vis på, om foreningen ikke her rider på små kæpheste i religiøs henseende« – og så affyrede han sin sidste trumf: Pistolstræde var for mørk. Man kunne ikke lade pibe børn gå igennem den om aftenen.

Elskværdighederne fik dog omsider ende, og byrådet bevilgede Stefansforeningen et rentefrit lån på 5.000 kr. til formålet. Men Mørk gav sig ikke. Han skrev en leder om »Asylsagen og Stefansforeningen«, hvori han lagde særlig vægt på, således som han forstod det, at foreningen var ude på en genvej til lokaler for alle sine aktiviteter. Det blev – naturligvis – afvist af pastor Seidelin.

For at få sagen til at glide var det kommet ind i debatten, at asylet skulle give plads for et antal plejebørn fra fattiggården. En sådan ordning blev også iværksat og fungerede et par år; men da fattiggården ikke mere kunne undvære de rum, som de to menighedsdiakonisser beboede (der var kommet endnu en i 1879), bestemtes det, at de i stedet skulle flytte til asylet, og ordningen med plejebørnene derefter standse.

I løbet af 1883 opførtes så asyls bygning i Pistolstræde. Den kostede godt 15.000 kr. plus inventar med videre og blev indviet 10. januar

1884. I løbet af efterårsmånederne forberedte en kreds af byens fremtrædende damer en bazar til fordel for den nye institution. Den løb af stabelen 7.–10. februar og blev et formidabelt arrangement: Håndværkerforeningens store sal var dekoreret i østerlandsk stil. Der var salg af galanterivarer, broderi, linge og udsøgte frugter. Der var tombola, roulet og underholdning af et stort orkester. Andre steder i huset var der restaurant, bodega, konditori, verdenskarrusel, dans, dramatiske forestillinger, akrobatoptræden af arabere, »kraftproduktioner«, øl- og sodavandshal. Billetprisen var lidt ejendommeligt. Der var åbent tre aftener, og hertil kostede et partoutkort på navn 2 kr. Til gengæld kunne man komme ind for 50 øre pr. aften! Den lille fidus (eller trykfejl i avisen) fik ingen betydning, for man tog i sidste øjeblik lørdag den 9. med, hvor der ellers skulle have været pause. Overskuddet af bazaren blev på 15.000 kr., formentlig fantastisk for sin tid. For asylet, der i februar fik navnet »Stefansforeningens Børnely«, betød det, at huset var betalt.

»Børnely« levede derefter sin rolige tilværelse i lyst og nød først som asyl, en årrække ledet af diakonissen, søster Kristine, senere som moderne børnehave. Det har i tidens løb som tilsvarende institutioner modtaget store gaver og legater – uden dog at blive særlig velhavende af den grund. Økonomien var altid et problem i det private forsorgsarbejde, hvor udgifterne aldrig svarede til indtægterne. Det blev bedre, da tilskudsordningerne kom, men egentlig ikke lettere.

»Børnely« blev i Pistolstræde, fra 1893 Asylvej

og 1929 Asylgade, til 1954. Allerede i slutningen af 1940'erne kom man i forhandlinger med byen om en flytning. Det foregik ikke uden komplikationer, selv om kommunen hele tiden var hjælpsom og velvillig. Men omsider kunne man 16. november 1954 indvie det nye »Børnely« i Valdemarsgade – en bygning til omkring 300.000 kr. Huset i Asylgade solgte man til kommunen, og det har nu en årrække været ungdomsklubben »Mejlen«, men anvendes nu til forskellig beskæftigelsesterapi for ældre.

Også menighedsplejen, diakonisserne, vedblev Stefansforeningen at forvalte. Men med socialreformene af 1933 svandt deres betydning, og i slutningen af 30'erne og begyndelsen af 40'erne afviklede foreningen engagementerne, idet man overlod det til de enkelte sogne selv at sørge for diakonisse, hvis man mente at have brug for det.

Til slut kun dette: Formålet med ovenstående har ikke været at skrive Stefansforeningens historie, således som den udfoldede sig i Århus. Det overleverede materiale er egentlig for beskedent hertil i snart sagt alle henseender, bortset fra det oversigtsmæssige, kronologiske begivenhedsforløb. Alligevel er det ikke uden interesse at konstatere stoffets tilstedeværelse. Det belyser to ting: Et umådeligt stort arbejde, udført af en række mennesker, som ulønnet og såmænd af og til også forhånet ofrede tid og liv på det – og så belyser det, hvad der endnu ligger ved foreninger og institutioner af væsentligt historisk kildemateriale, som hver dag står i fare for at gå til, hvis man ikke gør en særlig indsats for at passe på det – eller helst og bedst afleverer det til en samling, hvis opgave det er at tage hånd om sådan noget. *F.H.L.*

Kilder

St. Stefansforeningens forhandlingsprotokoller 1876–1944 og 1944– .

Almindelig Kirketidende 1876–78.

Hindholm, et månedsblad 1877.

Stefansforenings-Tidende 1883 og 87.

Th. Hansen:

Stefansforeningen i dens første 25 år (1901).

Århus Sømandshjem 1881–1931 (1931).

Århus Byråds Forhandlinger 1875, 78, 80, 83, 90, 92, 94,

99 (se sagregister under asyl og foreninger (Diakonissestiftelsen nr. 9 og St. Stefansforeningen nr. 46)).

Århus Vejviser 1877 og 87.

Et nyt personvognsvaskeanlæg

Gennem en lang årrække er personvognsparken hos DSB rengjort udvendig på forskellige stationer, hvor vognene har et passende ophold, bl.a. i Århus. Denne rengøring er hidtil foregået ved håndkraft, det vil sige påsmøring af et rensmiddel ved hjælp af børste på en lang stang og derefter afskylning med vand. Metoden er for så vidt effektiv til rengøring af vognsiderne, men det er nødvendigt at behandle vinduerne særskilt, hvorfor der kræves en relativ stor indsats af mandskab.

Tilkomsten af nye moderne personvogne, der er ca. 4 m længere end de ældre vogne – og altså med større flade at renholde – medførte en mere intensiv benyttelse af vognparken for at undgå investeringer i en for stor vognbeholdning. DSB nedsatte i 1972 en projektgruppe, der blandt andet fik til opgave at analysere de nuværende faciliteter for udvendig rengøring af personvogne og at fremkomme med forslag til forbedringer på de stationer, hvortil den fremtidige rengøring skulle henlægges. Ved planlægningen af vognløb i IC-togene, der som bekendt så dagens lys ved iværksættelsen af K 74 den 26.5.1974, viste det sig, at disse vogne – alle i nyt design – mest hen-

sigtsmæssigt kunne rengøres i Århus, hvor det blev besluttet at placere et mekanisk anlæg for vask af personvogne, idet også den overvejende del af de vogne, der kører lokalt i Jylland, med passende mellemrum har ophold i Århus.

Projektering af anlægget og tilsyn med udførelsen er foretaget af DSB's egne teknikere. De forberedende arbejder påbegyndtes i juni måned i år, og de egentlige anlægsarbejder er udført efter sommerferien altså på mindre end et halvt år. Hovedentreprisen er udført af entreprenørfirmaet A. Jespersen & Søn, Risskov A/S med gas- og vandmester Poul Nielsen samt el-installatør P. Søhof, Århus som underentreprenører. Vaske-maskinen er leveret af det svenske firma Mecano AB, Hälsingborg, og Århus Maskinfabrik har udført monteringsarbejdet samt leveret forskellige maskinelementer.

Selve vaskeprocessen foregår på den måde, at en rangertraktor med en hastighed på 20 m pr. minut skubber en vognstamme gennem anlægget, der indleder med påsprøjtning af et rensmiddel. 30 m herfra sker der en befugtning af vognene, og endnu 30 m længere fremme passerer vognene en børstemaskine med 6 roterende

børster for endelig at passere en stander, hvorfra der påsprøjtes et afspændings- og beskyttelsesmiddel. Hele processen, der kun varer få minutter, styres ved hjælp af fotoceller, og 15 motorer med en samlet effekt på ca. 45 HK sørger for

cirkulation af vand og væske. Der er i forbindelse med anlægget etableret rensesystemer, der muliggør genanvendelse af ca. 60 % af det påsprøjtede vand og sikrer, at affaldsvand er effektivt rensat, inden det ledes til kloakledninger.

Magdalenemøllen

Magdalenemøllen, eller som firmaet egentlig rigtig hedder A/S Magdalenemølle Brød, har været genstand for megen omtale i det forløbne år. Virksomheden, der ligger i Brabrand, standsede sine betalinger i maj og lukkede i august, efter at der var gjort forsøg på at videreføre den. Hvad der ikke lykkedes i sommermånederne, gennemførtes imidlertid i december: Et nyt aktieselskab blev stiftet, det overtog fabrikken og genoptog produktionen.

Hvis Magdalenemøllen var ophørt, ville en af de virksomheder i Århus, der kan føre sin historie længst tilbage, have været en saga blot. I midten af forrige århundrede byggede den kendte møller A. S. Weis, der ejede Århus Mølle i den nuværende Møllepark, en mølle, hvor P. Ørumsgade i dag munder ud i Skanderborgvej. Møllen fik navnet Magdalenemøllen efter hans datter. I 1869 afhændede Weis den, og den nye ejer begyndte at drive rugbrødsfabrik i forbindelse med møllen. Virksomheden ses på det første billede 1910, året før den flyttede længere ud ad Skanderborgvej, til Kongsvang, hvor den lå indtil for nogle år siden. Møllen ved Ørumsgade blev nedrevet 1911–12.

I begyndelsen af 1960'erne blev Magdalenemøllen sluttet sammen med en anden gammel århusiansk rugbrødsfabrik, Bagernes Rugbrødsfabrik i Sølystgade, der var startet i 1897. Denne fabrik ses på det andet billede. Sammenslutningen fik navnet Jyllands Brødfabrikker, De forenede jyske Brødfabrikker, et navn, der i 1971 ændredes til Magdalene Brød. Navneændringen skete i forbindelse med nedlæggelsen af produk-

tionsvirksomheden i Sølystgade og Kongsvang og bygningen af en ny, moderne fabrik i Bra-brand. Denne fabrik, var imidlertid så stor, at Magdalene Brød ikke selv kunne udnytte kapaciteten fuldt ud, og der indledtes samarbejde med Segalbmøllens Brødfabrik i Løgten, for at kapaciteten kunne blive brugt. Magdalenemøl-

lens store gæld i forbindelse med byggeriet, samkøringsproblemer mellem de to firmaer, lave brødpriser, høje oliepriser samt brand var alt medvirkende til, at der opstod de ovenfor nævnte vanskeligheder i 1974. De kunne nær have betydet Magdalenemøllens ophør.

C.R.J.

Magten spredt i by og amt

Der var over hele landet større spænding end normalt om resultatet af kommunalvalgene i marts. Hvis tendensen fra folketingsvalget i december 1973 overførtes til lokalvalgene, ville mange gamle kommunalpolitikere blive vraget til fordel for repræsentanter for de nytilkomne partier, der i månederne efter folketingsvalget havde haft lejlighed til yderligere at få gang i organisationsarbejdet på lokalt plan. Denne usikkerhed gjorde sig også gældende i Århus.

Byrådsvalget

Kommunestyret har her gennem en lang årrække ellers være præget af stor stabilitet, idet Socialdemokratiet uafbrudt siden 1917 har været det største parti og endog – bortset fra årene 1946–54 – har besat over halvdelen af pladserne i byrådet. Selv efter kommunesammenlægningerne i 1970, da de borgerligt dominerede forstads- og omegnskommuner indgik i den nye storkommune, bevarede partiet sit absolutte flertal. Dette stod nu på spil. En opinionsundersøgelse, der blev offentliggjort af »Folk i Århus« kort før bladet gik ind omkring 1. marts, tydede på, at både Social-

demokratiet og de konservative ville gå stærkt tilbage og tabe henholdsvis 6 og 5 mandater. Ifølge denne meningsmåling ville Fremskridtspartiet og Centrum-Demokraterne tilsammen få omkring en femtedel af stemmerne (4 og 2 mandater), ligesom også Socialistisk Folkeparti og kommunisterne kunne vente en betydelig gevinst.

Det viste sig dog på valgdagen, at forskydningerne blev knap så store, som prognosen i »Folk i Århus« havde lagt op til. Specielt blev tilslutningen til Fremskridtspartiet og især Centrum-Demokraterne, der end ikke fik stemmer nok til et enkelt mandat, langt mindre end ventet. Af tabellen overfor fremgår valgets hovedresultat sammenholdt med de tilsvarende tal for det forrige byrådsvalg. Som det ses, var hovedtendensen i ændringerne en styrkelse af de politiske yderfløje. Derimod blev balancen mellem byrådets hovedgrupper ikke forrykket, idet den socialdemokratiske tilbagegang på 4 mandater opvejedes af en tilsvarende samlet fremgang for SF, kommunister og venstresocialister, mens de konservatives store tab på den borgerlige fløj blev udlignet af det forøgede mandattal hos Venstre, Fremskridtspartiet og Kristeligt Folkeparti. I midten bevarede de radikale deres to mandater. Patiernes indbyrdes styrkeforhold forrykkedes således stærkt ved valget på samme måde, som tilfældet havde været ved folketingsvalget få måneder i forvejen. En direkte sammenligning mellem de to valg kan dog vanskeligt foretages, fordi tilslutningen til de enkelte partier er forskellig ved byråds- og folketingsvalg. Traditio-

Byrådsvalgene 1970 og 1974

Parti	Stemmer				Mandater	
	Antal		%		Antal	
	1970	1974	1970	1974	1970	1974
Socialdemokrater	56.852	39.138	51,1	39,0	17	13
Radikale	7.634	6.914	6,9	6,9	2	2
Konservative	28.409	12.778	25,6	12,7	8	4
Retsforbundet	737	2.136	0,7	2,1	–	–
Socialistisk Folkeparti	4.642	7.217	4,2	7,2	1	2
Kommunister	1.264	6.338	1,1	6,3	–	2
Centrum-Demokrater	–	1.443	–	1,4	–	–
Kristeligt Folkeparti	–	3.205	–	3,2	–	1
Venstre	9.917	11.992	8,9	12,0	3	4
Venstresocialister	889	2.543	0,8	2,5	–	1
Fremskridtspartiet	–	6.104	–	6,1	–	2
Blanke, ugyldige m.v.	785	652	0,7	0,6		
Total	111.129	100.460	100,0	100,0	31	31

nelt har således Socialdemokratiet og de konservative fået en større andel af stemmerne ved byrådsvalg, mens de øvrige normalt har klaret sig dårligere ved disse end ved valg til folketinget. (Tallene for folketingsvalgene 1971 og 1973 fin-

des i Århus Årbog 1974 s. 103). Man kan derimod sammenligne ændringerne i partiernes styrke mellem de to seneste kommunevalg (1970 og 1974) og de to seneste folketingsvalg (1971 og 1973). Dette er gjort i tabellen på side 158.

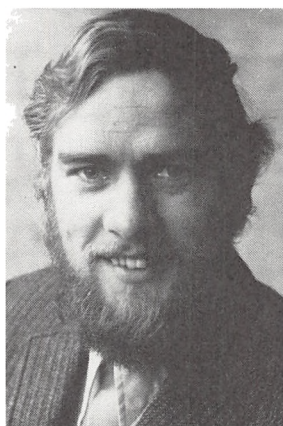
Nyvalgte byrådsmedlemmer 1974

Fagforeningsformand
Børge Jørgensen,
Mundelstrup.
Socialdemokratiet.

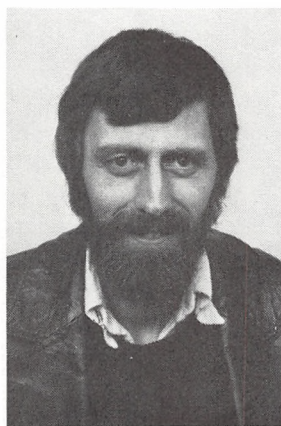
Familievejleder
Anna Schneider Sørensen,
Åbyhøj.
Socialdemokratiet.

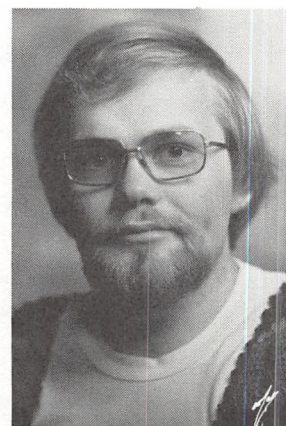
Stud. mag.
Vagn Særkjær,
Brabrand.
Socialdemokratiet.

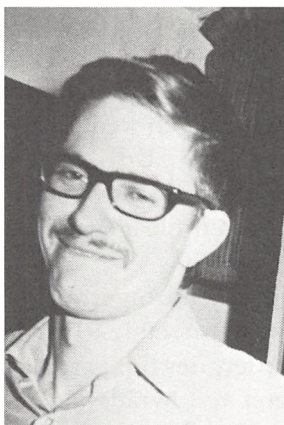
Afdelingschef
Hanne Vibeke Andersen,
Højbjerg.
Det Konservative Folkeparti.

Lærer
Torben Maintz Andersen,
Højbjerg.
Socialistisk Folkeparti.

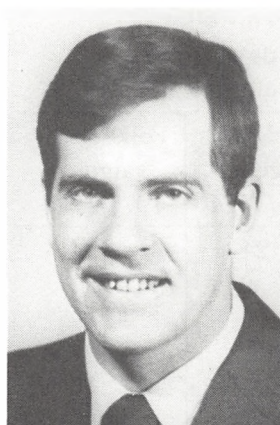
Stud. mag.
Thorkild Ibsen,
Århus.
Socialistisk Folkeparti.

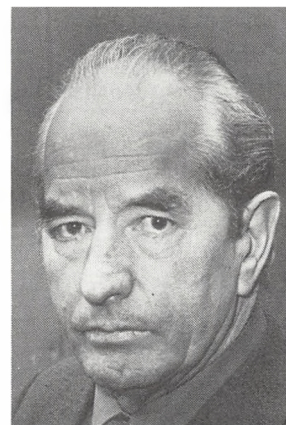
Klejnemed
Per Kristensen,
Århus.
Danmarks kommunistiske Parti.

Fagforeningsformand
Gurli Madsen,
Århus.
Danmarks kommunistiske Parti.

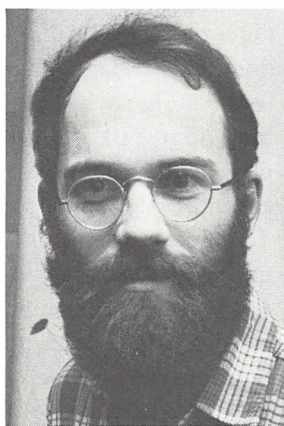
Civilingenør
Peter Morthorst-Jensen,
Ny-Solbjerg.
Kristeligt Folkeparti.

Gårdejer
Gunnar Nørskov Pedersen,
Hjortshøj.
Venstre.

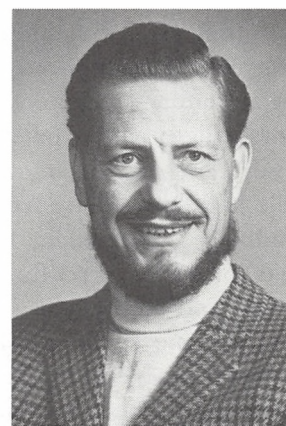
Sundhedsplejerske
Marie Holst,
Viby.
Venstre.

Cand. scient. pol.
Viggo Jonassen,
Risskov.
Venstresocialisterne.

Grosserer
Poul Bjerregaard,
Højbjerg.
Fremskridtspartiet.

Trafikkontrollør
Palle Krogh,
Skødstrup.
Fremskridtspartiet.

Partiernes procentvise frem- eller tilbagegang mellem byrådsvalgene 1970/1974 og folketingsvalgene 1971/1973.

Parti	Byrådsvalgene 1970/1974	Folketingsvalgene 1971/1973
Socialdemokratiet	÷ 24	÷ 24
Radikale	÷ 0	÷ 21
Konservative	÷ 50	÷ 39
Retsforbundet	+200	+127
Soc. Folkeparti	+ 71	÷ 16
Kommunister	+473	+259
Venstre	+ 35	÷ 15
Venstresocialister	+213	+ 4

Selv om en sammenligning kompliceres af, at valgtidspunkterne ikke er helt sammenfaldende, og at stemmeprocenten ikke har været ens ved de forskellige valg, er tallenes tale dog klar nok og viser flere interessante træk. Småpartierne har alle haft en stærkere fremgang mellem de to byrådsvalg end mellem folketingsvalgene. Størst har forskellen været for venstresocialisterne, der mere end tredoblede stemmetallet mellem byrådsvalgene 1970 og 1974. De radikale, der ved folketingsvalget mistede en femtedel af sine Århusvælgere, bevarede sin stemmeandel ved byrådsvalget. Endnu bedre stod Venstre og – især – Socialistisk Folkeparti sig; begge havde tilbagegang på ca. 15 % mellem de to folketingsvalg, hvorimod de ved byrådsvalget forbedrede deres

andel af stemmerne med henholdsvis 35 og 71 %. For de konservative var tendensen modsat. Partiets stemmeandel mere end halveredes mellem byrådsvalgene, mens tilbagegangen ved folketingsvalget 1973 var under 40 %. Udviklingen har derimod været nogenlunde ens hos Socialdemokratiet, i begge tilfælde en tilbagegang på omtrent en fjerdedel.

Umiddelbart kan billedet af ændringerne i de enkelte partiers styrke virke forvirrende. Hovedtendensen er dog klar. Partier, der tidligere har været svagere repræsenteret ved byrådsvalgene end ved folketingsvalgene, klarede sig bedst ved byrådsvalget i marts, mens de konservative, der hidtil stod meget stærkt i byrådet, havde den største tilbagegang. Stemmeafgivningen ved byrådsvalget er kommet mere på linie med stemmeafgivningen ved folketingsvalget. Den eneste undtagelse fra dette mønster er Socialdemokratiet, der trods tilbagegangen fortsat har bevaret sin usædvanlig stærke position ved byrådsvalg. Med de nye partier i byrådet betød valget en stor udskiftning blandt medlemmerne. Som det fremgår af oversigten var næsten halvdelen – 14 – nyvalg. Tre gamle »byrødder« opnåede ikke genvalg: Kaj Sølvsten Rasmussen og Knud Juul fra Socialdemokratiet og den konservative Erik Linde. Alle partier opstillede kandidaterne i en bestemt rækkefølge (partiliste), men denne blev dog i tre tilfælde brudt som følge af, at enkelte lavere placerede kandidater opnåede betydelige personlige stemmetal. På denne måde indvalgtes socialdemokraterne Tage Rasmussen og Vagn Særkjær samt Gurli Madsen hos kommunisterne.

Byrådsmedlemmerne

A:

Borgmester Orla S. Hyllested, Århus
Rådmand Jens Arbjerg Pedersen, Malling
Lektor Bernhard Nielsen, Lystrup
Rådmand Thorkild Simonsen, Århus
Arbejdsformidler Inga Christensen, Århus
Værkstedsarbejder Aksel Rasmussen, Højbjerg
Journalist Kristian Nielsen, Åbyhøj
Socialinspektør Jørgen Hedegaard Sørensen,
Viby
Kommunalarbejder Walther Lund, Viby
*Fagforeningsformand Børge Jørgensen,
Mundelstrup
*Familievejleder Anna Schneider Sørensen
Åbyhøj
Gartner Tage Rasmussen, Egå
*Stud. mag. Vagn Særkjær, Brabrand

B:

Overlærer Inger Lillelund, Århus
Ingeniør Torsten Nielsen, Brabrand

C:

Rådmand Olaf P. Christensen, Århus
Skoleinspektør Bent Dohm, Brabrand
Adjunkt Lars P. Gammelgaard, Lystrup

*) nyvalgte medlemmer

*Afdelingschef Hanne Vibeke Andersen,
Højbjerg

F:

*Lærer Torben Maintz Andersen, Højbjerg
*Stud. mag. Thorkild Ibsen, Århus

K:

*Klejnsmed Per Kristensen, Århus
*Fagforeningsformand Gurli Madsen, Århus

Q:

*Civilingeniør Peter Morthorst-Jensen,
Ny-Solbjerg

V:

Rådmand Axel Haar-Nielsen, Århus
Direktør Kaj Armann, Risskov
*Gårdejer Gunnar Nørskov Pedersen,
Hjortshøj
*Sundhedsplejerske Marie Holst, Viby

Y:

*Cand. scient. pol. Viggo Jonassen, Risskov

Z:

*Grosserer Poul Bjerregaard, Højbjerg
*Trafikkontrollør Palle Krog, Skødstrup

I det gamle byråd ledede Socialdemokratiet tre af magistratens afdelinger, konservative og Venstre hver en. Rådmandsposterne tildeles efter partiernes (eller valggruppernes) størrelse, og det var derfor ikke givet, at denne fordeling ville fortsætte, idet bl.a. venstrefløjspartierne teoretisk havde styrke til at besætte en af posterne. Efter en række forhandlinger forblev magistratens sammensætning dog uændret. En borgerlig valggruppe (Venstre, Konservative, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet) sikrede Olaf P. Christensens og Axel Haar-Nielsens genvalg, mens en socialistisk-radikal valggruppe stod bag genvalget af borgmesteren og de to socialdemokratiske rådmænd. Et led i samarbejdet i den sidste valggruppe – der jo udgør byrådets flertal – var også en aftale om i den nye valgperiode at søge en række fælles programpunkter gennemført. Aftalen havde følgende indhold:

- 1 Boliganvisning og værelseskontrol undersøges af en arbejdsgruppe. Støtte til boligfonden for unge under uddannelse.
- 2 Kollektiv trafik skal tilgodeses, herunder lægges vægt på, at forhandlinger afsluttes inden 1977 om nærbanetrafik Århus-Hornslet.
- 3 Motorvejsføringen skal op til ny debat i byrådet.
- 4 Aktiv miljøpolitik, herunder kraftig indsats i det nye miljøudvalg.
- 5 Aktiv jordpolitik, bl.a. ved udlejning af jord.
- 6 Nærdemokrati. Mere faste regler må udarbejdes i fællesskab mellem byrådsgrupper og partiforeninger. Inden sommerferien skal

der være optaget forhandlinger med de beboerforeninger, der har konkrete planer.

- 7 Landspolitisk aktivitet bl.a. gennem kommunernes landsforening. Herudover politisk indsats for at søge bygge- og anlægsstoppet ophævet.
- 8 Eksisterende regler for sanering og gårdrydninger skal udnyttes.
- 9 Øget tilskud til fritidsvirksomhed. Bevillinger skal også tilgodeses ikke etablerede grupper.
- 10 Oprettelsen af nyt planlægningssekretariat, hvori også indgår økonomisk styring. I tilknytning til sekretariatet skal der være politiske repræsentanter (7 personers udvalg). Borgmesteren skal være født formand. Der skal rettes henvendelse til indenrigsministeriet om udvidelse af magistraten med henblik på oprettelse af en planlægnings- og miljøafdeling.
- 11 Der skal være så stor åbenhed som loven tillader det i hele byrådets arbejde.

Amtsrådsvalget

I Århus kommune var tilslutningen til de enkelte partier ved amtsrådsvalget næsten den samme som ved byrådsvalget. Størst var afvigelsen for Socialdemokratiet, der fik 37,6 % af stemmerne, og de radikale, som måtte nøjes med 6,2. Hos de øvrige partier var forskellene i stemmeandel på en halv procent eller mindre.

Amtets samlede valgresultat ses i tabellen nedenfor. Det fremgår heraf, at partiernes indbyr-

des styrkeforhold på amtsplan er noget anderledes end i Århus kommune. Størst er forskellen for Venstre, der i hele amtet under ét har omtrent en femtedel af stemmerne, samt for SF og kommunisterne, hvis andel af stemmerne næsten kun er halvt så stor. Ved sammenligning af valg-

tallene for 1970 og 1974 fremgår tydeligt, at ændringerne i hovedtrækkene går i samme retning som ved byrådsvalget, men forskydningerne har dog ikke været så store.

Derimod medførte valget en betydelig personudskiftning i amtsrådet. Som det fremgår af over-

Amtsrådsvalgene 1970 og 1974.

Parti	Stemmer				Mandater	
	Antal		%		Antal	
	1970	1974	1970	1974	1970	1974
Socialdemokrater	118.078	88.824	46,2	37,3	16	13
Radikale	20.668	17.717	8,1	7,4	2	2
Konservative	50.726	25.179	19,8	10,6	7	4
Retsforbundet	2.469	5.042	1,0	2,1		
Socialistisk Folkeparti	6.283	10.350	2,4	4,4		2
Kommunister	1.654	8.422	0,6	3,5		1
Centrum-Demokrater		3.585		1,5		
Kristeligt Folkeparti		7.672		3,2		1
Venstre	47.288	42.320	18,5	17,8	6	6
Venstresocialister	1.470	3.429	0,6	1,4		
Fremskridtspartiet		17.571		7,4		2
Blanke, ugyldige	7.137	8.106	2,8	3,4		
Total	255.773	238.217	100,0	100,0	31	31

sigten, er kun 13 af rådets medlemmer gangangere, mens 18 er nyvalgte. Tre tidligere medlemmer faldt ved valget: Chr. Robert Sørensen, Højbjerg, og Jørgen V. Christiansen, Viby, hos Socialdemokratiet samt de konservatives Karen Kidde.

Stemmeprocenten ved kommunalvalgene var usædvanlig lav. I amtet som helhed nåede den kun op på 62,4 % (1970: 73,2 %), og i Århus kommune var den endnu lavere: 58,1 % såvel til byråds- som amtsrådsvalget.

E.K.J.

Amtsrådsmedlemmerne

A:

Amtsborgmester Robert Svane Hansen, Århus
Overlæge Mogens Bille, Randers
Husmoder Inger Nielsen, Lystrup
*Maskinpasser Jørn Jelle, Mundelstrup
*Civilingeniør Uffe Brøndum, Risskov
Borgmester Ernst Thomsen, Silkeborg
*Forstander Arne Pedersen, Kolind
*Konsulent Peder Steen, Hinnerup
Trafikekspedient Karl Anker Pedersen, Hørning
*Gårdejer Ib Frederiksen, Mariager
Kontorbestyrer Leo Farver, Samsø
*Kriminalassistent M. Borring Sørensen, Hammel
*Kriminalassistent Max Johansen, Odder

B:

*Konstruktør Leo Nielsen, Ry
Inspektør Arne Trosborg, Hinnerup

C:

Programsekretær Erik Svensson, Brabrand

*) nyvalgte medlemmer

Overlæge Leif Paulsen, Silkeborg
Grosserer Knud Kildsgaard, Risskov

*Gårdejer C. C. Feldthusen, Randers

F:

*Opmåler Holger Bang, Silkeborg
*Stud. mag. Mogens Engsig-Karup, Risskov

K:

*Fagforeningsformand Ove Peitersen, Århus

Q:

*Gårdejer Svend Vig, Grauballe

V:

*Hjemmeværnskonsulent Søren Vestergaard, Højbjerg

*Viceskoleinspektør Evald Andersen, Ørum Djurs

Gårdejer Aage Brønd, Them

*Gårdejer Martinus Hansen, Hadsten

Gårdejer Knud Erik Særkjær, Randers

Gårdejer Johannes Jørgensen, Ebeltoft

Z:

*Pelsdyravler Ib Stæhr, Silkeborg

*Læge Flemming Grand, Grenå

Døde i 1974

Amfeldt, Ebba

(21. december 1902–2. juni 1974).
Skuespillerinde ved Vennelyst, Kasino og Århus Teater 1932–45.

Andersen, Anders Th.

(29. november 1896–15. marts 1974).
Kasserer for Lager- og Pakhusarbejdernes Fagforening 1942–66.

Baden, R. B. T.

(8. februar 1875–6. juli 1974).
Sognepræst i Hvilsted 1912–32.

Bentzon, Poul

(22. februar 1891–22. december 1974).
Overlæge ved Ortopædisk Hospital 1935–52.

Bertram, Jørgen

(20. juli 1920–19. maj 1974).
Impressario; indehaver af Bureau Basse Bertram 1959–72.

Bøckmann, Finn

(2. januar 1913–1. januar 1974).
Antikvarboghandler i Århus 1942–74; formand for Svalegangen 1963–72.

Børlum, Johs. H.

(9. februar 1893–18. marts 1974).
Kirkebetjent ved Århus Domkirke.

Carlsson, V. T. V. B.

(10. juni 1887–5. november 1974).
Overofficiant i artilleriet; danselærer i Århus 1919–54; fægte-, gymnastik-, ride- og svømmelærer.

Christensen, Gunnar Møller

(22. januar 1921–3. august 1974).
Forretningsfører for Murernes Kooperative Forretning.

Christensen, Hans Chr.

(28. november 1896–20. august 1974).
Mejeriingeniør; ansat ved Stats-

kontrollen med Mejeriprodukter 1924–66; formand for Århusegnens Landbrugskandidatforening.

Christensen, Peter Marinus

(31. juli 1885–27. februar 1974).
Konfektionsfabrikant; direktør for P. M. Christensen & Co. 1951–72.

Clausen, Cai

(14. juni 1906–29. april 1974).
Meddirektør i Købmands- og Håndværkerbanken 1950–52; enedirektør 1952–74.

Clausen, Jens Andreas

(20. september 1894–8. april 1974).
Fiskeeksportør og fiskehandler i Århus.

Danneskov, Axel

(31. august 1892–22. december 1974).
Forstander for Ungdomsherberget i Risskov 1937–60.

Due, Steen

(27. februar 1898–26. maj 1974).
Overbaneingeniør; ansat ved DSB, Århus, 1949–68.

Eering, H. N.

(11. oktober 1889–23. januar 1974).
Kontorchef i Handelsbanken i Århus 1922–58; formand for Risskov Menighedsråd og for Vejby-Risskov Grundejerforening.

Ejbye-Ernst, Paul

(26. januar 1910–9. juli 1974).
Vicedirektør; ansat i Aarhus Privatbank (Provinsbanken) 1926–74.

Enevoldsen, Arnold

(29. april 1897–6. december 1974).
Brugsuddeler i Mårslet; formand for Mårslet Pensionistforening.

Eriksen, Peter

(23. juli 1899–29. juli 1974).
Blomsterhandler; indehaver af »Guldregn« i Vestergade; redaktør af *gag*bladet *Blomster*.

Gandrup, Richardt

(22. januar 1885–24. september 1974).

Forfatter; lærer ved Frederiks Alle's Skole og Christiansgades Skole 1907–35; medarbejder ved Aarhus Stiftstidende 1933–64.

Gianelli, Alfred

(15. marts 1904–4. november 1974).

Direktør i Danish Dairies 1937–55; direktør for Andelssmør (Butterdane) 1955–71.

Gottlieb, A. C.

(17. februar 1892–12. maj 1974).
Distriktsingeniør i Post- og Telegrafvæsenet 1935–62.

Gram, Olaf

(7. oktober 1919–9. august 1974).
Restauratør; indehaver af Hotel Viby, Jydekroen og Røde Kro.

Gravholt, Gunnar

(30. november 1900–25. juli 1974).
Restauratør, direktør; indehaver af Maritza og Den blå Fugl 1941–72, af Restaurant Århus-Hallen 1960–71, af Hotel Ritz 1962–66.

Hansen, C. Hjorth

(11. december 1918–1. juli 1974).
Direktør; ansat i Korn- og Foderstof-Kompagniet 1962–74.

Hansen, Niels Eberhardt

(27. december 1899–8. juni 1974).
Gårdejer i Framlev; medlem af Harlev-Framlev Sogneråd 1954–62.

Hasted, Svend

(21. august 1896–22. juni 1974).
Landsretssagfører i Århus 1924–74; formand for Frederiksbjerg Grundejerforening og for De Samvirkende Grundejerforeninger i Århus

Hedemann, Oskar

(3. juli 1908–30. april 1974).
Delikatessehandler; indehaver af Smørrebrødsforretningen Åboulevard 82.

Heiede, Poul

(1. februar 1903–2. juli 1974).
Afdelingsingeniør; ansat ved Århus Havn 1937–72.

Hillgaard, Marie

(6. juli 1915–25. august 1974).

Lærerinde ved Gammelgårdsskolen; skolepsykolog.

Holm, Kai

(9. december 1910–6. januar 1974).
Ligningschef i Århus 1950–54; skattedirektør 1954–74.

Holm, Søren Rasmussen

(25. marts 1896–11. juni 1974).
Gårdejer i Terp; medlem af Hasle-Skejby-Lisbjerg Sogneråd 1929–43; direktør for Landbosparekassen i Århus 1951–65.

Humle, L. G. V.

(12. februar 1884–13. november 1974).
Trafikbestyrer ved DSB's 2. distrikt 1937–42; distriktschef 1942–54.

Iburg, Svend Aage

(28. september 1922–17. december 1974).
Fuldmægtig; ansat ved Århus Kommune 1946–74; formand for Skovbakkens Atletikafdeling og for Jydsk Atletik-Forbund.

Jark, Andreas

(17. august 1887–14. juni 1974).
Overtoldinspektør for Jylland 1941–53.

Jensen, H. C.

(22. januar 1915–3. maj 1974).
Skibsmægler; medindehaver af Bergmann, Smith & Co. 1961–74.

Jensen, Kaj

(30. november 1900–5. august 1974).

Forstander for De Gamles Hjem i Århus 1956–69.

Jensen, Karl

(1. februar 1897–28. november 1974).

Overassistent ved Hammelbanen 1918–55; stationsforstander 1955–56.

Jeppesen, Knud

(15. august 1892–14. juni 1974).

Professor i musikvidenskab ved Århus Universitet 1946–57; bestyrer af Musikvidenskabeligt Institut 1950–57.

Jochumsen, C. A.

(12. november 1895–4. februar 1974).

Overlærer; ansat ved Finsensgades Skole 1922–66.

Jonasson, Sune

(17. februar 1900–17. januar 1974).

Kontorchef ved Århus Belysningsvæsen 1929–35; merkantil direktør 1935–68.

Jungersen, Søren

(8. august 1895–4. januar 1974).

Købmand i Århus; formand for 1. Regiments Soldaterforening.

Juul-Nielsen, Johannes

(14. december 1899–5. oktober 1974).

Kontorchef i Ny Jydske Kjøbstad-Creditforening 1935–55; kreditforeningsdirektør 1955–70; medlem af Århus Byråd 1958–62.

Jørgensen, Halfdan

(20. september 1907–9. september 1974).

Viceskoleinspektør; ansat ved Ingerslevs Boulevards Skole 1932–73.

Jørgensen, Peter

(17. april 1911–1. maj 1974).

Maskinarbejder ved Centralværkstedet; fællesformand for Socialdemokratisk Forening, Århus 1946–73; medlem af Folketinget 1950–71.

Jørgensen, Uffe

(11. oktober 1896–26. november 1974).

Overdyrlæge i Århus 1925–74.

Kark-Nielsen, Anton

(13. maj 1895–22. oktober 1974).

Billedskærmester; indehaver af billedskærreriet Antika, Mejlgade 78.

Kier, Otto F. R.

(16. marts 1891–1. januar 1974).

Civilingeniør, entreprenør; medindehaver af Wright, Thomsen &

Kier 1923–44; direktør 1944–71; medlem af Vejlbjby-Risskov Sogneråd 1925–45, 1950–62; sognerådsformand 1933–40, 1950–62; formand for Foreningen af Bymæssige Kommuner 1954–62; medlem af Folketinget 1939–45.

Knudsen, Hans Erik

(1. juli 1914–19. oktober 1974).

Musikpædagog, lektor; meddirektør for Århus Folkemusikskole; lærer ved Marselisborg Gymnasium 1962–74.

Kofoed-Jensen, Poul

(18. april 1892–24. april 1974).

Læge i Århus 1931–64; formand for Århus Lægekredsförening 1944–48.

Kruse, Poul F.

(11. november 1903–26. september 1974).

Bureauforstander; leder af DSB's Rejsebureau, Århus, 1961–72.

Kaalby, Gunnar

(17. marts 1913–15. februar 1974).

Arbejdsformidler ved Århus havn; sekretær og kasserer i Jern- og Metalindustriarbejdernes Fagforening; formand for Arbejdernes Fællesorganisation i Åbyhøj.

Kaaris, Viggo E.

(16. november 1895–27. november 1974).

Redaktør; udgiver af »Do you know Denmark« 1948–72.

Larsen, Svend
(31. august 1909–14. februar 1974).
Civilingeniør; underdirektør ved Grindstedværket 1939–74.

Lassen, Hans Brandt
(16. oktober 1896–4. april 1974).
Viceskoleinspektør; ansat ved Sam-
søgades Skole 1920–67.

Lassen, Niels Bondrup
(12. november 1893–19. juni 1974).
Direktør i kulfirmaet Kampmann,
Møller & Herskind A/S 1942–64.

Laursen, Edit Zeuner
(16. august 1904–18. maj 1974).
Ekspeditionssekretær; ansat ved
Århus Kommunes Skolevæsen
1921–70.

Laursen, H. K.
(13. januar 1893–2. oktober 1974).
Fuldmægtig i Århus Skattevæsen;
totalisatorforstander ved Århus
Cyklebane; formand for Andels-
fonden.

Lund, Tage Munch
(21. juni 1897–23. maj 1974).
Viceprosektor ved Århus Kom-
munehospital patalogiske institut
1943–67; lektor i patologi ved År-
hus Universitet 1952–67.

Madsen, Chr. Nyborg
(21. oktober 1902–24. oktober
1974).
Redaktør; leder af Politikens Jyl-
landsredaktion 1950–74.

Marker, Ludvig
(26. august 1895–28. marts 1974).
Vognmand og kulhandler i Århus.

Marschall, Paul
(1. marts 1905–10. december
1974).
Civilingeniør; direktør for Jydsk
Teknologisk Institut 1943–61.

Mortensen, Laurits M.
(25. august 1912–9. december
1974).
Kirkebetjent og graver i Mårslet
1944–74; medlem af Mårslet Sog-
neråd 1962–70.

Nielsen, Alfred
(15. juli 1892–17. juni 1974).
Restauratør; leder af Århus Ho-
vedbanegårds Restaurant 1942–62.

Nielsen, Børge E.
(2. oktober 1916–19. marts 1974).
Glarimester i Århus 1948–74.

Nielsen, Gunnar Aase
(24. marts 1909–4. januar 1974).
Viceskoleinspektør; ansat ved Ris-
kov Skole 1937–74; formand for
Vejlby-Risskov Idrætsklub.

Nielsen, Henrik
(13. april 1895–25. september
1974).
Læge i Århus 1935–65.

Nielsen, K. H.
(20. juni 1903–21. juli 1974).
Læge i Århus 1941–74.

Nielsen, Marinus
(2. december 1895–2. juni 1974).
Restauratør i Århus Håndværker-
forening 1929–50; indehaver af
Varna 1942–50; formand for År-
hus Hotelvært- og Restauratørfor-
ening 1935–50, for Centralfore-
ningen af Hotelværter og Restaura-
tører i Danmark 1960–66.

Nymark, Knud H.
(6. januar 1903–26. april 1974).
Fabrikant og tømremester i Høj-
bjerg.

Olesen, Aage
(11. september 1904–16. april
1974).
Underdirektør ved Århus Damp-
mølle 1944–62; administrerende
direktør 1962–74.

Overballe, Svend
(23. september 1906–14. februar
1974).
Malermester i Mundelstrup; med-
lem af Sabro-Fårup Sogneråd
1958–70.

Pedersen, Poul
(20. februar 1893–20. maj 1974).
Våbenhandler i Århus; indehaver
af Jagt- og Fiskerimagasinet
1922–69.

Petersen, Kaj
(19. september 1898–25. marts
1974).
Rådgivende ingeniør; indehaver
af firmaet la Cour, Schou & Peter-
sen 1955–72.

Petersen, Peter Siemer
(22. februar 1873–20. marts 1974).
Vognmand og brændselshandler i
Århus.

Poulsen, Ulrich Riis
(19. april 1898–4. juni 1974).
Overlærer, danseinstruktør; ansat
ved Finsensgades Skole 1921–68;
indehaver af Riis Poulsens Danse-
institut, formand for Danse-Rin-
gen og Dansk Danselærerforening.

Rahbek, Johannes
(8. maj 1925–10. juni 1974).
1925–10. juni 1974).
Overlærer; ansat ved Engdalskolen
1962–74; medlem af Bra-
brand-Årslev Sogneråd 1962–70,
af Århus Byråd 1970–72.

Ranghøj, Astrid
(2. april 1892–10. april 1974).
Meddirektør for Rammefabrikken
Jyden 1921–74.

Rasmussen, Bendt Lund
(5. juli 1915–20. januar 1974).
Direktionssekretær i Østjydske
Bryggerier A/S 1952–56; teknisk
direktør for Ceres-Bryggerierne
1956–74.

Rasmussen, C. F.
(6. oktober 1875–15. november
1974).
Handelsgartner; ejer af gartneriet
Eldal i Hasle.

Rasmussen, Kristian
(25. juli 1872–1. februar 1974).
Avlskarl ved Statshospitalet; med-
lem af Vejlbjby-Risskov Sogneråd
1921–25, 1929–33.

Rasmussen, Th.
(1. november 1909–26. juni 1974).
Nattevagter ved Centralværkstedet;
formand for Det Jydske Havesel-
skabs Århuskreds.

Rath, E. Zacho
(14. marts 1894–11. maj 1974).
Stationsforstander i Mårslet
1930–62.

Sabroe, V. Neergaard
(29. december 1899–25. februar
1974).
Direktør for Danish Machine Com-
pany 1943–64.

Schulz, Peter
(22. september 1891–26. oktober
1974).
Overlærer; ansat ved Valdemars-
gades Skole, Ingerslevs Boulevards
Skole og Ny Munkegades Skole
1915–58; efor ved 4. Maj-Kollegiet
1945–47.

Skov, Ejnar
(7. juli 1931–14. april 1974).
Arkitekt og bygmester i Risskov.

Skovby, Axel
(2. maj 1912–14. december 1974).
Ritmester; formand for Århus Ri-
deklub; overdommer ved Jydsk
Væddeløbsbane.

Stensgaard, Henning P.
(12. juli 1899–31. august 1974).
Oberst; chef for Jydske Trainregi-
ment 1951–57, for CF Region II
1958–70.

Størfeldt, Hans Jørgen
(11. maj 1913–27. marts 1974).
Afdelingsingeniør; ansat ved Jydsk
Telefon A/S 1942–74.

Staalby, Holger

(6. juli 1906–22. november 1974).
Malermester i Århus; medindehaver af Jydsk Skiltefabrik 1947–74.

Sørensen, Chr.

(12. december 1900–22. juli 1974).
Amtsrevisor i Århus 1944–70.

Sørensen, Holger

(5. april 1922–20. september 1974).
Kontorchef i Jysk Murer- og Entreprenørforretning; formand for Harmoniorkestret Tonica.

Sørensen, Johannes

(10. juni 1914–8. maj 1974).
Receptionschef ved Hotel Regina 1945–67, ved .. Hotel Mercur 1967–74.

Sørensen, Ove

(4. august 1901–6. marts 1974).
Kontorchef i Aarhus Privatbank (Provinsbanken) 1957–73.

Thale, Knud

(18. august 1904–17. august 1974).
Landsretssagfører i Århus 1936–74; formand for 10. sagførerkræds 1952–57; medlem af Vejlbj-Ris-skov Sogneråd 1950–54.

Thorup, Sven Ingvor

(29. april 1915–5. januar 1974).
Købmand; indehaver af Turborg-Depotet i Århus 1948–72.

Thygesen, Martha

(11. oktober 1912–18. februar 1974).
Restauratør; indehaver af Århus-kroen i Studsgade.

Torntoft, Th.

(5. oktober 1894–16. november 1974).
Isenkræmmer i Frederiks Allé 1929–74.

Wandall, Halfdan

(6. april 1916–5. maj 1974).
Købmand; indehaver af firmaet Wandalls Stoffer 1947–70.

Verner-Lassen, Erik

(5. juni 1898–15. oktober 1974).
Arkitekt; rejseinspektør ved Jydsk Telefon A/S 1934–68.

Wilhelmsen, Erik

(2. juli 1919–23. september 1974).
Motorforhandler; indehaver af knallert- og cykelforretningen Rowi i Frederiksgade.

Voetmann, Aksel

(9. november 1887–25. marts 1974).
Arbejdsmand i Århus; formand for De kommunale Arbejderes Fagforening 1929–33; bestyrer for Arbejdsmændenes Kontrolkontor 1933–35; sekretær i DASF, København 1935–59.

Wohlert, Kai

(6. december 1895–18. februar 1974).
Korsetfabrikant; direktør for KA-WO A/S 1933–74.

Voldby, Holger

(12. juli 1915–4. januar 1974).
Overlæge ved Statshospitalet 1956–72; lektor i psykiatri ved Århus Universitet.

Zachariassen, J. A.

(2. september 1908–16. juni 1974).
Orgelbygger; medindehaver af firmaet A. C. Zachariassen & Søn 1938–74.

Aagaard, Knud

(1. august 1891–18. december 1974).
Købmand i Århus 1917–67; formand for Århus Købmandsforening, for Centralorganisationen af Købmandsforeninger i Jylland, for De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark og for Købmands- og Håndværkerbanken.

Navneregister

Ved Frode Hørlyk

Abbé Pierres Klunsere, 21, 41
AGF, 47, 69, 70, 71, 75, 76, 77
Aggebo, Jens, rektor, 25, 62
AIA, 68, 69, 72, 77
AIA-Tranbjerg, idrætsforening
68, 69, 70, 77
»Aida«, motorskib, 20
Ajstrup Campingplads, 28
A-klubben i Århus, 24
Albeck, Gustav, professor, 19, 44
Alexandersen, N. A.,
vicepolitiinspektør, 32, 62
Allégade-ringen, 25
ALTS, tennisklub, 77
Amaliegade, 12
Amatørscenen Århus, 111
Amfeldt, Ebba, skuespillerinde, 163
Amtoft, Per, overportør, 38, 62
Andersen, Anders Th., kasserer, 163
Andersen, Evald, viceskoleinspektør,
161
Andersen, Gotha, skuespiller, 29
Andersen, Hanne Vibeke,
afdelingschef, 156, 162
Andersen, Hans Henrik, lektor, 62
Andersen, Hans M. K., dyrlæge,
lektor, 62
Andersen, Jack, restaurationschef, 62
Andersen, Paulus, forbundsformand,
78
Andersen, Preben, bankdirektør, 62
Andersen, Torben Maintz, lærer,
156, 162
»Andromeda«, engelsk fregat, 22
»Angelo V«, lastskib, 15
AOF, 70

»Apollo«, engelsk fregat, 22
A-pressen, 78, 79
Arbejdernes Andelsboligforening, 23
Arbejdernes Fællesorganisation,
12, 23, 46, 78
Arbejdsformidlingen, 34, 37
Arkitektskolen i Århus, 21, 44, 65, 117
Armann, Kaj, direktør, 162
Arnoldi, Per, kunstmaler, 83
Aros, Forlaget, 44
Arrestbygningen, 10, 42, 49
ARTE, 101
ASG, gymnastikforening, 77
Ashkenazy, Vladimir, pianist, 41
Asmussen, Gunnar, cykelrytter, 74
Asmussen, Svend, violinist, 38
ASV, volleyballklub, 77
Asylgade, 40, 147, 149
Auken, Svend, folketingsmand, 46
AUS, basketballklub, 69, 76
AUT, Århus Unge Tonekunstnere,
126, 127

Baden, R. B. T., sognepræst, 163
Badstuegade, 28, 119, 120
Bagerens Rugbrødsfabrik, 152
Bakkegårdsskolen, 38
Balle, Carsten,
amtsmester i pløjning, 40
Balling, Morten, professor, 62
Balslev, Erik, professor, 62
Banegårdsplads, 18, 81, 87, 88, 89, 92
Banegårdsvej, 80
Bang, Holger, opmåler, 161
Bang-Nielsen, Oluf, vicepolitimester,
62

Bang/Raffels, rejsebureau, 61
Bank-Mikkelsen, Birgitte,
skuespillerinde, 101, 107
Bank-Mikkelsen, Nis,
skuespiller, 101, 104
Barnow, Poul, direktør, konsul, 62
Bartholin-Bygningen, 22, 85
Baunsbak-Jensen, Asger,
undervisningsdirektør, 44
Beder Skole, 41
Begtrup Vig, 46
Bennedsen, Jørgen, læge, 62
Bennett Rejsebureau, 60
Benneweis, cirkus, 31
Bentzon, Povl, overlæge, 163
Berg, Edvard, direktør, 62
Bertelsen, Carl, købmand,
145, 147, 148
Bertelsen, Jes, universitetsadjunkt, 62
Bertram, Jørgen, impresario, 163
Betzer, Mogens, biografdirektør, 112
Bilka, 11
Bille, Mogens, overlæge, 161
Biografen, 114, 115
Bispehaven, 10, 60
Bispetorvet, 24
Bjerg, Henning, forretningsfører, 62
Bjerg, Svend, universitetslektor, 62
Bjerregaard, Poul, grosserer,
39, 157, 162
Bjødstrup Mose, haveforening, 99
Black, Finn Trunk, læge,
universitetslektor, 62
Blichers Gade, St. St., 28
Blodbanken i Århus, 17
Blaabjerg, Aksel, lærer, 62
Bogbinder- og Kartonnagearbejdernes
Forbund, 27
Boldsen, Øjvind, civilingeniør, 45
Boligfonden for unge under
Uddannelse, 11
Boligforeningen af 10. marts 1943, 12
Boligselskabet Præstehaven, 60
Bonfils, Asger, instruktør, 105
Borring, Kjeld, formand, 62
Botanisk Have, 23, 97
Bové, John, stud.jur., 9
Brabrand Bogtrykkeri, 42, 46
Brabrand Boligforening, 39
Brabrand Idrætsforening, 69, 77
Brabrand Sø, 11, 14, 16, 36, 45, 75, 99

Brammers Gade, 28
Brandts Gård, »Bækkelund«,
41, 42, 43, 120
Brask, Jørgen, kunstmaler, 82
Brendholt, børnetøj, 39
Breum, Knud, skoleinspektør, 63
Brobjerggade, 90
Broch-Petersen, Tonny,
skoleinspektør, 63
Bruun & Sørensen A/S, ingeniørfirma,
48, 63
Bruuns Bro, M. P., 13
Bruuns Gade, M. P., 28, 140
Brønd, Aage, gårdejer, 161
Brøndum, Uffe, civilingeniør,
38, 63, 161
Budtz-Jørgensen, Ejvind, lektor, 63
Bundgaard, Svend, professor, 25, 63
Busgaden, 90, 91
Byggefagenes Sammenslutning, 10
Bygningsrådet, 30
Byhistorisk Udvalg, 117
Bülows Gade, 12
Byskous Eftf., Emil, A/S, bogbinderi, 27
Bøckmann, Finn, antikvarboghandler,
163
Bødker Balles Gård, 13, 90
Bøgholt, behandlingshjem, 18, 66
Børllum, Johs. H., kirkebetjent, 163
Børnely, Børnehave, 144, 145, 148, 149
Børnenes Jord, 28

Carl Nielsens Vej, 9
Carlsson, V. T. V. B., overofficiant,
danselærer, 163
Carstens, Lauritz, organist, 63
Casino, 120
CB, 76, 77
Centralværkstedet, 98
Centrum-Demokraterne,
9, 47, 154, 155, 160
Ceres Bryggerierne A/S,
24, 34, 48, 57, 65
Chaufførernes Fagforening, 14, 23
Christensen, C. J., toldinspektør, 63
Christensen, Gunnar Møller,
forretningsfører, 163
Christensen, Hans Chr.,
mejeriingeniør, 163
Christensen, Inga, arbejdsformidler,
162

Christensen, Olaf P., rådmand,
15, 19, 20, 25, 36, 63, 159, 162
Christensen, Peter Martinus, fabrikant,
163
Christensen, Poul, A/S, tømmerfirma,
31
Christensen, Poul Aage,
vicepolitimester, 63
Christensen & Co., P. M., A/S,
konfektionsfabrik, 30, 56
Christensen Konditori, Marie, 60
Chr. IX's Børnehjem, 19
Christians Sogn, 26
Christiansen, Jørgen V.,
forretningsfører, 161
Christofoli, Francesco, dirigent, 36
Clausen, Cai, bankdirektør, 63, 163
Clausen, H. P., professor, 25
Clausen, Jens Andreas, fiskeeksportør,
163
»Coburg«, tysk depotskib, 36
Constantine, Eddie, fransk
filmskuespiller, 34
Cotton Club, Jazzhus, 40

Damsgaard, Kr., trafikminister, 16
Danfoss A/S, 38, 39
Danmarks Journalisthøjskole, 63, 66
Danmarks Kommunistiske Parti,
10, 16, 23, 154, 155, 158, 160
Danmarkssamfundet i Århus, 27
Danmarks Sygeplejerskehøjskole, 27
Danneskov, Axel, forstander, 163
Da-No-Linjen, 14, 59
Dansk Amatør-Orkesterforbund, 44
Dansk Håndbold-Forbund, 66
Danske Arkitekters Landsforbund, 117
Danske Trælastkompagni, Det, 59
Daugbjergvej, 28
Demokraten,
18, 24, 34, 37, 66, 78-81
Dessau, Paul, komponist, 101
DFDS, 141
Dohm, Bent, skoleinspektør, 162
Dronning Margrethes Vej, 14
DSB, 41, 48, 60, 65, 97, 150-151
Due, Otto Steen, professor, 63
Due, Steen, overbaneingeniør, 163
DUT, Det Danske Unge
Tonekunstnerselskab, 126
Dutschke, Rudi, tysk studenterleder, 19

Dybbølgade, 12
Dybbølvej, 12
Dybbkjær, haveforening, 99

Ering, H. N., kontorchef, 163
Egåhus, alkoholikerhjem, 64
Ejbye-Ernst, Arne, rektor, 63
Ejbye-Ernst, Niels, redaktør, 81
Ejbye-Ernst, Paul, vicedirektør, 164
Ejendomsselskabet af januar 1974 A/S,
12
Elev, 27, 40, 46
Ellevang Kirke, 46, 47, 64
Elsted, 27, 46
Elsted Skole, 64, 65
Emiliedal Teglværk, 55
Enevoldsen, Arnold, brugsuddeler, 164
Engdalskolen, 24
Engelbredt, Johs., direktør, 25
Engsig-Karup, Mogens, stud.mag., 161
Erhardtens, Aksel, skuespiller,
101, 102, 103, 104, 107
Erhvervsarkivet, 31, 120
Eriksen, Birger, borgmester, 47
Eriksen, Freddy, kunstmaler, 82
Eriksen, Holger, redaktør, 81
Eriksen, Peter, blomsterhandler, 164
Escher, M. C., grafiker, 84
Espersen, Preben,
ekspeditionssekretær, 63
Europaplads, 141
Exner, Johannes, arkitekt, 117
Exodus, bowlingklub, 74, 77

Faces, The, beatgruppe, 41
Falck-Zonen,
19, 22, 24, 41, 42, 43, 67, 93-94
Falke-Rejser, 61
Farver, Leo, kontorbestyrer, 161
Fattiggården, Vester Allé, 144, 148
FDB, 57-58
FDF, 16
Federspiel, Per, folketingsmand, 32
Feldthusen, C. C., gårdejer, 161
Festugen, 37, 38, 75, 82, 83, 85, 111,
123, 124, 125, 126, 128, 134
Filuren, børneteater, 37, 111
Finansbanken, 12, 22
Finnebyens Forsamlingshus, 15
Finsensgades Skole, 22, 24

Fischer, Hanne Marie, operasangerinde, 124
Fiskerihavnen, 46
Fodfolkskasernen, 98
FOF, 70
Fogedretten, 26
»Folk i Århus«, 13, 16, 154
Folkebiblioteket, 38, 48
Folkekirkens Nødhjælp, 31
Folkemusikskolen, 41, 126, 127, 128
Folketeatret, 66, 112, 114, 115
Forenede Teglværker, De, 55
Foreningen for Bykultur i Århus, 117
Forhistorisk Museum, Moesgård, 23, 26, 40, 46, 132, 138
Fornæs Favørmarked, 33
Forsvarets Materieldepot, 49
FPF, 16
Frandsen, Preben, skolebestyrer, 63
Frandsen, Aage, folketingsmand, 46
Fredborg, Niels, cykelrytter, 74, 75, 76
Freddie, Wilhelm, kunstmaler, 86
Fredensgade, 12, 13, 33, 119, 120, 145
Fredenstovr, 119, 120, 122
Fredensvang, 70
Frederiks Allé, 17
Frederiksbjerg, 97, 98, 147
Frederiksen, Ib, gårdejer, 161
Frederiksgade, 13, 29, 89–92, 120, 147
Fremningsplanudvalget for Århus Amt, 11, 14
Frelsens Hær, 28, 63
Fremskridtspartiet, 9, 16, 25, 27, 31, 39, 47, 104, 154, 155, 159, 160
Frichs A/S, 58–59
Friheden, traktørsted, 98
Friis, Knud, arkitekt, 46
Friskolen, Vestergade, 145
Frit Forum, 23
From, Henry, fodboldtræner, 75
Frost, Jørgen, købmand, 48
Frue Sogns Præstekasse, 97
Frydenlund, haveforening, 97
Frydenlundskolen, 28
Frydenlundskvarteret, 70
Fuglebakken, idrætsforening, 68, 70
Fællesorganisationen af studerende ved Aarhus Universitet, 23
Fødselsanstalten i Jylland, 63
Føtex, 83

Galerie Dierks, kunstgalleri, 84
Galgebakken, 95
Gamle By, Den, 34, 37, 138
Gamma, kommanditselskab, 49
Gammelgaard, Lars P., adjunkt, 162
Gammelgårdsskolen, 24
Gandrup, A., overingeniør, 63
Gandrup, Richardt, forfatter, 164
Garibaldi, restaurant, 13
Geertsen, Ib, kunstmaler, 86
Geller, Uri, tankelæser, 19
Gellerup Center, 19, 40, 41, 43, 60
Gellerup Kulturcenter, 16, 22, 23, 85, 109, 110
Gellerup Terrassen, restaurant, 17
Gianelli, Alfred, direktør, 164
Gillespie, Leo, engelsk sanger, 34
Gissel, Mogens, kunstmaler, 82
Glistrup, Mogens, advokat, 47
Gottlieb, A. C., distriktsingeniør, 164
Grafisk Galleri, 83
Grafiske Højskole, Den, 79
Gram, Olaf, restauratør, 164
Grand, Flemming, læge, 161
Graven, 13, 119, 146
Gravholt, Gunnar, restauratør, 164
Grenåvej, 12, 14, 17, 40
Grøfthøj, 46
Guirlanden, kunstudstilling, 85
Guldsmedgade, 9, 50
Gulf Oil, 32
Gunnar Clausens Vej, 42
Gågaden, 32, 40, 41, 87

Hammel Lufthavn, 142
Hammerich & Co. L., A/S, 28
Hammershaimb, Erling, professor, 63
Handelsbanken, 19
Handelshøjskolen i Århus, 26, 62, 97
Hanegal, restaurant, 26
Hansen, C. Hjort, direktør, 164
Hansen, Frode H. F., læge, 63
Hansen, Hans, tækkemand, 138
Hansen, Jes Krøyer, ingeniør, 63
Hansen, Karl P. Brogaard, reservelæge, 63
Hansen, Kay A., lærer, 63
Hansen, Lennart, skuespiller, 108
Hansen, Martinus, gårdejer, 161
Hansen, Niels Eberhardt, gårdejer, 164
Hansen, P. Max, musiker, 40

Hansen, Svend Wiig, kunstmaler, billedhugger, 82
Hansen, Th., lic.theol., 144, 145
Hansen, Tom B., løber, 74, 75
Hansen-Jacobsen, Daniel, korpsleder, 63
Harald Jensens Plads, 14, 97
Harlev, 27, 29, 30, 36
Harmsen, Jens F., hovedformand, 47
Hasle Bibliotek, 10
Hasle Boldklub, 68
Hasle Center, 60
Haslegården, 98
Hasle Ringvej, 15, 20, 41
Hasle Skole, 10, 45
Hasle Svømmehal, 76
Hasle-Fuglebakken, idrætsforening, 68, 69, 70, 72, 77
Hasted, Svend, landsretssagfører, 164
Haugland, Åge, operasanger, 124
Haugstrup, Rolf, chefredaktør, 14
Havnegade, 146, 147
Hector Sko, 60
Hedemann, Oskar, delikatessehandler, 164
Hedemanns Gade, 24
Hee, J. Chr., prokurator, 119, 122
Hegner, Merete, skuespillerinde, 106
Heiede, Poul, afdelingsingeniør, 164
Helligåndssognet, 26
Helm-Petersen, Karen Vibeke, gartneriejer, 64
Helsingør Teater, Den gamle By, 123, 126
Hennes, damekonfektion, 39, 60
Henningsen, Ulla, skuespillerinde, 101
Henrik, prins, 19, 33
Henriksen, Ole Bernt, chefredaktør, 14
Hermann, Lotte, skuespillerinde, 109, 110
Hildebrandt, Bendt, skuespiller, 103, 105
Hillgaard, Marie, lærerinde, 164
Hindsberg, John, dirigent, 36
Hjelt, Povl, generaldirektør, 34
Hjemmeværnet, 45, 63, 65
Hjortensgade, 45, 46
Hjortshøj, 44
Hjortshøj Brugsforening, 37
Hjortshøj-Egå Handels- og Håndværkerforening, 64, 66

Hjortshøj-Egå Idrætsforening, 68, 69
HK, 37
Hoffmeyer, Stig, skuespiller, 103
»Holger Danske«, færge, 14, 59
Holm, Kai, skattedirektør, 164
Holm, Kjeld, sogneprest, 64
Holm, Søren Rasmussen, gårdejer, 164
Holme, 98
Holme Idrætsforening, 68
Holme Mølle Vej, 11
Holme Ringvej, 58
Holst, Marie, sundhedsplejerske,
157, 162
Honnørkajen, 141
Hougård, Poul Erik,
fagforeningsformand, 25
Hovedbanegården, 26
Hovedgaden, Brabrand, 49
Humle, L. G. V., distriktschef, 164
Humlehaven, haveforening, 99
Huset, Vester Allé, 25, 62, 64
Hyllested, Orla, borgmester, 15, 17, 19,
29, 37, 47, 138, 159, 162
Hyttetfadet, restaurant, 37
Høirup, Henning, biskop, 46
Højbjerg, 13, 76
Højmark, Frede, redaktør, 81
Hørder, Mogens, læge, 64
Hørret, 35
Haahr Benzin, 31
Håndværkerforeningen, 148
Haar-Nielsen, Aksel, rådmann,
19, 27, 45, 46, 47, 159, 162

Ibsen, Thorkild, stud. mag., 156, 162
Iburg, Svend Aage, fuldmægtig, 164
»Idebjerg«, norsk ammunitionsskib, 49
Idrætsskolen, 71
Intersol, rejsebureau, 60–61
Isager, Søren, skoleinspektør, 64
Iversen, Holger, direktør, 64
Iversen, Jørgen V., vicepolitiinspektør,
64

Jacobsen, Arne, bueskydningsmester,
74
Jacobsen, Bent Anker, direktør, 64
Jacobsen, Egill, kunstmaler, 82
Jacobsen, Erhard, folketingsmand, 47
Jacobsen, Oluf, rektor, 40
Jacobsen, Robert, billedhugger 23, 85

Jacobsen, Tage, bankdirektør, 64
JAKA, konserverfabrik, 32, 34, 56–57
Jannesvej, 17
Jansberg, Lho, skuespillerinde, 102
Jark, Andreas, overtoldinspektør, 164
Jauert, Per, stud. mag., 24
Jehovas Vidner, 30, 31
Jelle, Jørn, maskinpasser, 161
Jellebakkeskolen, 21
Jens Baggesens Vej, 39
Jensen, Aksel, rutebilejer, 46
Jensen, Anne, skuespillerinde, 105
Jensen, Bernhardt, fhv. borgmester
117, 120, 134, 142
Jensen, Ejnar Hans, skuespiller,
109–110
Jensen, Frederik, kredsformand, 95
Jensen, H. C., skibsmægler, 164
Jensen, Harald, redaktør, 79, 80, 81
Jensen, Johan Fjord, professor, 64
Jensen, Kaj, forstander, 165
Jensen, Karl, stationsforstander, 165
Jensen, Niels Jørgen,
afdelingsformand, 37
Jensen, Palle Juul, overlæge, 30
Jensen, Poul-Erik, kontorchef, 17
Jeppesen, Jens, professor, 64
Jeppesen, Knud, professor, 165
Jepsen, Ole Bent, reservelæge, 64
Jern- og Metalindustriarbejdsmændenes
Fagforening, 31
Jernbaneorkestret, 26
Jespersen & Søn, A., A/S, entreprenør-
firma, 27, 65, 150
Jochumsen, C.A., overlærer, 165
Johan Baunes Plads, 97
Johannesgården, 16
Johansen, Magnus, chauffør, 23
Johansen, Max, kriminalassistent, 161
Jomfru Ane Teatret, 25
Jonasen, Viggo, cand. scient. pol.,
157, 162
Jonasson, Sune, direktør, 165
Jorn, Asger, kunstmaler, 82
J. O. Sport, sportsforretning, 48
Jungersen, Søren, købmand, 165
Junggreen, Lars, skuespiller, 107
Juul, Knud, overlærer, 158
Juul-Nielsen, Johannes,
kreditforeningsdirektør, 165
Jydsk Børnehav-Seminarium, 66, 67

Jydsk Telefon A/S, 9, 42
Jydsk Varmekedelfabrik A/S, 56
Jydsk Væddeløbsbane, 9, 30, 75
Jydske Musikkonservatorium, Det,
66, 83, 126, 127, 128, 129, 130
Jyllands Brødfabrikker, 152
Jyllands Kreditforening, 64
Jyllands-Posten, 10, 14, 17, 25, 64
Jydsk Neon A/S, 9
Jydske Opera, Den,
31, 36, 44, 123, 124, 125, 127
Jægergårdsgade, 20, 26
Jørgensen, Børge,
fagforeningsformand, 24, 156, 162
Jørgensen, Halfdan,
viceskoleinspektør, 165
Jørgensen, Johannes, gårdejer, 161
Jørgensen, Jul. A., A/S,
kiksfabrik, 48, 57
Jørgensen, Peter, maskinarbejder, 165
Jørgensen, Svend, købmand, 51
Jørgensen, Uffe, overdyrlæge, 165
Jørgensen, Viggo, købmand, 50–51
Jørgensen, Viggo, hvidevare- og
udstyrsforetning, 50–51

Kalenderkvarteret, 20, 98
Kannikegade, 87, 92
Kark-Nielsen, Anton,
billedskærmester, 165
Karring, Thorkild, tandlæge, 64
Kasernearealet, Vester Allé,
12, 14, 26, 30
Katlev, Harry, instruktør, 107
Katolsk Kirke, 88, 89, 120
Keyserlig Mayestaites Acteurs, 44
KFUM, spejderkorps, 65
KH Benzin, 31
Kidde, Karen, viceskoleinspektør, 161
Kier, Otto F. R., civilingeniør 165
Kildsgaard, Knud, grosserer, 161
Kirketorvet, 13
Kirkevangen, haveforening, 97
Kirstinesminde Flyveplads, 35, 36
Klemann, Thyge, arkitekt, 117
Klostergade, 119
Klostertorv, 11, 35
Kløvervangen, plejehjem, 13
Knie-Andersen, Bent, underdirektør,
32

Knudsen, Hans Erik, musikpædagog, 165
Knudsen, Jørgen, smedemester, 64
Knudsen, Laur., A/S,
Nordisk Elektricitets Selskab, 40
Koch, Caspar, instruktør, 108
Koch, Poul-Børge, lærer, 64
Koch & Co., Jens P., byggefirma, 33
Koføed-Jensen, Poul, læge, 165
Kolkærgård, 47
Kolonihaveforbundet, 95, 97, 98, 99
Kommunale Arbejdsmands
Fagforening, 13
Kongelige Ballet, Den, 38
Kongelige Teater, Det,
102, 103, 104, 105, 124
Konservative Folkeparti, Det,
16, 39, 65, 66, 154, 155, 158, 159, 160
Konservative Vælgerforening, Den, 10
Korn- og Foderstof Kompagniet, 59
Kosmorama, 33, 34, 113, 115
Kragelund Idrætsforening, 68
Kriminalpolitiet, 10, 64
Kristeligt Folkeparti,
16, 154, 155, 159, 160
Kristensen, Lis Vibeke, dramaturg, 64
Kristensen, Per, klejnsmed, 157, 162
Kristiansen, Bitten, medforstander, 64
Kristiansen, Erik, medforstander, 64
Kristine, diakonissesøster, 148
Krogh, Palle, trafikkontrollør, 157, 162
Kruse, Poul, F., bureauforstander, 165
Krøyer, Karl, fabrikant, 16, 44
Kuitse, Melka, trommedanser, 37
Kunstnernes Påskeudstilling, 83, 84
Kvindehuset, 17
Kyng, Birthe, lektor, 64
Kystvejen, 22
Købmands- og Håndværkerbanken,
63, 65
Kaalby, Gunnar, arbejdsformidler, 165
Kaaris, Viggo E., redaktør, 165

Ladefoged, N. Th., skoleinspektør, 64
Lange, Carl, arkitekt, 145
Lange, N. F., kontreadmiral, 64
Lange, Per, grafiker, 84
Langenæs, 97, 98
Langenæskirken, 46
Langenæs Menighedsbørnehave, 46
Langkærvej, 13

Larsen, Asger Nørgaard, chefredaktør,
14, 64
Larsen, Knud N., bankdirektør, 65
Larsen, Svend, civilingeniør, 166
Lassen, Hans Brandt,
viceskoleinspektør, 166
Lassen, Niels Bondrup, direktør, 166
Laursen, Edit Zeuner,
ekspeditionssekretær, 166
Laursen, H.K., fuldmægtig, 166
Laursen, Poul D., underdirektør, 65
Lavia, bordtennisklub, 74
Lebel, H., skoleoverlæge, 65
»Leisa«, coaster, 11
Liisberg, Henrik Bering, teaterchef,
48, 101, 102, 104, 112
Lillelund, Inger, overlærer, 28, 162
Lind, Nathalie,
justits- og kulturminister, 29, 37
Linde, Erik, bogtrykker, 158
Linds Sønner, Janus A., A/S,
biludstyrsfirma, 35
Lings, J. K. Mylliin, ingeniørfirma,
35
Lippert, Otto, chefredaktør, 14
Lisbjerg, 23, 48
Lisbjerg-Lystrup idrætsforening, 69
Livgardens Musikkorps, 36
Lucht, Ulf, læge, 65
Luftskibet »Europa«, 35, 36
Lund, Tage Munch, viceprosektor, 166
Lund, Walther, kommunalarbejder,
162
Lundqvist, Bengt Ingemar, professor,
65
Lundstrøm, Vilhelm, kunstmaler, 84
Lundstrøm, Villy, restauratør, 65
Lyhne Nielsens Eftf. A/S, A.,
konfektionsforretning, 25, 39, 59
Lyngbak, Frode, politiassistent,
27, 29, 30
Lyngsbo, Henning, advokat, 65
Lyseng Idrætsforening, 62, 68, 69, 77
Lyseng Svømmebad, 16, 36
Lystrup, 17, 27, 40, 41, 46, 60, 72
Lystrup-Hallen, 27
Lystrup Skole, 63
Lystrupvej, 40
Lærlingenes Landsorganisation, 39, 40
Læssøes Gade, 24
Løgten Kro, 65

Madsen, Chr. Nyborg, redaktør, 166
Madsen, Freddy, folketingsmand, 46
Madsen, Gurli,
fagforeningsformand,
24, 157, 158, 162
Madsen, K., tricotage og
børnekonfektion, 60
Madsen, Poul Kjær, civilingeniør, 65
Maes, Tove, skuespillerinde, 107
Magdalene Brød A/S, 26,
33, 36, 39, 47-48, 56, 152-153
Magdalenehjemmet, 146
Malling, I, 44
Malmros, Niels, filminstruktør, 16, 112
Mammen, Hans, professor, 65
Mandal, Bhartiva Lok Kola,
indisk teatertrup, 40
Maren Smeds Gyde, 34
»Margot«, fragtskib, 47
Margrethe, dronning,
19, 33, 36, 48, 138
Marienlunds Allé, 14
Marker, Ludvig, vognmand, 166
Markers, Erik, distriktchef, 65
Marott, Emil, redaktør, 80
Marschall, Poul, civilingeniør, 166
Marselis, Hotel, 40, 64, 67
Marselis-løbet, 38, 75
Marselis Tryk, bogtrykkeri, 34
Marselisborg, gods, 98
Marselisborg-haver, 97
Marselisborg Hospital, 27, 41
Marselisborgmonumentet, 16
Marselisborg Skov, 31
Marselisborg Slot, 19, 33, 48, 96
Marselisborg Slotspark, 19, 20
Martinus, John, skuespiller, 105, 107
Matthiasen, Niels,
fhv. kulturminister, 48
MBK, bordtennisklub, 76
Mejeriet Enigheden, 12, 31
Mejerikontoret, 17, 85
Mejlborg, 117, 120
Mejlby, 40
Mejlen, ungdomsklub, 149
Mejlgade, 11, 111, 117, 118, 119,
120, 122
Metro, selvbetjeningsengroslager, 9
Midtkraft I/S, 29

Mikkelsen, Thorvald,
fhv. folketingsmand, 65
Mindegade, 119
Mindeparken, 16
»Minerva«, engelsk fregat, 22
Moderate Studenter, 42
Moesgård, 34, 37, 38, 134, 139
Mortensen, Laurits M., kirkebetjent,
166
Mortensen, Richard, kunstmaler,
82, 84
Morthorst-Jensen, Peter, civilingeniør,
157,162
Mosquito Bodega, 40
Motorvejen, 11, 14, 16, 23, 45, 159
Mouritzen, Erik, skoleinspektør, 65
Munch, Gunnar Andreas,
politi-kommissær, 65
Munkeforten, 95
Munkegade, Gl., 31
Murersvendenes Fagforening, 11
Musikernes Hus, 16
Musikvidenskabeligt Institut,
126, 127, 130
Müller, Erno, skuespiller, 103, 105
Müller, Gerhard, lektor, 65
Myrup, H. P., professor, 65
Mølleparken, 152
Møller, A. P., koncert, 61
Møller, Ib, arkitekt, 134, 138
Møller, Preben Nue, læge,65
Møller-Nielsen, Hans Erik,
ejendomsrådgiver, 65
Møllevangskirken, 12
Møllevangsskolen, 39, 63
Mønsterkolonien, 97
Mørk, J. M., redaktør, 147-148
Mørks Gade, J. M., 90, 91, 120
»Målet« medlemsblad for Skovbakken,
72-73

Nielsen, Alfred, restauratør, 166
Nielsen, Axel V., astronom, 21
Nielsen, Bernhard, lektor, 162
Nielsen, Børge E., glarmester, 166
Nielsen, Chr. Frühstück, arkitekt,51
Nielsen, Gunnar Aase,
viceskoleinspektør, 166
Nielsen, Henrik, læge, 166
Nielsen Inger, husmoder, 161
Nielsen, Jakob, programredaktør, 15

Nielsen, John, karatemester, 74
Nielsen, K. H., læge, 166
Nielsen, Kai Møller, adjunkt, 65
Nielsen, Karl Vilhelm,
bordtennismester, 74
Nielsen, Kristian, journalist, 162
Nielsen, Leo, konstruktør, 161
Nielsen, Marinus, restauratør, 166
Nielsen, Niels, rektor, 26
Nielsen, Poul, gas- og vandmester, 150
Nielsen, Poul, værktødschef, 65
Nielsen, Tage,
fagforeningsformand, 25
Nielsen, Thomas, LO-formand, 78
Nielsen, Torsten, ingeniør, 39, 162
Nielsen, Susanne, svømmepige, 69, 76
Noack, Eva, sognepræst, 65
NOAH,
forureningsbekæmpelsesgruppe, 25
Nordre Kirkegård, 31, 32, 39
Nordre Ringgade, 14
Ny Munkegades Skole, 35, 77
Nymark, Knud H., fabrikant, 166
Næshøjskolen, 34
Nørgård, Mona, orienteringsløber, 76
Nørlund, Ib, folketingsmand, 23
Nørre Alle, 20, 49, 117
Nørregade, 17, 117
Nørregaard, Georg, professor, 65
Nørreport, 117

Odder, 9, 26, 34
Oddervej, 46
Oldhøjen, haveforening, 97
Oldjorden, haveforening, 97
Ole Rømer-Observatoriet, 21
Olesen, Kjeld,
fhv. forsvarsminister, 23
Olesen, Aage, direktør, 166
Olsen, Benny, kusk, 134, 135, 137
Organisationen til Oplysning om
Atomkraft i Århus, 25
Ormslevvej, 15
Overballe, Svend, malermester, 166
Oversøisk Passagerbureau, 60

Palads Teatret, 114, 115
Pan, orienteringsklub, 76
Papanicolaou, Dimitrius,
skuespiller, 107
Papsø, Ole, fuldmægtig, 65

Park-Teatret, 63
Passer, Dirch, skuespiller, 37
Paulsen, Helge, installatør, 66
Paulsen, Leif, overlæge, 161
Pedersen, Arne, forstander, 161
Pedersen, Chr., bogtrykker, 46
Pedersen, Erik, skattedirektør, 66
Pedersen, Gunnar Nørskov, gårdejer,
157, 162
Pedersen, H.M., kontreadmiral,66
Pedersen, Henning, læge,66
Pedersen, J. Kirk,
distriktpolitibetjent, 17
Pedersen, Jens Arbjerg, rådmann,
17, 19, 28, 159, 162
Pedersen, Karl Anker,
trafikinspektør,161
Pedersen, Mogens N., professor, 66
Pedersen, Olaf, professor, 85
Pedersen, Peder, cykelrytter, 75
Pedersen, Poul, biografdirektør,
115, 116
Pedersen, Poul, våbenhandler, 167
Pedersen, Villy, cykelrytter, 76
Pedersens Big-Band, Peder, 37
Peitersen, Ove,
fagforeningsformand, 23, 161
Penny Tilt, travhest, 9
Petersen, Carl, biografdirektør, 66
Petersen, E. Feldballe,
biografdirektør, 66, 112
Petersen, Eggert, professor, 66
Petersen, Ellen Strange,
fhv. folketingsmedlem, 39
Petersen, Jan F., cykelrytter, 74
Petersen, Kaj, rådgivende ingeniør, 167
Petersen, Peter Siemer, vognmand, 167
Petersen, Vagn, A/S,
entreprenørfirma,44
Petersen, Waage Sandøe, teaterleder,
108, 109, 110, 111
Pistolstræde, 147, 148
Pizzeria Serrati, restaurant, 13
Plaisir, bistro, 9
Post, Elin, residerende kapellan, 66
Poulsen, Benny, skuespiller, 108
Poulsen, O., rebslager, 146
Poulsen, Olaf, skuespiller, 105
Poulsen, Ulrich Riis,
overlærer, danseinstruktør, 167
Provinsbank, Den Danske, 11, 19, 62

Puds, bowlingklub , 77
Pustervig, 28

Radikale Venstre, Det,
16, 39, 154, 155, 158, 160
Radikale Vælgerforening, 17
Rahbek, Johannes, overlærer, 167
Rande, Ilse, skuespillerinde, 103, 105
Ranghøj, Astrid, direktør, 167
Rasmussen, Aksel, værkstedsarbejder,
162
Rasmussen, Bendt Lund, direktør, 167
Rasmussen, C. F., handelsgartner, 167
Rasmussen, Finn, rektor, 66
Rasmussen, Harald, forstander, 66
Rasmussen, Kaj Sølvsten,
forretningsfører, 158
Rasmussen, Kristian, avlskarl, 167
Rasmussen, Ove Vagn, lektor, 66
Rasmussen, Søren,
filmskuespiller, 112
Rasmussen Tage, gartner, 158, 162
Rasmussen, Th., nattevagt, 167
Rath, E. Zacho, stationsforstander, 167
Refa, supermarked, 43
Regina I og II, 66, 112, 113, 115
Reimer, Elin, skuespillerinde, 103
Rentiden, Ivan, svensk pianist, 38
Reske-Nielsen, Erik, rektor, 66
Retsforbundet, 155, 158, 160
Reumert, Dyveke,
datter af Poul Reumert, 102, 103
Reumert, Poul,
skuespiller, 102, 103, 105
Reykjaviksgade, 19
Ridehuset, 37
Riis-Knudsen,
Poul Heinrich, stud. mag., 33
Ringgadebroen, 19
Ringgaden, 9
Rio-Cafeteria, 9
Rishøj, Hans, redaktør, 66
Risskov, 12, 13, 38
Risskov-Løbet, 74
Rivel, Charlie, klovn, 31
Rode, Lone, skuespillerinde, 107
Roed, Jørgen, direktør, 66
Rogersen, Rasmine, 11
Rosenbaum, Simon,
cabaretkunstner, 33
Rosenhøj, 31

Rosenkrantzgade, 120
Rosensgade, 14, 26, 27, 111, 120
Royal A og B, 112, 114, 115
Rundhøj Center, 60
Rundhøjsskolen, 28, 128
Rutebilstationen, 34
Rute-Hotellet, 33
Ryesgade, 23, 87-89
Rygaard, Jørgen, læge, 66
Rytterparken, bordtennisklub, 76
Rådhuset, 15, 32, 80, 117, 131
Rådhushallen
14, 15, 16, 17, 37, 44, 84, 86
Rådhusparken, 41, 42, 45, 46, 47
Rådhuspladsen,
11, 14, 24, 25, 26, 27, 35, 47

Sabro-Korsvejskolen, 47
Sabroe, V. Neergaard, direktør, 167
Sabroe & Co., Thomas Ths., A/S,
19, 20, 24, 25, 41, 57
Salling A/S, 40
Sammenslutningen af Grundejere og
Erhvervsdrivende i Mejlgade, 11
Samvirkende Haveforeninger, De, 98
Skt. Annasgades Skole, 40
Skt. Clemens Bro, 32, 39, 40, 88
Skt. Clemens Stræde, 32, 50, 51, 92,
Skt. Clemens Torv, 40, 87
Skt. Johannes Kirke, 63
Skt. Knuds Gade, 88, 89
Skt. Knuds Skole, 63
Skt. Pauls Kirke, 67
SAS, 65, 67, 143
Scala, 112, 114, 115
Scanticon, 66
Schmalfelds
Tobaksfabrikker A/S, J.E., 45
Schmidt, Allan, kunstmaler, 22, 82, 85
Schmidt, Carl P.,
kriminalassistent, 9, 18, 32
Schou, Henning, fabrikant, 66
Schulz, Peter, overlærer, 167
Schumann, Pauline, artist, 31
SDS, Randersvej, 40
Seest Maskinfabrik Eftf., M., A/S,
24, 44
Segaltnøllens Brødfabrik A/S,
36, 39, 153
Seidelin, F. E., præst, 144, 148
Seiersen, Flemming, chefredaktør, 66

Sejersen, Mogens, bogtrykker, 66
Shell, 32
Siger-Både A/S, 38
Sigridsvej, 46
Sigurdsson, Elisabeth, professor, 66
Silkeborgvej, 34, 41, 47
Silvan Bygge Marked, 28
Simonsen, M., redaktør, 81
Simonsen, Thorkild, rådmænd,
17, 19, 27, 48, 159, 162
Sjællandsgades Beboerforening, 34
Skanderborgvej, 27, 152
Skandinavisk Motor-Compagni, A/S,
17, 22
Skandinavisk Tobakskompagni, 24
Skejby, 28, 46, 99
Skejbyvej, 34
Skjold, Bent, varmemester, 17
Skjoldhøjkollegiet, 11, 23
Skjoldhøjsskolen, 41, 63
Skolegade, 24, 101, 119, 120
Skolekommissionen, 26, 44
Skov, Aksel, akitekt, 117
Skov, Ejnar, arkitekt, 167
Skovbakken,
69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77
Skovby, Axel, ritmester, 167
Skovlunden, haveforening, 96, 97, 99
Skovridergården, 96, 99
Skovvangsvej, 97
Skægstubben, restaurant, 40
Skæring Munkgård, 16
Skødstrup, 13, 18, 21
Skødt, E., direktør, 66
Slade, beat-orkester, 44, 45
Slet, 9
Slet Teglværk, 55
Sloth, Herluf, skoleinspektør, 66
Sluppen, 16
Smedegade, 45
Social-Demokraten, 80
Socialdemokratiet, 10, 16, 18, 23, 39,
65, 78, 154, 155, 158, 159, 160
Socialdemokratisk Ugeblad, 80
Socialistisk Folkeparti, 10, 16, 23, 27, 28
31, 154, 155, 158, 160
Solbjergskolen, 41
Solvangen, haveforening, 97
Spliid, Chr. købmand, 147
Springborg, Steen, skuespiller, 102
»Spørg Århus«, 45

Stakladen, 44
Statsbiblioteket, 37
Statshospitalet, Risskov, 24
Statstjenestemændenes Boligforening, 13
Steen Billes Torv, 14
Steen, Peder, konsulent, 161
Stentoft, Elsebeth, skuespillerinde, 108
Stefansforeningen, 144-149
Steinmanns Gade, 24
Stenderup, Axel, professor, 85
Stensgaard, Henning P., oberst, 167
Stewart, Rod, engelsk sanger, 41
Stjernemagasinet, 60
Stjernerejser, 61
Strandvejen, 146
Studenterfronten, 42
Studenterrevyen, 44
Studenterrådet, 23, 42
Studsgade, 10, 21, 35, 39, 41, 42, 43, 119, 120
Studstrupværket, 29
Stæhr, Ib, pelsdyravler, 104, 161
Stærfeldt, Hans Jørgen, afdelingsingeniør, 167
Staal, Gunnar, byrådssekretær, 67
Staalby, Holger, malermester, 168
Svalegangen, 16, 23, 64, 106, 108-111
Svane Hansen, Robert, amtsborgmester, 161
Svaneby, Erik, distriktpolitibetjent, 17
Svendsen, Per, direktør, 67
Svensson, Erik, programsekretær, 161
»Swidnica«, polsk damper, 19
Svømmehallen, 22
Syerskernes Fagforening, 26
Sylvest, Niels, grafiker, 83
Særkjær, Knud Erik, gårdejer, 161
Særkjær, Vagn, stud. mag., 156, 158, 162
Søgade, 17
Søgaard, Helge, bibliotekar, 117
Søhof, P., el-installatør, 150
Søholm, haveforening, 99
Søiberg, Harry, forfatter, 98
Sølvsten, Harbo, tegner, 83
Sølystgade, 28, 43, 152, 153
Sølystskolen, 24
Søsmændenes Fagforening, 48

Sønder Allé, 12, 80, 87, 88, 89, 117
Søndergade, 13, 25, 39, 40, 87, 89, 90, 91, 147
Søndervangs Allé, 58
Søndervangsskolen, 28
Søren Frichs Vej, 34, 43, 97
Sørensen, Bent Lohse, overassistent, 67
Sørensen, Chr., amtsrevisor, 168
Sørensen, Chr. Robert, forretningsfører, 161
Sørensen, Flemming, skuespiller, 105, 106
Sørensen, Holger, kontorchef, 168
Sørensen, Johannes, receptionschef, 168
Sørensen, Jørgen Hedegaard, socialinspektør, 162
Sørensen, M. Borring, kriminalassistent, 161
Sørensen, Mogens, cykelrytter, 76
Sørensen, Ove, kontorchef, 168
Sørensen, R. K., vicetoldinspektør, 67
Sørensen, Søren, professor, 67
Sørensen, Søren K., medicinaldirektør, 27
Sørensen, Teddy, kunstmaler, 82
Sørensen, Viggo, politikommissær, 67
Søværnet, 46, 64, 66

Tangkrogen, 31, 36
Taverna, restaurant, 26
Taxi-Ringen, 23
Telefonmøgen, 90
Telefontorvet, 32, 89, 90, 91, 92
Tempress A/S, maskinfabrik, 24
»Terje Vigen« færge, 14
Terp, 46
Terp Østergård, 23
Testrup Højskole, 49
Texaco, 32
Thale, Knud, landsretssagfører, 168
Theis, Anni, bowlingmester, 74
Thespiskærren, amatørteater, 111
Thomsen, A. Brask, bankejer, 22
Thomsen, Ernst, borgmester, 161

Thomsen, Ras., politikommissær, 67
Thordal, Grethe, skuespillerinde, 104
Thorsen, G.A.L., fabrikant, 37
Thorup, Sven Ingvor, købmand, 168
Thrott, Åbyhøj, 74
Thunøgade, 28
Thygesen, Martha, restauratør, 168
Tiemroth, Edwin, skuespiller, 102
Tilst, 11, 13
Tilst Amtsgymnasium, 27
Tilst Teglværk, 55
Tirstrup Lufthavn, 142-143
Tivoli-Friheden, 12, 20, 22, 23, 25, 31, 33, 34, 36, 48, 62, 67, 109
Tjæreborg Rejser, 60
Tofft, Alfa, rektor, 79
Toldbodgade, 49
Tonica, harmoniorkester, 44
Tornoft, Th., isenkræmmer, 168
Tousparken, 36
Tovshøjskolen, 41
Tranbjerg, 13, 19
Tranbjerg Idrætsforening, 68
Tre Ege, Hotel, 13, 67
Trepkas Gade, 24
Trige Kirke, 41
Trillegården, 98
Trinbrædtet, 16
Trolle, Ib, politimester, 40
Trosborg, Arne, inspektør, 161
True, 19
Tryg Forsikring, 16
Trøjborg Beboerforening, 22
Trøjborgvej, 12
Tømremestrenes Høvlværk, 45, 46
Tørring, Jesper, højdespringer, 74, 75

U-Landsfonden af 1962, 23, 131-133
Ultra Rejser, 61
Ungdommens Hus, Thorsvej, 27
Ungdomshuset, Gudruns Vej, 46
Unisol, rejsebureau, 61
Universitetsparken, 23, 95

Wagner, Henning, bordtennismester, 74
Valdemars Gade, 13, 149
Wandall, Halfdan, købmand, 168
Vandbeholdervej, 98
Vanggaard, Tage, kjolefabrik, 27, 56

- Wegener, Claus, skuespiller, 109
 Wegener, Karen,
 skuespillerinde, 103, 107
 Wegener, Ole, skuespiller, 110
 Weis, A. S., møller, 152
 Vejlbj Idrætsklub, 69
 Vejlbj Skole, 28
 Vejlbj Vest, 40
 Vejlbj-Risskov Hallen,
 16, 19, 41, 44, 45, 70-71, 74, 76
 Vejlbj-Risskov Idrætscenter, 70, 73, 74
 Velling, Børge, restaurationschef, 67
 Vennelyst, 20, 27, 42
 Venstre, 16, 32, 39, 154, 155,
 158, 159, 160
 Venstresocialisterne, 16, 23, 28,
 154, 155, 158, 160
 Veri Center, 60
 Verner-Lassen, Erik, arkitekt, 168
 Wesker, Arnold, forfatter,
 instruktør, 104
 Vester Allé, 10, 117
 Vester Enggård, 35
 Vesterbro Trælasthandel, A/S, 28
 Vesterbrogade, 37
 Vestergade, 13, 16, 117, 119, 120
 Vestergaard, Leif A., hjælpepræst, 67
 Vestergaard, Søren,
 hjemmevernskonulent, 161
 Vesterport, 26, 120
 Westfelt, Karin Nathorst,
 kunstmaler, 42
 Weston Tæppefabrik, 56
 Vestre Kirkegård, 97
 Vestre Ringgade, 43
 Vestteatret, 85
 Viborggårdens Beboerforening, 23
 Viborgvej, 97
 Viby, 16, 58, 98
 Viby Amtsgymnasium, 21
 Viby Bibliotek, 82
 Viby Idrætsforening, 68, 76, 77
 Viby Mosegård, 97
 Viby Ringvej, 47
 Vibyvej, 32
 Wichmann, Putte,
 svensk klarinettist, 38
 Vig, Svend, gårdejer, 161
 Vigo Charcuteri A/S, 24, 146
 Viking, bowlingklub, 74, 77
 Viking, restaurant, 24
 Vilhelmsborg, 134, 138, 139
 Wilhelmsen, Erik,
 motorforhandler, 168
 Villadsen, Jens, gårdejer, 18
 Villaume, Mogens, distriktschef, 67
 Wind, H. C., lektor, 67
 Vindmølletoft, 97
 Winner, Gerd, grafiker, 84
 Wiskum, Torben, operaleder, 44
 Voetmann, Aksel, sekretær, 168
 Woklert, Kai, fabrikant, 168
 Voigt, Palle, redaktør, 23
 Voldby, Holger, overlæge, 168
 Volden, 14, 28, 118, 119
 Vor Frue Kirke, 46, 48
 Vorrevangen, 98
 Vorevangsskolen, 24, 28, 29
 VRI, 69, 77
 Würtz, Torben, bowlingmester, 74
-
- Zachariasen, J. A., orgelbygger, 168
 Zacho, Erik Brøchner,
 vicepolitikommissær, 67
-
- Ørnereden, 11
 Ørnereden, restaurant, 65
 Ørums Gade, P. P., 152
 Østboulevarden, 25
 Østergade, 81, 90, 91
 Østergård, Ib S., kunstmaler, 82
 Østjysk Køre Selskab, 134-139
-
- Åboulevarden, 48, 50, 51, 75, 90, 91
 Åby Kro, 74
 Åby Skole, 64, 66, 74
 Åbyhøj, 76, 77
 Åbyhøj Amatørteater, 64
 AAC, cykelklub, 76
 Aagaard, Knud, købmand, 168
 Åhavevej, 69
 Aalkjær, Vilhelm, professor, 67
 Århus 1900, 69, 77
 Århus Amtsråd, 15, 27, 38, 39, 46,
 47, 48, 62, 63, 159-161
 Århus Amtssygehus, 47, 97
 Århus Amtstidende, 80
 Århus Badmintonklub, 76
 Århus Brandvæsen, 49, 93-94
 Århus-Bugten, 74
 Århus By- og Herredsret, 13, 19, 20, 26
 27, 45, 46, 47
 Århus By-Orkester, 19, 37, 41, 67,
 125, 126, 127
 Århus Byråd, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16,
 17, 18, 20, 23, 25, 26, 31, 34, 36, 39,
 40, 41, 43, 45, 47, 48, 98, 99, 117, 120
 139, 147, 148, 154-159, 162
 Århus Cykelbane, 74, 75
 Århus Dampmølle A/S, 33
 Århus Discontobank, 62
 Århus Domkirke, 27, 38
 Århus Flydedok A/S, 9, 30, 41, 43, 58
 Århus Fremad, 74
 Århus Games, 74
 Århus-Hallen, 76
 Århus Handelsstandsforening, 11, 62
 Århus Havn, 43, 59, 141
 Århus Idrætspark, 19
 Århus Katedralskole, 65, 120
 Århus KFUM, 69, 70, 74, 77
 Århus Kirkefond, 13
 Århus Kommune, 65, 66, 67, 86, 87, 97
 98, 99, 111
 Århus Kommunehospital, 9, 10, 14, 21,
 22, 27, 39, 49, 67
 Århus Kongreshus, 12, 41, 46, 47, 123
 Århus Kunstakademi, 83
 Århus Kunstsbygning, 19, 38, 82, 84, 86,
 120, 126
 Århus Kunstforening af 1847,
 19, 25, 62, 84, 85
 Århus Kunstmuseum, 37, 82, 84, 85, 86
 Århus Maskinfabrik, 41, 150
 Århus Mini Taxi, 10, 23
 Århus Mølle, 152
 Århus Nærbane, 23, 34, 159
 Århus Oliefabrik AIS,
 11, 19, 23, 29, 140
 Århus Politi, 9, 17, 26, 30, 32, 33, 34,
 39, 42, 43, 46, 62, 63, 65, 67
 Århus-Posten, 10, 17
 Århus Rideklub, 138
 Århus Rugby Klub, 74
 Århus Sporveje, 13, 16, 20, 27, 31, 34,
 40, 46, 47
 Århus Stadion, 74, 134
 Århus Stadionhal, 22, 30, 31, 36, 69,
 74, 76
 Århus Statsgymnasium, 131, 133
 Aarhus Stiftstidende, 18, 25, 30, 44, 50
 51, 69, 71, 77, 108, 109
 Århus Studenterscene, 111

Århus Svømmestadion, 74-75
Århus Sømandshjem, 145, 146, 147
Århus Tandlægehøjskole, 63, 83
Århus Taxa, 10, 14, 39, 41, 49
Århus Teater, 38, 101-105, 112,
123, 124
Århus Teaters Scala, 107-108
Århus Teaters Studio, 105-107
Århus Teknikum, 11, 40
Århus Toldkammer, 25, 63, 67
Århus Trafiklærerforening, 42
Århus Turistbureau, 17
Århus Turistforening, 48, 63, 64
Århus Tømmerhandel A/S, 62
Århus Universitet, 13, 22, 25, 30, 32, 33,
42, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 82, 85, 97,
126, 130
Århus å, 119
Åstedet, restaurant, 48
Å-Udstillingen, kunstudstilling, 85

